

HADELAND

VEDLEGG
TIL SAKSLISTE

REGIONRÅDET FOR HADELAND-
Interkommunalt politisk råd

13.desember 2019

SAKENE 8/19-10/19

Gran
kommune

Jevnaker
kommune

Lunner
kommune

Oppland
Fylkeskommune

Regional handlingsplan 2020

HADELAND

Innhold

1. Innledning	3
2. Om Regionrådet for Hadeland	5
3. Økonomiske rammer	7
4. Satsingsområder:	8
Hadeland – nært og naturlig	8
Klimapådriver for Hadeland	9
Bærekraftig og attraktiv stedsutvikling	10
Samferdselsprosjekter/ Stor-Oslo Nord	10
Næringsstrategi	11
Arrangementsutvikling / mat og opplevelser	11
Internasjonalisering	12
Påvirkning og samfunnskontakt	12
Drift av Regionrådet for Hadeland og planarbeid	13
5. Budsjett 2020	14

HADELAND

1. Innledning

Hadeland har lang historie med regionalt samarbeid. I regionen er det mange interkommunale samarbeidsordninger og et godt etablert samarbeid gjennom Regionrådet for Hadeland. Fra 2003 har regionrådet hatt en fast ansatt administrativ leder og årlige budsjetter finansiert av kommunene og fylkeskommunen.

Regional handlingsplan for Hadeland 2020 er et overordnet styringsdokument. Formålet er å beskrive de viktigste utviklingstrekkene, satsingene og mulighetene for samarbeidet mellom Hadelandskommunene dette året. Den skal også vise et overordnet budsjett for 2020.

Regional Plan for Hadeland 2015-21 er en overordnet plan som skal gi strategiske føringer for samfunnsutviklingen i regionen innenfor de tema planarbeidet konsentrerer seg om. Planen skal legge til rette for felles ønsket utvikling på Hadeland. Den skal bidra til at regionen blir et sted hvor det er godt å vokse opp, bo og drive næringsvirksomhet.

Tettsteds- og boligutvikling, næringsutvikling, kompetanse og samferdselsspørsmål er strategisk valgte tema som krever samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer, kommuner og regioner.

HADELAND

Planen har regional status, slik at den blir lagt «til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen». (Plan – og bygningsloven § 8-2). Denne bør revideres i 2020, for å vise framtidige satsinger, retning og tiltak for å nå mål om befolkningsvekst og næringsvekst for Hadelandskommunene.

Regional Plan for Hadeland 2015-21 sier noe om Hadelands strategiske geografiske plassering i forhold til Oslo og et felles bo- og arbeidsmarked med Oslo, Gjøvik, Hønefoss og Gardermoen. Den sier at det er viktig med fortsatt satsing på veg og bane, klima og miljø, bolyst, næringsutvikling og markedsføring av regionen. I tillegg sier den noe om fokus på tettstedsutvikling, historien og de naturgitte fordelene på Hadeland.

Fra 1.1.2020 vil Hadelandskommunene være delt mellom to fylker. Gran vil høre til Innlandet fylkeskommune og Lunner og Jevnaker vil høre til Viken fylkeskommune. Det er ikke klart enda hvordan Viken fylkeskommune vil organisere det regionale arbeidet sitt fremover. Det å være en grenseregion delt mellom to fylker vil by på noen utfordringer, men også muligheter. Og Hadelandskommunene signaliserer at de ønsker et fortsatt tett regionalt samarbeid. Regionrådet for Hadeland vedtok senest i juni 2019 et fortsatt forpliktende samarbeid mellom kommune Gran, Lunner og Jevnaker som danner grunnlag for avtaler med Viken og Innlandet fylke.

2. Om Regionrådet for Hadeland

Regionrådet for Hadeland er et politisk samarbeidsorgan for kommunene Gran, Lunner og Jevnaker kommune. På grunn av føringer i ny kommunelov har Regionrådet nå nytt navn: «Regionrådet for Hadeland – Interkommunalt Politisk råd (IPR)». Kommunelovens § 18 om interkommunalt politisk råd er førende for arbeidet til rådet.

Rådet består av tre folkevalgte representanter fra hver av kommunene. Ordfører skal være en av representantene. Valg av representanter, med vararepresentanter, skjer etter forholdstallsprinsippet i den enkelte kommune.

Rådmennene i de tre kommunene møter i rådet med samme rettigheter som i kommunestyrene.

Fylkesmennene i Viken og Innlandet inviteres til møtene med rett til å uttale seg.

Som beskrevet i de tidligere partnerskapsavtalene mellom kommunene og Oppland fylkeskommune er regionrådet også et beslutningsorgan for partnerskapsavtalen. Derfor Oppland Fylkeskommune deltatt i regionrådene med to politiske representanter fra fylkesutvalgsnivå, en fra posisjonen og en fra opposisjonen. Det har også møtt en fast administrativ representant. Etter at Lunner og Jevnaker blir en del av Viken fylkeskommune og Gran blir en del av Innlandet fylkeskommune fra 1.1.2020 vil det forhandles frem en ny avtale om den fylkeskommunale deltakelsen i Regionrådet for Hadeland.

I reglementet står det følgende om Regionrådets mandat:

- Rådet skal arbeide med saker som er av felles interesse for kommunene og fylkeskommunen og være et samarbeidsorgan for utvikling av regionale strategier og planer.
- Å fremme regionens interesser overfor fylkeskommunen og statlige organer skal være et prioritert område. Målet skal være å skape gode levekår og utviklingsmuligheter for de som bor og har virksomhet i regionen.
- Rådet skal kunne gi uttalelser i saker som er viktige for regionen.
- Rådet kan samordne utviklings- og utredningsarbeid som er av felles interesse for kommunene og delegeres myndighet til å utgjøre/oppnevne styringsgruppe og ledelse for enkeltprosjekter.
- Den enkelte kommune har ansvaret for å holde kommunestyret orientert om arbeidet i rådet.

Det gjennomføres et felles formannskapsmøte eller «Hadelandsting» årlig. Dette innarbeides i møteplanen. I et «Hadelandsting» innkalles formannskapsmedlemmene og relevant administrasjon i tillegg til representanter fra næringslivet blir invitert. På møtet tas det opp ulike temaer/ utfordringer for regionen og man ser på framtidige prioriteringer.

HADELAND

Avtale om samarbeidet og en revidering av reglementet vil komme på plass når det er bestemt hva slags form det regionale samarbeidet gjennom Regionrådet for Hadeland vil bli fremover. Kommunene må ta høyde for at Innlandet fylkeskommune og Viken ønsker å være medlem av regionrådet. Dette avklarer fylkeskommunene i løpet av kort tid..

I forhold til bemanning har regionadministrasjonen de seneste årene bestått av daglig leder i 100% stilling. Denne har personalansvar for rådgiver i regionsekretariatet i 30-50% stilling og prosjektleder for «Hadeland – nært og naturlig» i 100% stilling. I tillegg har klimapådriver fra Hadeland vært en del av regionadministrasjonen¹, og i 2019 har prosjektet «Bærekraftig og attraktiv stedsutvikling» hatt en prosjektleder i 50% stilling og en prosjektleder i 20% stilling. Disse har også vært regnet som en del av regionrådets bemanning dette året².

I 2020 er det kun daglig leder, rådgiver og prosjektleder for Hadeland – nært og naturlig som tenkes videreført.

Det skal i 2020 jobbes med organisering, finansiering, formelle avtaler og form på det framtidige regionale samarbeidet.

¹ Stillingen Klimapådriver har vært lønnet direkte fra de tre kommunene, men har hatt noe prosjektmidler fra partnerskapsmidlene.

² Prosjektet har ikke hatt midler fra partnerskapsmidlene, men har vært finansiert gjennom midler fra Miljødirektoratet

3. Økonomiske rammer

Finansiering av satsinger og prosjekter i Hadelandsregionen har vært via partnerskapsavtaler mellom Oppland Fylkeskommune og de tre Hadelandskommunene. Fylkeskommunen har bidratt med 2 500 000,- mot at kommunene har bidratt med 1 000 000,-. Fylkeskommunen har i tillegg betalt halvparten av daglig leders lønn. Driftsmidler kommer i tillegg og har vært delt likt mellom kommunene. Partnerskapsavtalen har også regulert beslutningsmetodikken som stadfester at avgjørelser skal fattes gjennom konsensus.

Med regionreformen som trer i kraft 1.1.2020 vil regionens kommuner bli delt mellom Innlandet og Viken Fylkeskommuner. Det har vært usikkerhet rundt en modell for finansiering av et videre regionalt samarbeid på Hadeland. Men slik det ser ut nå vil både Viken og Innlandet bidra med midler slik at en felles partnerskapsavtale kan komme på plass med kommunene også i 2020. Hvis ønskelig må det deretter jobbes videre for en modell for å finansiere satsinger og prosjekter som skal være felles for Hadelandskommunene. Det kan hende den økonomiske rammen i årene fremover blir mindre forutsigbar og at det må hentes inn ekstern finansiering til prosjekter. Se ellers kapittel 5 om budsjett for 2020.

HADELAND

4. Satsingsområder:

Regionrådet for Hadeland har hatt noen faste satsinger, mange korte eller langsiktige prosjekter og noen fokusområder som prosjektlederne har jobbet sammen om på tvers av prosjektene. Regionen støtter også flere lokale initiativtakere som bidrar aktivt til å øke attraktiviteten i regionen når det gjelder arrangement, kulturliv og langsiktig stedsutvikling.

Bærekraft er et nøkkelord for den økonomiske, sosiale og miljømessige utviklingen av regioner. Hadeland har i mange år ønsket å være i front på energieffektivisering, fornybar energi og reduksjon av klimagassutslipp. Det har vært et mål at regionen skal være et attraktivt sted for økologisk landbruk, bioøkonomi, grønt byggeri og innovative grønne anskaffelser.

Smarte steder som skaper gode møteplasser og opplevelser i hverdagen både for innbyggere og besøkende er viktig for å være en attraktiv region nær Oslo. Hadeland har høy aktivitet av kultur- og naturopplevelser for alle livets faser.

Hadeland – nært og naturlig

De største satsingsområdene de siste årene har vært gjennom «Hadeland - nært og naturlig». Satsningen har som mål at Hadeland skal bli en attraktiv region for tilflyttere og næringsetablerere. En prosjektleder i 100% stilling har jobbet med

HADELAND

underprosjekter knyttet til kommunikasjon og markedsføring, stedsutvikling og næringsutvikling. Den tyngste delen handler om markedsføring og kommunikasjon, blant annet via nettsider og sosiale media. I tillegg har prosjektleder jobbet tett på og støttet aktører som har jobbet frem store arrangementer og lokale matopplevelser på Hadeland.

Prosjektet har de siste årene hatt en økonomisk ramme på ca 1.200 000,- inkl lønnsmidler til prosjektleder. Hvert år presenteres prosjektmandat med innhold for regionrådets politikere. Janka Stensvold Henriksen er prosjektleder, og har hatt stillingen siden 2016.

Klimapådriver for Hadeland

Siden 2012 har Kristin Molstad hatt stillingen som klimapådriver for Hadeland. Klimapådriveren skal inspirere og være en pådriver for at kommunene når målsettingene som er vedtatt i klima- og energiplanene. Klimapådriver for Hadeland har hatt en unik rolle i Norge som regional klimapådriver. Prosjektet har hatt som mål å drive holdningsskapende arbeid blant befolkningen gjennom å henvende seg til skoler, bedrifter og kommunene.

I tillegg har det vært et mål å drive kompetanseheving, tilrettelegge for bærekraftig energibruk og forbruk og være en pådriver for innovative løsninger som kommer befolkningen til nytte. Det har sammen med kommunene vært arbeidet for langsiktig og bærekraftige løsninger for energieffektivisering, energiomlegging og reduksjon av klimagassutslipp. Klimapådriver har bistått kommunene med revidering av klima- og energiplanene. Klimapådriver har hentet inn mye eksterne midler til ulike klima- og miljøprosjekter i kommunene, totalt ca 7 millioner kr i disse årene. Prosjektperioden går ut 31.12.2019 og nåværende prosjektleder avslutter sin stilling samtidig. Det er bestemt at det ikke videreføres en slik regional klimapådriverstilling i 2020. Det blir derfor viktig at kommunene og andre prosjekter følger opp videre tiltak som klimapådriver har hatt ansvar for.

HADELAND

Bærekraftig og attraktiv stedsutvikling

Det har i flere år blitt brukt partnerskapsmidler til gode stedsutviklingsprosjekter på Hadeland. Blant annet har eksterne aktører som Randsfjordfestivalen og Gran Handel og Håndverk fått støtte for å jobbe med utviklingen av møteplasser og gode steder. I tillegg har kommunene fått midler til utvikling av gode planer, f.eks byggeskikkveileder for Harestua sentrum.

De to siste årene har Gran og Lunner hatt et felles prosjekt som har blitt kalt «Bærekraftig og attraktiv stedsutvikling». De har etter initiativ fra Klimapådriver opprettet et prosjekt som kan følge opp stedsutviklingsprosjekter og areal og transportplanlegging i kommunene. Det overordnede målet er å skape attraktive og funksjonelle sentrumsområder som gjør det lettere og mer attraktivt for folk å bo, reise, arbeide og leve. Dette skal være på en bærekraftig måte som reduserer energibruk, transportbehov og klimagassutslipp. Samtidig skal arealutviklingen ivareta biologisk mangfold, friluftsliv, produktive jordressurser og kulturlandskap, kulturminner og andre steds kvaliteter. Prosjektet har hatt to pådrivere, en fra hver av kommunene. Disse har vært Emilie Helgesen Grud og Øyvind Sørli. Prosjektet har vært finansiert gjennom klimasatsmidler fra miljødirektoratet. Prosjektet avsluttes 31.12.2019.

Samferdselsprosjekter/ Stor-Oslo Nord

Det har vært viktig for Regionrådet å jobbe med og støtte samferdselsprosjekter i regionen vår. På Ringerikssiden har det vært jobbet med planlegging av Ringeriksbanen og bedre vei på E16. Dette har Regionrådet for Hadeland støttet. Prosjektet Stor-Oslo Nord ble startet sommeren 2012 av kommunene Gjøvik, Nittedal, Gran, Lunner, Østre Toten, Vestre Toten, Nordre Land og Søndre Land.

HADELAND

Formålet med prosjektet er å korte ned reisetiden til og fra Oslo med bil på RV4 og med tog på Gjøvikbanen. Prosjektet er finansiert som et spleiselag og har fått partnerskapsmidler fra Hadeland i flere år. Prosjektleder har vært Jarle Snekkestad, men for tiden er det ingen egen prosjektleder.

Næringsstrategi

Det har i et par år vært jobbet for en felles næringsstrategi og et næringsbarometer for Hadelandskommunene. Dette arbeidet har vært utført av regionadministrasjonen og Hadelandshagen i tillegg til å kjøpe noe eksternt kompetanse. Prosjektet er snart fullført, men vil kreve både oppfølging og noe midler fremover for oppdatering av næringsbarometeret.

Arrangementsutvikling / mat og opplevelser

Regionen har tidligere hatt en prosjektleder for utvikling av store regionale og nasjonale prosjekter på Hadeland, og for å utvikle festivaler og nettverk for å formidle kortreist kvalitetsmat fra Hadeland. Regionrådet for Hadeland har også de siste årene brukt partnerskapsmidler på disse satsingene, men det er da prosjektleder for «Hadeland – nært og naturlig» som har jobbet for dette sammen med eksterne aktører.

HADELAND

Internasjonalisering

Det har vært et ønske om å jobbe mer aktivt for at Hadelandskommunene skal være mer med i internasjonale prosjekter. Det finnes mange europeiske og internasjonale samarbeid norske kommuner kan nyte godt av. Det ble i 2019 derfor arrangert en studietur til Brussel for Regionrådet for Hadeland. Dette arbeidet jobbes det nå videre med i kommunene.

Påvirkning og samfunnskontakt

Mye av jobben til prosjektlederne og daglig leder er å jobbe for Hadeland i ulike sammenhenger. Det å ha gode nettverk og påvirke aktører så Hadeland blir satt på kartet er viktig. Fremme regionens interesser overfor overordna myndigheter og andre premissleverandører, og avgi felles uttalelser i saker som er viktige for regionen er også noe regionadministrasjonen jobber mye med. Det jobbes også for å utvikle og følge opp regionale planer og strategier.

Samarbeid for å skape arenaer der næringsliv, utdanningsinstitusjoner og offentlige myndigheter samhandler samt samhandle med det øvrige lokale virkemiddelapparatet for å fremme næringsutvikling er også en viktig jobb. Blant annet er regionadministrasjonen med og arrangerer den årlige Hadelandskonferansen.

HADELAND

Drift av Regionrådet for Hadeland og planarbeid

Det skal startes et arbeid med revidering av Regional Plan for Hadeland i 2020. Styringsgruppe for dette arbeidet vil være Regionrådet for Hadeland. Det skal som tidligere år også holdes et Hadelandsting med deltakere fra Regionrådet, Formannskapene, næringslivet og aktuell administrasjon.

Daglig leder og rådgiver i regionadministrasjonen fasiliterer regionrådsmøtene, skriver saker til politisk behandling og er organisatorer for å utføre beslutninger som tas. Til slutt skal jo daglig leder og regionadministrasjonen forvalte partnerskapsmidler, og andre midler som tilligger Regionrådet, og behandle og følge opp det årlige handlingsprogrammet og budsjettet.

5. Budsjett 2020

Det er på nåværende tidspunkt utfordrende å sette opp et budsjett for Regionrådets bruk av midler i 2020 siden det hverken er klart hva som er igjen av midler fra 2019 eller er signert partnerskapsavtaler med Viken, Innlandet og kommunene. Det endelige budsjettet vil legges frem når regnskapet er klart på nyåret. Men det som legges frem her er en ramme lik 2019 (2,5 mill fra fylkeskommunene og 1 mill fra kommunene).

Regionadministrasjonen ønsker å løfte frem utviklingsprosjekter som vi mener bygger opp under allerede vedtatte satsninger og regionens profil, samt korresponderer med Regional plan for Hadeland. Det er tenkt videreføring av satsinger men ikke oppstart av nye i 2020.

Regionrådet ligger også an til et overskudd for 2019 som kan påvirke prioriteringene i 2020. Totalbeløpet for disponible midler vil derfor bli noe høyere og vil bli justert etter at regnskapet for 2019 er avsluttet.

Antatt disponible midler for 2020	3 500 000,-
Interne prosjekter:	
• Hadeland – Nært og naturlig Regionens bo- og etablererprosjekt. Gjennomføring i tråd med vedtatt prosjektplan som legges frem på nyåret 2020. Lønn av prosjektleder og midler til tiltak.	1 200 000,-
• Rådgiverstilling og drift Regionrådet	500 000,-
• Hadelandstinget og arbeid med regional plan	100 000,-
Eksterne prosjekter:	
• Stedsutvikling	600.000,-
• Samferdselsprosjekter	350 000,-
• Matopplevelser	200 000,-
• Internasjonalisering	100 000,-
• Arrangementsutvikling/ festivalnettverk	100 000,-
• Næringsbarometer/ næringsstrategi	100 000,-
Disponerte midler:	3 250 000,-
Udisponerte midler:	250 000,-

REGIONAL HANDLINGSPLAN FOR HADELAND 2019.

Planen skal beskrive de tiltakene Regionrådet for Hadeland planlegger å gjennomføre ved bruk av midler fra partnerskapsavtale mellom Oppland fylkeskommune og samarbeidende kommuner på Hadeland”.

Regionadministrasjonen ønsker å løfte frem nye utviklingsprosjekter som vi mener bygger opp under allerede vedtatte satsninger og regionens profil, samt korresponderer med Regional plan for Hadeland.

Den årlige ramma er på 3 500 000 kr.
(2,5 mill fra Ofk + 1 mill fra kommunene)

Fylkeskommunens behandling av nye partnerskapsavtaler åpner nå opp for at udisponerte partnerskapsmidler kan trekkes tilbake. Derfor blir det viktig at vi gjennom året tar tak i gode initiativ samt følger opp våre hovedsatsninger og prosjekter. Derfor vil regionskontoret legge opp til revideringer og nye bevilgninger gjennom året. Denne arbeidsmetoden har ført til at vi noen år har benyttet tidligere ubenyttede midler og regionrådet har derfor hatt mer midler til disponering en normalen tilsier.

Daglig leder legger også opp til at vi budsjetterer med hele partnerskapsbeløpet fra fylkeskommunen i 2019. Regionreformen vil påvirke regionens evne til å understøtte samfunns- og næringsutviklingen. Det er usikkert om man kan forvente frie midler fra Innlandet og Viken fom 2020 og om regionrådssamarbeidet vil fortette i samme omfang som tidligere.

Oppland fylkeskommune viderefører partnerskapsmidlene i tråd med vedtatt avtale med kommunen i 2019. Disponibelt beløp vil bli justert etter at regnskapet for 2018 er avsluttet.

Disponible midler for 2019

ca 3 500 000,-

Interne prosjekter:

- **Hadeland - Nært og naturlig** 1 500 000,-
Regionens bo- og etablererprosjekt.
Gjennomføring i tråd med vedtatt prosjektplan og informasjon gitt regionrådet og kommunestyrene.
- **Klimapådriver/Bioøkonomi** 400 000,-

Eksterne prosjekter:

• Stedsutvikling	600.000,-
• Samferdselsprosjekter	350 000,-
• NM 2019	200 000,-
• Matopplevelser	300 000,-
• Internasjonalisering	100 000,-

Disponerte midler:	3 450 000,-
Udisponerte midler:	50 000,-

HADELAND

Arkivsak-dok. 17/02093
Arkivkode
Saksbehandler Sigmund Hagen

Møtedato	Saknr	1
14.06.2019	10/19	

SAKSPROTOKOLL

Fremtidig organisering av det regionale samarbeidet på Hadeland

---

Regionrådet har behandlet saken i møte 14.06.2019 sak 10/19

Regionrådets behandling 14.06.2019:

Behandlet denne saken før sak 9/19. Sigmund orienterte litt om notatet som er bakgrunn for saken. Enighet om at man må fortsette samarbeidet på Hadeland frem til noe annet er på plass. Hadeland viktig som merkevare. Næringslivet sier de ønsker et tett samarbeid på Hadeland.

Jevnaker hadde forslag til ny innstilling – endret ordlyd og innhold, men trakk dette forslaget etter diskusjon.

Enighet om å føye på under pkt 3 i innstillingen:

Dette skal være en åpen utredningsprosess i nært samarbeid med fylkeskommunene som skal inneholde vurderinger av størrelse på regionen, tilhørighet, organisasjon, lokasjon og representasjon.

Et mulig geografisk utvidet interkommunalt politisk råd skal utredes. Hensikten er å styrke regionens posisjon for å få politisk gjennomslag for prioriterte utviklingsmål i regionen, samt unngå en splittelse av Hadeland til flere kommuneregioner.

Regionrådets vedtak 14.06.2019:

1. Regionrådet for Hadeland slutter seg til et fortsatt forpliktende samarbeid mellom kommune Gran, Lunner og Jevnaker som danner grunnlag for avtaler med Viken og Innlandet fylke.
2. Navnet endres til: Regionrådet for Hadeland – Interkommunalt politisk råd.
3. Regionrådet for Hadeland anmoder det neste valgte rådet om å initiere en prosess for å utrede ny organisering.
Dette skal være en åpen utredningsprosess i nært samarbeid med fylkeskommunene som skal inneholde vurderinger av størrelse på regionen, tilhørighet, organisasjon, lokasjon og representasjon.

Et mulig geografisk utvidet interkommunalt politisk råd skal utredes. Hensikten er å styrke regionens posisjon for å få politisk gjennomslag for prioriterte utviklingsmål i regionen, samt unngå en splittelse av Hadeland til flere kommuneregioner.

Regional plan for Hadeland 2015– 2021

Vedtatt i sak 1/15 i Fylkesting for Oppland 17-18 februar 2015

Innhold

1. Bakgrunn og mål.....	4
2. En del av Osloregionen – i Oppland.	7
3. Gjennomgående tema - Utgangspunkt for videre planlegging.....	9
3.1 Barn og unge.....	9
3.2 Klima, miljø og energi.....	10
3.3 Universell utforming.....	12
3.4 Folkehelse.....	13
3.5 Samfunnssikkerhet og beredskap.....	14
4. Våre fortrinn.....	16
4.1 Randsfjordsområdet.....	16
4.2 Hadelands historie.....	16
4.3 Tettstedene.....	17
5. Bo-perspektivet.....	18
5.1 I dag.....	18
5.2 I framtida.....	18
5.3 Mål.....	19
6. Tettstedutvikling.....	20
6.1 I dag.....	20
6.2 I framtida.....	20
6.3 Mål.....	21
7. Kompetanse.....	23
7.1 I dag.....	23
7.2 I framtida.....	24
7.3 Mål.....	25
8. Næringsutvikling - arbeidsplasser.....	26
8.1 I dag.....	26
8.2 I framtida.....	28
8.3 Mål.....	30

9. Kommunikasjon og transport	31
9.1 I dag.....	31
9.2 I framtida	32
9.3 Mål	34
10. Arealbruk.....	35
10.1 I dag.....	35
10.2 I framtida	35
10.3 Mål	36
11. Retningslinjer for arealbruk	38
12. Handlingsprogram.....	43
12.1 Tiltak: En del av Osloregionen i Oppland	43
12.2 Tiltak: Våre fortrinn.....	43
12.3 Tiltak: Bo-perspektivet.....	44
12.4 Tiltak: Tettstedsutvikling.....	44
12.5 Tiltak: Kompetanse	44
12.6 Tiltak: Næringsutvikling - arbeidsplasser	45
12.7 Tiltak: Kommunikasjon og transport	46
12.8 Tiltak: Arealbruk.....	47

Forord

Regional plan for Hadeland er resultat av tett samarbeid mellom Regionrådet for Hadeland og Oppland fylkeskommune. Som fylkesordfører i Oppland og ordførere i de tre Hadelandskommunene er vi førnøyd med å ha kommet fram til et felles grunnlag for samfunnsutviklingen på områder som er viktige for Hadeland. Tettsteds- og boligutvikling, næringsutvikling, kompetanse og samferdselsspørsmål er strategisk valgte tema som krever samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer, kommuner og regioner. Arbeidet har foregått i tett dialog med Fylkesmannen og øvrig regional stat, næringsliv og representanter fra lag og foreninger.

Kommunene Lunner, Gran og Jevnaker utgjør en viktig vekstregion, med sentral beliggenhet nær Oslo. Dette innebærer stort behov for gode overordnede strategier og fremtidsrettet planlegging. Når dette plandokumentet vedtas er vi midt inne i en tid med fokus på å styrke kommunene. Hvordan det fremtidige kartet for Hadelandskommunene blir er ikke opplagt. Den regionale planen for Hadeland gir uavhengig av kommunegrenser gode føringer for en ønsket utvikling av regionen som «*et sted hvor det er godt å vokse opp, bo og drive næringsvirksomhet*», som er det definerte hovedmålet for planen.

Hadeland har omdømme som «grønn region», med fokus på en fremtidsrettet utvikling i pakt med bærekraftsprinsippene. Hadelands fortrinn med de lange linjene i historien, kulturlandskapet, Randsfjorden og en tydelig tettstedsstruktur er et viktig grunnlag for dagens og fremtidens planlegging. Et målrettet og innovativt kompetansearbeid med tett kobling mellom skole og næringsliv vil bidra til å styrke regionens rolle framover.

Gro Lundby
Fylkesordfører
Oppland fylkeskommune

Harald Tyrdal
Ordfører i Lunner

Hilde Brørby Fivelsdal
Ordfører i Jevnaker

Knut Lehre
Ordfører i Gran

1. Bakgrunn og mål

Hadeland er den sørligste delen av Oppland fylke og består av kommunene Gran, Jevnaker og Lunner.

Samarbeidet mellom kommunene i regionen har lange tradisjoner. Helt siden generalplanarbeidet på 60-tallet har kommunene samarbeidet om felles utfordringer og oppgaveløsninger.

I regionen er det mange interkommunale samarbeidsordninger og et godt etablert samarbeid gjennom Regionrådet for Hadeland.

Tidligere planer:

Det har to ganger tidligere blitt utarbeidet fylkesdelplaner for denne delen av fylket.

- Fylkesdelplan for Hadeland 1995 – 2010 ble vedtatt av fylkestinget i desember 1994 og godkjent av Miljøverndepartementet i februar 1996.

Utgangspunktet for dette planarbeidet var vedtak om etablering av hovedflyplass for Østlandet på Gardermoen.

- Fylkesdelplan for Hadeland 2004 – 2015 ble vedtatt av fylkestinget i desember 2003 og godkjent av Miljøverndepartementet i mai 2004.

Denne planen hadde hovedfokus på:

- Boligutvikling – oppvekstvilkår – pendling/arbeidsplassdekning – kompetanse/næring – arealbruk og transport.

Planen har i tillegg et handlingsprogram med tiltak relatert til temaene over. Disse er i det alt vesentlige fulgt opp og i stor grad finansiert med midler fra partnerskapsavtale mellom Oppland fylkeskommune og kommunene.

Behov for ny regional plan

Da tidligere planer er gamle og handlingsprogrammet i stor grad gjennomført, har det i lengre tid vært behov for å oppdatere det regionale plandokumentet for Hadeland.

Skal kommune på Hadeland være attraktive for bosetting og næringsutvikling er en avhengig av å finne gode fellesløsninger på tvers av kommunegrensene. Avstandene på Hadeland er små.

Arealdisponering og etablering i en kommune får ofte konsekvenser for nabokommunen.

Mange utfordringer kan ikke løses innenfor rammene av kommunal planlegging, men krever løsninger hvor kommunal og regional planmyndighet finner fram til felles løsninger.

Ambisjonen er at Regional plan for Hadeland skal gi strategiske føringer for samfunnsutviklingen i regionen innenfor de tema planarbeidet konsentrerer seg om.

Planstatus

Planarbeidet kunne ha vært gjennomført som interkommunalt plansamarbeid, men den regionale forpliktelsen hadde da vært mindre tydelig. For Oppland fylkeskommune og for Regionrådet for Hadeland som tok initiativet til planarbeidet, har det vært viktig å gi planen regional status, slik at den blir lagt «til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen». (Plan – og bygningsloven § 8-2).

Regional planstrategi for Oppland 2012 – 2016 er førende for planarbeidet. Planstrategien har følgende satsingsområder:

- Nærings- og stedsutvikling
- Kompetanse
- Samferdsel

Denne planen følger opp disse satsingsområdene, og beskrive hvilke konsekvenser disse har for denne delen av fylket.

Organisering av planarbeidet

Forslag til planprogram ble vedtatt av fylkestinget i Oppland i juni i 2011. Arbeidet ble igangsatt gjennom et bredt anlagt oppstartsmøte. Regionrådet for Hadeland har vært styringsgruppe for arbeidet, med ordførerne som arbeidsutvalg og bindeledd mellom styringsgruppe og prosjektleder. Tidligere regionkoordinator Edvin Straume har vært prosjektleder for planarbeidet.

Til planarbeidet har det vært knyttet en fast arbeidsgruppe, med representanter fra kommunene og Oppland fylkeskommune.

I tillegg har det vært etablert temavise arbeidsgrupper, med bred representasjon, med spesielt ansvar for kapitlene:

- Bo-perspektiv, Tettstedsutvikling, Arealbruk
- Kompetanse, Næringsutvikling – arbeidsplasser.

Det har også vært gjennomført medvirkningsmøter knyttet til temaene som omhandles i planen. Planen har vært drøftet med regionale myndigheter i regionalt planforum, og planarbeidet har vært drøftet på to felles formannskapsmøter og på flere andre møter med relevante parter.

To eksterne fagmiljøer har vært engasjert. Disse har utarbeidet delrapportene:

- Areal- og transportanalyse for Hadeland.
Utarbeidet av Civitas AS i 2012.
Rapporten er et viktig utgangspunkt for kapitlene: 5. Bo-perspektiv, 6. Tettstedsutvikling, 7. Kommunikasjon og transport og 8. Arealbruk.
- Hadelandregionens fortrinn.
Utarbeidet av Vidar Vanberg, NIBR i 2011.
Rapporten er lagt til grunn for kapittel 4. Våre fortrinn.

Mål

Gjennom utarbeidelse av planprogrammet er følgene definert som mål for planen:

**Planen skal legge til rette for felles ønsket utvikling på Hadeland.
Den skal bidra til at regionen blir et sted hvor det er godt å vokse opp, bo og drive næringsvirksomhet.**

2. En del av Osloregionen – i Oppland

Nord for Oslo er det få regioner som har en så sentral plassering som Hadeland. Plassert midt mellom hovedstaden og Mjøsbyene, med hovedflyplassen på Gardermoen som nabo i øst og Ringerike i vest. Den sentrale plasseringen medfører også at det går to nasjonale transportkorridorer gjennom regionene:

- Korridor 2: Riksgrensen – Oslo m/forgreining nord for Oslo til Hokksund. Med E 16 som transportåre i vår region.
- Korridor 6: Oslo – Trondheim. Med Gjøvikbanen og Rv 4 som transportåre i regionen.

I tillegg kommer at jernbanestrekningen Oslo – Hønefoss, over Roa, er en del av transportkorridor 5 Oslo – Bergen når det gjelder gods. Dette gir store vekst- og utviklingsmuligheter for regionen. Et viktig formål med planen er å fremme tiltak som fører til at denne muligheten tas i bruk på en bærekraftig måte, og tjener de som bor på Hadeland.

Samtidig ligger regionen i et «grenseland». Hadeland er en del av Oppland fylke, men grenser til Oslo i sør, Buskerud i vest og Akershus i øst. Jevnaker er også en del av Ringeriksregionen, sammen med kommunene Hole og Ringerike i Buskerud.

Gran, Lunner og Jevnaker er de kommunene i Oppland med klart flest arbeidstakere som pendler ut av fylket, med Lunner som fylkets mest utpregede pendlerkommune. Fra denne kommunen pendler nesten 50 % av den yrkesaktive befolkningen til Oslo og andre kommuner utenfor fylket. Dette innebærer at Lunner er tettere integrert i Osloregionens arbeidsmarked enn mange av kommunene i Akershus. Konsekvensen av dette er at Hadeland tilhører to bo- og arbeidsmarkedsregioner (BA-regioner). Gran og Lunner tilhører BA-region Oslo, mens Jevnaker tilhører BA-region Ringerike.

En del av den funksjonelle Osloregionen

Hadeland er en del av den funksjonelle Osloregionen og kommunene har vært medlemmer av Samarbeidsalliansen Osloregionen siden jan 2006.

Alliansen hovedmål er:

- Å styrke Osloregionen som en konkurransedyktig og bærekraftig region i Europa

Utviklingen på Hadeland henger nøye sammen med utviklingen i hovedstadsregionen. En konkurransedyktig og bærekraftig hovedstad vil gi vekst og utviklingsimpulser med stor betydning for regionen. Det var derfor naturlig for kommunene å slutte seg til **Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen**.

Her legges følgende strategier til grunn for areal- og transportutviklingen:

- Vekstkraften i Oslo skal utnyttes til beste for Osloregionen. Vekst i andre delregioner skal kunne avlaste vekst i Oslo som skaper problemer. Slik balansert vekst skal kunne skje ved en bolig- og næringsutvikling knyttet til de viktigste transportaksene for jernbane og veg. Utbygging bør konsentreres til byer og tettsteder. Grønne korridorer mellom dem skal opprettholdes.
- Det skal legges til rette for en flerkjernet utvikling av Osloregionen med mest mulig selvstendige byer og tettsteder med bosteder, arbeidsplasser, handel service og kulturaktiviteter i urbane sentra. Samspillet med landdistriktene skal ivaretas.
- Utbyggingsmønsteret skal ta utgangspunkt i raske, skinnegående kollektivmidler med stor kapasitet samt et godt vegsystem med god fremkommelighet for kollektivtrafikken.

Denne strategien er også lagt til grunn for planarbeidet. I de følgende kapitlene forsøker en å belyse hvilke utfordringer, forpliktelser og muligheter dette innebærer for regionen.

Gjennom regionrådet ønsker kommunene å spille en aktiv rolle i Samarbeidsalliansen Osloregionen. På denne måten vil regionen få innflytelse og tilgang til nettverk som vil være verdifulle for Hadeland.

«Hadeland – nært og naturlig» er regionens slagord.

Nært - viser til nærheten til hovedstadsområdet, hovedflyplass og det sentrale Østlandet. Det viser i tillegg til godt naboskap og nærhet mennesker imellom.
Naturlig - refererer til regionens langvarige satsing på bioenergi og annen fornybar energi. Noe som førte til at kommune ble utnevnt til de første Grønne energikommunene i Norge, og i dag er de eneste kommunene med felles klimapådriver. I tillegg refererer det til regionens gode naturkvaliteter, med et kulturlandskap av nasjonal betydning og Nordmarka, Romeriksåsen og Fjorda som nasjonalt kjente friluftsområder.

«Hadeland – nært og naturlig» er også regionens prosjekt for å synliggjøre og markedsføre Hadeland som attraktiv, grønn og bærekraftig region. Prosjektet retter seg mot bosatte i Osloområdet, mobile og høyt utdannede arbeidstakere, bedriftsledere og gründere. I tillegg ønsker en at prosjektet skal føre til at egne innbyggere skal bli stolte av Hadeland og omtale regionen på en positiv måte. Det er utarbeidet egen kommunikasjonsstrategi for prosjektet.

Formålet med prosjektet er å bidra til at:

Hadeland blir den mest attraktive tilflyttings- og etablererregion på Østlandet for den som vil leve i takt med naturens bæreevne.

Oppland +

«Hadeland – nært og naturlig» sammenfaller også med fylkeskommunens kommunikasjonsprosjekt «Oppland+». Plussprosjektet er definert som:
«Et kommunikasjonsprosjekt som skal øke kjennskap og kunnskap til regionene i fylket og bidra til befolkningsvekst». Det ligger godt til rette for gjensidig styrke i regionmarkedsføring mellom disse to prosjektene.

Plussprosjektet bidrar med å produsere og markedsføre stoff fra regionen. Det er tett dialog mellom prosjektene om hvilke saker som publiseres og markedsføres. Oppland+ lanserer markedskanalen finnehjem.no.

Innholdet styres av nasjonale flyttemotiver som er følgende – i prioritert rekkefølge:

1) Familie 2) Bolig 3) Jobb 4) Sted og miljø.

Satsingen skal styrke positive assosiasjoner til Oppland - som et reelt alternativ for unge voksne på flyttefot.

3. Gjennomgående tema

Utgangspunkt for videre planlegging

3.1 Barn og unge

Å sikre et oppvekstmiljø med gode fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter, som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, skal prioriteres og legges til grunn for all aktivitet og tiltak som følger av denne planen.

Barn er den gruppen i befolkningen som bruker utearealet mest. I denne sammenhengen har nærmiljøet den størst betydning. Gode nærmiljøer som gir muligheter til å utøve fritidsaktiviteter og allsidig utfoldelse er nødvendig for å sikre barn og ungdom gode levekår, utviklingsmuligheter og trygge oppvekstmiljø.

Som planmyndighet er det en viktig oppgave for kommunene å sikre at barn og unges interesser blir hørt og tatt hensyn til i plan- og utviklingsprosesser.

Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging

Disse retningslinjene skal legges til grunn for planleggingen.

Formålet med retningslinjene er å:

- synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.
- gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i sin løpende planlegging og byggesaksbehandling.
- gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn og interesser.

For gjennom dette å:

- sikre et oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og som har de fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som til enhver tid er i samsvar med eksisterende kunnskap om barn og unges behov.
- ivareta det offentlige ansvar for å sikre barn og unge de tilbud og muligheter som samlet kan gi den enkelte utfordringer og en meningsfylt oppvekst uansett bosted, sosial og kulturell bakgrunn.

Plan- og bygningsloven

At barn- og unges interesser skal ivaretas i planleggingen slås også fast i plan- og bygningslovens formålsparagraf. For å sikre at dette gjøres skal kommunestyret sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta dette, jfr. pbl § 3-3.

Kommunene har et ansvar for å ha god rutiner som gjør at barn- og unges interesser blir ivaretatt. Fylkeskommunen og Fylkesmannen har ansvar for veiledning- og kompetansetiltak på området og for å se til at barn- og unges interesser følges opp i konkrete saker.

Barnehage, skole og barnevern

Dette er tjenester kommunene har ansvar for og som reguleres av særskilt lovgivning.

At disse tjenestene holder et høyt nivå er viktige forutsetninger for mange av målene som er beskrevet i planen, og avgjørende for utvikling av gode tettsteder og godt oppvekstmiljø.

Grunnskolen er primærkommunenes ansvar. Fylkeskommunen har ansvaret for den videregående opplæringen. Utvikling av disse tilbudene er nærmere beskrevet i kapittel 7 Kompetanse. Sikre skoleveier er en annen viktig forutsetning for et godt oppvekstmiljø.

Ungdommen

Ungdom i Oppland har et eget rådgivende organ i barne- og ungdomspolitiske spørsmål gjennom Ungdommens fylkesting. Kommunene har tilsvarende ordninger gjennom sine ungdomsråd.

Formålet med disse organene er:

- å gi ungdom mulighet til medbestemmelse og til å påvirke i kommunale saker
- å øke engasjementet blant ungdom for samfunnsproblemer generelt og kommunale saker spesielt.

3.2 Klima, miljø og energi

Klima- og miljø utfordringene er globale, men årsakene, konsekvensene og løsningene finnes lokalt. Analyser viser at kommunene kan dekke godt over en tredjedel av målene for innenlandske utslippskutt innen 2020. Kommunene sitter med nøkkelen til mange av de gode klimatiltakene og kan gjennom ulike roller påvirke utslipp av klimagasser på flere måter; som politiske aktører, tjenesteytere, myndighetsutøvere, eiendomsbesitter og innkjøpere.

Gjennom plan- og bygningsloven har kommunene fått ansvar for planlegging og tilrettelegging for gode bomiljø og infrastruktur. Blant de viktigste klimatiltakene er å redusere energiforbruket, sørge for fornybar oppvarming i kommunale og private bygg, samt å redusere transportomfanget. Dette kan først og fremst oppnås gjennom kommunenes rolle som planmyndighet, lokal koordinator og samfunnsutvikler. Betydelige kutt kan også oppnås gjennom tiltak i egen driftsorganisasjon. Kommunene og andre offentlige aktører er eiere og forvaltere av en stor bygningsmasse, og er betydelige innkjøpere med mulighet til å stille klare miljøkrav.

Nasjonalt er klima-, miljø og energispørsmål forankret i bærekraftperspektivet i plan- og bygningsloven og ytterligere presisert i Nasjonale forventninger til regional- og kommunal planlegging. Samvirke mellom plan- og bygningsloven, sektorlover og naturmangfoldloven er nødvendig for å sikre en kunnskapsbasert forvaltning av natur og for å oppfylle naturmangfoldlovens forvaltningsmål, prinsipper og regler om bærekraftig bruk og vern av natur. Statlige planretningslinjer for samordnet bolig- areal og transportplanlegging legger vekt på god klimavennlig utvikling ved fortetting og reduksjon av transportbehovet. Statlig retningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene pålegger kommunene å innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i sin kommuneplan eller i egen kommunedelplan.

Klima- og energiplaner

I Oppland fylke er Regional plan for klima- og energi 2013-2024 vedtatt. Denne skal legges til grunn for fylkeskommunen og regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i fylket. Tilsvarende har kommunene egne klima- og energiplaner, med mål og tiltak for egen virksomhet og aktivitet i kommunene.

Innsatsområder med spesiell betydning for planarbeidet

- Styrke og synliggjøre Hadelands visjon og posisjon som en region «for den som vil leve i takt med naturens bæreevne».
- God bruk av det offentliges virkemidler for bærekraftig utvikling
  - offentlige anskaffelser, planlegging etter plan- og bygningsloven, samordnet areal- og transportplanlegging
- Energieffektivisering og energiomlegging i bygg
- Økt bruk av tre som byggemateriale
- Bærekraftig utnyttelse av regionens bio-ressurser som bidrar til utvikling, innovasjon og lokal verdiskaping
- Holdningsrettede tiltak og kunnskapsformidling til innbyggere, skole, primærnæringen og næringslivsaktører

Noen konsekvenser som følges opp i planens hovedtema

Arealbruk:

- Kommunene og øvrige offentlige aktører vil redusere CO₂-utslippene ved hjelp av god areal- og transportplanlegging.

Kompetanse:

- De globale klimaendringene er et tema som åpner for bred debatt og krever mye kunnskap. Derfor er det viktig å gi barn og unge handlingskompetanse slik at de kan være med og bidra til å gjøre en forskjell og gjøre gode klimavalg i hverdagen. Kommunene bør legge til rette for arbeid med miljøspørsmål og klimarelaterte problemstillinger i skoler og barnehager, og fylkeskommunen må følge opp dette i de videregående skolene.

Næringsutvikling – arbeidsplasser:

- Miljø og stedsutvikling er viktige tema når man ønsker å legge til rette for næringsutbygging. Kommunene vil stimulere næringslivet på Hadeland til å satse på miljø og klima som konkurransefortrinn.
- Det offentlige må gå foran, skaffe erfaring og skape etterspørsel etter nye produkter og tjenester som er energieffektive og bærekraftige.

Kommunikasjon og transport:

- Biltrafikken vokser, dermed øker også utslippene av CO₂. Denne utviklingen kan stoppes med god areal- og transportplanlegging.
- På transportområdet har fylkeskommunen og kommunene ansvar for klimavennlig mobilitet, og et ansvar som samfunnsutvikler og tilrettelegger for klimavennlig transport.

3.3 Universell utforming

Universell utforming er en strategi for planlegging og utforming av omgivelsene for å oppnå et inkluderende samfunn med full likestilling og deltakelse for alle.

Universell utforming inneholder et sterkere likestillingskrav enn det som ligger i begrepet tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Den mest benyttede definisjonen av universell utforming er: «Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning og en spesiell utforming.»

Norge universelt utformet 2025

Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013 har ligget til grunn for arbeidet med universell utforming i Oppland og på Hadeland i denne perioden. Oppland har vært pilotfylke sammen med Hedmark med særskilt satsing på universell utforming av kommunesentra, transportsystemet og reiselivsdestinasjoner, samt universell utforming som perspektiv i folkehelsearbeidet med forankring i planer og styringsdokumenter.

Gran kommune har deltatt i programmet som pilotkommune, og Jevnaker har deltatt aktivt i siste fase av programmet, mens Lunner har valgt å arbeide med universell utforming integrert i øvrig plan- og utviklingsarbeid. Regjeringen skal i 2015 revidere handlingsplanen, og har signalisert områdene velferdsteknologi og IKT som viktige prioriteringer framover.

Nasjonale forventninger

I 2011 formulerte regjeringen nasjonale forventninger til kommunal- og regional planlegging. I utfordringsbildet beskrives eldrebølgen som en stor utfordring: «Fram til 2040 får Norge en betydelig eldre befolkning enn i dag. Antall personer over 67 år vil nesten bli doblet og rundt en femdel av innbyggerne vil være 67 år eller eldre. Samtidig vil flere eldre være over 80 år.»

Denne utviklingen vil vi også få på Hadeland. Areal- og transportanalysen som er del av kunnskapsgrunnlaget til denne planen viser at antall eldre over 80 år vil bli tilnærmet doblet i Jevnaker og Gran i denne perioden, mens det i Lunner nesten blir tre ganger så mange i denne aldersgruppen. En så stor endring i alderssammensetningen vil få stor betydning for planlegging av tjenestetilbud, boliger, infrastruktur og tettsteder. Universell utforming kan bidra til at flere kan leve mer selvstendige liv lengre. Dette har stor betydning for den enkelte, men vil også gi betydelige positive økonomiske konsekvenser for det offentlige.

Konkret forventes det at:

- regional og kommunal planlegging bidrar til universell utforming av omgivelser og bygninger.
- lokalisering av ulike funksjoner ses i sammenheng slik at ferdsel og atkomst blir enklest mulig.
- utforming av områder og bebyggelse legger til rette for tilgjengelighet for alle brukergrupper.

Nettverk og videre arbeid

I Oppland og Hedmark er det etablert et felles nettverk mellom fylkeskommunene, råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne, KS/kommunene, samt Høgskolen på Gjøvik, for en strategisk satsing på feltet.

Et felles strategidokument er under arbeid, og det tas utgangspunkt i de etablerte satsingene:

- Universell utforming integrert i planer og styringsdokumenter
- Universelt utformede kommunesentra – med boliger som del av dette
- Universell utformede transportsystemer
- Universelt utformede reiselivsdestinasjoner.

Kommunene, fylkeskommunen og andre offentlige aktører har en forpliktelse til å være forbilde på implementering av universell utforming i egne bygg og tjenester.

3.4 Folkehelse

Folkehelsearbeid handler om å skape gode oppvekstvilkår, forebygge sykdom og skader, og å utvikle et samfunn som legger til rette for sunne levevaner, beskytter mot helsetrusler og som fremmer fellesskap, trygghet, inkludering og deltakelse.

Folkehelseloven (2012) legger til grunn fem hovedprinsipper for folkehelsearbeidet:

- utjevning av sosiale helseforskjeller
- helse i alt vi gjør
- bærekraftig utvikling
- føre-var-prinsippet
- medvirkning.

I regional plan for folkehelse 2012 – 2016 er visjonen at det skal være «Opplagt i Oppland med en samfunnsutvikling som fremmer trivsel, god folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller». Hovedmålene i den regionale planen, som også vil bli lagt til grunn for det oppfølgende arbeidet som følge av denne planen, er at det skal være opplagt -

- med folkehelse på dagsorden
- med sunne levevaner
- at alle er med

Arbeid med påvirkningsfaktorer for befolkningens helse foregår i alle sektorer. Derfor blir det sentralt at perspektivet er med i all planlegging – «Helse i alt vi gjør». For å kunne vurdere om tiltakene vi setter i gang har en god eller dårlig konsekvens for befolkningens helse generelt, eller sosiale helseforskjeller spesielt, må vurderingen tas ut fra et kunnskapsgrunnlag. Dette er både kunnskap fra forskning og registerdata, men også lokalkunnskap fra ulike sektorer og befolkning.

Kommunene og fylkeskommunen skal ha en løpende oversikt over befolkningens helse og påvirkningsfaktorer. Noe av kunnskapsgrunnlaget fremskaffer staten gjennom kommunehelseprofiler som finnes på www.fhi.kommunehelseprofiler.no.

De regionale kompetansesentrene (Korus) gjennomfører ungdomsundersøkelser som er et godt kunnskapsgrunnlag for flere tiltaksområder. Disse ligger tilgjengelig på www.ungdata.no.

Folkehelse- og levekårsundersøkelsen i Oppland (Østlandsforskning 2014) gir et godt supplerende kunnskapsgrunnlag når folkehelseperspektivet skal vurderes. Opplysninger herfra gir kunnskap som må vektlegges i den videre planleggingen i regionen. Et positivt funn i rapporten er at de som bor i Hadeland synes å trives bedre i sin kommune enn landet sett under ett. I regionen trives 91 prosent av befolkningen godt i sin kommune mot 77 prosent i landet som helhet. De eldste trives best. I forhold til boligplanlegging er det verdt å merke seg at leiligheter er særlig etterspurt i regionen, og at mange av de eldre ønsker bolig med servicetilbud.

3.5 Samfunnssikkerhet og beredskap

Endringer i samfunnet, i klimaet og i trusselbildet skjer i økende tempo. Dette stiller nye krav til kommunal og regional planlegging. Hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap må integreres i all samfunnsplanlegging enten det dreier seg om arealbruk, helse, opplæring, miljø, samferdsel eller annet planarbeid.

Nye utviklingstrekk skaper nye behov:

- **Klimaendringer** gjør at vi må forvente en økning i uønskede naturopplevelser. (Mer nedbør - flom, varmere/tørre – skogbrann, mer vind – strømbrydd)
- **Store strukturendringer** gjør oss mer sårbare. Stadig større avhengighet av IKT-systemer gjør oss sårbare ved bortfall av strøm og andre hendelser som berører tilgjengelighet til systemer.
- **Uforutsigbare menneskeskapte trusler** ser ut til å øke. (Gisseltaking, sabotasje, blind vold, ildspåsetting o.l.)
- **Det internasjonale terrorbildet har endret seg** og kan i prinsippet få konsekvenser hvor som helst i verden.

Lovpålagt arbeid

- Plan- og bygningsloven stiller krav om risiko- og sårbarhetsanalyse ved utarbeidelse av planer for utbygging.
- Sivilbeskyttelsesloven pålegger kommunene å utarbeide risiko- og sårbarhetsanalyse som skal legges til grunn for videre kommunal planlegging.

Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap 2014-17 med risiko og sårbarhetsanalyse for Oppland beskriver beredskapsaktørens roller og ansvar i fylket. Regionplanen skal primært være et plangrunnlag til bruk for revisjon av ROS-analyser/beredskapsplanverk og til forebyggende samfunnssikkerhet i arealplanleggingen i Oppland

Det skjer i kommunen

Kommunene har en nøkkelrolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Alle uforutsette hendelser skjer i en kommune, og kommunene har hovedansvaret for at de involverte i en uønsket hendelse eller krise blir godt ivaretatt.

Kommunene på Hadeland vil fortsette samarbeidet om å utarbeide felles risiko- og sårbarhetsanalyse for regionen. Denne analysen vil danne grunnlaget for kommunale planer for samfunnssikkerhet, beredskap og krisehåndtering.

Samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet skal i størst mulig grad avdekke farer og redusere risiko overfor mennesker, husdyr, miljø og økonomi.

Dette nås ved å:

- identifisere og analysere uønskede hendelser som samfunnet er sårbart ovenfor
- integrere samfunnssikkerhet og beredskap i all samfunnsplanlegging (arealbruk, helse, samferdsel, miljø eller annet planarbeid)
- avklare roller, oppgaver og ansvarsområder med særlig vekt på daglig driftsansvar og beredskapsansvar
- videreutvikle tverrsektoriell kompetanse- og erfaringsoverføring
- koordinere den kommunale beredskapen mellom kommunene regionvis og i hele fylket
- videreutvikle samarbeidet med nabofylker og naboregioner.

«Det er sannsynlig at noe usannsynlig vil skje.»

Aristoteles

4. Våre fortrinn

I forbindelse med planarbeidet er det gjennomført en større medvirkningsprosess for å avklare hva som er Hadelands regionale fortrinn. NIBR (Norsk institutt for by- og regionforskning) hadde ansvaret for dette arbeidet. Resultatet foreligger i en egen delrapport «Hadelandregions fortrinn» fra 2012. Nærmere 70 personer bidro med synspunkter, dels gjennom seminardeltagelse med gruppearbeid, og dels gjennom personlige intervjuer. Medvirkningsprosessen ga et bredt grunnlag for å vurdere områder som det er stor interesse for å videreutvikle.

Med fortrinn menes områder hvor Hadeland har kvaliteter, kompetanse eller naturgitte forutsetninger som gir grunnlag for utvikling. I tråd med konklusjonene fra denne prosessen legges det til grunn at følgende satsingsområder prioriteres og blir gjenstand for økt synliggjøring gjennom utviklingsprosjekter:

- Randsfjordområdet
- Hadelands historie
- Tettstedsutvikling

Dette vil være områder som hver for seg er spennende å videreutvikle, og hvor spisset satsing innen hvert av områdene vil gi en synergi som styrker regionens attraktivitet. Delrapporten gir også innspill og forslag til hvordan utviklingsarbeid knyttet til disse satsingsområdene kan legges opp og gjennomføres.

4.1 Randsfjordområdet

Satsingen må ha som mål at Randsfjorden og området rundt skal bli mer attraktivt både for regionens innbyggere og de som kommer til som besøkende. Det vil innebære å løfte fram og utvikle fortinn som fjorden og området rundt har. I dette inngår både opplevelser og muligheter for næringsutvikling.

Satsingen må konkretiseres og videreutvikles i samarbeid med aktørene som allerede i dag driver utviklingsarbeid i området knyttet til fjorden. Dette vil i første rekke være Randsfjordforbundet, Randsfjorden Grunneierforening, Randsfjordmuseene, det regionale reiselivssamarbeidet og Søndre- og Nordre Land kommuner.

4.2 Hadelands historie

Den gjennomførte medvirkningsprosessen avdekket et stort engasjement knyttet til regionens historie. Av steder og begivenheter som ble trukket fram nevnes:

Granavollen m/ Søysterkirkene, Tingelstad, Dynna-steinen, Pilegrimsleden, Folkemuseet, Bergverksdriften, Glassverket, Kistefoss, Vestby-funnet, Bronsebukkene og Rundelen.

Utviklingsarbeidet må føre til at disse attraksjonene fra vår historie, blir mer kjent og bidrar til identitet, kunnskap og gode opplevelser knyttet til regionen. Den historiske dimensjonen innebærer også muligheter for utvikling av særpreg og estetikk som kan gi effekter innen turisme og attraktivitet som kan komme næringslivet og boligutvikling til gode. Videre arbeid med å konkretisere denne satsingen må skje i samarbeid med Randsfjordmuseene, de lokale historielagene, Pilegrimsleden/ Granavollen Pilegrimsenter, kommunenes kulturadministrasjon og Oppland fylkeskommune.

4.3 Tettstedene

I sin rapport har NIBR lagt til grunn at arbeidet med tettstedsutvikling må være «koblet til særpreg, estetikk og komplementære muligheter i en region med korte avstander mellom sentrene». I denne planen er denne tankegangen på mange områder lagt til grunn for fremtidsbildene og målene som er beskrevet i kapitlene Bo-perspektiv, Tettstedsutvikling og Arealbruk. Det vises derfor til disse kapitlene når det gjelder oppfølging av dette punktet.

5. Bo-perspektivet

5.1 I dag

På Hadeland er det 29 260 innbyggere (3. kvartal 2014).

I Fylkesdelplanen for Hadeland fra 2004, var det satt som mål at befolkningen skulle være ca. 31 000 ved årsskiftet 2014/2015. Kommunenes vedtatte befolkningsvekst var grunnlaget for prognosen. Denne målsettingen er derved ikke oppnådd.

De 10 siste årene har kommunene på Hadeland hatt en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på ca. 0,5 %. Med fødselsunderskudd i både Gran og Jevnaker, er det innflytting som gjør at folketallet øker.

Boligstruktur

Boligstrukturen på Hadeland er preget av høy andel eneboliger (81 %) med befolkning fordelt over et betydelig geografisk område. Det bygges fremdeles flest eneboliger, selv om en de siste årene har sett en dreining i forhold til rekkehus og leiligheter. Dreiningen kommer som et resultat av økt aktivitet i tettstedene.

Bilbasert

Overvekten av eneboliger, spredt ut over et stort geografisk område, innebærer en samfunnsstruktur med dårlige forutsetninger for kollektive transportløsninger og stort behov for personbiltransport.

5.2 I framtida

I framtida vil vi trolig bytte bolig langt oftere enn i dag. Familiestrukturer vil variere mer og antall én-person-husholdninger vil øke. Det er grunn til å spørre seg om vi på Hadeland har en boligstruktur som er tilpasset dette. Mye tyder på at regioner med et mer variert botilbud vil være bedre i stand til å møte folks ønsker om bolig. Dette støttes av funn i levekårsundersøkelsen (ØF 2014).

Sentraliseringen vil fortsette

I følge beregninger vil Oslo-området ha en befolkningsvekst på ca. 600 000 fram til 2040 (SSB). Dette innebærer en årlig befolkningsvekst på mellom 1 og 2 %. Selv med dagens kommunikasjoner ligger store deler av Hadeland innenfor timesavstand til Oslo. Forholdene ligger derfor godt til rette for at regionen kan ta sin del av den forventede befolkningsveksten i hovedstadsregionen.

Demografisk utvikling

Vi lever lengre. I 2040 vil antall innbyggere på Hadeland over 80 år være fordoblet. Denne utviklingen er generell og gjelder de fleste kommunene i landet. På grunn av alderssammensetningen vil Lunner kommune nesten oppleve en tredobling av mennesker i denne aldersgruppa.

Attraktiv bo-region

For at Hadeland skal bli attraktiv som bosted for et bredt lag av befolkningen må regionen utvikle et variert botilbud. Det må være tilbud av ulike boliger som gjør det mulig for innbyggere i ulike livsfaser å finne en egnet og ønsket bolig. Flere kjedehus/rekkehus, leiligheter og et variert tilbud av boliger er nødvendig for å få dette til.

Aktiv boligpolitikk

Alle kommunene på Hadeland har nå vedtatt at den årlige befolkningsveksten skal være på 1,5 % eller mer. Dette målet forutsetter at kommunene utvikler en aktiv boligpolitikk og at det samarbeides om markedsføring.

Robust planlegging

Det vil alltid være usikkerhet knyttet til prognoser og planlagt befolkningsvekt. Kommuneplaner må derfor være robuste og takle både større og mindre befolkningsvekst og prioritere rekkefølge på områder som skal bygges ut.

Områder regulert til boligformål

Områder som er avsatt til boligformål i gjeldende kommuneplaner og hvor utbygging ikke er planlagt eller ikke er i samsvar med nasjonale forventninger, bla. om redusert transportbehov og ivaretagelse av dyrkamark, må vurderes på nytt ved revisjon av kommuneplanene.

5.3 Mål

Målet er:

Aktive kommuner som legger til rette for å ta sin del av befolkningsveksten i Osloregionen.

Dette vil regionen oppnå ved at kommunene gjennom sin planlegging prioriterer:

- utvikling av varierte botilbud og bomiljø, med vekt på fortetting og konsentrert utbygging i tettstedene
- universelt utformet bomiljø, med god tilgjengelighet til tjenester og aktiviteter
- utvikling av bomiljø som skaper forutsetninger for gode oppvekstvilkår for barn og unge
- bomiljø med nærhet til barnehage og skole
- bomiljø med kultur- og servicetilbud
- bomiljø med tilgjengelighet til friluftsområder.
- bomiljø som ivaretar forpliktelser innen miljø og energibruk, herunder redusert transportbehov og nærhet til varehandel.

6. Tettstedutvikling

6.1 I dag

Harestua, Grua, Roa, Lunner, Gran, Jaren, Brandbu og Jevnaker er definert som regionens tettsteder. Gran sentrum har utviklet seg til det viktigste senteret i regionen for handel, service og utdanning, og har vokst betydelig det siste tiåret.

Jevnaker og Roa definert som kommunale handelssentra, mens Gran er regionalt handelssenter, uten begrensning på størrelse av kjøpesentre.

I NIBRs Inndeling i senterstruktur (NIBR-rapport 2013:1) er Gran nå klassifisert som småby. Andelen av befolkningen som bor i tettstedene på Hadeland har økt fra 51 % i 2000 til 56 % i 2013.

Spredt struktur – bilbasert transportbehov

Virksomheter og tjenester som kunne vært samlokalisert i sentrum eller tettsteder ligger i dag spredt utover store deler av regionen. Dette bidrar til mangel på attraktivitet i eksisterende tettsteder. Det er ikke tilstrekkelig tetthet i tjeneste og servicetilbud og boliger er i liten grad samlokalisert. Dette skaper et stort bilbasert transportbehov.

Tettstedene har blitt mindre tette

Et utviklingstrekk er at de fleste tettstedene på Hadeland er blitt mindre arealeffektive de siste 10 årene. Dette er en utvikling som er i ferd med å snu. Fortettingen er mest synlig på Nesbakken og i Gran sentrum.

6.2 I framtida

I framtida vil kommunene samarbeide om en tettstedsutvikling som bidrar til at regionen når målene om befolkningsvekst. Utviklingen til nå har vist at en ikke vil klare dette uten at det gjøres endringer slik at en øker attraktiviteten til tettstedene. Befolkningsvekst, demografisk utvikling og endret familiestruktur fører til behov for flere og mer varierte boenheter.

Utvikling av gode tettsteder vil bli regionens viktigste tiltak for å redusere behovet for bilbasert transport. Den forventede og planlagte befolkningsveksten bør skje innenfor eksisterende utbyggingsområder i prioriterte tettsteder.

Mest mulig i gangavstand

Attraktive og levende tettsteder krever at flest mulig sentrumsfunksjoner legges i gangavstand fra hverandre. Boligbygging og fortetting må prioriteres i tettstedene. I sentrum må det være handel og aktivitet i første etasje.

Arbeidsplasser i sentrum

Et variert tilbud av arbeidsplasser vil styrke utviklingen av tettstedene. Kontorarbeidsplasser, offentlig tjenesteproduksjon, andre arbeidsintensive virksomheter og varehandel, må legges sentrumsnært. Med boligområder i gangavstand vil dette føre til levende sentrum og redusert behov for biltransport.

Lokal egenart

Nye bygg må ta hensyn til tettstedets egenart og lokal stedbunden identitet. Tettstedsanalyse eller annet relevant plandokument må utarbeides og legges til grunn for utbygging i tettsteder og lokale utviklingsområder. Eksisterende kvaliteter må videreutvikles.

Det lønner seg å investere i tettstedene

God planlegging, befolkningsvekst og fornuftig samarbeid med utbyggere vil føre til utvikling av attraktive tettsteder. Det er viktig å legge til rette for at investeringer lønner seg i prioriterte tettsteder og utviklingsområder. Gevinster ved samlokalisering må påpekes og utnyttes.

6.3 Mål

Målet er:

Attraktive, levende og gode tettsteder med tilstrekkelig servicenivå og befolkningsgrunnlag - bygd på lokal egenart med levende kjerner og redusert transportbehov.

Dette målet vil regionen oppnå ved at kommunene gjennom sin planlegging prioriterer følgende:

Tre tettsteder for konsentrert utvikling

I Areal- og transportanalyse for Hadeland, som Civitas AS utarbeidet i 2012, legges det til grunn at all befolkningsvekst i en region med ca. 30 000 innbyggere ideelt sett bør konsentreres til ett tettsted. Dette vil medføre de beste forutsetningene for å skape et tettsted med stor kraft og gode muligheter for utvikling av handel og kulturtilbud, noe som igjen vil skape grunnlag for attraktive bosteder. En slik struktur vil også gi den største konsentrasjonen av reiser, og dermed det beste grunnlaget for betjening med kollektivtransport. Et slikt tettsted må derfor ha et tydelig kollektivknutepunkt og helst et godt togtilbud.

En slik tilnærming og prioritering vil ikke være funksjonell for Hadeland. Vår tettstedstruktur må ta utgangspunkt i regionens behov for utvikling av boliger og arbeidsplasser og å betjene de bo- og arbeidsmarkeder kommunene på Hadeland tilhører (jfr. kapittel om næringsutvikling og arbeidsplasser).

Dette er lagt til grunn for valget av tre regionale tettsteder, hvor konsentrert utvikling prioriteres.

Regionale tettsteder

- Gran
- Nesbakken
- Harestua

I disse tettstedene skal det legges til rette for en tydelig fortetting.

Følgende legges til grunn:

- Utbyggingsområder skal utnyttes intensivt med varierte bolig- og næringsformål, med høyere arealutnytting enn vi er vant til, også når det gjelder parkeringsløsninger. Nye områder i randsonen til tettstedene tas ikke i bruk før fortetting er gjennomført.
- Nye bygg skal ta hensyn til tettstedets egenart og gjennomført tettstedsanalyse / byggeskikkveileder. Planene skal legge til rette for gode felles uterom og møteplasser, med tilgjengelighet for alle.
- Tettstedenes utvikling skal baseres på en overordna analyse for å ivareta grønnstruktur og vassdrag og god tilgang til friluftsområder.

Regionsenter

Gran sentrum er regionsenter og det viktigste senteret for handel, service og kompetanse.

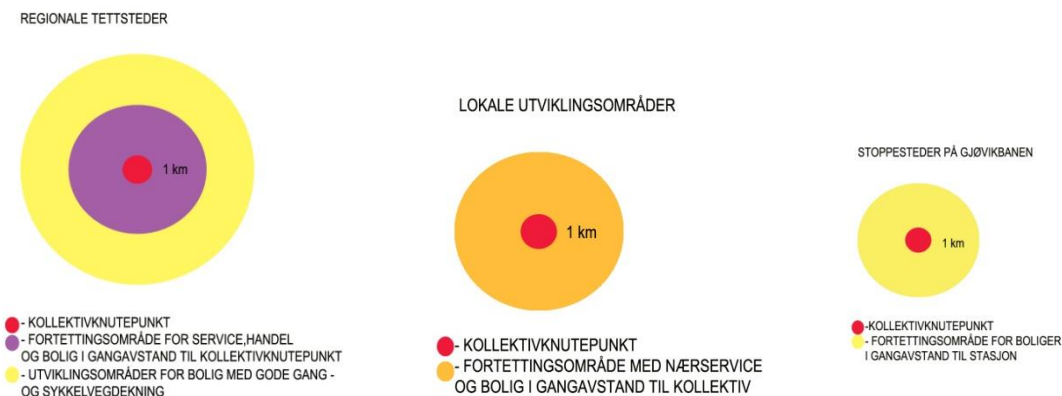
Lokale utviklingsområder

- Brandbu – utviklingsområde for nærservice og bolig.
- Roa – utviklingsområde for nærservice og bolig. Umiddelbar nærhet til regionens viktigste trafikkknutepunkt gjør at transportbasert virksomhet (logistikk-næringer) vil bli lokalisert til dette området.

Øvrige stoppesteder på Gjøvikbanen

Fortetting innenfor gangavstand til stasjonen (ca. 1 km).

Prinsippskisse for tettstedsutvikling og arealbruk

Prinsippskisse som legges til grunn for utvikling av regionale tettsteder, utviklingsområder og stoppesteder langs Gjøvikbanen.

7. Kompetanse

7.1 I dag

Det formelle kompetansenivået i befolkningen på Hadeland ligger under landsgjennomsnittet. Årsaken til dette finnes trolig i generell nasjonal samfunnsutvikling og i utviklingen av lokalt næringsliv. I likhet med resten av Innlandet har Hadeland en næringsstruktur som i liten grad har etterspurt høy formell kompetanse. Realkompetanse har vært sterkere etterspurt. Det næringslivet som etterspør høy formell kompetanse er i større grad konsentrert rundt de større byene.

I 2012 hadde 20,5 % av befolkningen på Hadeland over 16 år høyere utdanning (universitet eller høyskoleutdanning). Dette er en økning på 5,8 % siden 2001. Fordelt på kommunene er tallene: Gran 19,4 % (+ 5,2), Jevnaker 19,9 % (+ 6,3), Lunner 22,5 (+ 6,1) Tilsvarende tatt for hele landet er 29,8 (+ 7,2) og for Oppland fylke 22,6 (+ 6,4). Av dette framgår det at andelen med høyere utdanning har økt mer i landet for øvrig og gjennomsnittlig i Oppland enn hva som er tilfelle på Hadeland.

Tilsvarende tall for aktuelle nabokommuner er: Ringerike 23,3 %, Hole 33,5 %, Nittedal 30,8 %, Nannestad 19,3 % Ullensaker 24 %, Vestre Toten 18 %, Gjøvik 26,3 % og Søndre Land 17,6 %. Til tross for at Hadeland ligger under gjennomsnittet for fylket, er det bare byene i Oppland som har en høyere andel av befolkningen med høyere utdanning enn Lunner.

Fra næringslivet rapporteres det imidlertid ikke om store utfordringer med å skaffe kompetent arbeidskraft. Unntaket er etterspørsel etter ingeniører og noen smalere fagfelt som krever høy kompetanse innen realfag. En av årsakene til dette kan være at mye opplæring foregår internt i bedriftene.

Grunnskole

Kommunene på Hadeland har lang tradisjon for samarbeid, utvikling og kompetansehevende tiltak for ansatte i grunnskolen. Oversikt over grunnskolepoeng indikerer at kvaliteten på grunnskoleopplæringa i vår region ligger på nasjonalt gjennomsnitt. Sammenheng mellom grunnskolepoeng og fullføring av videregående skole er godt dokumentert. Stadig flere elever med fremmedspråklig bakgrunn stiller grunnskolen overfor nye utfordringer.

Videregående utdanning

Hadeland videregående skole stod ferdig og startet opp i nye og moderne lokaler i august 2012. Skolen har et bredt utdanningstilbud og er dimensjonert for 850 elever. Skoleåret 2013/2014 hadde skolen 870 elever. Utviklingen med flere elever enn skolen er dimensjonert for ser ut til å fortsette. Dette medfører mangel på undervisningslokaler og legger begrensinger på muligheten for utvikling av nye utdanningsprogram som næringslivet og samfunnet for øvrig etterspør.

Elever fra Jevnaker har anledning til å søke videregående opplæring på Ringerike. Etter at ny skole ble tatt i bruk har elevene derfra i økende grad søkt seg til skolen på Hadeland.

Hadeland videregående skole har i lang tid arbeidet planmessig med entreprenørskap og har etablert mange elevbedrifter som har hevdet seg godt i konkurranse med andre skoler. I tillegg har skolen lang tradisjon for internasjonalt arbeid.

I perioder har det vært utfordrende å få læreplasser til alle elever som har hatt behov for det. Mange elever har læreplass utenfor fylket, spesielt i Akershus, Oslo og Buskerud.

Det er et nasjonalt mål at 75 % skal fullføre og bestå videregående opplæring etter 5 år. I Oppland er denne gjennomføringsprosenten nå på 69. Kommunene på Hadeland ligger nær gjennomsnittet i Oppland. I likhet med i grunnskolen er antall elever med fremmedspråklig bakgrunn økende.

Tilbud til voksne

Gran og Lunner har felles voksenopplæring, mens Jevnaker får sitt tilbud dekket gjennom samarbeide med Ringerike. Tilbudet for Gran og Lunner har etter hvert fått et stort omfang, med ca. 200 elever, de fleste med fremmedspråklig bakgrunn.

Karriere Oppland Hadeland er en del av fylkeskommunens partnerskap for karriereveiledning og opplæring for voksne. Studiesenteret har stor aktivitet og ga i 2013 tilbud om karriereveiledning til over 200 voksne, 130 deltok på videregående opplæring og 95 studenter deltok på desentrale studier innen høyere utdanning, og det er samarbeid med næringslivet om kompetansetiltak.

7.2 I framtida

Næringslivet vil framover i stadig sterkere grad etterspørre høy kompetanse. Dette vil gjelde både i privat og offentlig sektor. I tillegg til at utdanning og kompetanse har en verdi i seg selv, vil det også være en avgjørende faktor for velferd og verdiskaping i samfunnet. En region med en befolkning som har god formell og reell kompetanse, vil være mer innovativ og ha de beste muligheter for utvikling og omstilling.

Hypigere skifte av arbeidsplass

Alt tyder på at en i framtida vil skifte arbeidsplass flere ganger i livet. Dette stiller økende krav til kompetanse i befolkningen. Samtidig øker faren for at en kan falle ut av arbeidslivet. Karriere Oppland Hadeland vil spille en stadig viktigere rolle for å veilede voksne med slik omstilling.

Kvalifiserte lærere

Utfordringene med å rekruttere gode lærerkrefter er merkbar, spesielt i videregående skole. Denne utviklingen vil trolig øke i tiden som kommer. Arbeid med å rekruttere lærere med høy faglig kompetanse, relasjonelle ferdigheter og evne til god klasseledelse, vil bli vektlagt. Nødvendige ressurser må avsettes.

Konkurransedyktig og robust videregående skole

Arbeidet med å utvikle en konkurransedyktig og robust videregående skole vil fortsette. Dette innebærer et tilbud som kommer godt ut i sammenligning med tilsvarende skoler i naboregioner, både i og utenfor fylket. I tillegg må skolen ha utdanningsprogram som er i tråd med behovet til lokalt næringsliv og som samsvarer med behovet for arbeidskraft i Osloregionen. Tilbudet må framstå som robust, gjennom prioritering og utvikling av solide fagmiljøer og programområder som er forutsigbare for elevene.

Som en følge av dette, og fordi skolen allerede i dag har flere elever enn den er dimensjonert for, vil det være behov for å utarbeide en utviklingsstrategi som viser hvordan en skal møte denne utviklingen. Fylkestinget får fremlagt prosjektrapport om fremtidens videregående opplæring i juni 2015.

Nettverk næringsliv – skole

Nettverket mellom næringsliv og skole vil bli videreutviklet. Dette er viktig både for næringslivet, som trenger kvalifisert arbeidskraft, og for den videregående skolen som trenger læreplasser til elevene. Nettverk må utarbeides i samarbeid med opplæringskontorene. Siden Hadeland er en del av Osloregionens arbeidsmarkedet er det viktig med kontakt med næringsaktører både i og utenfor regionen.

Entreprenørskap stadig viktigere

Et næringsliv i utvikling vil ha fokus på nyskaping og omstilling. Dette krever entreprenørskap og gründerånd. I vår region må den videregående skolen fortsette det planmessige arbeidet med entreprenørskap og være en viktig aktør for å utvikle holdninger og ferdigheter blant de unge.

Internasjonalisering

Internasjonaliseringen vil fortsette. Dette innebærer at stadig flere med fremmedspråklig bakgrunn vil komme og bosette seg i regionen vår. Noen permanent og andre for kortere tid. Dette innebærer nye muligheter for kompetansebygging og utvikling, men også nye utfordringer. Tilfredsstillende språkferdigheter er en forutsetning for integrasjon og yrkesdeltakelse. Sammen med næringslivet må det offentlige legge til rette for god språktrening og praksisplasser.

Utviklingen innebærer også behov for å vektlegge internasjonalt arbeid blant barn og unge, med utvikling og samarbeid med skoler og utdanningsinstitusjoner i andre land.

Karriere Oppland Hadeland

Virksomheten til Karriere Oppland Hadeland videreutvikles. Dette vil gjelde både karriereveiledning, videregående opplæring for voksne, studietilbud innen høyere utdanning og samarbeid med regionens næringsliv. Når det gjelder høyskoletilbud må disse bli mer forutsigbare, slik at befolkningen er klar over tilbudet. I tillegg må flere deltidstilbud la seg kombinere med arbeid og familie.

7.3 Mål

Målet er:

- Lavere frafall i videregående skole enn landsgjennomsnittet
- Alle som har behov for en læreplass skal få det
- Befolkningsandelen med høyere utdanning kommer på landsgjennomsnittet
- En befolkning med kvalifikasjoner i tråd med næringslivets behov
- Andel sysselsatte voksne over landsgjennomsnittet.

Dette vil regionen oppnå ved at:

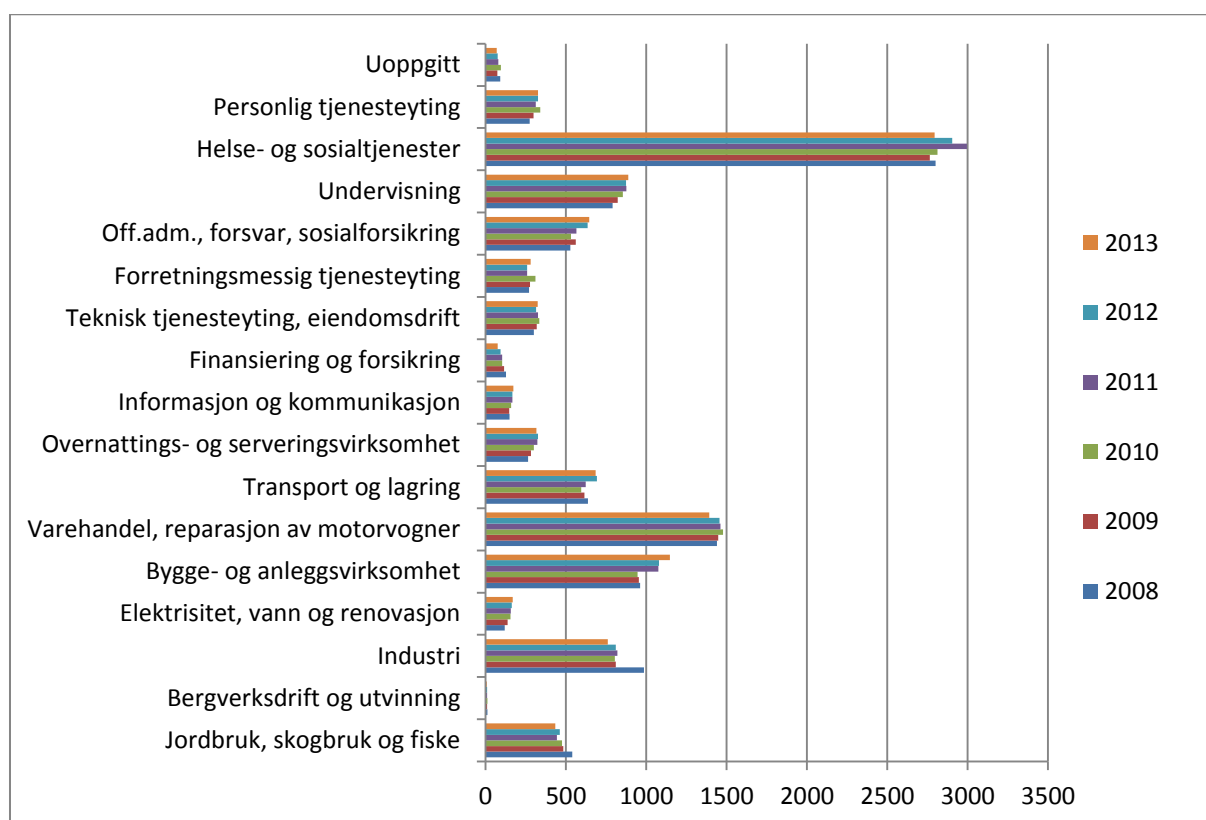
- Det kommunale samarbeidet om kompetanseheving av ansatte i grunnskolen videreføres.
- Hadeland videregående skole utvikles til en robust skole, med solide fagmiljøer og forutsigbart programtilbud.
- Samarbeidet mellom næringslivet og den videregående skolen styrkes.
- Virksomheten til Karriere Oppland Hadeland videreutvikles.
- Flere desentrale høyskoletilbud legges til regionen.

8. Næringsutvikling - arbeidsplasser

8.1 I dag

Figuren nedenfor viser fordelingen av antall sysselsatte med arbeidssted i Hadeland, uavhengig av bosted. Her kan det derfor også være innpendlere. Pr 4. kvartal 2013 var det 10 497 personer med arbeidssted i Hadeland. Det er nesten 800 flere enn i 2000. Regionen har 14 636 sysselsatte, en økning på 646 fra 2000. Det er dermed en stor andel som er bosatt på Hadeland og som pendler ut av regionen for å jobbe. Arbeidsplassdekningen har i perioden økt fra 69 til 72 %.

På grunn av endringer i SSBs inndeling av næringer, viser figuren under utviklingen med nye inndeling fra 2008 - 2013.

Figuren viser at det er kommunale tjenester som sysselsetter flest, og denne sektoren fortsetter å vokse. Et positivt trekk ved arbeidsplassutviklingen i Hadeland er at den største veksten fremdeles skjer innen tjenesteytende næringer, varehandel og bygg og anlegg. Sysselsettingen i jordbruket har imidlertid gått ned med 18 % fra 2011 til 2013.

Det er store forskjeller mellom kommunene. I Lunner sysselsetter private tjenester nesten like mange som kommunale tjenester, og i Jevnaker er 65 % tilsatt i privat sektor, mens Gran er kommunen der flest arbeidsplasser er knyttet til offentlig sektor. Varehandel sysselsetter mange i alle kommunene.

8.1.1 Pendling

Ved årsskiftet 2012/2013 var det 5763 arbeidstakere fra Hadeland som pendlet ut av region. Dette er 322 flere enn i 2000. Av disse pendlet ca. 1300 til Ringerike, 300 til Gjøvikregionen og 200 til Gardermoen. Størst pendling er det til Osloområdet (Oslo m/nabokommuner). Hit pendlet 3 259.

Dette er imidlertid en nedgang på 12 % siden 2000. Til Oslo kommune har nedgangen vært på hele 25 %. En del av årsakene til dette er trolig at flere arbeidsplasser er flyttet ut av Oslo og til nabokommune.

Store forskjeller mellom kommunene

Pendlerstrømmene varierer mye fra kommune til kommune. Fra Lunner pendler ca. 40 % av de sysselsatte til Osloområdet. Dette er litt over 7 % mindre enn ved tusenårsskiftet. Fra Gran er det ca. 15 % som pendlet til Osloområdet og fra Jevnaker litt over 11 %. For Gran er dette en nedgang på 4 %, mens det innebærer en liten økning i denne pendlingen fra Jevnaker.

For Jevnaker er pendling til Ringerike viktigst. Neste 30 % av de sysselsatte pendlet dit. Dette er en økning på 3,5 % siden årtusensskiftet.

Innpending

Ved årsskiftet 2012/2013 var det 1 678 som pendlet inn til Hadeland. Det er 470 flere enn i 2000. Over 500 (32,5 %) kom fra Ringerike. De fleste av disse arbeider i Jevnaker. Ellers kommer ca. 400 fra Gjøvikregionen og 330 fra Osloområdet. Pendlingen fra Osloområdet er mer enn doblet siden 2000.

Byrdefull pendling

Hva som oppleves som byrdefull pendling varierer fra person til person og er avhengig av den enkeltes livssituasjon, transportkomfort og hvilke arbeid vedkommende har. Undersøkelser viser at personer med høyere utdanning er mest villig til å pendle. Når arbeidsreisen en veg blir mer enn en time vil de fleste oppleve dette som byrdefullt. Fra Hadeland har mange pendlere en daglig reisetid på mellom 3 og 4 timer.

8.1.2 Regionens funksjonelle arbeidsmarked

I Fylkesdelplan for Hadeland 2004 – 2015 ble følgende definert som regionens funksjonelle arbeidsmarked:

«I tillegg til bosatte på Hadeland med arbeidsplass her, regnes bosatte i Jevnaker med arbeidsplass på Ringerike (Hole og Ringerike kommune) og bosatte i Lunner med arbeidsplass Nittedal, Nannestad eller Ullensaker, som sysselsatt innenfor regionens arbeidsmarked.»

I 2003 var 66 % av regionens arbeidskraft sysselsatt innenfor dette arbeidsmarkedet. Målet var å få denne dekningen opp på 70 %. Det målet ble nådd i 2012.

8.1.3 Næringsplaner

Alle kommunene har utarbeidet og vedtatt egne næringsplaner/næringsstrategier.

8.1.4 To bo- og arbeidsmarkedsregioner.

I NIBRs inndeling i bo- og arbeidsmarkedsregioner (BA-regioner) (NIBR-rapport 2013:1) er Hadeland fordelt på to regioner. Gran og Lunner tilhører BA-region 5 Oslo, mens Jevnaker tilhører BA-region 21 Ringerike. Dette samsvarer godt med pendlerstrømmene beskrevet foran og måten kommunene og næringslivet har organisert seg på.

Gran og Lunner har bidratt til etablering av felles næringshage i Gran sentrum, Hadelandshagen, og har gått sammen om felles etablererveileder som er lokalisert dit. Jevnaker kommune og næringslivet der har utviklet sine møteplasser sammen med kommunene Ringerike og Hole og næringslivet der. De kjøper også etablererveiledningen sin fra Ringerike Etablerersenter.

8.1.5 NHOs NæringsNM

I Nærings NM som NHO får utarbeidet hvert år, ble Hadeland i 2014 rangert som nr. 69 av landets 83 regioner. Dette er en forverring fra året før. Gjennomsnittlig plassering for de 10 siste årene er 48 plass. Gran kommune har i 2014 forverret sin plassering med 53 plasser i forhold til 2013, fra 83 til 136 plass. Jevnaker har også forverret seg med 46 plasser, fra 238 til 412 mens Lunner har gått ned med 20 plasser, fra 276 til 296.

8.2 I framtida

I framtida vil kommunene fortsette å legge til rette for økt vekst i næringslivet på Hadeland. Førstelinjetjenesten vil bli prioritert.

To utviklingsakser

Regionens næringsutvikling vil fortsette å skje etter de to etablerte utviklingsaksene:

- Nord-sør aksene – fra Gjøvikregionen, gjennom Hadeland mot Oslo.
- Øst-vest aksene – fra Gardermoen mot Hønefoss.

Kommunene vil organisere sitt næringsarbeid i tråd med dette. Nord-sør aksene vil være viktigst for Gran og Lunner, og øst-vest aksene viktigst for Jevnaker. Aksene vil imidlertid ha en viss påvirkning på hverandre og således være av verdi for næringsutviklingen i alle kommunene. Konsekvensen av dette blir et tett samarbeid om næringsutvikling mellom Gran og Lunner, mens Jevnaker vil fortsette å utvikle sitt næringssamarbeid sammen med kommunene på Ringerike.

En integrert del av Osloregionen

Næringslivet på Hadeland vil bli stadig sterkere integrert i Oslo-regionens felles arbeidsmarked. Dette er en viktig drivkraft for utvikling av næringslivet i regionen. At regionen har arbeidstakere med høy kompetanse som daglig pendler til Osloområdet er et godt utgangspunkt for at nye arbeidsplasser også vil bli etablert på Hadeland. Næringsetablering skjer ofte i tilknytning til bosted og er størst blant de med høy utdanning. En slik integrering fører imidlertid ikke til at pendling til Osloområdet avtar vesentlig, men pendling fra Osloområdet øker.

Byrdefull pendling

Byrdefull pendling reduseres ved at en når målene som er satt for arbeidsplassdekning. Men enda viktigere vil det være at kommunikasjonene på veg og bane blir bedre, jfr. kap. Kommunikasjoner og transport.

Robust arbeidsmarked - arbeidsplassdekning

Arbeidsplassdekning bør øke og være på 75 % i 2020. Dette bør også være målet for antall arbeidstakere fra Hadeland som sysselsettes innenfor det som i fylkesdelplanen fra 2004 ble definert som regionens funksjonelle arbeidsregion. At 25 % av arbeidstakerne pendler ut av den funksjonelle regionen vil ikke nødvendigvis være problematisk. Dette betinger imidlertid gode kommunikasjoner og at antall som pendler inn til Hadeland øker. En slik integrasjon vil føre til et robust arbeidsmarked som vil bli mindre sårbart for konjunktursvingninger.

Vektlegge vertskapsrollen

Kommune er vertskap for næringslivet. At vertskapsrollen ivaretas på en god måte bidrar positivt til næringsvekst. Det vil derfor være ansatte i hver kommune med spesielt ansvar for næringsutvikling. I konkurranse om etablering av arbeidsplasser er ofte tidsperspektiv og imøtekommenhet avgjørende.

Eksisterende næringsliv

Kommunene vil utvikle gode nettverk til eksisterende næringsliv. Gjennom dette vil en bidra til at næringslivet blir godt ivaretatt og ønsker å satse i regionen. Knoppskyting fra eksisterende næringsliv er ofte viktigere enn nyetableringer. I tillegg skaper knoppskyting ofte attraktive miljø som bedrifter ønsker å knytte seg til.

Tjenesteytende næringer

Regionen har mange sysselsatt innenfor private og forretningsmessige tjenester. Dette er næringer i vekst og ofte arbeidsplasser som krever høy kompetanse. Arbeid for å få til knoppskyting innen disse næringene vil bli vektlagt.

Primærnæringene

Et livskraftig jordbruk og skogbruk vil fortsatt være av stor betydning for regionen. Et levende og vedlikeholdt kulturlandskap er en viktig del av hadelandsidentiteten. Et jordbruk i tråd med Stortingets ønske om fortsatt økt matproduksjon på norske ressurser, vil være en viktig del av dette. Samarbeidet om regionens felles landbrukskontor vil bli videreført.

Opplevelse og besøksnæringer

Det vil bli arbeidet aktivt for å få en god og robust organisering av reiselivet. Felles reiselivsorganisering nord for Oslo, i tråd med regjeringens reiselivsstrategi, må videreutvikles i samarbeid mellom næringsaktører, fylkeskommuner og kommuner.

Fornybar energi

Gjennom planmessig satsing på bruk av bioenergi og annen fornybar energi, har Hadeland opparbeidet seg en posisjon som en region med bevisst holdning til energibruk. Dette arbeidet vil bli videreført og utviklet i samspill mellom lokale utviklingsaktører, det offentlige og kompetansemiljøer utenfor regionen.

Rett virksomhet på rett plass

At kommunene klarer å koordinere arealbruken seg imellom vil være viktig også for næringslivet. Gjennom dette kan det skapes interessante fagmiljø som kan rekruttere beslektede virksomheter. Arbeidsplasser må lokaliseres riktig. Kontorarbeidsplasser vil bli lagt til prioriterte tettsteder og utviklingsområder. Plasskrevende virksomhet lokaliseres til egne næringsområder. Visuelle hensyn må også vektlegges ved utvikling av næringsbygg. (Se mål under kap. 6. Tettstedsutvikling og 10. Arealbruk).

8.3 Mål

Målet er:

- En arbeidsplassdekning i 2020 på 75 %
- Plassering blant de 40 beste regionene i NHOs NæringsNM

Dette vil regionen oppnå ved at:

- en videreutvikler nærings samarbeidet knyttet til regionens utviklingsakser.
- Gran og Lunner utarbeider felles næringsplan og viderefører samarbeidet om næringshage og etablererveileder.
- Jevnaker viderefører sitt samarbeid med Ringeriksregionen.
- kommunene vektlegger vertskapsrollen overfor næringslivet.
Sammen, eller hver for seg, vil de utvikle faste møteplasser med lokalt næringsliv.
- kommunene alltid har opparbeidede næringsarealer tilgjengelig.
- kommunen utvikler en felles strategi for lokalisering av rett virksomhet på rett sted. (se mål under kapittel om Arealbruk).
- Hadelandskonferansen videreutvikles som en viktig, årlig møtearena for næringsliv, innbyggere og det offentlige Hadeland.

9. Kommunikasjon og transport

9.1 I dag

Forbindelsene på veg og bane til og fra Hadeland er for dårlige. Dette reduserer mulighetene for utvikling i regionen og bidrar til at fordelen med å være sentralt plassert reduseres.

Det går to nasjonale transportkorridorer gjennom regionen. Disse følger de regionale utviklingsaksene:

- Nord-sør aksen: Gjøvik – Oslo.
Er en del av transportkorridor 6 Oslo – Trondheim.
Med Gjøvikbanen og Rv 4 som viktige transportårer for regionen.
- Øst-vest aksen: Gardermoen – Ringerike.
Er en del av transportkorridor 2 Riksgrensen – Oslo m/forgreining nord for Oslo til Hokksund.
Med E 16 som viktig transportåre for regionen.

I tillegg kommer at jernbanestrekningen Oslo – Hønefoss, over Roa, er en del av transportkorridor 5 Oslo – Bergen når det gjelder gods.

9.1.1 Gjøvikbanen

Gjøvikbanen er den mest kurverike banen i landet med en hjulslitasje 3 til 5 ganger større enn på sammenlignbare banestrekninger. Banen har timesavganger til Jaren med dublering i rushtiden. Kjøreastigheten er i dag på 63 km/t og kjøretiden Oslo – Jaren er ca. 1:20. Togene gikk noe raskere tidligere, men pga. stor slitasje på materiell ble kjøretiden økt.

Banen har en positiv passasjerutvikling og kapasiteten er fullt utnyttet. Den største flaskehalsen er Brynsbakken i Oslo hvor Gjøvikbanen får felles spor med andre banestrekninger og banens muligheter for sportilgang til Oslo S. I tillegg kommer manglende kryssingsspor og strømkapasitet som gjør at det i dag bare kan kjøres et togsett nord for Jaren. Muligheten for å utvikle bane gjennom Nordmarka er usikker.

Banen er hovedforbindelse for gods mellom Oslo og Bergen. Gjøvikbanen er den eneste jernbanestrekningen i Norge hvor persontrafikken er konkurranseutsatt. Nåværende kontrakt utløper i 2016, med mulighet til to års prolongering.

9.1.2 Rv 4 og E16

Riksveg 4 er den viktigste transportåren mellom Gjøvikregionen/Vest-Oppland og Oslo. Veien hadde i 2012 en årsdøgntrafikk (ÅDT) på 12 300 kjøretøy sør for Gran sentrum. Den er vedtatt utbygd til firefelts veg på strekningen Roa – Jaren og til tofelts veg med midtdeler og forbikjøringsfelt på strekningen sør for Lygna. Utbyggingen forutsetter bompengefinansiering. Strekningen i Gran er beregnet ferdig i 2016. I handlingsprogrammet til Statens vegvesen for perioden 2014-2017 er det foreslått oppstart for parsellen Roa – Gran grense i slutten av fireårsperioden.

E 16 er den viktigste tverrforbindelsen og omkjøringsvei nord for Oslo (ring 4). Strekningene er en del av Europavegen fra Bergen til Gävle og er regionens hovedforbindelse til Hønefoss og Gardermoen. Gjennom Jevnaker hadde vegen i 2009 en ÅDT på 8 900.

Det foreligger godkjent kommunedelplaner på strekningen Eggemoen – Olum. Utbyggingen forutsetter bompengefinansiering og vil etter planen kunne stå ferdig i 2018.

9.1.3 Gang- og sykkelveger

Gang- og sykkelveger er utilfredsstillende utbygd. Utbygging rundt skolene har vært prioritert, men regionen mangler et gjennomgående gang- og sykkelvegnett langs hovedvegene som knytter sammen tettsteder og boligområder.

9.1.4 Kollektivtransport med buss

Til og fra Hadeland:

Landekspresen og Flybussen Ringerike – Gardermoen er de viktigste bussrutene til og fra Hadeland. Landekspresen har i dag 9 avganger til Oslo og flybussen 7 avganger til/fra Gardermoen. Tilbudet fra Gran/Roa til Hønefoss er svært dårlig, med kun en direkte avgang pr. dag. Jevnaker har bussforbindelse til Oslo via Hønefoss..

Internt på Hadeland:

De viktigste rutene på Hadeland er bygd opp rundt skolebarntransporten. Disse rutene er åpne for alle, men er ofte dårlig tilpasset behovet til andre reisende. I tillegg er det utviklet et bestillingsrutesystem som er viktig for innbyggere uten bil bosatt utenfor sentrene. Pendelbussen Brandbu – Harestua, med avgang hver time, som ble etablert i 2011, har vært en suksess.

9.2 I framtida

I framtida vil det bli lagt til rette for god kommunikasjon på veg og bane. For næringslivet er gode vegløsninger viktigst. For persontransport vil kollektive løsninger bli prioritert. Ved utbygging skal hensynet til dyrkamark vektlegges sterkt.

9.2.1 Gjøvikbanen

Redusert kjøretid og økt frekvens er det langsiktige målet for utvikling av banestrekningen. Tilbudet på Gjøvikbanen må utvikles til samme standard som på IC-strekningene på Østlandet. Dette forutsetter nødvendig planavklaring (KVU), i første omgang for strekningen Oslo S – Jaren.

På kort sikt, og som grunnlag for ny transportkontrakt, må følgende prioriteres:

Tiltak som muliggjør timestrafikk for regiontog til Gjøvik:

- Tilstrekkelig strømforsyning nord for Jaren.
- Nye kryssingsspor og nødvendig oppgradering av stasjoner.
- Nytt materiell.

På lengre sikt, når ny kontrakt inngås, må en vurdere muligheten for tidligere avgang fra Oslo om morgenen og hvordan tog kan benyttes som transportmiddel til/fra Hadeland videregående skole.

9.2.2 Rv 4

En må sikre kontinuerlig utbygging av Rv 4 på Hadeland, i tråd med forslag til Handlingsprogrammet til Statens vegvesen for perioden 2014 - 2017. I tillegg bør strekningen Roa - Lunnertunellen bygges ut til 4-felts vei.

Strekningen Roa – Hakadal må trafiksikres. Videre må veien gjennom Nittedal bygges ut til tilfredsstillende standard, bla. med nytt løp i Hagaentunellen og nødvendig omlegging i søndre del av kommunen.

Gjennom samarbeid med Nittedal, Akershus og Oslo vil en arbeide for at strekninger som skal finansieres gjennom Oslopakke 3 får god planavklaring og blir prioritert innenfor avsatt ramme.

9.2.3 E16

Strekningen Roa – Olum må trafiksikres og bygges om til møtefri vei. Når parsellen Eggemoen – Olum er ferdig vil det være viktig at arbeidet videreføres i Ringerike gjennom bygging av parsellen Hensmoen - Eggemoen.

For næringsliv og innbyggere i Jevnaker vil i tillegg bygging av E 16 fra Hønefoss mot Sandvika være av svært stor betydning.

9.2.4 Ringeriksbanen

For Jevnaker vil det være av stor betydning at Ringeriksbanen planlegges og bygges ut som en del av IC satsingen, og i tråd med Stortinget vedtak om NTP 2014 – 2013.

9.2.5 Gang- og sykkelveger

Arbeidet med å bygge ut gang- og sykkelvegnettet mellom skoler og boligområder må videreføres. I tillegg må tettstedene i regionen bindes sammen med sammenhengende gang- og sykkelvegnett.

9.2.6 Kollektivtransport med buss

Til og fra Hadeland

Tilbudet må utvikles i samarbeide mellom kollektivselskapene Opplands Trafikk, Brakar og Ruter. På dagtid bør det være timesavgang på rute mellom Brandbu og Oslo og på flybuss Hønefoss – Gardermoen.

Internt på Hadeland

Busstilbudet til og fra Hadeland vgs. må utvikles slik at ingen elever velger annen skole fordi transporttilbudet er bedre til konkurrerende skole.

9.3 Mål

Målet er:

- Et vei- og jernbanenett i tråd med behovet til befolkningen og næringslivet på Hadeland.
- Et godt kollektivtilbud som gjør det mulig for Hadeland å ta større del av veksten i Osloregionen.
- Tilbudet skal være miljøvennlig, tilgjengelig for alle, med lavest mulig behov for biltransport.

Dette vil regionen oppnå ved:

- Videreutvikling av samarbeidet knyttet til de to regionale transportaksene:
  - Gran og Lunner gjennom samarbeid i alliansen Stor-Oslo Nord.
  - Jevnaker gjennom samarbeid med Ringeriksregionen.
- Kommunal arealplanlegging i tråd med de retningslinjene nedfelt i denne planen.

10. Arealbruk

10.1 I dag

I dag samarbeider kommunene på Hadeland på mange områder, men det har til nå ikke vært noe interkommunalt samarbeid om arealbruken i regionen.

Kommuneplanlegging

Kommuneplanlegging skjer som interne prosesser i den enkelte kommune. Dette gjelder for både planstrategi og kommuneplanenes samfunnsdel og arealdel. Det gjennomføres derfor ikke planarbeid hvor en avstemmer behov for arealdisponering på tvers av kommunegrensene.

Retningslinjer for arealbruk

Fylkesdelplanen fra 2004 inneholder retningslinjer for arealbruk på Hadeland. Disse konkretiserer konsekvensene av lovgivningen og nasjonale og regionale mål og retningslinjer. Lover og rikspolitiske retningslinjer gir sterke føringer for kommunens handlingsrom.

ATP-strategi for Osloregionen

Alle kommunene på Hadeland har sluttet seg til «Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen». Blant overordnede mål og strategier i denne planen er:

- Utbyggingsmønsteret skal være arealeffektivt basert på prinsipper om en flerkjernet utvikling og bevaring av overordnet grønnstruktur.
- Balansert vekst skal kunne skje ved en bolig- og næringsutvikling knyttet til de viktigste transportaksene for jernbane og veg. Utbygging bør konsentreres til byer og tettsteder. Grønne korridorer mellom dem skal opprettholdes.
- Utbyggingsmønsteret skal ta utgangspunkt i raske, skinnegående kollektivmidler med stor kapasitet samt et godt vegsystem med god fremkommelighet for kollektivtrafikken.

10.2 I framtida

I framtida vil kommunene på Hadeland legge til rette for å ta sin del av befolkningsveksten i Osloregionen. En slik vekst bør skje uten at andelen pendlere øker vesentlig. Dette forutsetter god planlegging og aktivt politikk for utvikling av næringsliv og boligtilbud.

Felles løsninger på tvers av kommunegrensene

Skal kommune på Hadeland framstå som attraktive for bosetting og næringsutvikling er en avhengig av å finne gode felles arealløsninger på tvers av kommunegrensene. Avstandene på Hadeland er relativt små. Ofte vil en avgjørelse og arealdisponering i en kommune få konsekvenser for utviklingen i nabokommunen. Felles arealplanlegging blir derfor viktig.

Befolkningsveksten skjer i tettstedene

Den planlagte befolkningsveksten vil skje i tettstedene. Samtidig er det viktig å ivareta regionens mange levende bygder og hovedtrekkene i regionens sprette bosetting.

Bevaring av overordnet grønnstruktur, aktiv jordvernpolitikk og opprettholdelse av naturmangfoldet

En bærekraftig utvikling forutsetter at vi tar vare på den overordnede grønnstruktur.

Nasjonale mål om å redusere omdisponeringen av verdifull dyrka mark og vedtatt Jordvernstrategi for Oppland, setter strenge krav til omdisponering av dyrka mark. Naturmangfoldloven og Rikspolitiske planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging øker behovet for regionalt samarbeid.

Felles retningslinjer for arealbruk på Hadeland

- Felles retningslinjer utarbeides som del av denne regionale planen. Retningslinjene er ikke juridisk bindende, men er rådgivende for kommunal- og fylkeskommunal og statlig planlegging. Et mål er at disse i størst mulig grad skal føre til redusert bruk av innsigelser i planprosesser.

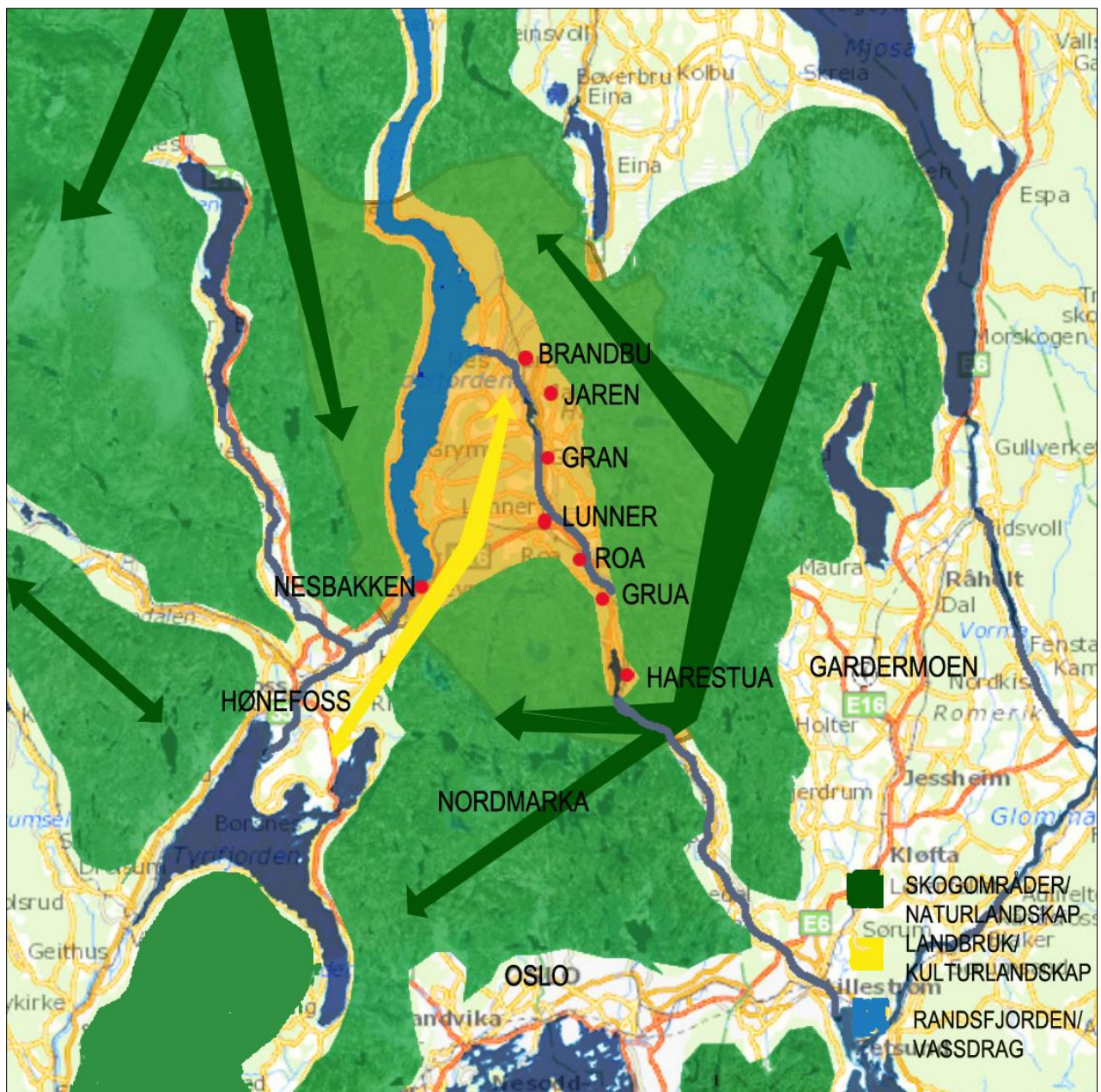
10.3 Mål

Målet er:

En samordnet arealdisponering som muliggjør planlagt vekst innenfor en bærekraftig ramme.

Dette vil regionen oppnå ved at:

- Det utarbeides et felles avsnitt i kommunens planstrategi, som gir tilstrekkelige føringer for videre felles overordnet planlegging, slik at arbeidet med kommuneplanenes arealdel koordineres og samkjøres.
- Regionens arealbehov avstemmes på tvers av kommunegrensene. Målsettingen er et mer konsentrert utbyggingsmønster og rett virksomhet på rett plass.
- Planens retningslinjer for arealbruk følges opp av kommunene.

Figuren viser viktige skogsområder og naturlandskap (grønn) viktige jordbruksområder og kulturlandskap (gul) og viktige vann og vassdrag (blå), samt senterstruktur (rød).

En bærekraftig utvikling forutsetter at vi tar vare på overordnet grønnstruktur. Dette innebærer de sammenhengende skogsområdene våre, men også sammenhengende jordbruksområder og kulturlandskap og områdene langs vann og vassdrag.

Hadeland ligger sør i Oppland, men grenser mot Buskerud med Ringerike/Hønefoss, Oslo med Nordmarka og Akershus med Gardermoenområdet.

11. Retningslinjer for arealbruk

Mål

- Retningslinjene skal legge til rette for felles ønsket utvikling på Hadeland og bidra til en arealutvikling som gjør regionen til et sted hvor det er godt å vokse opp, bo og drive næringsvirksomhet.
- Retningslinjene skal bidra til en samordnet arealdisponering som muliggjør planlagt vekst innenfor en bærekraftig ramme.

Retningslinjenes status

Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen i hht pb § 8-1. Retningslinjene for arealbruk skal ivareta viktige interesser på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. Det er de kommunale arealplanene for Lunner, Gran og Jevnaker som er de juridisk bindende planene for arealbruken i kommunene. Retningslinjene i den regionale planen har ikke form av juridisk bindende bestemmelser, men forplikter til oppfølging i kommunenes planstrategi, kommuneplan, reguleringsplaner og oppfølging av disse. Et mål er at retningslinjene i størst mulig grad skal føre til redusert bruk av innsigelser i planprosesser.

11.1 Nasjonale og regionale føringer

Nasjonale forventninger til regional- og kommunal planlegging målbærer regjeringens viktigste føringer for planleggingen. Disse revideres hvert 4. år, med nytt dokument i 2015.

Lowverk og nasjonale retningslinjer

- Plan- og bygningsloven
- Markaloven
  - Denne loven har særskilt virkning for de delene av Lunner og Jevnaker som ligger innenfor Markagrensen.
- Kulturminneloven
- Naturmangfoldloven
- Øvrige relevante lover, forskrifter, Stortingsmeldinger, Statlige retningslinjer se www.planoppland.no og www.planlegging.no

Regionale planer og føringer

I tillegg til Regional plan for Hadeland er det flere regionale planer og retningslinjer som gir føringer for kommunenes arealbruk:

- Regional plan for folkehelse 2012
- Regional plan for klima- og energi 2013
- Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap 2014
- Fylkesdelplan for varehandel 2004 (Revideres til regional plan for attraktive byer og tettsteder i Oppland 2015-)
- Regionale planer for vannforvaltning (Vest-Viken) (Under arbeid)
- Jordvernstrategi for Oppland (2007)
- Retningslinjer for areal og ressursbruk for Oppland (FP 2005-08)

11.2 Arealstrategi for Hadeland

Utviklingen på Hadeland skal ta utgangspunkt i Hadelands fortrinn: Beliggenhet nær Oslo, kulturlandskap med rik historie, kvaliteter langs Randsfjorden og øvrige vassdrag, Marka og friluftsområder, tettsteder med variert næringsliv og attraksjoner. Utvikling av tettsteder med mer urbane kvaliteter og mer variert boligtilbud er viktige satsinger.

Samarbeid

- Ved rullering av de kommunale planstrategiene skal det utarbeides et felles avsnitt som gir føringer for videre felles overordnet planlegging, slik at arbeidet med kommuneplanenes arealdel kan koordineres og samkjøres.
- Regionens arealbehov skal avstemmes på tvers av kommunegrensene. Målsettingen er rett virksomhet på rett plass.
- Fylkeskommunen og regionale statlige aktører skal medvirke aktivt sammen med kommunene.
- Medvirkning og innflytelse fra innbyggere, aktuelle grupper og interessenter skal sikres.

11.2.1 Gjennomgående perspektiv

Utviklingsstrategi og arealbruk skal bygge på plan- og bygningslovens formålsparagraf og sikre åpenhet, medvirkning og bærekraftige løsninger. Særlig oppmerksomhet er knyttet til ivaretagelse av barn- og unges interesser, tiltak som styrker folkehelsen, klima-/energivennlige løsninger, universell utforming og ivaretagelse av samfunnssikkerhet og beredskap.

Barn og unge

- Planleggingen skal sikre et godt og trygt oppvekstmiljø tilpasset barn- og unges utfoldelse.
- Kommunenes særskilte ordning for å sikre barn og unges interesser i arealplanleggingen skal ivaretas.

Universell utforming

- Boliger, uteområder, kommunesentre og kollektivknutepunkter må planlegges, bygges ut og videreutvikles med høye krav til universelt utformede løsninger.
- Kommunene, fylkeskommunen og andre offentlige aktører skal være forbilde på implementering av universell utforming i egne bygg og tjenester.
- Lokalisering av ulike funksjoner skal sees i sammenheng slik at ferdsel og atkomst blir enklest mulig.

Folkehelse

- Arealplanleggingen skal gi befolkningen god tilgang til friluftsområder fra boligområdene, god kollektivtilgang og utvikling av bomiljøer med varierte boligstørrelser, universell utforming og trygge omgivelser.

Klima og energi

- Tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging prioriteres. (jfr. kommunale klima- og energiplaner).

- CO2-utslippene skal reduseres ved hjelp av god areal- og transportplanlegging.
- Det skal legges til rette for satsing på bioenergi og annen fornybar energi.

Samfunnssikkerhet og beredskap

- Risiko og sårbarhet skal vurderes i all planlegging, og det skal gjøres vurderinger i forhold til nye og endrede utfordringsbilder.

11.2.2 Tettsteder

Særpreg

- Stedenes særpreg skal ivaretas, og utviklingen skal bygge opp rundt stedets historiske og kulturelle identitet.
- Tettstedsanalyse, eller annet relevant plandokument, må utarbeides og legges til grunn for utbygging i tettsteder og lokale utviklingsområder.
- Nye bygg skal ta hensyn til tettstedets egenart. Visuelle hensyn må også vektlegges ved utvikling av næringsbygg.

Fortetting med kvalitet

- Boligbygging og fortetting må prioriteres innenfor avklarte byggeområder i prioriterte tettsteder.
- Nye områder, i randsonen til tettstedene, tas ikke i bruk før fortetting er gjennomført.
- Muligheten for god adkomst for gående, syklende og bruk av kollektiv transport skal tillegges vekt ved videre utbygging.
- Kontorarbeidsplasser, offentlig tjenesteproduksjon, andre arbeidsintensive virksomheter og varehandel, må legges sentrumsnært, fortrinnsvis med gangavstand mellom funksjonene. Arealeffektive parkeringsløsninger skal vektlegges og felles parkeringspolitikk utarbeides.
- Handel og funksjoner som genererer aktivitet må prioriteres i første etasje i sentrum.
- Bygninger skal plasseres slik at det skapes gode felles uterom, møteplasser og gatemiljø, med tilgjengelighet for alle og god tilgang til friluftsområder.
- Ved alle nybygg og rehabilitering skal universell utforming legges til grunn.

Boligbygging

- Boligområder bør utvikles i gangavstand til sentrum og trafikknutepunkter.
- Sentrumsnære boligområder skal bygges ut med høy arealutnytting og varierte boligtyper tilgjengelig for alle.
- I tilknytning til alle boligområder skal det være uteområder som er attraktive og store nok til lek og opphold.
- Kommunene bør prioritere rekkefølge på områder som skal bygges ut.
- Uregulerte områder som er avsatt til boligformål i gjeldende kommuneplaner og hvor utbygging ikke er i samsvar med nasjonale forventninger om bla redusert transportbehov og jordvern må vurderes på nytt ved revisjon av kommuneplanene.

Næringsområder

- Arbeidsplasser og næringsliv er viktige forutsetninger for en attraktiv tettsteds- og sentrumsutvikling, og bør i størst mulig grad lokaliseres sentrumsnært.
- For lokalisering av varehandel henvises det til Fylkesdelplan for varehandel (2004), og til pågående revisjon av planen « Regional plan for attraktive byer og tettsteder. 2015-)
- Næringer med lav arbeidsplassetetthet og stort arealbehov, eller virksomhet som medfører ulemper for miljøet, kan lokaliseres utenfor sentrum i forhold til regionens utviklingsakser og transportårer:
  - Nord-sør akse – fra Gjøvikregionen, gjennom Hadeland mot Oslo.
  - Øst-vest akse – fra Gardermoen mot Hønefoss.

11.2.3 Blågrønn struktur

Generelt

- Arealforvaltningen skal ivareta Hadelands rike kulturlandskap med jord- og skogbruksarealer, Randsfjorden og vassdragene, Marka, Fjorda og andre friområder, Kongeveg, pilegrimsled, turveier og de grønne arealene i tettstedene og boligområdene som utgjør den blågrønne strukturen og som er en viktig del av regionens grunnlag, kvalitet og historie.

Kulturlandskap

- Verdifulle kulturlandskap, kulturmiljøer og kulturminner skal ivaretas og sikres i kommuneplanene .
- Hensynet til dyrkamark skal vektlegges sterkt i utbyggingsaker, jfr. Jordvernstrategi for Oppland (2007) og Landbruksplan for Hadeland.
- Regionens levende bygder og hovedtrekkene i regionens spredte bosetting skal ivaretas.

Grønnstruktur

- Grønnstruktur som forbinder bebygde områder med natur- og friluftsområder omkring tettstedene skal opprettholdes og videreutvikles og sikres i kommuneplanene.
- I overgangssonen mellom tettsteder/utbyggingsområder og tilstøtende landbruksarealer, bør det ikke tillates utbygging som kan redusere kvaliteter i grønnstrukturen.
- Alle utbyggingssaker i tettbygd strøk skal utrede forhold knyttet til biologisk mangfold, landskap, allmenhetens friluftsliv og nærmiljøkvaliteter og vise gode løsninger for ivaretagelse av disse.

Vann- og vassdrag

- Vassdragets biologiske, estetiske og rekreasjonsmessige verdi må i størst mulig grad ivaretas og sikres i kommuneplanene.
- For å sikre allmenhetens adgang til strandsonen bør kommuneplanene fastsette byggeforbud langs vassdrag i LNF-områdene, fortrinnsvis for 100-metersbeltet, jfr. pbl § 11-11 nr. 5.
- Ved nye tiltak langs vann og vassdrag skal det legges vekt på tilgjengelighet for alle og tiltak som fremmer det allmenne friluftslivet.

- Vegetasjonskledte kantsoner langs vann og vassdrag skal sikres for å bevare naturmangfoldet, landskapsverdier, og for å forebygge flom og erosjon.
- I byggeområder skal det legges vekt på lokal overvannshåndtering. Vannet bør utnyttes som positiv ressurs for miljøet.

11.2.4 Samferdsel

Generelt

- Utbyggingsmønsteret på Hadeland skal ta utgangspunkt i en infrastruktur med raske, skinnegående kollektivmidler med stor kapasitet samt et godt vegsystem med god fremkommelighet for kollektivtrafikken.
- Planleggingen skal fremme miljøvennlige løsninger, universell utforming og minst mulig avhengighet av biltransport.
- Kommunene har sluttet seg til Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen. Overordnede mål og strategier derfra legges til grunn for planleggingen.

Gang- og sykkelveger

- Tilrettelegging for gående og syklende skal ha et særskilt fokus og prioriteres i planleggingen.
- Gjennomgående gang- og sykkelvegnett skal planlegges langs hovedvegene for å knytte sammen tettsteder og boligområder.

Kollektivknutepunkt

- Kollektivknutepunkt skal utvikles sentralt i tettstedene med god tilgjengelighet for overgang mellom ulike transport midler.
- Parkeringsplass for pendlere skal etableres i tilknytning til stasjoner/knutepunkter.

Parkering

- Parkeringsplasser og biltilgjengelighet skal sees i forhold til utvikling av et godt og trivelig sentrumsmiljø.
- Parkeringsareal i sentrum bør reduseres og prioriteres for korttidsparkering, mens det tilrettelegges for langtidsparkering/arbeidsplassparkering i randsonen av tettstedet.

12. Handlingsprogram

12.1 Tiltak: En del av Osloregionen i Oppland

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
<p>Hadeland – nært og naturlig Videreføring av prosjekt med formål om at «Hadeland blir den mest attraktive tilflyttings- og etablererregion på Østlandet» Dynamisk gjennomføring – dvs. årlig vurdering av prosjektplanen. Formålet nås gjennom kompetansebygging og utvikling av nettverk, bl.a. gjennom OFKs prosjekt Oppland +. Hovedstrategien er å realisere formålet gjennom å spille andre gode.</p>	<p>Regionrådet Kommunene Oppland fylkeskommune Oppland + Senterforeninger Næringsforeninger Næringshage Andre lag og foreninger. Ildsjeler</p>	2015 - 18	Partnerskapsmidler (Ca.1 mill. pr. år)
<p>Aktiv deltaker i Osloregionen. Regionrådet og kommunene forplikter seg til å spille en aktiv rolle i Osloregionen og aktuelle samarbeidsorgan som bli opprettet. Gjennom dette vil regionen få innflytelse og utvikle nettverk som vil være verdifull for Hadeland</p>	<p>Regionrådet Kommunene</p>	2015 - 18	Interne ressurser

12.2 Tiltak: Våre fortrinn

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
<p>Randsfjorden – et fortrinn for Hadeland Utviklingsarbeid som bidrar til opplevelse og næringsutvikling. Prosjekt med utgangspunkt i pågående arbeid og NIBR-rapporten «Hadelandregionens fortrinn</p>	<p>Randsfjordforbundet Randsfjorden grunneierfor. Kommunene langs fjorden Randsfjordmuseene Oppland fylkeskommune Reiselivet Båtforeninger Andre aktuelle lag/foreninger</p>	2015 -	Partnerskapsmidler Annen prosjektfinansiering
<p>Historia – et fortrinn for Hadeland Hvordan kan attraksjonene våre gjøres kjent og bidra til identitet, kunnskap og gode opplevelser. Utviklingsarbeid med utgangspunkt i det engasjementet som kom fram i planprosessen, dokumentert i NIBR-rapport.</p>	<p>Randsfjordmuseene Historielagene Kommunene Regionrådet Reiselivet Oppland fylkeskommune</p>	2015 -	Partnerskapsmidler Annen mulig finansiering

12.3 Tiltak: Bo-perspektivet

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Aktiv boligpolitikk Temadag: Hvordan nå kommunenes befolkningsmål? Felles seminar m/presentasjon og drøfting av de gode eksemplene. Avklare ulikt utgangspunkt. Hva er drivkrefter, behov og muligheter.	Regionrådet Hadeland – nært og naturlig Kommunene Oppland fylkeskommunen Husbanken Grunneiere Utbyggere	2015 – 18	Partnerskapsmidler

12.4 Tiltak: Tettstedsutvikling

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Det gode tettsted «med tilstrekkelig servicenivå og befolkningsgrunnlaglevende – bygd på lokal egenart, med levende kjerner og redusert transportbehov». - Hvordan utvikler vi disse på Hadeland? - Koblet til særpreg, estetikk og komplimentere muligheter. - Informasjon om de gode eksemplene. - Utviklingsarbeid sammen med nasjonalt kompetansemiljø? <ul style="list-style-type: none"> • Skape felles opplevelse og felles plattform for videre arbeid. 	Regionrådet Hadeland – nært og naturlig Kommunene Oppland fylkeskommunen Senterforeninger Næringsdrivende Grunneiere Utbyggere Statens Vegvesen Fylkesmannen i Oppland	2015 – 18	Partnerskapsmidler
Utviklingsplaner for de regionale tettstedene og lokale utviklingsområder? (Gran, Nesbakken, Harestua, Brandbu og Roa) <ul style="list-style-type: none"> • Avklare behov for videre planarbeid. • Hvordan få utløst potensialet i planarbeid som allerede er gjennomført? 	Kommunene Oppland fylkeskommunen Regionrådet Hadeland – nært og naturlig Andre?	2015 – 18	

12.5 Tiltak: Kompetanse

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Kompetansehevende tiltak for ansatte i grunnskolen. Kommunalt samarbeid om kompetanseheving for ansatte i grunnskolen fortsetter.	Kommunene Fylkesmannen i Oppland	2015 - 18	
Utviklingsstrategi - Hadeland videregående skole En strategi som viser hvordan en	Hadeland vgs Fylkeskommune Regionrådet		

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
utvikler et robust skoletilbud på Hadeland, dimensjonert framtidig elevtall, tilpasset lokalt næringsliv og behovet for arbeidskraft i Osloregionen.	Kommunene Næringslivet Regionalt kompetanseforum		
Styrke samarbeidet mellom Hadeland vgs. og næringslivet. Prosjekt for å videreutvikle nettverk og samhandling mellom skolen og næringslivet	Hadeland vgs. Regionrådet Aktuelle opplæringskontor Karrieresenteret Regionalt kompetanseforum Hadelandshagen Næringsforeninger Bransjeorganisasjoner kommuner/fylkeskommune	2015 - 18	Partnerskapsmidler (Ca. 200 000 pr. år)
Karrieresenteret Opus Hadeland. Videreutvikle samarbeidet med sikte på utvikling av forutsigbare høyskoletilbud.	Karrieresenteret Opus Hadeland Kommunene Regionrådet Regionalt kompetanseforum Fylkeskommunene Næringslivet Høyskolene	2015 - 18	Partnerskapsmidler (Ca.250 000 pr år)

12.6 Tiltak: Næringsutvikling - arbeidsplasser

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Felles næringsplan for Gran og Lunner Vurdere å benytte ABC-prinsippet (klassifisering ut fra tilgjengelighet) som analysegrunnlag.	Gran/Lunner kommunene Næringslivet Hadelandshagen Eksternt kompetansemiljø Oppland fylkeskommunen Innovasjon Norge	2015 – 18	Del av ordinært planarbeid.
God og robust organisering av reiselivet nord for Oslo. Bidra i utviklingen av en robust reiselivsorganisering, i tråd med Regjeringens strateg. Øvre Romerike / Gardermoen bør inngå i den framtidige organiseringen.	Etablert reiselivsorgan Øvrig næringsliv Involverte kommunene Involverte regionråd Aktuelle fylkeskommuner	2015 – 18	Partnerskapsmidler til prosjekt som videreutvikler eksisterende samarbeid.
Fornybar energi – bioenergi. Utarbeide prosjekt som viser hvordan regionen kan utvikles til en kompetanseregion for produksjon og bruk av fornybar energi/bioenergi.	Regionrådet Eksternt kompetansemiljø Energigården Annet internt kompetansemiljø Fylkeskommunene	2015 - 18	Partnerskapsmidler

12.7 Kommunikasjon og transport

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Gjøvikbanen – Kort sikt Aktiv innsats for å få timesavgang til Gjøvik og nytt togmateriell når ny transportkontrakt skal inngås. Innebærer: <ul style="list-style-type: none"> • Økt strømforsyning • Krysningsspor • Oppgradering av stasjoner • Nye tog 	Kommunene langs Gjøvikbanen - Stor-Oslo Nord Oppland fylkeskommunene - Jernbaneforum Gjøvikbanen Regionrådet Jernbaneverket NSB Gjøvikbanen	2015 – 18	
Gjøvikbanen – lang sikt Planavklaring (KVU) slik at utbygging av Gjøvikbanen innarbeides i NTP 2018 – 2027 med samme standard som IC-strekningene på Østlandet.	Oppland fylkeskommune - Jernbaneforum Gjøvikbanene Kommunene langs Gjøvikbanen - Stor-Oslo Nord Regionrådet Jernbaneverket	2015 – 17	
Rv 4 Aktiv innsats for å sikre kontinuerlig utbygging på Hadeland og nødvendig utbygging i Nittedal og Oslo.	Kommunene langs Rv 4 - Stor-Oslo Nord Oppland fylkeskommunen - Rv 4 Forum Statens vegvesen Regionrådet Akershus fylkeskommune Oslo kommune	2015 - 18	
E16 Aktiv innsats for å sikre utbygging av parsellen Eggemoen – Olum med ferdigstilling i 2018. Trafikksikring på strekningen Olum – Roa og videre utbygging i Ringerike.	Kommunene Statens vegvesen Oppland fylkeskommunen Buskerud fylkeskommune Regionrådet for Hadeland Rådet for Ringeriksregionen	2015 - 18	
Sammenhengende gang- og sykkelveinett. Utarbeide plan for utbygging av sammenhengende gang og sykkelvegnett som binder sammen tettsteder og boligområder i regionen	Statens vegvesen Oppland fylkeskommunen Kommunene Regionrådet	2015 - 18	
Bedre busstilbud ut/inn til Hadeland <ul style="list-style-type: none"> • Sikre flybusstilbudet og et bedre øst-vest tilbud. • Bedre busstilbud til Oslo – m/ timesavgang fra Brandbu • Taktsamarbeid som sikrer felles billettering. 	Oppland fylkeskommunen Kommunene Akershus fylkeskommune Kollektivtransportsekskapene (Opplandsbuss, Ruter, Brakar, NSB Gjøvikbanen) Regionrådet for Hadeland Rådet for Ringeriksregionen	2015 – 18	

12.8 Tiltak: Arealbruk

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Felles avsnitt i kommunenes planstrategi. Målet er samordnet arealbruk som muliggjør planlagt vekst innenfor en bærekraftig ramme – Rett virksomhet på rett plass.	Kommunene Oppland fylkeskommunene Fylkesmannen i Oppland	2015 – 16	Del av ordinært planarbeid.

Forside: Hadeland videregående skole, Gran. Foto: Oppland fylkeskommune
Øvrige foto: Regionrådet for Hadeland

OPPLAND
fylkeskommune

NOTAT

Organisering av det regionale samarbeidet på Hadeland.

Bakgrunn:

Hadeland har en lang historie med regionalt samarbeid mellom kommunene og jevnlig møter mellom ordførere og rådmenn samt regionrådsmøter. Helt siden generalplanarbeidet på 60-tallet har kommunene samarbeidet om felles utfordringer og oppgaveløsning.

I regionen er det mange interkommunale samarbeidsordninger og et godt etablert samarbeid gjennom regionrådet for Hadeland. Fra 2003 har regionrådet hatt en fast ansatt administrativ leder og årlige budsjetter finansiert av kommunene og fylkeskommunen. I dag består administrasjonen av tre ansatte samt prosjektledere finansiert gjennom eksterne midler.

Regionrådet for Hadeland er en del av Opplandsmodellen for partnerskap. Denne modellen er utviklet som et resultat av det statlige forsøksprosjektet «fritt frem» fra 2003.

Partnerskapsmodellen var en politisk, - virkemiddel, - og partnerskapsreform. Partnerskapet reguleres gjennom en 4 åring avtale som skal sikre likeverdige partnere. Hadelandsregionen tildeles årlige bevilgninger fra fylkeskommunen på 2 500 000,- mot at kommune bidrar med minimum 1 000 000,-. Driftsmidler kommer i tillegg. Avtalen regulerer også beslutningsmetodikken som stadfester at avgjørelser skal fattes gjennom konsensus.

Med regionreformen 1.1.2020 som fører til nye fylker og at Hadelandskommunene deles mellom Innlandet og Viken, er det viktig å jobbe frem en modell for det videre regionale samarbeidet på Hadeland.

Regionrådets vedtak 26.10.2018:

«Regionrådet ber administrasjonen om å utrede følgende:

- *Hva skal et fremtidig regionalt samarbeid inneholde*
- *Hvordan kan et fremtidig regionalt samarbeid organiseres og finansieres*
- *Herunder mulige fremtidsscenarioer:*

Et fortsatt regionråd for Hadeland.

Hadelandsregionen utvikling»

Regionrådet vedtok 14.12.18 følgende fremdriftsplan:

- *Utarbeide brev til nabokommuner/regioner som vedtas på regionråd i desember.*
- *Presentere fremdriftsplan i regionrådet i desember*
- *Utrede innhold i samarbeidet. Høringsnotat fremmes på regionrådsmøtet i februar.*
- *Utrede organisering. Høringsnotat til regionrådet i februar.*
- *Finansieringsmodell – høringsnotat i regionrådet mars 2019*
- *Ferdig sak sendes kommunene i april/mai.*

Kommunene signaliserte på møte mellom ordførere, rådmenn og regionadministrasjonen 11.03.19 behov for ytterligere interne avklaringer, noe som har forsinket fremdriftsprosessen.

Innlandet fylkeskommune har kommet langt i sitt arbeid med å finne nye former for partnerskap mellom Innlandet og de nye kommuneregionene. Det har vært gjennomført forankringsmøter med regionrådsledere og representanter for fellesnemnda, alle kommunene har hatt møte med Oppland fylkeskommune samtidig som det har vært gjennomført møter mellom Daglig ledere og fylkeskommunenes administrative ledelse.

Innlandet har opprettet en politisk referansegruppe og en administrativ arbeidsgruppe som har jobbet frem et utkast til nye samarbeidsformer som skal behandles i løpet av 2019. Det er således naturlig å følge rammene for Innlandet sin arbeidsform og innhold.

Viken har gjennomført et dialogmøte med kommuneregionene bestilt en utredning om Kommuneregioner og regionråd i Viken. Oppdraget er utført av NIVI Analyse.

Rapporten inneholder en analyse av funksjonelle regioner og regionråd i Viken fylke, som etableres fra 1.1.2020. Prosjektet har sin bakgrunn i at fellesnemnda for Viken fylkeskommune har vedtatt prosess for utarbeidelse av regional planstrategi for det nye fylket. Planprosessen stiller krav til mer kunnskap om fremtidig inndeling av Viken i faste kommuneregioner og regionrådenes rolle som samarbeidsorgan mot fylkeskommunen

Regionrådssamarbeid bør også i fremtiden være et verktøy for å styrke felles strategisk innsats med et tydelig regionalt fokus på samfunns- og næringsutviklingen.

Organisering i dag:

Regionrådet for Hadelandsregionen består av 3 politikere fra hver av de 3 kommunene i regionen, i tillegg 2 fylkespolitikere fra Oppland fylkeskommune sin administrasjon. Regionrådsleder er en av ordførerne i regionen og alternerer mellom kommunene hvert år med foregående års leder som nestleder. Regionrådet ledes administrativt av Daglig leder som har kontor på rådhuset i Gran kommune.

Oppland Fylkeskommune og kommunene på Hadeland har inngått en partnerskapsavtale og fordeler årlig partnerskapsmidler der Regional Plan for Hadeland er førende for det langsiktige arbeidet mens Regional handlingsplan for Hadeland er det styrende for den årlige tildelingen.

Partnerskapsavtalen mellom Gran, Lunner, Jevnaker og Oppland fylkeskommune regulerer samarbeidets innhold og form.

Partnerskapsavtale mellom samarbeidende kommuner og Oppland fylkeskommune 2016-2019

Oppland har vært et foregangsfylke for tett samarbeid mellom fylkeskommune og kommunene i fylket. På bakgrunn av drøftinger og høring med kommunene og vedtak i fylkestinget er det ønske om å fortsette partnerskapsinstituttet.

Samarbeidet mellom Oppland fylkeskommune og den enkelte kommune i Oppland formaliseres gjennom denne avtale, som er lik for alle kommunene i Oppland:

1. Partnerskap som arbeidsform:

Partnerskapet er en arbeidsform mellom likeverdige parter basert på felles mål. Partnerskapsavtalen fornyes hvert 4. år i forbindelse med valget. Partnerskapet bygger på enighet om å legge til rette for aktivt og forpliktende samarbeid om regional utvikling av regionen. Partene møtes i regionrådene.

2. Plangrunnlaget for partnerskapet:

Partnerskapsarbeidet bygger på Planstrategi for Oppland, Regionalt handlingsprogram, regionale planer og regionenes strategiske styringsdokument og årlige handlingsplaner. Regionens strategiske styringsdokument skal gjelde for avtaleperioden og skal være en overordnet plan med et tydelig fokus på næringsutvikling med utgangspunkt i regionens fortrinn og muligheter.

3. Det regionale partnerskapet har følgende likeverdige parter:

Oppland fylkeskommune som den ledende aktør for regional utvikling i Oppland og ansvarlig for strategisk planlegging i fylket, jf plan- og bygningsloven (PBL). Fylkeskommunen har det politiske ansvaret for hele bredden i det regionale samordnings- og utviklingsarbeidet.

Samarbeidende kommuner i hver region som viktigste initierende og utøvende myndighet for regionale utviklingsoppgaver og tjenesteproduksjon lokalt.

Øvrige samarbeidspartnere. For å utnytte alle muligheter som samarbeid om regional utvikling skal det fra begge parter legges til rette for samarbeid med næringsliv / frivillig sektor.

4. Mål for partnerskapet:

Samarbeidet skal målrette og effektivisere det regionale utviklingsarbeidet gjennom systematisk og jevnlig dialog. Planene jmf avtalens pkt 2 danner grunnlaget for de felles satsingene som partnerskapet arbeider med gjennom bruk av partnerskapsmidler som begge parter har lagt inn i partnerskapet. Partene bør ha ambisjon om å utvikle større samarbeid over regiongrensene.

5. Representasjon:

Oppland fylkeskommune deltar i regionrådene med to politiske representanter fra fylkesutvalgsnivå, en fra posisjonen og en fra opposisjonen (likeverdighet i representasjon). Det møter også en fast administrativ representant. Øvrig administrativ representasjon vurderes i forkant av hvert møte.

Samarbeidende kommuner deltar i regionrådene minimum med ordfører og en politisk representant i tillegg. Administrativ deltagelse av rådmann vurderes av den enkelte kommune.

Næringslivet skal være representert i regionrådet med en fast møtedeltager som gis talerett. Regionen avgjør selv hvordan representanten velges og varighet på valgperioden.

6. Vilkår i avtalen:

- Partene følger opp i henhold til avtalt basisfinansiering i partnerskapsinstituttet, og regionkoordinatorfunksjon og avtale om regionkoordinatorfunksjonen.
- Politisk og administrativ deltagelse i det regionale utviklingsarbeidet.
- Det forutsettes at partene involverer seg både i planlegging og gjennomføring av tiltak og prosjekter.
- Foreslåtte prioriterte samarbeidsområder i Regionalt handlingsprogram (RHP) må synliggjøres og prioriteres i regionenes handlingsplaner og budsjetter.

7. Prinsipper for bruk av regionale partnerskapsmidler:

Det er et mål å sikre tilnærmet lik praksis når det gjelder finansiering av utviklingsprosjekter/tiltak:

- Partnerskapsmidlene skal brukes til utviklingstiltak/prosjekter som gir merverdi for regionen som helhet.
- Bruk av partnerskapsmidlene krever konsensus. Dette betyr at regionrådet må søke å oppnå enighet i beslutningsprosessen omkring bruken av midlene.
- Midlene skal ikke brukes til ordinær drift, godtgjøring til folkevalgte eller bevilges til enkeltbedrifter.
- Partnerskapsmidler skal ikke brukes som egenandel i prosjektsøknader/basisfinansiering til OFK, med mindre kommunen(e) selv bidrar med ytterligere finansiering.
- I initierende faser av større prosjekter som involverer flere kommuner/regioner, skal det være en avklaring mellom partene før partnerskapsmidler benyttes.

8. Rapportering:

Rapportering skal skje i henhold til vedtatte prinsipper for økonomirutiner og rapportering av regionale partnerskapsmidler (gjeldene rutiner følger årlig tilsagn for partnerskapsmidler)

9. Godkjenning og revidering:

Avtalen er regulert og godkjent av de organer som etter kommuneloven er bemyndiget til å forplikte partene. Det er en forutsetning at avtalen er behandlet og godkjent av kommunestyret / formannskapet til de deltagende kommunene. Avtalen revideres hvert fjerde år i forbindelse med kommune og fylkestingsvalget.

Avtale mellom Oppland fylkeskommune og samarbeidende kommuner omkring ansvar og roller i forbindelse med daglig leder i regionrådet.

Hver region skal ha en administrativ daglig leder. Formell tittel varierer i den enkelte region. Administrasjon i regionene for øvrig varierer. Daglig leders oppgave er å følge opp samarbeidet mellom regionrådet og Oppland fylkeskommune (OFK), slik det går fram av partnerskapsavtalene.

Denne avtalen klargjør ansvar og roller. Avtalen bygger på partnerskapsavtalen, fylkesbudsjett og regionens strategiske styringsdokument og årlige handlingsplan. Avtalen er å se på som en arbeidsform og fornyes sammen med partnerskapsavtalen hvert 4. år (i forbindelse med valget).

Oppland fylkeskommunes roller og ansvar

- Daglig leder skal være et bindeledd mellom OFK og regionen, og OFK kan benytte deler av daglig leders tid til utvalgte oppgaver av betydning for regionen.
- OFK refunderer inntil kr 450 000 pr år som skal dekke deler av daglig leders lønn og sosiale utgifter.
- Refusjon skjer etterskuddsmessig på grunnlag av oversikt over medgåtte kostnader. ☐ Organiserer minst to faglige samlinger pr halvår.
- Oppnevner en fast administrativ representant med regionalpolitisk kompetanse som bindeledd mellom OFK / fagenhetene og daglig leder / regionene.
- Pådriver for regionalt utviklingsarbeid. ☐ Fylkesrådmann gjennomfører minimum en samtale i året med daglig leder.
- Arbeidsgivers roller og ansvar
- Arbeidsgiveransvar – det formelle ansvaret for daglig leder.
- Oppfølgingsansvar - gjennomføre medarbeidersamtale og oppfølgingsamtale inkludert årlig lønnsforhandlinger.

Kommunenes / regionrådets roller og ansvar

- Regionrådets øverste politiske leder er bindeledd mellom ordførere og daglig leder.
- Planlegger og organiserer møter i samarbeid med daglig leder.
- Forankre regionrådets arbeid i kommunestyrene.

Daglig leders roller og ansvar

- Pådriver for regional utvikling.

- Administrativt bindeleddet mellom fylkeskommunen og kommunene/regionrådet, OFKs representant i regionen og kommunenes representant i OFK.
- Sekretariat for regionrådet.
- Sikre god dialog mellom aktørene i partnerskapet.
- Gi faglige innspill til administrasjon/politikere OFK og kommunene.
- Sikre gode prosesser i regionrådsarbeidet.
- Rapportere aktivitet og resultater i tråd med rutinene som er bestemt.
- Prioritere samarbeidsarenaer.
- Bidra til å orientere kommunestyrene om partnerskapsarbeidet.

Reglement for Regionrådet for Hadeland:

1. Samarbeidsorgan.

Regionrådet for Hadeland er et politisk samarbeidsorgan for kommunene Gran, Jevnaker og Lunner og Oppland Fylkeskommune.

2. Sammensetting.

Rådet består av tre folkevalgte representanter fra hver av kommunene. Ordfører skal være en av representantene. Valg av representanter, med vararepresentanter, skjer etter forholdstallsprinsippet i den enkelte kommune.

Rådmennene i de tre kommunene møter i rådet med samme rettigheter som i kommunestyrene.

Fylkesmannen inviteres til møtene med rett til å uttale seg.

Som beskrevet i partnerskapsavtalen mellom kommunene er regionrådet også et beslutningsorgan for partnerskapsavtalen. Derfor deltar Oppland Fylkeskommune i regionrådene med to politiske representanter fra fylkesutvalgsnivå, en fra posisjonen og en fra opposisjonen. Det møter også en fast administrativ representant. Øvrig administrativ representasjon vurderes i forkant av hvert møte.

3. Ledelse.

Regionrådet ledes av en av ordføreren. Ledelsen alternere mellom ordførerne med en funksjonstid på et år av gangen. Foregående års leder er nestleder.

4. Formål.

Rådet skal arbeide med saker som er av felles interesse for kommunene og fylkeskommunen og være et samarbeidsorgan for utvikling av regionale strategier og planer.

Å fremme regionens interesser overfor fylkeskommunen og statlige organer skal være et prioritert område. Målet skal være å skape gode levekår og utviklingsmuligheter for de som bor og har virksomhet i regionen.

Rådet skal kunne gi uttalelser i saker som er viktige for regionen.

Rådet kan samordne utviklings- og utredningsarbeid som er av felles interesse for kommunene og delegeres myndighet til å utgjøre/oppnevne styringsgruppe og ledelse for enkeltprosjekter.

Den enkelte kommune har ansvaret for å holde kommunestyret orientert om arbeidet i rådet.

5. Sekretariat.

Regionkoordinator har ansvaret for regionrådets sekretariat og skal sørge for at saker som legges fram for regionrådet er tilstrekkelig forberedt samt å utarbeide innstilling til vedtak.

I viktige saker skal innstillingen være drøftet i felles rådmannsmøte. Er det uenighet i rådmannsgruppa skal dette synliggjøres i saksframlegget.

Kommunene skal bistå med saksforberedelse når dette vurderes som hensiktsmessig.

Når ikke annet er nevnt har regionkoordinator ansvaret for å følge opp vedtak som er fattet.

Innenfor de rammer som er stilt til disposisjon har regionrådets sekretariat et ansvar for å være orientert om problemstillinger som er aktuelle for regionen og i samarbeide med leder avklare aktuell behandling.

Når vedtaksfrist på høringsinnspill ikke samsvarer med vedtakspunkter i regionrådet, gis ordførerne mulighet til å uttale seg på vegne av regionen. Referat med mulighet til endringsinnspill vedtas i første mulige regionråd.

Høringsuttalelsene sendes med kopi til regionrådets medlemmer. I tvilstilfeller sendes utkast på høring til regionrådets medlemmer, og ved uenighet vurderer regionrådsleder behov for ekstraordinært møte, eller om regionrådet ikke skal gi noen uttalelse.

6. Delegert myndighet til bevilgning av mindre beløp fra partnerskapsavtalen med Oppland fylkeskommune.

Leder av regionrådet er delegert myndighet til å foreta mindre bevilgninger fra partnerskapsavtale med Oppland fylkeskommune.

Retten er begrenset til enkeltbevilgninger på inntil 25 000 kr.

Årlig ramme for slike bevilgninger kan ikke overstige 100 000 kr og er begrenset til 50 % av avsatt reserve.

Slike bevilgninger skal legges fram som referatsak på påfølgende møte i regionrådet.

7. Møtene.

Møtene ledes av regionrådets leder.

Regionrådet kan vedta eget reglement for møteavvikling.

8. Møteplan – Frist for utsending av dokumenter.

Det utarbeide årlig møteplan.

Møteplanen, samt regionrådets møter, offentliggjøres på samme måte som øvrige politiske møter i kommunene.

Møteinnkalling og saksdokumenter sendes medlemmene seinest en uke før møtet.

9. Felles formannskapsmøte.

Det gjennomføres et felles formannskapsmøte eller «Hadelandsting» årlig. Dette innarbeides i møteplanen. I et «Hadelandsting» innkalles formannskapsmedlemmene og relevant administrasjon i tillegg til representanter fra næringslivet blir invitert.

På møtet tas det opp ulike temaer/ utfordringer for regionen og man ser på framtidige prioriteringer.

10. Handlingsplan – Årsmelding.

Det utarbeides en årlig handlingsplan for regionrådets virksomhet som regionrådet selv vedtar. Handlingsplanen kan senest vedtas på første møtet i året.

Årsmelding for regionrådets virksomhet utarbeides innen 15. feb. hvert år. Årsmeldingen oversendes kommunene og Oppland fylkeskommune.

11. Lokalisering.

Regionrådets sekretariat har lokaler i Gran rådhus. Utgiftene ved dette reguleres gjennom egen avtale.

12. Økonomiske forhold.

Økonomiske bidrag ut over hva som er beskrevet i pkt. 11 må avtales særskilt. (Jf. pkt. 6.)

Regionrådet har ikke anledning til å ta opp lån eller på annen måte pådra deltakende kommuner framtidige økonomiske forpliktelser.

13. Utmelding.

Dersom en av kommunene ønsker å melde seg ut av regionrådet kan dette skje med en frist på ett års skriftlig varsel.

14. Kommuneloven.

Ut over hva som er beskrevet over gjelder kommunelovens § 27 om interkommunalt samarbeid.

Prosjekter

Regionrådet for Hadeland har noen faste satsinger, mange korte eller langsiktige prosjekter og noen fokusområder som prosjektlederne jobber sammen om på tvers av prosjektene. Regionen støtter også flere lokale initiativtakere som bidrar aktivt til å øke attraktiviteten i regionen når det gjelder sportslige arrangement, kulturliv og langsiktig stedsutvikling.

Bærekraft er et nøkkelord for den økonomiske, sosiale og miljømessige utviklingen av regioner. Med landets tre første grønne energikommuner, ønsker Hadeland å være i front på energieffektivisering, fornybar energi og reduksjon av klimagassutslipp. Miljøfokus skal gjøre regionen til et attraktivt sted for økologisk landbruk, bio-økonomi, grønt byggeri og innovative anskaffelser.

Smarte steder som skaper gode møteplasser og opplevelser i hverdagen både for innbyggere og besøkende er viktig for å være en attraktiv region nær Oslo. Hadeland er en region med høy aktivitet av kulturliv, naturopplevelser og frivillighet for alle livets faser. Regionen har stort rom for utvikling som skaper gode forutsetninger for at tradisjon og innovasjon kan møtes.

Hadeland - nært og naturlig

Hadeland skal bli den mest attraktive bo- og etablererregionen på Østlandet for den som vil leve i takt med naturens bæreevne. Hadeland nært og naturlig er regionens hovedsatsing og jobber for å gjøre Hadeland mer kjent. Satsingen har hovedfokus på markedsføring av regionen. Vi jobber med synliggjøring av det Hadeland kan by på for beboere, besøkende og etablerere. Vi jobber også med stedsutvikling, arrangementsutvikling og næringsutvikling for å gjøre regionen mer attraktiv for innbyggerne, tilflyttere, talenter og bedrifter.

Prosjektleder, Janka Stensvold Henriksen

Klimapådriver

Klimapådriveren skal inspirere og være en pådriver for at kommunene når målsettingene som er vedtatt i klima- og energiplanene. Prosjektleder har en unik rolle i Norge som regional klimapådriver. Prosjektet har som målsetting å drive holdningsskapende arbeid blant befolkningen gjennom å henvende seg til skoler, bedrifter og kommunene. Det er et mål å drive kompetanseheving, tilrettelegge for bærekraftig energibruk og forbruk og være en pådriver for innovative løsninger som kommer befolkningen til nytte. Det arbeides for langsiktig og bærekraftige løsninger for energieffektivisering, energiomlegging og reduksjon av klimagassutslipp i kommunene. Prosjektleder, Kristin Molstad

Pådriver for bærekraftig ATP

Dette er et prosjekt for bærekraftig og attraktiv stedsutvikling i kommunene Gran og Lunner. De har etter initiativ fra regionens Klimapådriver opprettet et eget prosjekt som kan følge opp stedsutviklingsprosjekter og ATP-prosesser i kommunene. Det overordnede målet er å skape attraktive og funksjonelle sentrumsområder som gjør det lettere og mer attraktivt for folk å bo, reise, arbeide og leve på en bærekraftig måte som reduserer energibruk, transportbehov og klimagassutslipp. Samtidig skal arealutviklingen ivareta biologisk mangfold, friluftsliv, produktive jordressurser og kulturlandskap, kulturminner og andre stedskvaliteter. Prosjektet har to pådrivere som vil veilede kommunene ved å stille offensive kvalitets- og miljøkrav til arealbruk, transport og infrastruktur og oppfordre kommunene til å bruke offentlige anskaffelser, fortetting, samlokalisering og samordnet ATP som aktive virkemidler for å oppnå klimavennlig stedsutvikling. Pådrivere, Emilie Helgesen Grud og Øyvind Sørli.

Stor-Oslo Nord.

Stor-Oslo Nord ble startet sommeren 2012 av kommunene Gjøvik, Nittedal, Gran, Lunner, Østre Toten, Vestre Toten, Nordre Land og Søndre Land. Formålet med prosjektet er å korte ned reisetiden til og fra Oslo. Prosjektleder, Jarle Snekkestad.

Medlemmer i Regionrådet 2015 - 2019

Jevnaker:

Lars Magnussen (AP)

Trine Lise Olimb (AP)

Harald Antonsen (SP)

- Vara: Bård Brørby (AP/ SV) og Ida Beate Rasmussen (SP/H/FrP)

Lunner:

Harald Tyrdal (AP)

Halvor Bratlie (SP)

Kristin Myrås (Uavhengig)

- Vara: Mari Svenbalrud (AP/SP/SV) og Line Jorung (H)

Gran:

Willy Westhagen (BL)

Randi Thorsen (AP)

Rune Meier (H)

- Vara: Paul Andre Lindseth (UVH), Gunnar Schulz (BL/MDG/FrP) og Kari-Anne Jønnes (H)

Oppland Fylkeskommune:

Anne Elisabeth Thoresen (AP)

Olaf Nils Diserud (FrP)

Næringslivsrepresentant:

Dagfinn Edvardsen (Hadelandshagen)

I tillegg møter kommunenes rådmenn:

Jevnaker: May Britt Nordli

Lunner: Dag Flacké

Gran: Lars Ole Saugnes

og Regionrådets administrasjon

Daglig leder: Sigmund Hagen

Prosjektleder: Vibeke Buraas Dyrnes

Prosjektleder: Janka Stensvold Henriksen

Klimapådriver: Kristin Molstad

Pådriver ATP: Øyvind Sørli

Pådriver ATP: Emilie Helgesen Grud

Prosjektleder Stor-Oslo Nord: Jarle Snekkestad

Alternative organisasjonsmodeller:

Kommuneloven er nå revidert i Lovvedtak 81 (2017-2018) i Stortinget, den 7. juni 2018. De deler av den som omhandler interkommunalt samarbeid trer i kraft etter valget i 2019. En eventuell ny organisering må skje i medhold av den reviderte kommuneloven.

Kommunelovens nye overordna § 17-1 om interkommunalt samarbeid, sier at dette skal foregå gjennom;

- Interkommunalt politisk råd, Kommunelovens kapittel 18.
- Kommunalt oppgavefellesskap, Kommunelovens kapittel 19 (i det vesentlige som §27 i dag).
- Vertskommunesamarbeid, Kommunelovens kapittel 20.
- Interkommunalt selskap, i medhold av Lov om interkommunale selskaper (IKS-loven).
- Aksjeselskap i medhold av Lov om aksjeselskaper (aksjeloven).
- Samvirkeforetak, i medhold av Lov om samvirkeforetak (samvirkelova).
- En forening eller på en annen måte som det er rettslig adgang til.

Kommunelovens kapittel 18 Interkommunalt politisk råd.

Det fremgår av forarbeidene at denne nye paragrafen er tatt inn i loven for å bedre ivareta lovreguleringen av regionråd.

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd. Rådet kan behandle saker som går på tvers av kommune- eller fylkesgrensene. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et slikt råd.

Et interkommunalt politisk råd kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Rådet kan likevel gis myndighet til å treffe slike vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Rådets navn skal inneholde ordene interkommunalt politisk råd. Representantskapet er det øverste organet i et interkommunalt politisk råd. Samtlige deltakere i rådet skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av rådet. Når det opprettes et interkommunalt politisk råd, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i rådet.

Sammensetningen av organet (ene) skal innfri kravene i likestillingsloven, om minimum kjønnsbalanse.

Det vises til kommuneloven for ytterligere detaljer.

Kommunelovens kapittel 19 Kommunalt oppgavefelleskap.

Det fremgår av lovens forarbeider at denne oppdaterte paragrafen (erstatte tidligere § 27) er tatt inn for å bedre lovregulere et «enkler» interkommunalt samarbeid om «produksjonsoppgaver», eller tjenester. Lovreguleringen (kravene) for oppgavefelleskap er tilsvarende som for interkommunalt politisk råd.

Kommunelovens kapittel 20 Vertskommunesamarbeid.

En kommune kan overlate utførelsen av lovpålagte oppgaver og delegere myndighet til å treffe enkeltvedtak eller vedta forskrift til en vertskommune etter reglene i dette kapitlet, så langt annen lovgivning ikke er til hinder for det.

Interkommunalt selskap - IKS-loven.

IKS-loven ble vedtatt i 1999. Den er laget for en hensiktsmessig regulering av interkommunalt samarbeid om tjenesteyting til innbyggerne. For interkommunalt selskap skal det opprettes en skriftlig selskapsavtale.

Aksjeselskap.

Kommuner oppretter gjerne aksjeselskap når det kommunale samarbeidet omfatter oppgaver som har en kommersiell karakter, og skal operere i et marked.

Sammenligning med andre regioner.

I forarbeidene til ny kommunelov henvises det til flere evalueringer av interkommunalt samarbeid. De viser at kommunelovens § 27 i dag blir brukt som ramme for både regionråd

og produksjonssamarbeid (samarbeid om en type oppgave, eller tjeneste får å oppnå bedre kvalitet og effektivitet).

§ 27 er den mest utbredte rammen for regionråd i dag, men disse regionrådene har i varierende grad også fått ansvaret for visse typer oppgaver, eller tjenester.

I noen regioner er organiseringen også todelt, ved at Regionrådet har sin lovmessige ramme, mens utviklingsorganet har en annen.

Forslag til organisering på Hadeland:

Det er naturlig at regionens samarbeid organiseres i tråd med ny kommunelovs rettslige regulering av regionråd - Interkommunalt politisk råd, Kommunelovens kapittel 18. Dette vil ivareta kommunenes behov for en enkel og fleksibel organisasjonsmodell samtidig blir viktig å utarbeide gode avtaler for å sikre saksbehandling, offentlighet, åpenhet og demokratisk deltakelse og kontroll. Ingen av regionadministrasjonens nåværende prosjekter utfører forvaltningsoppgaver på vegne av kommunene og dermed kan de videreføres i henhold til kapittel 18. Følgelig er de øvrige alternative organisasjonsmodeller ikke er å anbefale. Dette fordi Regionrådet ikke skal utføre lovpålagte oppgaver, fatte enkeltvedtak, drive kommunale tjenester, eller operere i et marked.

Det fremgår av ny kommunelov at det øverste organet skal være et representantskap, der samtlige deltakere er representert med minst ett medlem. Disse velges av kommunestyrene og fylkestinget, med minst like mange varamedlemmer.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av rådet, og velger selv hvem som skal delta i dette. Representantskapet vil ha instruksjonsrett over slike styrende organ, og kan som øverste organ, om nødvendig, omgjøre vedtak i underliggende organ.

Det må legges til grunn at Likestillingslovens regler om kjønnsbalanse vil gjelde.

For øvrig ligger bestemmelsene for interkommunalt politisk råd på et enkelt og fleksibelt nivå, jfr. lovteksten. Det må utarbeides en samarbeidsavtale mellom alle partene.

Kommunene må ta høyde for at Innlandet fylkeskommune og/eller Viken ønsker å være medlem av regionrådet. Dette avklarer fylkeskommunene i løpet av 2019.

Regionrådet drøftet følgende overordnede samarbeidsområder i møte 15.02.19:

- Regionalt utviklingsarbeid og partnerskap
- Kommunikasjon, påvirkning og synliggjøring
- Plan og prosess

Regionrådet bør dermed fortsatt jobb med følgende områder:

- Arbeide med saker av felles interesse for kommunene.
- Utvikle og følge opp regionale planer og strategier.
- Fremme regionens interesser overfor overordna myndigheter og andre premissleverandører, og avgi felles uttalelser i saker som er viktige for regionen.

- Markedsføring og synliggjøring av regionen
- Skape arenaer der næringsliv, utdanningsinstitusjoner og offentlige myndigheter samhandler.
- Samhandle med det øvrige lokale virkemiddelapparatet for å fremme næringsutvikling.
- Forvalte partnerskapsmidler, og andre midler som tilligger Regionrådet.
- Behandle og følger opp det årlige handlingsprogrammet og budsjettet.

Daglig leder anbefaler at man konstituerer et interkommunalt politisk råd (IKP) for Hadeland som et politisk samarbeidsorgan for kommunene Gran, Jevnaker, Lunner samt Viken- og Innlandet Fylkeskommune.

Rådet bør fortsatt bestå av tre folkevalgte representanter fra hver av kommunene hvor både posisjon og opposisjon er representert. Ordfører skal være en av representantene. Rådmennene i de tre kommunene møter i rådet med samme rettigheter som i kommunestyrene.

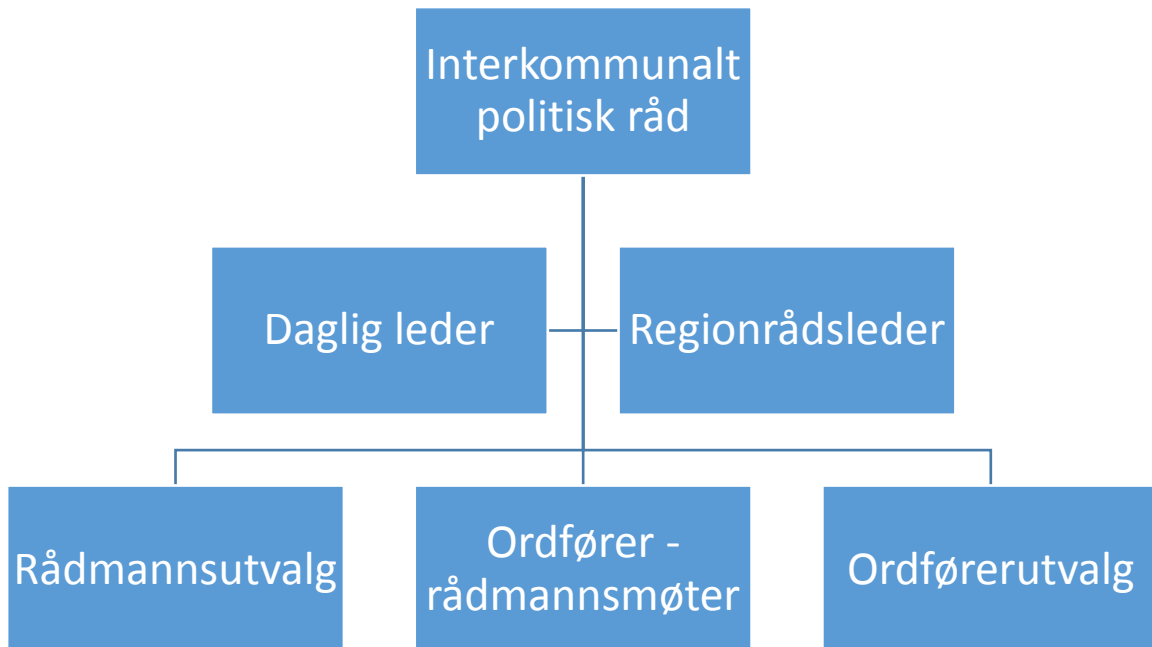
Fylkeskommune anmodes om å delta med politiske representanter fra fylkesutvalgs- eller fylkesrådsnivå som gjenspeiler en likeverdighet i representasjon. Fylkeskommunene oppfordres til å møte med administrative ledere som har innsikt i organisasjonens ulike fagområder.

Kommunene velger representanter til representantskapet (IPR) etter kommune- og fylkestingsvalget, samtidig med valg til interne og eksterne råd og utvalg.

Likestillingslovens krav til kjønnsbalanse skal ivaretas, dvs. at kommunene velger to av hvert kjønn til representantskapet.

Det interkommunale politiske rådet for Hadeland kan redusere sin møtehyppighet til 4 -5 møter i året under forutsetning av at man viderefører delegasjonen av myndighet, slik at ordførerne i felleskap kan avgi høringsuttalelser. Det er da viktig å påpeke at dette kan medføre et demokratisk underskudd og reduserer mangfoldet i meninger.

Organisasjonsstrukturen anbefales å videreføres som i dag med regionråd – Interkommunalt politisk råd som den øverste organet med beslutningsmyndighet samt underordnede drøfting- og samordningsarenaer.

Etter valget anbefales det å starte en åpen utredningsprosess i nært samarbeid med fylkeskommunene som skal inneholde vurderinger av størrelse på regionen, tilhørighet, organisasjon, lokasjon og representasjon.

HADELAND

Arkivsak-dok. 17/02093-41
Saksbehandler Sigmund Hagen

Saksgang
Regionrådet

Møtedato

Samarbeidsområder for regionalt partnerskapet på Hadeland

Daglig leders innstilling:

Regionrådet slutter seg til følgende hovedområder og ber administrasjonen utrede dette videre i tråd med tidligere vedtatt fremdriftsplan.

- Regionalt utviklingsarbeid og partnerskap
- Kommunikasjon, påvirkning og synliggjøring
- Plan og prosess

Regionrådet understreker at dette er et høringsnotat og må justeres parallelt med de pågående prosesser i Viken og Innlandet.

Saksopplysninger:

Hadeland har en lang historie med regionalt samarbeid mellom kommunene og jevnlige møter mellom ordførere og rådmenn samt regionrådsmøter. Helt siden generalplanarbeidet på 60-tallet har kommunene samarbeidet om felles utfordringer og oppgaveløsning.

I regionen er det mange interkommunale samarbeidsordninger og et godt etablert samarbeid gjennom regionrådet for Hadeland. Fra 2003 har regionrådet hatt en fast ansatt administrativ leder og årlige budsjetter finansiert av kommunene og fylkeskommunen. I dag består administrasjonen av tre ansatte samt prosjektledere finansiert gjennom eksterne midler.

Regionrådet for Hadeland er en del av Opplandsmodellen for partnerskap. Denne modellen er utviklet som et resultat av det statlige forsøksprosjektet «fritt frem» fra 2003. Partnerskapsmodellen var en politisk, - virkemiddel, - og partnerskapsreform. Partnerskapet reguleres gjennom en 4 åring

---

Regionrådet for Hadeland Rådhusvegen 39, 2770 Jaren Telefon 61 33 84 00 Faks 61 33 85 74 post@regionhadeland.no www.regionhadeland.no

avtale som skal sikre likeverdige partnere. Hadelandsregionen tildeles årlige bevilgninger fra fylkeskommunen på 2 500 000,- mot at kommune bidrar med minimum 1 000 000,-. Driftsmidler kommer i tillegg. Avtalen regulerer også beslutningsmetodikken som stadfester at avgjørelser skal fattes gjennom konsensus.

Med regionreformen 1.1.2020 som fører til nye fylker og at Hadelandskommunene deles mellom Innlandet og Viken, er det viktig å jobbe frem en modell for det videre samarbeidet på Hadeland.

Regionrådets vedtak 26.10.2018:

«Regionrådet ber administrasjonen om å utrede følgende:

- *Hva skal et fremtidig regionalt samarbeid inneholde*
- *Hvordan kan et fremtidig regionalt samarbeid organiseres og finansieres*
- *Herunder mulige fremtidsscenarier:
Et fortsatt regionråd for Hadeland.
Hadelandsregionen utvikling»*

Regionrådet vedtok 14.12.18 følgende fremdriftsplan:

- *Utarbeide brev til nabokommuner/regioner som vedtas på regionråd i desember.*
- *Presentere fremdriftsplan i regionrådet i desember*
- *Utrede innhold i samarbeidet. Høringsnotat fremmes på regionrådsmøtet i februar.*
- *Utrede organisering. Høringsnotat til regionrådet i februar.*
- *Finansieringsmodell – høringsnotat i regionrådet mars 2019*
- *Ferdig sak sendes kommunene i april/mai.*

Innlandet fylkeskommune har kommet langt i sitt arbeid med å finne nye former for partnerskap mellom Innlandet og de nye kommuneregionene. Det har vært gjennomført forankringsmøter med regionrådsledere og representanter for fellesnemnda, alle kommunene har hatt møte med Oppland fylkeskommune samtidig som det har vært gjennomført møter mellom Daglig ledere og fylkeskommunenes administrative ledelse.

Innlandet har opprettet en politisk referansegruppe og en administrativ arbeidsgruppe som har jobbet frem et utkast til nye samarbeidsformer som skal behandles i løpet av 2019. Det er således naturlig å følge rammene for Innlandet sin arbeidsform og innhold. Viken har kun gjennomført et dialogmøte med kommuneregionene.

Regionrådssamarbeid bør også i fremtiden være et verktøy for å styrke felles strategisk innsats med et tydelig regionalt fokus på samfunns- og næringsutviklingen.

Områder det naturlig bør samarbeides om:

Regionalt utviklingsarbeid og partnerskap

Hadelandsregionen har lange tradisjoner for regionalt utviklingsarbeid og samhandling. Regionrådet vedtar satsninger og prioriteringer som administrasjonen følger opp i det daglige. Regionen har et spesielt godt samarbeid mellom de ulike aktørene i det lokale virkemiddelapparatet. Kommunens samfunnsplanleggere, næringsrådgivere, felles etablererveileder, Hadelandshagen og regionadministrasjonen jobber kontinuerlig sammen for å fremme vekst og utvikling. Samtidig har vi et godt utviklet samarbeid med andre regioner gjennom konkrete prosjekter, arenaer og organisasjoner. Regionadministrasjonen har også en rolle som koblingspunkt mot øvrige virkemiddelapparat som utdanningsinstitusjoner, Innovasjon Norge, Regionalutvikling, SIVA. Regionalt forskningsfond, grønn fremtid og andre utviklingsaktører. Gjennom denne arbeidsformen skaper vi godt grunnlag for nærings- og samfunnsutvikling i regionen.

Partnerskapsmodellen i Oppland har gitt oss finansielle muligheter til å følge opp prioriterte satsninger og gitt rom for tildeling av utviklingsmidler til interne og eksterne prosjekter. I Innlandet fylkeskommune er det en forventning om at «partnerskapsmodellen» med frie midler vil bli videreført gjennom avtaler som følger valgperioden til fylkestinget. Dette er nedskrevet i dokumenter som vil bli behandlet i løpet av 2019. De samme dokumentene har åpnet for at Hadeland skal bestå som egen region og kommunikasjonen mellom Innlandet og Viken er etablert for å finne frem til en mulig finansieringsdeling. Dermed er det sannsynlig at Hadelandsregionen kan få tilgang til partnerskapsmidler i fremtiden.

Kommunikasjon, påvirkning og synliggjøring

«Hadeland- nært og naturlig» er regionens hovedsatsing og jobber for å gjøre Hadeland mer kjent. Satsingen har hovedfokus på markedsføring av regionen. Prosjektet jobber med synliggjøring av det Hadeland kan by på for beboere, besøkende og etablerere. Gjennom satsningen jobbes det også målrettet med stedsutvikling, arrangementsutvikling og næringsutvikling for å gjøre regionen mer attraktiv for innbyggerne, tilflyttere, talenter og bedrifter.

Prosjektet kjører jevnlig målrettede kampanjer som formidler muligheten for jobb og bolig nært naturen og nært Oslo. Her synliggjøres også Hadelands sentrale plassering i forhold til regionene rundt. Disse kampanjene forteller historier som bekrefter det jordnære verdivalget ved å flytte til Hadeland og i arbeidet med innholdsproduksjon retter prosjektet seg mot egne innbyggere og etablerere for å bygge stolthet og identitet samt fremme våre fyrtårn og suksesshistorier.

For Hadeland - nært og naturlig er det vel så viktig å få kompetanse og talenter til å bli som å tiltrekke seg nye. Prosjektet fokuserer derfor på opplevelser i hverdagen og synliggjøring av disse for egne innbyggere for slik å skape ambassadører. Dette aspektet har vi utvidet til et dagsturisme-fokus som understreker nærheten til Oslo for å løfte frem lokale aktører som har en god historie å fortelle. Gjennom dagsturisten søker prosjektet å skape enda flere ambassadører.

Hadelandsregion er også en del av Osloregionens profileringsarbeid og deltar aktivt i organisasjonens styre, administrative koordineringsgruppe og faggruppe for underbygge Hadelandsregionens

synlighetsmål. Osloregionen har mange kvaliteter når det gjelder næringsutvikling, livskvalitet og gode opplevelser.

For å gjøre regionens fortrinn bedre kjent, har Osloregionen som mål å gi slagkraft til internasjonal profilering. Et tydelig og attraktivt bilde av Osloregionen og Norge er en forutsetning for å beholde og tiltrekke seg kompetanse, investeringer og tilreisende. Etter et omfattende arbeid og bred involvering vedtok Osloregionens styret i 2015 en internasjonal profileringsstrategi for Osloregionen. Den internasjonale profileringsstrategien, The Oslo Brand Management Strategy, handler om å bygge vår identitet og finne vår egen unike stemme. Vi vil synliggjøre Oslos verdier gjennom å målrette og ikke minst samkjøre ulike tiltak. Oslo Brand Partners (OBP) er et samarbeid om internasjonal profilering av osloregionen. Et tydelig og attraktivt bilde av Osloregionen og Norge er en forutsetning for å beholde og tiltrekke seg kompetanse, investering og tilreisende. OBP skal jobbe konkret og praktisk med å styrke Osloregionens internasjonale posisjon gjennom et koordinert profileringsarbeid.

Hadelandsregionen benytter i hovedsak sitt medlemskap i Visitt Innlandet som redskap for profilering og markedsføring av reiselivet i regionen. Vi jobber aktiv for å løfte frem våre fyrtårn og bidra til produktutvikling og etableringer av nye bedrifter og satsninger. Samtidig har administrasjonen utviklet eget reiselivsrelatert profileringsmateriale for å komplementere regionens behov.

Gjennom regionrådets reglement er det synliggjort hvilken rolle man skal ha i det kontinuerlige påvirknings og lobbyarbeidet. Hadelandsregionen bør også i fremtiden fremme regionens interesser overfor fylkeskommunene og statlige organer. Gjennom en slik strategi skal man skape gode levekår og utviklingsmuligheter for de som bor og har virksomhet i regionen samtidig som man skal fremme regionens interesser i reform- og utviklingsprosesser. Regionrådet kan på den måten fortløpende påvirke prosesser som kan ha innvirkning på Hadeland sine utviklingstrekk.

Hadelandsregionen vil også i fremtiden ha behov for kontinuerlig påvirkningsarbeid for å fremme våre interesser innenfor infrastruktur, vei og jernbane.

Plan og prosess

Regionrådet vil også i fremtiden være den viktigste arena for høringer, fortløpende dialog og forankring mellom forvaltningsnivåene. Viken og Innlandet fylkeskommuner har uttrykt at det blir enda viktigere med samhandling gjennom regionrådene når fylkeskommunene blir større. Østlandsforskning sin evalueringsrapport fra 2015 avdekker at regionrådene fremmer regionalutvikling og skaper mer konsensus rundt planer, som igjen kan føre til mindre konflikter og innsigelser mellom forvaltningsnivåene. Dermed blir regionråd en viktig arena for regionalt strategisk planarbeid.

Kommunene Lunner, Jevnaker og Gran utgjør en viktig vekstregion, med sentral beliggenhet nær Oslo. Dette fører til et stort behov for gode overordnede strategier og fremtidsrettet planlegging.

Dersom regionen fortsatt skal utvikle seg i pakt med naturen og utvikles som et bærekraftig samfunn trenger vi felles sømløs planlegging. Regionrådet for Hadeland har forpliktende planer og er den eneste kommuneregionen i Innlandet som har en regional plan som gir føringer og er forpliktende for partene. Man bør fortsatt ha en ambisjon om at regional plan for Hadeland skal gi strategiske føringer for samfunnsutviklingen i regionen innenfor de temaene planarbeidet konsentrerer seg om.

Skal kommunene på Hadeland være attraktive for bosetting og næringsutvikling er en avhengig av å finne gode fellesløsninger på tvers av kommunegrensene. Avstanden mellom tettstedene og utviklingsområdene i regionen er små og arealdisponeringene og etableringer i en kommune vil kunne få konsekvenser for nabokommuner. Mange utfordringer kan ikke løses innenfor rammene av kommunal planlegging, men krever løsninger hvor kommunale og regionale planmyndigheter finner frem til felles løsninger.

Regionreformen vil føre til en omfattende planstrategiprosess etterfulgt av utarbeidelse av nye regionale planer som deretter skal på høringsrunder til samfunnslivet. Viken og Innlandet signaliserer at forankring mot kommunene bør løses gjennom regionrådene.

Kommunelovens nye bestemmelse om Regionråd

Konsekvenser av ny kommunelov

§ 18-1. Interkommunalt politisk råd

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd. Rådet kan behandle saker som går på tvers av kommune- eller fylkesgrensene. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et slikt råd.

Et interkommunalt politisk råd kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Rådet kan likevel gis myndighet til å treffe slike vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger

§ 31-2. Overgangsregler for interkommunale styrever etter § 27 i kommuneloven av 1992

Interkommunalt samarbeid som er organisert som et interkommunalt styre etter § 27 i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner, må være omdannet til et interkommunalt politisk råd etter § 18-1 eller et kommunalt oppgavefelleskap etter § 19-1 senest fire år etter at henholdsvis kapittel 18 og 19 i loven her trer i kraft.

Konklusjon:

Der hvor det ikke eksisterer noen form for organisering av regionrådet i dag, må det skje en organisering i samsvar med § 18-1. Hvis regionrådet er organisert etter eksisterende lovs § 27, har man 4 år på seg etter ikrafttredelse av ny lov til å organisere seg i samsvar med § 18-1.

Vurdering:

Daglig leder har forsøkt å lage et høringsnotat som kan gi regionrådet et underlag for videre drøfting. Vi har bevisst ikke lagt opp til et notat som synliggjør arbeidet gjennom inndeling i våre prosjekter men lagd en overordnet tematisk inndeling. Dermed går vi ikke i dybden på «Hadeland - nært og naturlig, «klimapådriver», «pådriver for bærekraftig ATP», «Stor – Oslo Nord, «Arrangementsutvikling» eller andre prosjekter initiert eller styrt av regionrådet.

På samme måte blir heller ikke alle strategier, planker eller prosesser en del av dette notatet.

Daglig leder ønsker først en drøfting om overordnede temaområder som kan vise vei for fremtidig arbeidsform.

Vår saksbehandler
Bjarne Højsgaard Christiansen, tlf.

Vår dato
25.11.2019
Deres dato

Vår referanse
18/00010-72
Deres referanse

DOVRE KOMMUNE
Kongsvegen 4
2662 DOVRE

Partnerskapsavtale mellom Innlandet fylkeskommune og kommunene i Innlandet - Videre prosess

Vi viser til utkast til partnerskapsavtale som var ute til høring i kommunene i perioden mars-juni 2019. Etter at høringen var avsluttet og oppsummert behandlet Fellesnemnda for de to fylkeskommunene saken på nytt i sitt møte på Hamar den 19.9. (Sak 58/19). Saksframstillingen, protokollen samt den reviderte avtaleteksten følger vedlagt.

Saken kommer på nytt opp i Innlandet fylkesting sitt møte den 11. desember. Der vil fylkeskommunens tildeling til det enkelte regionråd bli vedtatt, og forslag til avtale blir formelt sendt ut til kommunene for endelig behandling. Fylkeskommunens ambisjon er fortsatt at avtalene skal være signert innen utgangen av februar 2020. For at kommunene skal kunne forberede seg på den videre behandlingen sender vi nå ut underlaget slik det ligger etter fellesnemndas behandling.

Prosjektledelsen besøker det enkelte regionråd, for å orientere om partnerskapsmodellen som ligger til grunn for det videre samarbeidet. Dette som en inngang til den endelige videre behandlingen i kommunene. Vi mener det er hensiktsmessig å kunne gjøre dette i forbindelse med at regionrådene også drøfter Regional planstrategi («Innlandsstrategien»).

Skulle det være spørsmål kan disse rettes til: Bjarne Christiansen eller Anne Marie Sveipe.

Med hilsen
Innlandet fylkeskommune
Wibeke Børresen Gropen

Samfunnsutviklingssjef

Vedlegg:

- Saksframlegg, Fellesnemnda 19.09.-19
- Forslag til partnerskapsavtale
- Protokoll fellesnemnda 19.09.-19

Vedlegg:

Postadresse
Interne enheter

Besøksadresse

Telefon

E-post

Foretaksregisteret

Vår dato

Vår referanse

30.10.2019

18/00010-72

- Saksframlegg, Fellesnemnda 19.09.-19
- Forslag til partnerskapsavtale
- Protokoll fellesnemnda 19.09.-19

Likelydende brev sendt til			
DOVRE KOMMUNE		Kongsvegen 4	2662 DOVRE
ETNEDAL KOMMUNE		Kyrkjevegen 10	2890 ETNEDAL
GAUSDAL KOMMUNE		Vestringsvegen 8	2651 ØSTRE GAUSDAL
GJØVIK KOMMUNE		Postboks 630	2810 GJØVIK
GRAN KOMMUNE		Rådhusvegen 39	2770 JAREN
LESJA KOMMUNE			2665 LESJA
LILLEHAMMER KOMMUNE		Postboks 986	2626 LILLEHAMMER
LOM KOMMUNE		MIDTGARD	2686 LOM
NORD-AURDAL KOMMUNE		Postboks 143	2901 FAGERNES
NORD-FRON KOMMUNE		Nedregata 50	2640 VINSTRA
NORDRE LAND KOMMUNE		Postboks 173	2882 DOKKA
RINGEBU KOMMUNE		Hanstadgata 4	2630 RINGEBU
SEL KOMMUNE		Botten Hansens gate 9	2670 OTTA
SKJÅK KOMMUNE		Moavegen 30	2690 SKJÅK
SØNDRE LAND KOMMUNE		Hovsbakken 1	2860 HOV
SØR-AURDAL KOMMUNE		Tingvollbakkin 15	2930 BAGN
SØR-FRON KOMMUNE		Kommunevegen 1	2647 SØR-FRON
VANG KOMMUNE		Tyinvegen 5161	2975 VANG I VALDRES
VESTRE SLIDRE KOMMUNE		Slidrevegen 16	2966 SLIDRE
VESTRE TOTEN KOMMUNE		Postboks 84	2831 RAUFOSS
VÅGÅ KOMMUNE		Edwards Storms veg 2	2680 VÅGÅ
ØSTRE TOTEN KOMMUNE		Postboks 24	2851 LENA
ØYER KOMMUNE		Kongsvegen 325	2636 ØYER
ØYSTRE SLIDRE KOMMUNE		Bygdinvegen 1989	2940 HEGGENES
ALVDAL KOMMUNE			2560 ALVDAL
EIDSKOG KOMMUNE		Postboks 94	2231 SKOTTERUD
ELVERUM KOMMUNE		Postboks 403	2418 ELVERUM
ENGERDAL KOMMUNE		Engerdalsveien 1794	2440 ENGERDAL
FOLLDAL KOMMUNE		Gruvvegen 7	2580 FOLLDAL
GRUE KOMMUNE		Postboks 173	2261 KIRKENÆR
HAMAR KOMMUNE		Postboks 4063	2306 HAMAR
KONGSVINGER KOMMUNE		Postboks 900	2226 KONGSVINGER
LØTEN KOMMUNE		Postboks 113	2341 LØTEN

Vår dato

Vår referanse

30.10.2019

18/00010-72

NORD-ODAL KOMMUNE		Herredsvegen 2	2120 SAGSTUA
OS KOMMUNE		Rytrøa 14	2550 OS I ØSTERDALEN
RENDALEN KOMMUNE		Hanestadveien 1	2485 RENDALEN
RINGSAKER KOMMUNE		Postboks 13	2381 BRUMUNDDAL
STANGE KOMMUNE		Postboks 214	2336 STANGE
STOR-ELVDAL KOMMUNE		Postboks 85	2481 KOPPANG
SØR-ODAL KOMMUNE		Øgardsvegen 2	2100 SKARNES
TOLGA KOMMUNE			2540 TOLGA
TRYSIL KOMMUNE		Postboks 200	2421 TRYSIL
TYNSET KOMMUNE		Torvgata 1	2500 TYNSET
ÅMOT KOMMUNE		Torget 1	2450 RENA
ÅSNES KOMMUNE		Rådhusgata 1	2270 FLISA
Våler kommune		Vålgutua 251	2436 VÅLER I SOLØR

REVIDERT FORSLAG

Partnerskapsavtale

mellom Innlandet fylkeskommune og
kommunene i Innlandet fra 2020

Kommunene er fylkeskommunens viktigste samarbeidsparter i det regionale utviklingsarbeidet og regionrådene skal være den viktigste samhandlingsarenaen mellom kommunene og Innlandet fylkeskommune.

Innlandet fylkeskommune og den enkelte kommune i Innlandet etablerer et formalisert samarbeid i form av gjensidig forpliktende partnerskapsavtale. Forvaltningen og oppfølgingen av avtalen knyttes til det etablerte regionrådssamarbeidet i Innlandet.

Partnerskapsavtalen gjelder for fire år og følger valgperioden.

Partnerskapsmodellen baseres på:

- Likeverdighet
  - Gjensidige forventninger
  - Samarbeid og felles gjennomføringskraft
  - Konsensusprinsippet
  - Partene legger økonomiske og administrative ressurser inn i partnerskapet
  - Grunnleggende like rammer, men med lokale tilpasninger
- Ut over de grunnleggende forutsetningene skal partnerskapet kjennetegnes av å være tillitsbasert, strategisk og tverrfaglig.

Avtaleparter

Partnerskapet består av:

- Innlandet fylkeskommune
- 46 kommuner i Innlandet

Overordnede mål og ambisjoner

Vår rolle som samfunnsutviklere krever dialog, reell medvirkning, samarbeid og koordinert samhandling for å styre utviklingen i ønsket retning. Partnerskapsavtalen og arbeidet i regionrådet er derfor partenes viktigste virkemidler for samarbeid og samhandling i Innlandet.

Partnerskapet (kommunene og fylkeskommunen) skal bidra til en samfunnsutvikling til beste for innbyggere, næringsdrivende og besøkende i Innlandet. Dette partnerskapet skal bidra til å nå mål i regional planstrategi, regionale planer og andre overordna strategiske planer.

Regionrådet, som arena for partnerskapet, skal utarbeide 4-årige strategiske planer som skal ligge til grunn for samarbeidet. Strategien skal basere seg på regionens definerte fortrinn og muligheter. De

Økonomiske ressursene skal underbygge de valgte strategier og handlingsplaner. Det skal søkes balanse mellom avtalepartenes ønsker, forventninger og behov.

Regionrådet skal være en møteplass for god dialog, tidlig involvering og reell medvirkning mellom kommunene og Innlandet fylkeskommune. Alle parter skal tilrettelegge for at denne ambisjonen nås. Det skal også være en strategisk arena for å definere overordnede mål og strategier, og etablere felles innsikt, forståelse og handlingsvilje. Regionrådet skal drøfte virkemiddelbruken i Innlandet i et helhetlig perspektiv, og bidra til å utnytte og utvikle regionens fortrinn som gir Innlandet muligheter og resultater.

Representasjon og møter

Det respektive regionråd i Innlandet (kommunene og Innlandet fylkeskommune) har i felleskap ansvaret for å forvalte og følge opp avtalen. De deltakende kommuner og fylkeskommunen skal være representert politisk i regionrådet. Det skal sikres god rolleavklaring og likeverdighet mellom partene. Det gis åpning for at det kan inviteres andre aktører inn i partnerskapet, dersom partene er omforent om dette.

Det legges til grunn et årshjul med fire til seks møter pr. år i det enkelte regionråd, der Innlandet fylkeskommune er representert med politisk ledelse, samt relevant administrativ deltakelse.

Finansielle og administrative rammer

1

Innlandet fylkeskommune yter et årlig tilskudd til hvert regionråd på 2,5 mill. kroner.

(Fylkeskommunens tilskudd til Regionrådet for Hadeland utgjør inntil 1,25 mill. kroner og forutsetter en gjensidig avtale med, og tilsvarende finansiering fra, Viken fylkeskommune og kommunene Lunner og Jevnaker)

2

Kommunene yter samlet et årlig tilskudd til respektive regionråds utviklingsarbeid på minimum 1,0 mill. kroner.

Bruken av midlene dokumenteres gjennom regionrådets ordinære årsmelding og til enhver tids gjeldende rapporteringsrutiner og krav.

Regionrådet kan, innenfor fylkeskommunens tilskuddsramme, dekke inntil 50 % av lønnskostnadene (lønn og sosiale utgifter) til daglig leder. Restbeløpet stilles til disposisjon som utviklingsmidler.

Med bakgrunn i regionale særtrekk og ulikheter i organisering, herunder økonomi og administrative forhold, kan det avtales ordninger som ivaretar overgangen til det nye Innlandet fylke på en hensiktsmessig måte.

Evaluering og revidering:

Partnerskapsavtalen gjelder for fire år og følger valgperioden.

Mål- og resultatoppnåelse skal være en viktig del av partnerskapets arbeid.

Partnerskapet skal evaluere seg selv årlig. Evalueringen innarbeides som en del av regionrådets årsrapport/melding.

Forslag pr. 05. sept.– 19

Det gjennomføres en enkel evaluering, med mulighet for justering av avtalen, innen utgangen av 2020.

Sted, dato

Fylkesordfører i Innlandet fylkeskommune   Ordfører i .....

Arkivsak-dok. 18/00010-68
Saksbehandler Wibeke Børresen Gropen

Saksgang
Arbeidsutvalg

Møtedato
17.09.2019

PARTNERSKAPSAVTALE MED KOMMUNENE OG INNLANDET FYLKESKOMMUNE

Forslag til vedtak/innstilling:

1. Fellesnemnda tar innspillene fra kommunene i høringsrunden til orientering.
2. Fellesnemnda legger en partnerskapsmodell til grunn som formalisert samarbeidsform mellom IFK og kommunene.
3. Fellesnemnda slutter seg til forslag til revidert partnerskapsavtale.
4. Fellesnemnda har intensjon om å bidra med inntil 2,5 mill. kr til det enkelte regionråd i tråd med partnerskapsavtalen. Endelig vedtak om økonomisk andel vil bli gjort i fylkestinget i Innlandet fylkeskommune i desember 2019, knyttet til behandlingen av årsbudsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023.
5. Samarbeidende kommuner i Innlandet bes om å slutte seg til framlagt forslag til partnerskapsavtale og oppfylle den økonomiske delen av avtalen på tilsvarende måte.
6. Partnerskapsavtalen underskrives av den enkelte kommune og fylkestinget i Innlandet fylkeskommune i løpet februar 2020.
7. Det gjennomføres en evaluering og enkel revidering av partnerskapsavtalen innen utgangen av 2020.
8. Fylkesordfører i Innlandet får fullmakt til å underskrive vedlagte partnerskapsavtale med den enkelte kommune.

Vedlegg:

- Revidert forslag til partnerskapsavtale med kommunene

Saksframstilling:

Bakgrunn og status

Arbeidet med å utvikle en ny samarbeidsmodell mellom kommunene i det nye Innlandet fylke og Innlandet fylkeskommune startet med en samling for alle kommunene i Hedmark og Oppland i mars 2018. Fellesnemnda fulgte opp med vedtak den 13.06.18 hvor det ble det nedsatt en referansegruppe for arbeidet med å utvikle en samarbeidsmodell. Referansegruppa har bestått av regionrådslederne (9), ordfører i Gran kommune samt to representanter fra fellesnemnda. Det ble i perioden august 2018 til februar 2019 holdt fire arbeidsmøter med referansegruppa, hvor det ble skapt en felles forståelse av hva samarbeidet mellom kommunene og Innlandet fylkeskommune skulle bygge på. Det ble utformet et utkast til et formalisert samarbeid gjennom en partnerskapsavtale, som beskriver hva samarbeidet skal bygge på av grunnleggende forutsetninger og hva som reguleres. Fellesnemnda sitt arbeidsutvalg besluttet enstemmig den 07.03.19 å sende utkast til avtale ut på høring til alle kommuner og regionråd i Hedmark og Oppland. Høringsfristen ble satt til 30. juni.

Prosjektleder har i etterkant av høringsperioden arrangert et ekstra dialogmøte med referansegruppas medlemmer og de administrative lederne i den enkelte region. Her ble alle innspill gjennomgått. Det er etter dette også gjennomført et eget administrativt arbeidsmøte med de daglige lederne/regionrådgiverne.

Høringsinnspill

I arbeidsutvalgets høringsnotat til kommunene heter det innledningsvis:

«Fylkestingene i Hedmark og Oppland og Fellesnemnda for Innlandet fylkeskommune er opptatt av å videreføre det gode samarbeidet, men også videreutvikle samarbeidet med kommunene og regionrådene når de to fylkene slås sammen fra 2020. Dette begrunnes ut fra blant annet:

- *Generelt behov for å styrke koordinering og samarbeid, både politisk og faglig, på tvers av kommunegrenser og mellom forvaltningsnivåer.*
- *Et større geografisk område, med 46 kommuner, stiller den nye fylkeskommunen overfor både politiske, faglige, økonomiske og administrative/praktiske utfordringer.»*

I høringsnotatet ble det anbefalt at det inngås partnerskapsavtaler med kommunene med virkning fra 1. januar 2020. Som nevnt ble det også sendt med et forslag til avtaletext.

Det er kommet inn 9 uttalelser fra regionråd og 25 uttalelser fra enkeltkommuner. Vedlagt saken følger en sammenstilling av de enkelte uttalelsene.

Hovedtrekkene i uttalelsene er:

- Regioner og kommuner stiller seg bak en partnerskapsmodell for samarbeidet
- Et godt samarbeid på tvers er viktig for god samfunnsutvikling
- Det etterlyses tydeligere ambisjoner for samarbeidet

- Det synes ikke som om det er modent for en endret geografisk inndeling av regionrådene
- Styrket finansiering av drift og utviklingsmidler gjennom økt fylkeskommunal innsats.
- Arbeidsgiveransvaret for administrativt tilsatte ved regionkontorene ønskes videreført som i dag.

Vurderinger

Prosjektleder mener at det er gjennomført en omfattende og god prosess med regionrådene/kommunene i denne saken. Det er lagt ned et omfattende arbeid både politisk og administrativt.

Ni av ti regionråd og halvparten av kommunene har også benyttet anledningen til å sende inn uttalelser i høringsperioden. Ingen av uttalelsene gir konkrete innspill til endringer i foreslått samarbeidsmodell eller til avtaleutkastet. Dette er et signal om at arbeidet og tiden som er lagt ned i prosessen, i godt samarbeid mellom partene, har vært nødvendig og riktig. Alle innspill som er kommet inn har prosjektleder tatt på alvor, og har gått i dialog med både regionråd og de administrativt ansatte for å få tydeliggjort innspillene.

Kommunene er fylkeskommunens viktigste samarbeidspart. Regionrådene får en større betydning i dialogen og samspillet med kommunene, nå som Innlandet fylkeskommune skal forholde seg til 46 kommuner. Fylkeskommunens oppgaver går på tvers av kommunegrensene og krever en større regional tilnærming for å kunne bli løst på en god måte. Fylkeskommunen har ambisjon om å løfte det strategiske og regionale perspektivet gjennom vår deltakelse i regionrådene.

I denne saken vil prosjektleder spesielt trekke fram følgende forhold:

Hadeland:

Det er viktig at Innlandet fylkeskommune støtter opp under regionrådet for Hadeland, hvor Gran kommune fortsatt vil ha en naturlig tilhørighet og plass. Derfor vil det bli arbeidet videre i dialog med Viken for å få på plass en egen avtale om videreføringen av det regionale samarbeidet i denne grenseregionen.

Fjellregionen:

I Fjellregionen på grensen til Trøndelag i øst, er det nå besluttet at Røros og Holtålen trekker seg ut av det etablerte regionrådsamarbeidet. Dette samarbeidet har lang tradisjon og har i mange år har gått på tvers av fylkesgrensa. Dette har først og fremst en politisk/faglig konsekvens for vår egen region, men kan også innebære andre aktuelle utfordringer framover. Fremdeles er det seks kommuner igjen i dette regionale samarbeidet, og samarbeid på tvers av fylkesgrensen vil også være viktig i tiden framover når det gjelder blant annet næring og tilbud innen videregående opplæring.

Gudbrandsdalen:

Arbeidsutvalget sa i sitt vedtak ved utsendelse av hørings-saken at det maksimalt er plass til to regionråd i Gudbrandsdalen. Dette har ikke de tre regionene i Gudbrandsdalen besvart på annen måte enn at to regioner i sine innspill mener at

det ikke er modent for å endre regioninndelingen på nåværende tidspunkt. Prosjektleder finner det ikke riktig å gå inn i en videre vurdering av dette temaet nå.

Ambisjoner:

Prosjektleder registrerer at kommunene/regionrådene har positive forventninger til den nye fylkeskommunens ambisjoner og innsats i det regionale arbeidet. Det er flere som i sine innspill har etterlyst tydeligere uttrykk for fylkeskommunale ambisjoner for samarbeidet. Dette er et signal prosjektleder ønsker å ta på alvor. Avtaleteksten er justert og forsterket på flere aktuelle punkter, blant annet er det tydeligere uttrykt at kommunene er fylkeskommunens viktigste samarbeidspartner og hva dette innebærer av dialog og reell medvirkning i aktuelle planprosesser mv.

Finansielle rammer:

I forslaget til avtale forplikter Innlandet fylkeskommune seg til å bidra med inntil 2,5 millioner kroner til 9 regionråd, mens det er foreløpig anslått at regionrådet for Hadeland får en ramme på inntil halvparten. Prosjektleder har merket seg at i høringen er gitt uttrykk for et større økonomisk bidrag fra fylkeskommunen. I øyeblikket er det knyttet stor usikkerhet til fylkeskommunens rammer til drift og utvikling fra 2020, og utover i økonomiplanperioden.

I tråd med prinsippene for en partnerskapsavtale ligger det også en forutsetning om økonomiske bidrag fra kommunene (1 mill. kr pr. regionråd). For enkelte kommuner *kan* dette innebære økonomiske utfordringer for 2020. Fylkeskommunen ser at denne forutsetningen muligens kommer sent for å kunne bli en del av kommunenes budsjettprosess (selv om prinsippene for dette også ble omtalt i høringsdokumentet i mars). Fylkeskommunen vil på sin side først ha mulighet til å avklare sine forpliktelser for dette samarbeidet i forbindelse med den forestående behandlingen av årsbudsjett og økonomiplan i desember, men intensjonen ligger fast.

Administrativt ansatte:

Prosjektleder har merket seg de tydelige tilbakemeldingene om at den administrative tilknytningen (arbeidsgiveransvaret) for de daglige lederne/regionrådgiverne bør videreføres som i dag. I praksis vil dette måtte bety at de administrativt tilsatte i tidligere Hedmark fylkeskommune vil beholde sitt nye tilsetningsforhold i Innlandet fylkeskommune fra 1.1. 2020. Prosjektleders prinsipielle vurdering er at det ville være ryddig om administrative medarbeidere ved alle regionrådenes sekretariater var tilsatt i kommunene/regionene. På det nåværende tidspunkt synes kommunene i Hedmark godt fornøyd med løsningen hvor medarbeiderne har et ansettelsesforhold i fylkeskommunen, og anbefaler at en i perioden framover viderefører en todelt løsning. Det vil være naturlig at en ved ledighet i stillinger knyttet til sekretariatene i dagens Hedmark vurderer om det er hensiktsmessig å foreta nyansettelser under regionrådet/i en kommune. De fast ansatte knyttet til regionrådene i Hedmark er omfattet av omstillingsdokumentet og har derigjennom en sikkerhet for sitt arbeidsforhold også videre inn i Innlandet fylkeskommune.

Innfasing av ny samarbeidsmodell

Partnerskap som modell for regionrådene har vært ordinær samarbeidsform i Oppland i over ti år. Prinsippene om en gjensidig forpliktende avtale, som krever at begge parter legger inn både administrative og økonomiske ressurser i partnerskapet, er derfor nytt for Hedmarkskommunene i denne sammenheng. Det vil

være ti ulike og unike regioner i Innlandet, som skal beholde sin identitet og egne særtrekk, samtidig som det legges opp til et samarbeid som på det grunnleggende planet er tilnærmet likt for alle regioner. Arbeidet med vedtekter for regionrådene vil igangsettes.

Partnerskapsavtale:

Det er den enkelte kommune som er avtalepart for samarbeidet i det enkelte regionråd, for å oppfylle den økonomiske forpliktelsen. Det er ønske om at partnerskapsavtalen er underskrevet av Innlandet fylkeskommune og den enkelte kommune innen 1.februar 2020.

Evaluering og revidering:

Det foreslås videre å gjennomføre enkel evaluering og eventuell revidering av partnerskapsavtalen i løpet av de to første årene av fylkestingsperioden.

Konklusjon

Referansegruppa og Fellesnemndas arbeidsutvalg har anbefalt å basere det framtidige samarbeidet på en partnerskapsmodell. Dette har kommuner og regioner i Hedmark og Oppland stilt seg bak i høringen. Dette betyr at det inngås gjensidige forpliktende avtaler, som krever at partene legger inn både politiske, administrative og økonomiske ressurser inn i samarbeidet.

Saken legges nå fram for Fellesnemnda med forslag om å godkjenne det framlagte forslaget til partnerskapsavtale med 46 kommuner i Innlandet. Det er den enkelte kommune som er juridisk avtalepart sammen med fylkeskommunen.

Med bakgrunn i regionale særtrekk og ulikheter i organisering, og i tillegg det faktum at det fortsatt er uavklarte spørsmål knyttet til økonomi og administrative forhold, vil det kunne bli behov for å etablere ordninger som ivaretar overgangen til det nye Innlandet fylke på en hensiktsmessig måte. Prosjektleder vil følge opp dette og komme tilbake med informasjon i saken som følger i desember 2019.

SAKSPROTOKOLL

Arkivsak-dok. 18/00010
Arkivkode
Saksbehandler Wibeke Børresen Gropen

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Partssammensatt utvalg	17.09.2019	26/19
2 Arbeidsutvalg	17.09.2019	75/19
3 Fellesnemnda	19.09.2019	58/19

Partnerskapsavtale med kommunene og Innlandet fylkeskommune

Fellesnemnda har behandlet saken i møte 19.09.2019 sak 58/19

Møtebehandling

Kari-Anne Jønnes (H) fremmet slikt tilleggsforslag:
Ved nyansettelser ved / i regionkontorene / regionrådene skal alle ansettes av kommunen(e).

Votering

Arbeidsutvalgets innstilling: Enstemmig vedtatt.
Tillegg fremmet av Jønnes (H): Enstemmig vedtatt.

Vedtak

Fellesnemnda fattet slikt enstemmig vedtak:

1. Fellesnemnda tar innspillene fra kommunene i høringsrunden til orientering.
2. Fellesnemnda legger en partnerskapsmodell til grunn som formalisert samarbeidsform mellom IFK og kommunene.
3. Fellesnemnda slutter seg til forslag til revidert partnerskapsavtale.
4. Fellesnemnda har intensjon om å bidra med inntil 2,5 mill. kr til det enkelte regionråd i tråd med partnerskapsavtalen. Endelig vedtak om økonomisk andel vil bli gjort i fylkestinget i Innlandet fylkeskommune i desember 2019, knyttet til behandlingen av årsbudsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023.
5. Samarbeidende kommuner i Innlandet bes om å slutte seg til framlagt forslag til partnerskapsavtale og oppfylle den økonomiske delen av avtalen på tilsvarende måte.
6. Partnerskapsavtalen underskrives av den enkelte kommune og fylkestinget i Innlandet fylkeskommune i løpet februar 2020.
7. Det gjennomføres en evaluering og enkel revidering av partnerskapsavtalen innen utgangen av 2020.

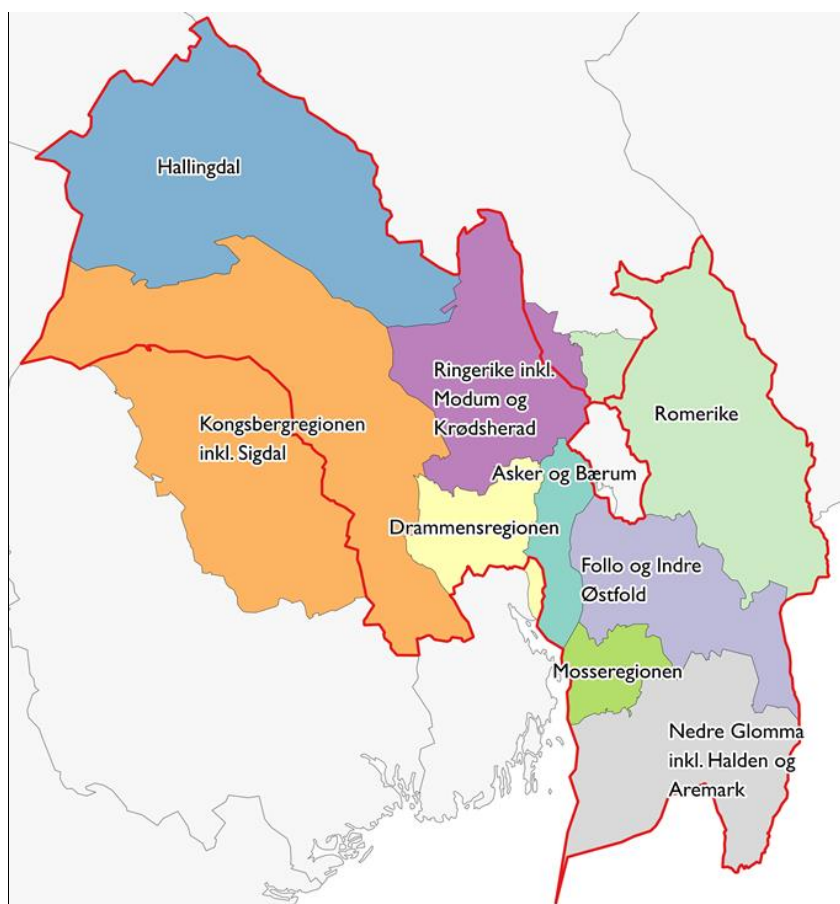
8. Fylkesordfører i Innlandet får fullmakt til å underskrive vedlagte partnerskapsavtale med den enkelte kommune.
9. Ved nyansettelser ved / i regionkontorene / regionrådene skal alle ansettes av kommunen(e).

NIVI Rapport 2019:3

Kommuneregioner og regionråd i Viken

Utarbeidet på oppdrag av Prosjekt Viken 2020

Av Geir Vinsand i samarbeid med Vegard Salte Flatval

FORORD

Denne rapporten inneholder en analyse av funksjonelle regioner og regionråd i Viken fylke, som etableres fra 1.1.2020. Prosjektet har sin bakgrunn i at fellesnemnda for Viken fylkeskommune har vedtatt prosess for utarbeidelse av regional planstrategi for det nye fylket. Planprosessen stiller krav til mer kunnskap om fremtidig inndeling av Viken i faste kommuneregioner og regionrådenes rolle som samarbeidsorgan mot fylkeskommunen.

Prosjektet er gjennomført i samarbeid med en prosjektgruppe hos oppdragsgiver bestående av Espen Nedland Hansen, prosjektleder for A7 plan og styring og spesialrådgiver Jon Moxnes Steineke, begge ansatt i Prosjekt Viken 2020. Geir Vinsand i NIVI Analyse har vært prosjektleder og Vegard Salte Flatval fra Samfunnsøkonomisk Analyse (SØA) har deltatt i alle faser av prosjektet.

Oslo, 29. mai 2019

INNHold

HOVEDPUNKTER.....	4
1 BAKGRUNN OG PROBLEMSTILLINGER.....	7
1.1 Bakgrunn og formål med oppdraget	7
1.2 Problemstillinger og analyser	8
1.3 Informasjonsinnhenting	9
1.4 Erfaringer fra gjennomføringen	11
2 GENERELT OM VIKEN FYLKE.....	13
2.1 Bakgrunn og mål med det nye fylket.....	13
2.2 Bosettingsmønster og tettsteder	14
2.3 Befolkning og næringsmessige tyngdepunkter.....	16
2.4 Kjennetegn ved Viken fylkeskommune.....	17
2.5 Kommunestruktur i Viken	18
2.6 Statlige inndelinger	20
3 OVERSIKT OVER DAGENS SAMARBEIDSORGANER	22
3.1 Ulike typer samarbeidsorganer	22
3.2 Regionale samarbeidsorganer	26
3.3 Forekomst av regionråd	27
3.4 Osloregionen.....	27
3.5 Østlandssamarbeidet	28
3.6 Samarbeid om bypakker og byvekstavtaler	29
3.7 Oslopakke 3	29
3.8 Buskerudbypakken.....	30
3.9 Bypakke Nedre Glomma	31
3.10 Byvekstavtale Oslo og Akershus	31
3.11 Hovedstadsråd.....	31
4 ANALYSE AV FUNKSJONELLE INNDELINGER	34
4.1 Regionbegrepet	34
4.2 Gjeldende bo- og arbeidsmarkedsinndeling	34
4.3 TØIs høringsforslag	35
4.4 NIVI og SØAs vurderinger.....	37
4.5 Dagens regionrådsinndeling i Viken.....	39
4.6 Regional planstruktur.....	43
4.7 Samsvarsanalyser.....	45
5 ANALYSE AV REGIONRÅDENE I VIKEN	47
5.1 Definisjon av regionråd	47
5.2 Nasjonale trender	47
5.3 Regulering i ny kommunelov	48
5.4 Dagens regionråd i Viken	49
5.5 Regionrådenes formål	50
5.6 Politisk organisering	51
5.7 Administrativ organisering	53
5.8 Finansiering	54
5.9 Nærmere om Buskerudmodellen	56
5.10 Partnerskapsavtalen i Oppland.....	59
6 KOMMUNENES PREFERANSER.....	61
6.1 Målgrupper og informasjonsgrunnlag	61
6.2 Felles synspunkter og vurderinger	61

6.3	Asker og Bærum sammen.....	62
6.4	Ny regional posisjon for Drammensregionen.....	63
6.5	Sømløs Kongsbergregion.....	65
6.6	Hallingdal er bra for Viken.....	65
6.7	Veivalg for Midt-Buskerud.....	66
6.8	Offensive Ringerike.....	67
6.9	Fortsatt regionråd på Hadeland?.....	68
6.10	Nytt politisk råd for Gardermoregionen.....	68
6.11	Nedre Romerike klar for regional dialog.....	68
6.12	Uavklart i Follo.....	69
6.13	Midlertidig ubalanse i Indre Østfold.....	69
6.14	Veivalg for Mosseregionen.....	69
6.15	Nedre Glomma og Halden står sammen.....	70
7	SYNSPUNKTER FRA STATLIGE AKTØRER.....	72
7.1	Målgrupper og tilnærming.....	72
7.2	Tilpasning til Viken?.....	72
7.3	Fylkesmannens kommunedialog.....	74
7.4	NAV i Øst-Viken og Vest-Viken.....	74
7.5	Kommunedialog i Husbanken.....	77
8	AVSLUTTENDE ANALYSER OG TILRÅDNING.....	78
8.1	Sterke kommuneregioner gir muligheter.....	78
8.2	Langsiktig utviklingsretning rundt Oslo.....	79
8.3	Samhandlingstrapp og prinsipielle vurderinger.....	81
8.4	Tilrådning om fremtidig samarbeidsstruktur.....	82
8.5	Andre tilrådninger.....	84

Vedlegg 1: Informasjonsbrev til kommuner og regionråd i Viken datert 17.03.2019

Vedlegg 2: Utpendling fra kommuner i Viken. Prosent og antall personer. 2018.

Hovedpunkter

I rapporten er det redegjort for viktige kjennetegn ved dagens forvaltningsorganisering innenfor det som blir Viken fylke fra 2020. Viken vil med 1,2 millioner innbyggere være landets klart største fylke målt i folketall. Viken vil ha 51 kommuner fra 2020 og være det fylket i landet som har flest kommuner. Viken vil også romme landets største fylkeskommune, med over 10.000 ansatte.

Dagens offentlige forvaltning innenfor Viken preges av mange forvaltningsenheter og et stort omfang på interkommunale og regionale samarbeidsordninger. Dagens kommuner og fylkeskommuner avviker fra funksjonelle inndelinger i felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Den lokale og regionale planstruktur er i hovedsak tilpasset gjeldende kommuneinndeling og fylkesinndeling, med eksempler på grenseoverskridende samarbeid om areal- og transportplanlegging og bypakker.

I utredningen er det gjennomført nærmere analyser av 13 regionråd innenfor det som blir Viken fylke. Dagens regionråd har følgende strukturelle kjennetegn:

- Viken har i dag flest regionråd av alle fylker, flere enn både Innlandet (10), Vestland (8) og Troms og Finnmark (7)
- Viken har i dag fem regionråd med over 100.000 innbyggere. I hele landet finnes 12 slike store regionråd.
- De minste regionrådene i Viken er Midt-Buskerud og Hallingdal, begge med ca. 20.000 innbyggere. Disse er også blant de minste i landssammenheng.
- Viken vil ha to store regionråd i utstrekning, som også er store i landssammenheng. Kongsbergregionen med 8062 kvadratkilometer ligger som nr.15 og Hallingdal med 5830 kvadratkilometer ligger som nr.20.

Regionrådstrukturen i Viken har flere andre særtrekk. To av regionrådene krysser fylkesgrensen (Kongsbergregionen og Hadeland). Jevnaker kommune er i dag med i to regionråd (Ringerike og Hadeland). Fire kommuner deltar ikke i regionråd (Bærum, Asker, Røyken og Hurum).

Analysene tilsier at dagens regionråd er gjennomgående små organisasjoner med få ansatte og liten selvstendig økonomi. Regionrådenes samlede administrasjon inkludert sekretariat og prosjektstillinger for 13 regionråd utgjør for tiden 22,7 årsverk. Kongsbergregionen er Vikens største regionråd med 9,2 årsverk og et budsjett på 24 mill. kr.

Mange av dagens regionråd vil bli omorganisert som følge av pågående kommunesammenslutninger og tilpasning til nye regler om interkommunale politiske råd i ny kommunelov.

En viktig observasjon knytter seg til regionrådenes funksjonalitet i forhold til felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Inndelingen i kommuneregioner er de fleste steder godt i samsvar med den funksjonelle inndelingen og hva som kan være naturlig å betrakte som funksjonelle samfunnsutviklingsområder.

Bildet for regionale statlige inndelinger preges av gjennomgående dårlig sammenfall med fylkesinndelingen. Her pågår et arbeid som vil medføre harmonisering for noen av de statlige etatene.

I kartleggingen av kommunenes preferanser er det gitt tydelige tilbakemeldinger om ønsket samarbeidsstruktur i forhold til Viken fylkeskommune fra følgende kommuneregioner:

- Asker og Bærum, som ønsker å opptre sammen
- Drammensregionen med nye Drammen kommune, Lier og Øvre Eiker

- Kongsbergregionen med Kongsberg, Flesberg, Rollag, Nore og Uvdal, sammen med Notodden, Hjørdal og Tinn
- Hallingdal med kommunene Hol, Ål, Hemsedal, Gol, Nes og Flå
- Ringerike med kommunene Ringerike, Hole og Jevnaker
- Gardermoregionen med kommunene Ullensaker, Nannestad, Gjerdrum, Eidsvoll, Nes og Hurdal
- Nedre Romerike med kommunene nye Lillestrøm, nye Aurskog-Høland, Lørenskog, Rælingen og Nittedal
- Nedre Glomma og Haldenregionen med kommunene Fredrikstad, Sarpsborg, Rakkestad, Hvaler, Halden og Aremark

Fra følgende regionråd er det gitt tilbakemelding om at det kreves mer tid til avklaringer i lys av pågående utredninger og omstillinger:

- Midt-Buskerud med kommunene Modum, Sigdal og Krødsherad
- Hadeland med kommunene Jevnaker, Lunner og Gran
- Follo med kommunene nye Nordre Follo, Ås, Frogn, Nesodden, Enebakk og Vestby
- Indre Østfold med kommunene nye Indre Østfold, Skiptvet og Marker
- Mossregionen med nye Moss kommune, Våler og Råde

På selvstendig grunnlag gir utrederne følgende faglige tilrådning om fremtidig samarbeidsstruktur:

- Regionrådet i Midt-Buskerud framstår ikke som et bærekraftig og funksjonelt kommunesamarbeid i møte med den nye forvaltningsstrukturen i Viken. NIVI/SØA anbefaler en deling ved at Sigdal kommune slutter seg til Kongsbergregionen, mens Modum og Krødsherad slutter seg til Ringerike som regionalt tyngdepunkt og fremtidig integrasjonsakse.
- Hadeland regionråd vil være vanskelig å videreføre som et interkommunalt og grenseoverskridende politisk råd i lys av endret retningsvalg, skifte av fylkestilhørighet og ulike integrasjonsretninger for Jevnaker og Lunner.
- Det anbefales en samordnet dialog med begge de to regionrådene på Romerike inkl. Lunner kommune, særlig av hensyn til dialog om areal og transport og hensynet til symmetri i samarbeidsmønsteret rundt Oslo.
- Det anbefales samordnet dialog mot Follorådet og Indre Østfold Regionråd, begrunnet i behov for samordnet areal og transportplanlegging, korte reiseavstander og økende integrasjon mot Oslo.
- Nye Moss kommune og Mossregionen har en viss egentyngde og kan gjøre gode retningsvalg både mot Follo og mot Nedre Glomma og Halden.

Hvis utredernes tilrådning følges, kan framtidig samarbeidsstruktur i Viken bestå av følgende ni kommuneregioner:

1. Asker og Bærum med 220.000 innbyggere
2. Drammensregionen med 146.000 innbyggere
3. Kongsbergregionen med 58.000 innbyggere
4. Ringerike med 60.000 innbyggere
5. Hallingdal med 21.000 innbyggere
6. Romerike med 303.000 innbyggere
7. Follo og Indre Østfold med 194.000 innbyggere
8. Mossregionen med 62.000 innbyggere
9. Nedre Glomma og Halden med 183.000 innbyggere

Andre tilrådninger som følger av utredningen kan oppsummeres i følgende punkter:

- Viken fylkeskommune bør ta initiativ til et videre arbeid om langsiktige utviklingsretninger rundt Oslo i nær dialog med kommunene
- Flere kommuner og regionråd etterspør en klargjøring av mål og prinsipper for fremtidig samhandling mellom kommunene og den nye fylkeskommunen, herunder hvilke roller og oppgaver det er ønskelig å legge til interkommunale politiske råd
- Behovet for avtalebasert dialog i form av en partnerskapsavtale vil variere og bør tilpasses lokale utfordringer og behov
- Viken fylkeskommune bør vurdere å etablere de anbefalte kommuneregionene som faste planregioner for utvikling av kunnskapsgrunnlag og regionalt plansystem tilpasset FNs bærekraftsmål. Regionale fortrinnsanalyser bør gjennomføres for alle kommuneregioner, som grunnlag for regionalpolitisk dialog om utfordringer og løsninger.
- Det kommunale plansystemet bør tilpasses behovet for planlegging av funksjonelle byregioner og felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Det er behov for samordning av kommuneplaner i flerkommunale byråder. I Hallingdal kan et regionalt utviklingskontor kombineres med et regionalt plankontor og en regionplan for Hallingdal.
- Fylkesmannen for Oslo og Viken og andre kommuneorienterte statsetater bør samordne sin kommunedialog i forhold til kommunene. Gjennomført dialog tyder på at kommunene anser regionrådene og de faste kommuneregionene som gode arenaer for samordnet kommunedialog om statlig politikk og løpende reformer.
- Gjennomført dialog tyder på bekymring og usikkerhet blant store og sentrale kommuner knyttet til en fortsatt fragmentert organisering av sentrale beredskapssetater i Viken. Det pekes bl.a. på mulige svakheter i fylkesmannens organisering og manglende sammenfall mellom politiet og andre sentrale beredskapsaktører. Det etterlyses en helhetlig analyse med vekt på lokale og regionale løsninger som kan sikre en organisering i tråd med gjeldende beredskapsprinsipper.

1 Bakgrunn og problemstillinger

1.1 Bakgrunn og formål med oppdraget

Prosjektet har sin bakgrunn i at Akershus, Buskerud og Østfold fylkeskommuner blir slått sammen til Viken fylkeskommune fra 1.1.2020. Fellesnemnda for Viken fylkeskommune vedtok 15. juni 2018 en prosess for utarbeidelse av regional planstrategi. Som del av kunnskapsgrunnlaget for planprosessen stilles det krav om innsikt i hva som er naturlige bo- og næringsregioner i det nye fylket.

Målet med utredningen er ifølge oppdragsgiver to-delt:

- Det skal gjennomføres en faglig analyse av mulig framtidig innretning av kommuneregioner/regionrådsstruktur i Viken, bl.a. sett i lys av pågående kommunesammenslutninger
- Utredningen skal munne ut i en faglig anbefaling av en mest mulig hensiktsmessig innretning av kommuneregionene, sett i lys av:
  - Naturlige bo- og næringsregioner i Viken
  - Kartlegging av kommunenes ønsker og ambisjoner om organisering av kommuneregioner
  - Innspill fra andre regionale aktører, blant annet regional stat

Oppdragsgiver opplyser at det 15. november 2018 ble gjennomført et første dialogmøte med samfunnsaktører i Viken, hvor alle regionrådene var invitert. Under møtet ble det vektlagt at kommunene forventer at regionrådene brukes aktivt som dialogarena overfor Viken fylkeskommune. Det kom også forskjellige synspunkter på hvordan regionrådene bør innrettes og fungere mht. grad av formalisme, representasjon, rollen som dialogpartner og beslutningsmyndighet. Oppdragsgiver presiserer på denne bakgrunn at analysen skal inneholde en vurdering og anbefaling av arbeidsform og innretning for regionrådene.

Oppdragsgiver presiserer også følgende:

- Anbefalingen må være innenfor rammene som settes for organisering av regionråd i ny kommunelov jf. ny lovregulering av «Interkommunalt politisk råd»
- Leverandøren må sette seg inn i pågående arbeid med oppdatert inndeling av Norge i funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner, som utføres av TØI på oppdrag fra KMD
- Fellesnemnda har gitt følgende føring for framtidig innretning av kommuneregioner i Viken: En samarbeidsstruktur lik det Buskerud fylkeskommune har etablert med sine kommuner skal videreutvikles og tilpasses til Viken (sak 18/86 i fellesnemnda 5.11.2018).

Viken fylkeskommune skal vedta regional planstrategi innen utgangen av 2020. Den regionale planstrategien skal utarbeides i nær dialog med Viken-samfunnet og fellesnemnda har besluttet at FNs bærekraftsmål (FN17) legges som premiss for arbeidet. Viken fylkeskommune skal vedta regional planstrategi innen utgangen av 2020 jf. tidsplan for pågående arbeid med planstrategien nedenfor. Ifølge oppdragsgiver har en analyse av fremtidige kommuneregioner følgende hensikt:

- Bidra til å organisere statistikk i kunnskapsgrunnlaget på best mulig måte
- Gjøre kunnskapsgrunnlaget mest mulig verdifullt for regional planlegging med FN17 som førende premiss
- Danne grunnlag for kommunale planstrategier og lokalt utviklingsarbeid
- Danne grunnlag for videre diskusjon om inndeling av kommuneregionene i Viken

- Gi innspill til hvordan dialog mellom Viken fylkeskommune og kommuneregionene kan foregå

Under-gruppe	Resultatmål	Hovedleveranse	Prioritet	Frist
A7.1a	Utforme regional planstrategi	Tidlig samfunnsdialog, dialogprosess med regionale aktører	1	18 Q3
A7.1b	Utforme regional planstrategi	Utforme medvirkningsprosess i planstrategiprosessen	1	19 Q2
A7.1c	Utforme regional planstrategi for Viken	Utarbeidet kunnskapsgrunnlag	1	19 Q3
A7.1d	Utforme regional planstrategi for Viken	Innhold i leveransen er bl.a.: Utformet overordnede mål for Viken-samfunnet, identifisert planbehov for Vikensamfunnet, ivareta høringer og offentlig ettersyn, sluttbehandling av regional planstrategi (disse oppgavene må påbegynnes, men ikke ferdigstilles før 01.01.2020, prosessen overleveres for ferdigstilling av Viken fylkeskommune i 2020)	1	19 Q4
A7.2	Etablere plan- og styringssystem	Utforming av midlertidig plan og styringssystem for Viken fylkeskommune	2	19 Q4

Tabell 1.1 Fremdriftsplan for utvikling av plan- og styringssystemer. Kilde: Mandat for A7 Plan og styringssystemer vedtatt av fellesnemnda 04.09.2018.

1.2 Problemstillinger og analyser

NIVI og SØA har i sin tilnærming konkretisert to problemstillinger:

1. Analyse av mulige fremtidige kommuneregioner og regionråd i Viken, sett i lys av pågående kommunesammenslutninger
2. Faglig anbefaling av framtidig løsning, herunder geografisk inndeling, organisering av regionråd og arbeidsform/dialogform mot fylkeskommunen

Problemstillingene er belyst gjennom følgende seks kartlegginger og analyser:

1. En innledende beskrivelse og analyse av administrative grunnstruktur i Viken og Osloregionen dvs. inndeling i kommuner, fylker og regional statsforvaltning, inkludert oversikt over viktige samarbeidsorganer
2. En kartlegging og analyse av funksjonelle regioner, herunder:
  - a. Etablerte kommuneregioner (regionrådsområder) som er politisk bestemte samarbeidsregioner og som normalt har samarbeid om regionalpolitikk og tjenesteproduksjon som formål
  - b. Felles bo- og arbeidsmarkedsregioner som er definert ut fra senterstørrelse, reiseavstander og pendling mellom bosted og arbeidssted
  - c. Viktige planregioner knyttet til f.eks. regional plan for samordnet areal og transport og planer for byregionutvikling

3. En institusjonell analyse av regionråd, herunder dels hvordan de er organisert og samhandler med fylkeskommunene og andre aktører i dag, dels et mulighetsrom for fremtidig organisering
4. En kartlegging og analyse av kommunenes planer og preferanser mht. samarbeid i regionråd og dialog mot fylkeskommunen og andre sentrale aktører
5. En kartlegging og analyse av andre hovedaktørers behov for kommunedialog og preferanser mht. inndeling og dialog mot kommunene
6. En sammenfattende analyse som grunnlag for tilrådning om fremtidige kommuneregioner i Viken

1.3 Informasjonsinnhenting

Beskrivelser av administrativ grunnstruktur i Viken er gjort ut fra tilgjengelig statistikk og sentrale dokumenter som beskriver regionreformen og kommunereformen. Overordnede kjennetegn ved Viken fylkeskommune og kommunestrukturen i Viken fra 2020 er kort beskrevet med utvalgte nøkkeltall. Det er videre gitt en oversikt over dagens regionråd og andre viktige regionale samarbeidsorganer i Viken. Statlige inndelinger er beskrevet ut fra nylig gjennomførte kartlegginger og analyser av Difi og NIVI Analyse. I rapporten er det pekt på noen kjennetegn ved utfordringsbildet i lys av den administrative grunnstrukturen i Viken fylke.

Analysen av funksjonelle regioner tar utgangspunkt i regionbegrepet og definisjonen av ulike typer regioninndelinger. Felles bo- og arbeidsmarkedsregioner beskrives med utgangspunkt i gjeldende inndeling som bygger på kriterier og analyser gjennomført av NIBR 2013¹.

NIVI/SØA har vært i kontakt med KMD og TØI for å gjøre seg kjent med den pågående revisjon av kriterier og oppdatering med BA-inndelingen med nye data. Forslag til ny inndeling av BA-regioner i Viken er vurdert nærmere med utgangspunkt i foreliggende høringsutkast. NIVI/SØA har gjort egne vurderinger av kriterier og skissert et forslag til BA-inndeling i Viken som avviker fra TØIs høringsutkast.

Dagens regionale planstruktur og planregioner i Viken er beskrevet med vekt på gjeldende planer innenfor overordnet arealpolitikk og samferdsel, herunder regionale planer for areal og transport og bypakker/byvekstavtaler. Gjeldende fylkeskommunale planer er kort beskrevet etter innspill fra oppdragsgiver.

Det er gjennomført analyser av strukturelle og institusjonelle kjennetegn ved alle dagens regionråd innenfor Viken. Analysene tar utgangspunkt i definisjon av regionråd og foreliggende nasjonal kartlegging fra 2018. Likheter og forskjeller er studert ut fra nærmere kriterier som definerer størrelse og kjennetegn ved dagens organisering. Samhandling med fylkeskommunen er beskrevet og det er gitt en nærmere skrivelse av samarbeidsstrukturen og partnerskapsavtalen i Buskerud (Buskerudmodellen). Nøkkeldata om dagens regionråd innenfor Viken bygger på informasjon som i hovedsak er innhentet fra det enkelte regionråd. Gjennomgang av dagens vedtekter og foreliggende rapporter og årsmeldinger utgjør viktige kilder.

I prosjektet ble det i samråd med oppdragsgiver vurdert ulike metodiske tilnærminger til kartleggingen av kommunenes planer og preferanser:

1. En breddeundersøkelse rettet mot politisk og evt. administrativt nivå i alle Viken-kommunene
2. En mindre survey f.eks. rettet mot alle formannskapsmedlemmer eller valgte medlemmer til regionrådenes styringsorganer

---

¹ Inndelinger i senterstruktur, sentralitet og BA-regioner. NIBR-rapport 2013:1.

3. En smalere nøkkelinformantundersøkelse målrettet mot den valgte ledelse/styre i regionrådene og regionrådenes administrasjon (daglige ledere), evt. supplert med intervjuer med et utvalg plansjefer og rådmenn på kommunenivå

Etter drøftelser med oppdragsgiver ble det bestemt at informasjonsinnhenting fra kommunene og regionrådene skulle baseres på tilbud om dialogmøter til alle regionrådene i kombinasjon med dybdeintervjuer med nøkkelpersoner. Det ble antatt at det faglige utbyttet ville bli størst gjennom dialogmøter med muligheter for direkte tilbakemeldinger fra politisk og administrativ ledelse i regionrådene. Det skyldes problemstillingenes karakter som ikke så lett lar seg omsette til et spørreskjema. Det skyldes også at flere av kommunene og regionrådene er under omstilling som kan bety at deltakelse, organisering og roller foreløpig ikke er avklart.

I valg av metodisk tilnærming ble det også vektlagt at tilbud om dialogmøter ville bidra til god forankring av prosjektet ute i kommunene. Det ble også vektlagt at det vil naturlig med en bredere kommunevis høring av fylkeskommunens dialogmodell etter at Viken fylkeskommune er etablert og det foreligger utkast til regional planstrategi og andre nøkkeldokumenter.

NIVI/SØA har gjennomført dialogmøter med samtlige regionråd innenfor Viken, med unntak for Regionrådet i Midt-Buskerud hvor det er gjennomført intervju med leder av sekretariatet. Regionrådet i Midt-Buskerud er i en litt spesiell situasjon i lys av at det pågår en ekstern analyse av veivalg og alternative løsninger for dagens regionråd. NIVI/SØA har vært i kontakt med Telemarksforskning som gjennomfører analysen med frist for rapportering 1. juni 2019.

Det er også gjennomført møter med administrativ ledelse i Bærum og Asker. NIVI har også deltatt på et dialogmøte med ordførere og rådmenn fra 15 kommuner i Vestregionen som ble nedlagt fra 1.1.2019. Nedleggningen av Vestregionen hadde sin bakgrunn i behov for fornyelse av kommunenes samarbeidsarenaer som følge av kommune- og regionreformen.

Det er også gjennomført samtaler med KS ved regiondirektørene for hhv. Akershus og Østfold og Buskerud, samt Telemark og Vestfold. Samtalene dreide seg i hovedsak om hvordan KS vil tilpasse seg Viken og det fremkom også synspunkter på regionrådenes roller og stilling.

Innenfor den regionale statsforvaltning er det gjennomført møter og samtaler med hhv. Fylkesmannen i Oslo og Viken, NAV og Husbanken, med tillegg av kontakt også med en del andre statsetater. NIVI/SØA har også vært i kontakt med prosjektleder for Difis analyser og kartlegginger.

I beskrivelse av Buskerudsmodellen har NIVI/SØA fått hjelp fra administrativ ledelse i Buskerud fylkeskommune. Daglig leder i Regionrådet for Hadeland har bistått ved beskrivelse av partnerskapsavtalen i Oppland.

Oversikt over gjennomførte møter og intervjuer med eksterne bidragsytere fremgår av tabellen nedenfor.

Dato	Sted	Målgruppe	Form	Tilbakemelding
03.apr	Vikersund	Regionrådsledere og koordinatorene i Buskerud fylkeskommune	Presentasjon og dialog	Hovedspørsmål distribuert
04.apr	Golsfjellet	Regionrådet i Hallingdal og Rådmannsgruppen	Presentasjon og dialog	Løpende kontakt sekretær, strategisk plan og rapport om utviklingskontor i Hallingdal behandlet på Hallingtinget 3.mai
05.apr	Telefon/ mail	Nye Drammen kommune	Dialog	Skriftlig dokument om nye Drammens regionale posisjon foreligger
10.apr	Sarpsborg	Regionrådet for Nedre Glomma	Presentasjon og dialog	Innspill fra regionrådet, samordnet med Halden/Aremark, løpende faglig kontakt
10.apr	Oslo	Møte med FMVIO ved Fylkesmann Valgerd Svarstad Haugland	Presentasjon om regional stat, besøksmøte/intervju	Andre ledere involvert, tekst godkjent
11.apr	Telefon	Daglig leder i Midt-Buskerud	Samtale/intervju	Parallell ekstern vurdering av regionrådet, kontakt med Telemarkforskning
10.apr	Telefon	KS regiondirektør for hhv. BTV og Østfold og Akerhus	Samtale om omstilling i KS og regionråd	
12.apr	Ås	Follorådet, Indre Østfold, Mosseregionen	Presentasjon og dialog	Felles regionrådsmøte, trenger tid
16.apr	Bærum	Rådmann	Telefonsamtale og skriftlig dialog	Oppfølgende politisk dialog på møte i Vestregionen
23.apr	Asker	Rådmann	Møte og skriftlig dialog	Oppfølgende politisk dialog på møte i Vestregionen
26.apr	Gjerdrum	Styremøte Gardermoregionen	Presentasjon og dialog	Faktainnspill, ingen ytterligere merknader
26.apr	Kongsberg	Rådmannsgruppen i Kongsbergregionen	Presentasjon og dialog	Dialog om nytt strategidokument og diverse innspill til utredningen
29.apr	Jevnaker	Ringeriksregionen og Hadeland, ordførere, rådmenn m.fl.	Presentasjon og dialog	Posisjonsdokument for Ringerike behandlet av regionrådet
30.apr	Fet	Styremøte Samarbeidsrådet for Nedre Romerike og rådmannsutvalg	Presentasjon og dialog	Faktainnspill, ingen ytterligere merknader
07.mai	Oslo	Prosjektleder i NAV, Vegard Rydningen	Møte og løpende dialog	Kontakt med regiondirektørene i Øst-Viken og Vest-Viken, samordnet tekst godkjent
07.mai	Drammen	Husbankdirektør Osmund Kaldheim	Samtale/intervju	Tekst godkjent
09.mai	Hurum	Representanter fra 15 kommuner i Vestregionen	Presentasjon og dialog	Stormøte
20.mai	Telefon mail	Daglig leder Regionrådet for Hadeland	Dialog og faglig innspill	Beskrivelser av regionrådet og partnerskapsavtale med Oppland fylkeskommune
21.mai	Drammen	Ordførere og rådmenn i Drammensregionen	Presentasjon og dialog	Korrigert posisjonsnotat etter høring, eget posisjonsnotat for Øvre Eiker

Tabell 1.2 Oversikt over dialogmøter og intervjuer

1.4 Erfaringer fra gjennomføringen

Gjennomføringen av prosjektet har vært preget av stramme tidsrammer og omfattende møteaktivitet samtidig som det har vært jobbet med planlagte faglige analyser. Som forventet er mange av dagens regionråd sterkt preget av pågående omstillinger, både kommunesammenslutninger, skifte av fylke for enkeltkommuner og andre endringer i regionrådenes organisering bl.a. som følge av endret regulering av «interkommunalt politisk råd» i ny kommunelov.

Det kommende kommunevalget vil samtidig medføre endringer i kommunenes og regionrådenes politiske ledelse. Det framheves som en medvirkende årsak til at det for flere har vært vanskelig å ta stilling til behov for dialog mot den nye fylkeskommunen. Flere informanter peker også på at den fremtidige kontakt med fylkeskommunen vil avhenge av innhold i planstrategi, framtidig planstruktur i Viken fylkeskommune og ikke minst hvilke arenaer staten tar initiativ til gjennom kommende byvekstavtaler og endringer i øvrig statlig kommunedialog.

Etter gjennomførte kommunesammenslutninger fra 1.1.2020 vil det bli betydelige endringer i antall kommuner som samarbeider i flere av regionrådene. For Indre Østfold, Follo og Mosseregionen kan det skje strukturelle endringer, men det er foreløpig ikke bestemt hva som kan komme til erstatning for dagens regionråd.

På Romerike har det ganske nylig skjedd omorganiseringer av Gardermoregionen og Samarbeidsrådet for Nedre Romerike. I Midtre Buskerud pågår som nevnt en egen utredning av aktuelle veivalg.

På Ringerike og Hadeland har det oppstått en spesiell situasjon som følge av at Jevnaker og Lunner bytter fylke fra Oppland til Viken med virkning fra 1.1.2020. Jevnaker er i dag medlem i begge regionrådene og Hadeland Regionråd vil fra 2020 bestå av to kommuner i Viken (Jevnaker og Lunner) og én fra Oppland (Gran).

Mulige veivalg og tilpasninger for Hadeland som grenseregion er nærmere kommentert i rapporten. Det samme gjelder Kongsbergregionen som også har medlemskommuner fra nabofylket dvs. Notodden, Hjartdal og Tinn i Vestfold og Telemark.

Også for flere statlige etater er det foreløpig usikkert om og evt. hvordan etatene vil tilpasse seg Viken fylke. En nærmere oversikt over faglige anbefalinger og status for pågående arbeid med evt. tilpasning til Viken og planer for fremtidig kommunedialog er gitt i et eget kapittel i rapporten.

Det skal understrekes at innsamlet informasjon fra dialogmøtene og øvrige tilbakemeldinger i de fleste tilfeller ikke har vært gjenstand for vanlig saksbehandling og vedtaksprosedyrer i representative organer. I rapporten har vi så langt som mulig forsøkt å beskrive innspillenes karakter og hvem som har vurdert hovedspørsmålene i prosjektet. Utredernes egne tolkninger og anbefalinger følger i et eget kapittel.

Ønsker tilbakemelding

- 1. Hva er behovet for politisk og faglig samordning mot Viken fylkeskommune?**
  - Viktigste regionale planer og strategier
  - Gode grep som bør videreføres
- 2. Bør kommunedialogen ta utgangspunkt i dagens kommuneregioner fra 2020?**
  - Hva kan være en naturlig samarbeidsregion på litt lenger sikt?
  - Finnes andre viktige arenaer for samarbeid?
- 3. Hvilke roller bør regionrådet ivareta?**
  - Differensierte roller og virkemiddelbruk?
  - Hvilke roller kan utløse regionale fortrinn?
- 4. Hvordan bør dialogen formaliseres?**
  - Partnerskapsavtale etter modell av Buskerud?
- 5. Behov for nye løsninger?**
  - Nye modeller for samarbeid om samfunnsutvikling?
  - Ny arbeidsform ved utvikling av regional planstrategi for Viken?
  - Nye virkemidler for å sikre regional balanse?

Figur 1.1 Hovedspørsmål formidlet på gjennomførte møter i regionrådene

2 Generelt om Viken fylke

2.1 Bakgrunn og mål med det nye fylket

Som en del av den nasjonale reformen for nye folkevalgte regioner vedtok Stortinget at fylkeskommunene Akershus, Buskerud og Østfold skulle slås sammen til Viken fylkeskommune fra 1. januar 2020. Målet med regionreformen er som følger²:

- Legge til rette for positiv samfunnsutvikling i alle deler av landet, ut fra regionale fortrinn, forutsetninger og prioriteringer
- Legge til rette for samordnet oppgaveløsning, samordning av sektorer og prioriteringer, og for sektorovergrepene initiativer
- Bidra til forenkling og tydeliggjøring av ansvarsdelingen innenfor samfunnsutvikling
- Større fylkeskommuner som har bedre mulighet til å være likeverdige partnere i samarbeid med statlige aktører, og som bedre vil kunne fremme innbyggernes og næringslivets interesser overfor nasjonale myndigheter
- Større fylkeskommuner med større kapasitet og kompetanse i oppgaveløsningen, og som gir stordriftsfordelinger og frigjøring av ressurser til tjenesteproduksjon

Regionreformen innebærer endringer i både fylkesinndelingen og fylkeskommunenes oppgaver. Stortinget vedtok 8. juni 2017 at vi skal ha elleve fylker fra 1.1.2020 dvs. 10 ordinære fylkeskommuner med tillegg av Oslo kommune som ivaretar både kommunale og fylkeskommunale oppgaver.

Regjeringen har foreslått nye oppgaver som skal styrke fylkeskommunene som regionale samfunnsutviklere³. Regjeringen vil gi fylkeskommunene større ansvar innenfor bl.a. samferdsel, næringsutvikling, landbruk, forskning, folkehelse, kompetanse og kultur. Dette er områder der fylkeskommunene allerede har oppgaver og kompetanse. Regjeringen forutsetter at tildelingen av nye oppgaver til fylkeskommunene skal skje etter generalistkommuneprinsippet, som betyr at alle fylkeskommuner skal ha ansvaret for de samme oppgavene.

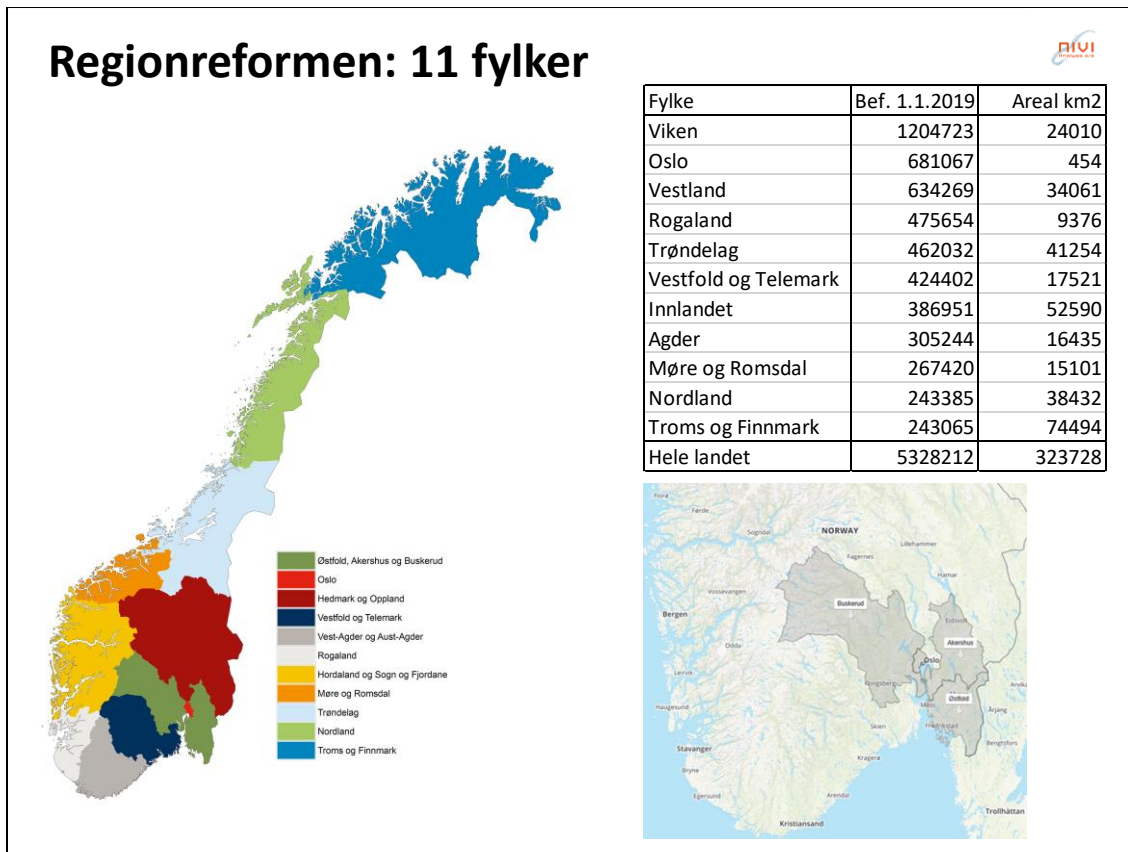
Kjennetegn ved de nye fylkene framgår av kart og tabell nedenfor. Regionreformen medfører at gjennomsnittlig innbyggertall øker fra 280.000 til 484.000, med spredning fra 243.000 i det minste fylket (Troms og Finnmark) til over 1,2 millioner i det største (Viken fylke). Gjennomsnittlig areal øker fra 17.000 til 29.000 kvadratkilometer, med svært stor forskjell fra det minste fylket i utstrekning (Oslo) til det største (Troms og Finnmark).

Viken kjennetegnes ved at det er nesten dobbelt så stort i folketall som det nest største fylket. Viken er omtrent tre ganger så stort i folketall som nabofylkene Innlandet og Vestfold og Telemark. Viken er ikke spesiell stor i geografisk utstrekning, men har en spesiell geografisk struktur ved at fylket går på tvers av Oslofjorden. Når Jevnaker og Lunner kommune overføres fra Oppland fylke, vil Viken fylke omslutte Oslo, som ikke er en del av regionen. Til forskjell fra alle andre fylker vil Viken ikke utgjøre en sentrert funksjonell region med utgangspunkt i det største regionale senteret. Grensene for Viken er også spesielle i lys av gjeldende regioninndeling for en rekke statlige etater.

---

² Kilde: KMDs hjemmesider

³ Meld. St. 6 (2018–2019) Oppgaver til nye regioner

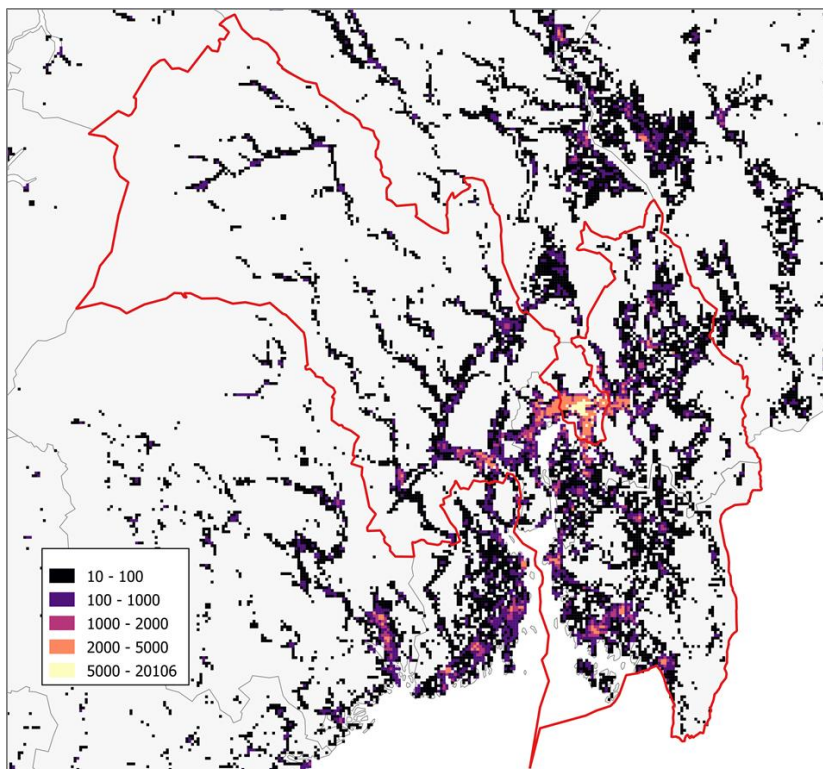
Figur 2.1 Nye fylker fra 1.1.2020

2.2 Bosettingsmønster og tettsteder

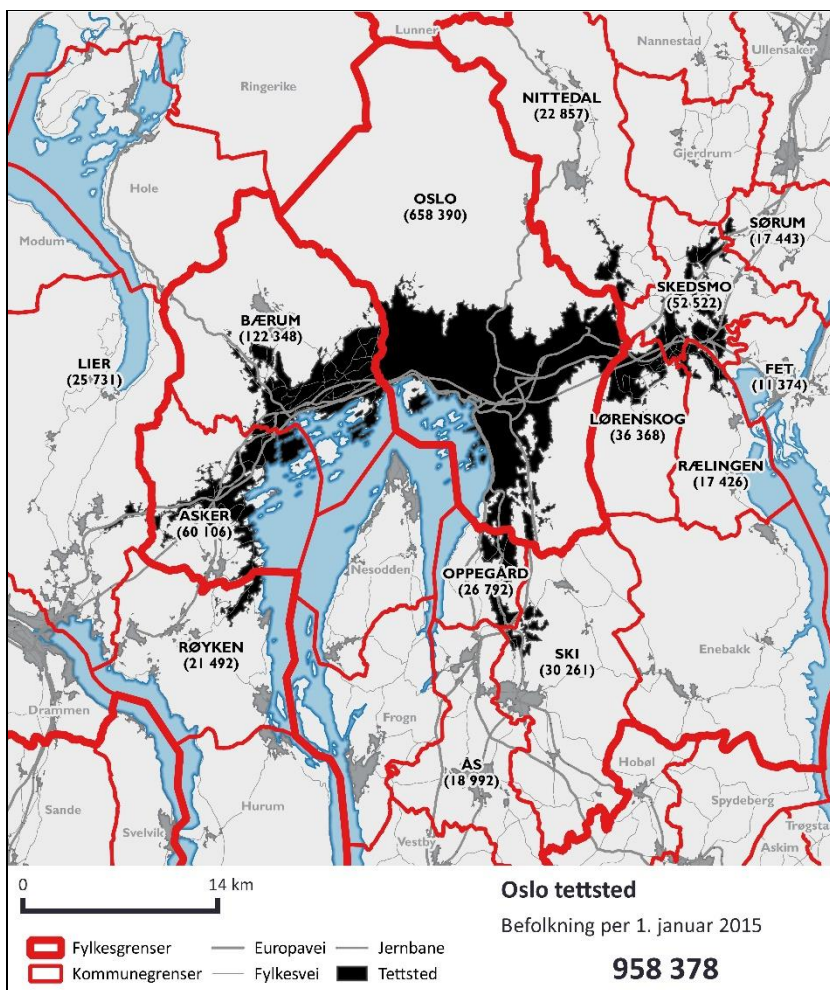
Fylkene som inngår i Viken er sammen med Oslo landets mest urbane landsdel. I 2018 bodde 91,6 prosent av innbyggerne i tettsteder. Bosettingsmønsteret er sterkt preget av Oslo tettsted som er landets klart største både i areal og antall innbyggere. Oslo tettsted har nøyaktig 1 million innbyggere og strekker seg inn i 12 kommuner i tre forskjellige fylker (Buskerud, Akershus og Oslo).

Vikens største tettsteder utenom Oslo er i første rekke Drammen tettsted med 117.510 innbyggere og dernest Fredrikstad/Sarpsborg tettsted med 112.467 innbyggere. Blant Viken 10 største tettsteder har alle over 14.000 innbyggere, jf. figur nedenfor.

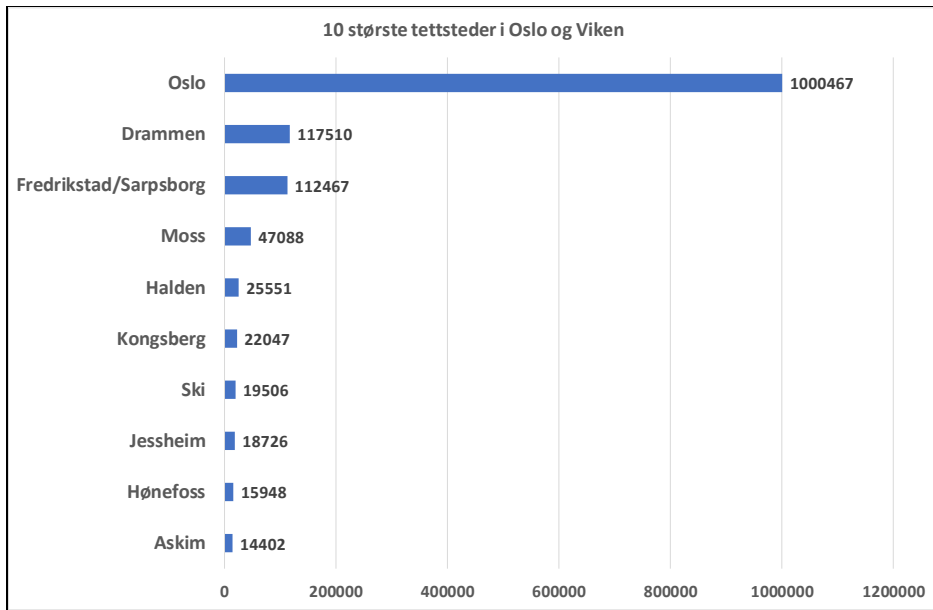
Det er også et typisk trekk at alle de tre største byregionene i Viken er flerkommunale, ikke bare i form av areal- og pendlingsmessig regiontranghet, men ved at sentraltettstedene er delt på flere kommuner. Oslo tettsted er som nevnt delt på 12 kommuner og 3 fylker. Drammen tettsted er delt på seks kommuner, hhv. Drammen, Lier, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Sande og Røyken. Fredrikstad/Sarpsborg er delt på to kommuner og er en av våre tre største tvillingbyer, ved siden av Skien/Porsgrunn og Stavanger/Sandnes.

Figur 2.2 Befolknings tetthet i 1x1 km ruter 2017. Kilde: SSB

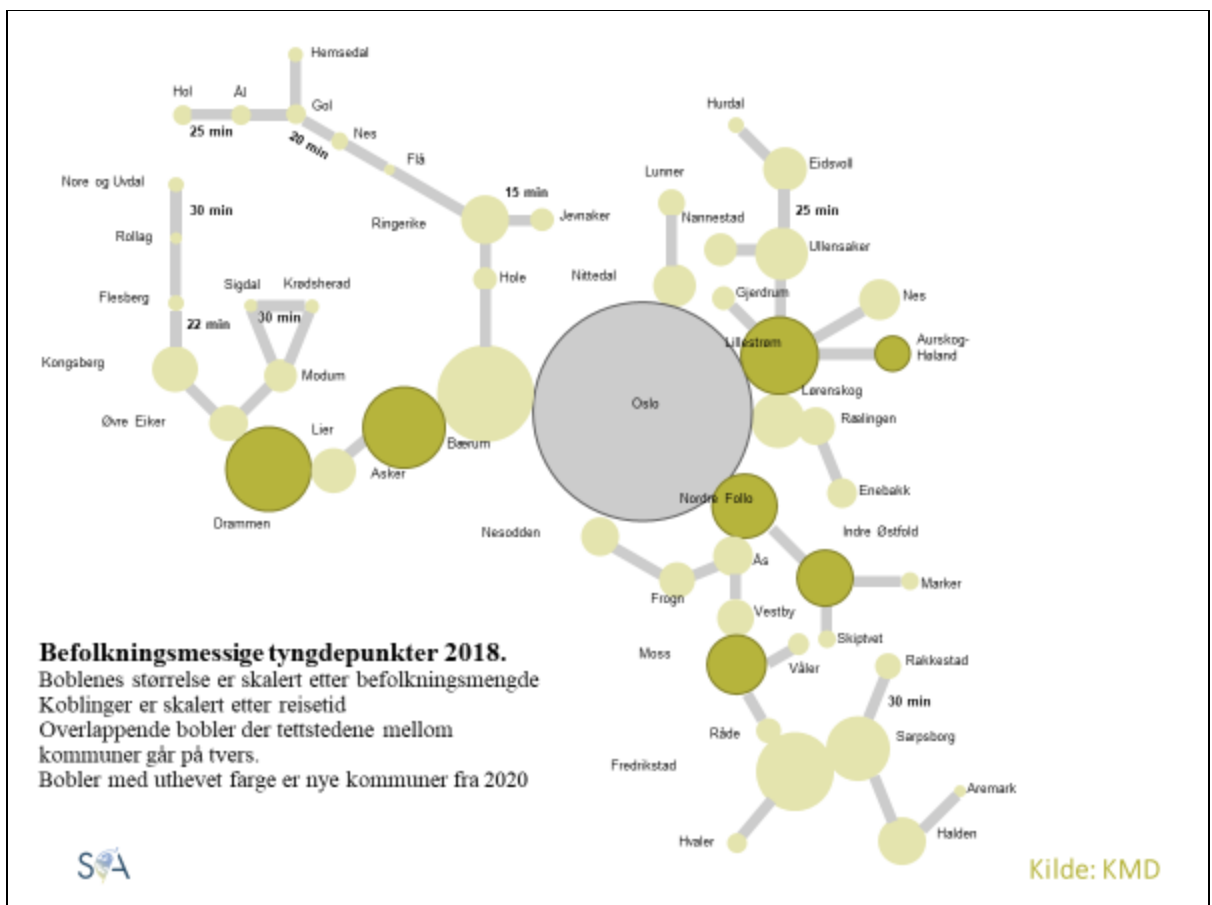
Figur 2.3 Utbredelse av Oslo tettsted. Kilde: KMD nullpunkt

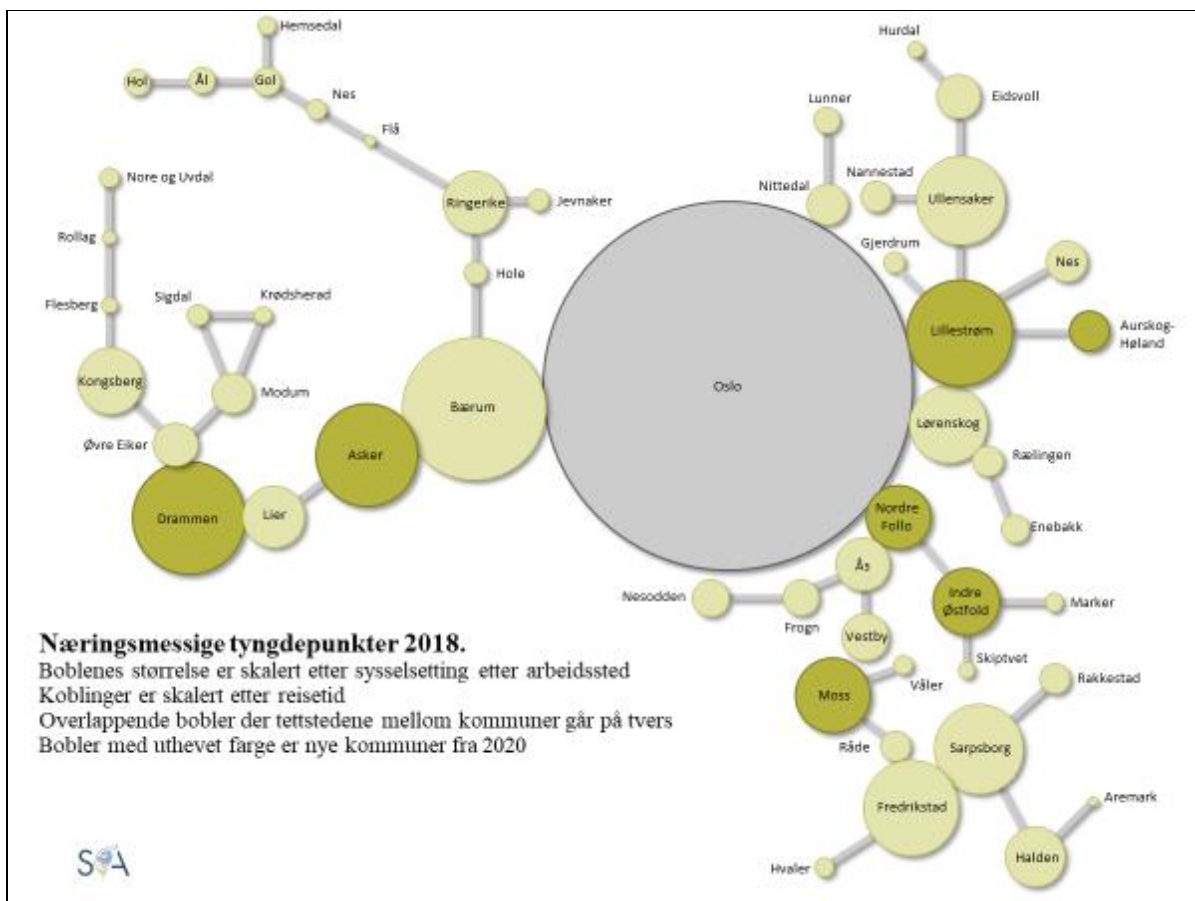
Figur 2.4 Folketall i de 10 største tettstedene i Viken og Oslo pr 1.1.2018. Kilde: SSB

2.3 Befolkning og næringsmessige tyngdepunkter

Figurene nedenfor viser relativ størrelse og fordeling av befolkningsmessige og næringsmessige tyngdepunkter i Viken. Som det framgår er fordelingen av både befolkning og næringsliv sterkt dominert av Oslo, samtidig som Viken kjennetegnes av flere store byregioner mange sterke næringsmessige tyngdepunkter.

Figur 2.5 Befolkningsmessige tyngdepunkter i Viken og Oslo 2018. Kilde: KMD

Figur 2.6 Næringsmessige tyngdepunkter i Viken og Oslo 2018. Kilde: KMD

2.4 Kjennetegn ved Viken fylkeskommune

Viken vil være landets klart største fylkeskommune med et stort politisk styringsorgan, mange tusen ansatte og et betydelig ansvar for både regional tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling. En fellesnemnd for Viken er konstituert for å lede arbeidet med etableringen av den nye fylkeskommunen. Fellesnemnda består av 34 fylkespolitikere, hvorav 9 medlemmer er fra Buskerud, 9 medlemmer fra Østfold og 16 medlemmer fra Akershus.

Følgende nøkkeltall beskriver viktige kjennetegn ved den nye fylkeskommunen:

- Viken vil ha et fylkesting med 87 direkte valgte fylkestingsrepresentanter. Det skal etableres seks komitéer i fylkestinget, hver med 13 medlemmer.
- Fylkestingsvalget i 2019 skal holdes som om det nye fylket allerede er etablert. De politiske partiene i Akershus, Buskerud og Østfold stiller felles lister. Det er levert listeforslag for 18 ulike partier.
- Det er bestemt at stortingsvalget i 2021 skal gjennomføres med de 19 valgdistriktene (fylkene) vi har i dag. Det er satt ned et valglovutvalg som skal se på inndelingen av valgdistrikter etter 2021.
- Viken vil ha parlamentarisk styringsform som betyr at et politisk valgt fylkesråd overtar fylkesutvalgets oppgaver og fylkesrådmannens rolle som leder av administrasjonen. Fylkesrådet vil bestå av fylkesrådsleder og seks fylkesråder.
- Viken fylkeskommune vil ha i overkant av 10.000 ansatte
- Det er bestemt at Viken skal ha sitt hovedkontor på Leif Tronstads plass i Sandvika, like ved togstasjonen. Viken vil også ha kontor i Nedre Glomma.

- Samlet vil det være 75 videregående skoler i Viken med til sammen 42.000 elever i videregående opplæring. 58 av de videregående skolene med 40.000 elever vil være drevet i fylkeskommunal regi.
- Det blir over 5.339 km med fylkesvei i Viken. Fordelingen målt i km vei er ganske lik mellom dagens fylker.
- Kollektivselskapene Brakar og Østfold kollektivtrafikk eies av henholdsvis Buskerud og Østfold fylkeskommuner. Ruter eies av Akershus fylkeskommune (40 prosent) og Oslo kommune (60 prosent). Samordning av kollektivtrafikkselskapene med sikte på sømløse ruter og felles takstsystem er en viktig sak i det nye fylket.
- Viken vil være landets nest største hyttefylke, like etter Innlandet, med over 80.000 fritidsboliger
- Viken vil være et stort landbruksfylke med landets beste matjord og svært gode forutsetninger for å produsere mat effektivt. I Viken vil det være 6400 jordbruksbedrifter, hvorav mange store driftsenheter. Mye av landets kornproduksjon vil foregå i Viken.

Viken viser vei

Bærekraft * Utvikling * Kompetanse

Dette er målsetningene for Viken fylkeskommune:

Bærekraft: *Viken fylkeskommune skal jobbe for en livskraftig region. Vi skal fremme en balansert og bærekraftig utvikling i by og bygd. FNs bærekraftsmål ligger til grunn for våre valg.*

Utvikling: *Viken fylkeskommune skal motvirke sosiale forskjeller. Vi skal ta vare på og styrke menneskene, mangfoldet, naturen, arbeidslivet og demokratiet. Vi skal utvikle og bruke ressursene på best mulig måte og være attraktive for innbyggere og næringsliv. Vi skal styrke og utnytte våre regionale muligheter og unike fortrinn.»*

Kompetanse: *Viken fylkeskommune skal være en attraktiv arbeidsgiver med en sterk digitaliserings- og innovasjonskultur. Vi skal gi kvalitetsutdanning som samsvarer med behovene i samfunnet. For å fremme verdiskaping og sysselsetting skal vi bidra til at regionens unike kompetansemiljøer samordnes og styrkes.»*

Figur 2.7 Vedtatt visjon for Viken fylkeskommune. Kilde: Prosjekt Viken 2020

2.5 Kommunestruktur i Viken

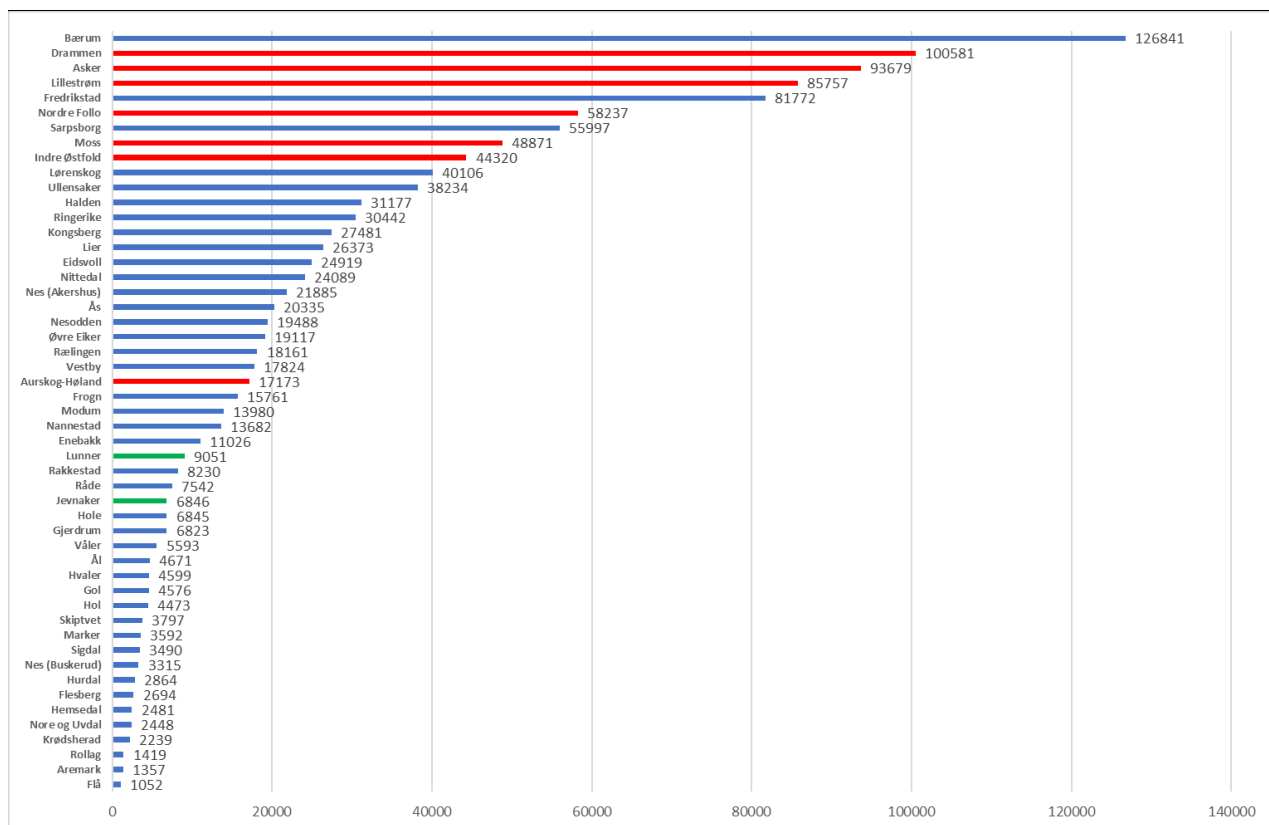
Innenfor det som blir Viken fylke finnes det i dag 61 kommuner. Som følge av syv pågående kommunesammenslutninger og fylkesbytte for tre kommuner (Svelvik, Jevnaker og Lunner) blir det 51 kommuner i Viken fra 1.1.2020.

Innenfor Viken pågår følgende syv kommunesammenslutninger:

1. Drammen, Nedre Eiker og Svelvik sluttes sammen til Drammen kommune. Nye Drammen kommune vil ha rundt 100.000 innbyggere og blir nest største kommune i Viken, etter Bærum.
2. Asker, Røyken og Hurum sluttes sammen til Asker kommune. Nye Asker kommune vil ha ca. 94.000 innbyggere og blir Vikens 3. største kommune.
3. Skedsmo, Fet og Sørumsund sluttes sammen til Lillestrøm kommune som vil ha ca. 86.000 innbyggere. Lillestrøm kommune blir Vikens fjerde største kommune.

4. Oppegård og Ski slttes sammen til Nordre Follo kommune som vil ha ca. 58.000 innbyggere
5. Moss og Rygge slttes sammen til Moss kommune som vil ha ca. 49.000 innbyggere
6. Askim, Eidsberg, Spydeberg, Hobøl og Trøgstad slttes sammen til Indre Østfold kommune som vil ha ca. 44.000 innbyggere
7. Aurskog-Høland og Rømskog slttes sammen til Aurskog-Høland kommune som vil ha ca. 17.000 innbyggere

Figur 2.8 Kommuner i Viken fra 1.1.2020. Innbyggertall pr. 1.1.2019. Nye kommuner merket rødt. Kommuner som overføres fra Oppland fylke merket grønt.

Etter kommune- og regionreformen vil Viken som nevnt bestå av 51 kommuner. Forskjellene i kommunenes innbyggertall vil være betydelig, fra vel 1.000 innbyggere i den minste kommunen Flå til nærmere 130.000 i Bærum kommune.

Kommunestrukturen i Viken vil være mer polarisert enn den var i de gamle fylkene. Viken vil ha åtte kommuner med under 3.000 innbyggere og syv kommuner med over 50.000 innbyggere. I de åtte minste kommunene vil det bo vel 16.000 innbyggere som utgjør 1,3 prosent av folketallet i Viken. I de syv største kommunene vil det bo over 600.000 innbyggere som utgjør halvparten av innbyggerne i Viken, jf. tabell nedenfor.

Noen andre viktige nøkkeltall illustrere at Viken fylke vil være dominert av store kommuner:

- 88,7 prosent av innbyggerne i Viken vil bo i 25 kommuner som alle vil ha over 15.000 innbyggere. Veiledende minstegrense for innbyggertall i kommunereformen for å sikre kompetanse og kapasitet i forhold til kommunenes oppgaver var 15-20.000 innbyggere.
- 11,3 prosent av innbyggerne vil bo i 26 kommuner med under 15.000 innbyggere

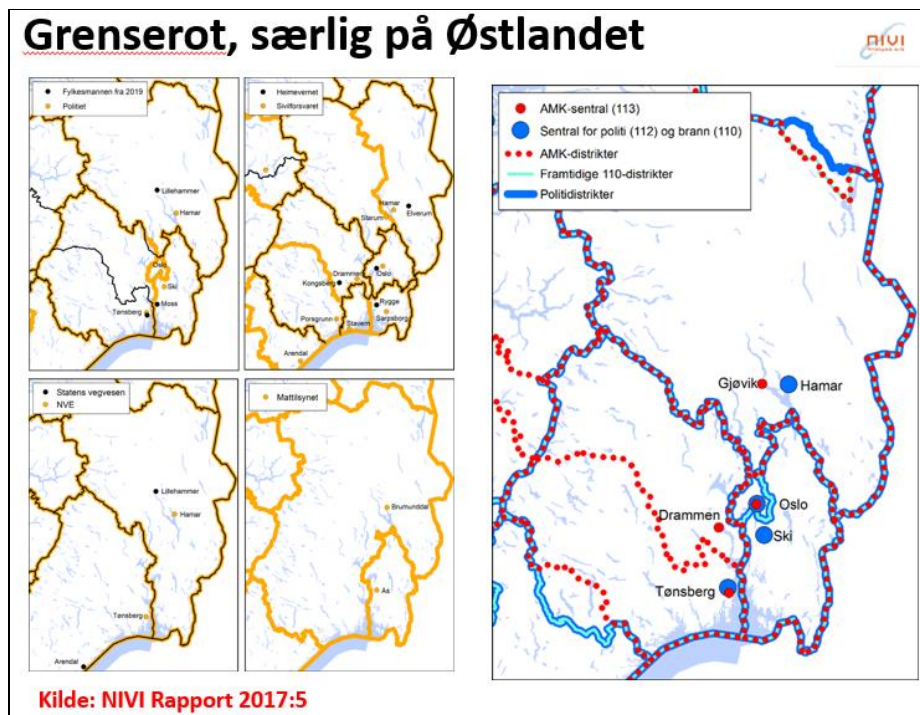
Størrelsesklasser	Antall kommuner	Prosent	Antall innbyggere	Prosent
Under 3000	8	15,7	16554	1,3
3000-4999	8	15,7	32513	2,6
5000-14999	10	19,6	89618	7,3
15000-49999	18	35,3	485756	39,6
50000 og over	7	13,7	602864	49,1
Viken fylke	51	100,0	1227305	100,0

Tabell 2.1 Kommunestrukturen i Viken fra 2020. Folketall pr. 1.1.2019.

2.6 Statlige inndelinger

Organiseringen av den statlige virksomhet utgjør en viktig del av den samlede forvaltningsstruktur innenfor Viken fylke. Statens organisering er viktig for fylkeskommunens planfunksjon og regionale utviklingsrolle. Statens organisering er også viktig for den statlige styringsdialogen mot kommunene, herunder samordning mellom de ulike statsetatene. Etablering av kommuneregioner i Viken for å ivareta dialog og samhandling med fylkeskommunen kan også være relevant i forhold til de statlige etatenes kommunedialog. I kap. 7 er det redegjort nærmere for planer om tilpasning til Viken og behov for fremtidig kommunedialog viktige statlige etater.

Gjennom flere kartlegginger og analyser er Viken⁴ beskrevet som særlig berørt av mange kryssende administrative inndelinger. Med noen unntak har alle viktige regionale statsetater valgt en annen regional inndeling enn det som blir Viken fylke fra 2020. Mange kryssende administrative inndelinger berører viktige beredskapsetater som Fylkesmannen, Politiet og Sivilforsvaret, statlige infrastrukturetater som Statens vegvesen og Bane Nor og viktige kommuneorienterte etater som NAV, Husbanken og Bufetat.

Figur 2.9 Regional inndeling for viktige statlige beredskapsetater. Kilde: NIVI

⁴ Difi-rapport 2018:10 En analyse av inndelingen av regional stat jf. egne delrapporter om betydning for kommunerettet samordning, regional planlegging og utvikling, samfunnsikkerhet og beredskap

Bekreftes av Difi: Viken oppleves utfordrende fra 2020

25 regionale statlige virksomheter og Viken

Regionstruktur vil gå på tvers av Viken	Etat med flere etatsregioner i Viken der enkelte går på tvers av Vikens grenser	Etat med flere etatsregioner innenfor Vikens yttergrenser	Viken inngår samlet i en større region	Identisk med Viken (mer eller mindre...)
Imdi	Politiet	NAV	Fiskeridirektoratet	Kartverket
HV			Kystverket	Fylkesmannen
Arbeidstilsynet			Helseforetak	Innovasjon Norge?
Buf-etat			Statsped	Sivilforsvaret?
NVE			Sjøfartsdirektoratet	
Husbanken				
Kriminalomsorgen				
Mattilsynet				
SVV				
Bane Nør				
Udi				
Toll				
Bispedømmer				
Lagdømmer				

Over 50 etatsregioner inngår i Viken

Tabell 2.10 Regionstruktur for ulike statsetater. Kilde: Difi

3 Oversikt over dagens samarbeidsorganer

3.1 Ulike typer samarbeidsorganer

Innenfor Viken fylke finnes et stort antall interkommunale ordninger og felles arenaer på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Mange samarbeidsordninger går på tvers av forvaltningsnivåene og de kan ha ulik form og formalisering, alt i fra interkommunale selskaper til vertskommuneordninger, ulike typer interkommunale styrever, fagnettverk og partnerskap.

I dette prosjektet er det ikke foretatt noen detaljert kartlegging av interkommunale organer. Nedenfor følger en typologi avhengig av hvem som deltar i samarbeidet. Ut fra kartlegginger og kjennskap til dagens forvaltning er det gitt en kort vurdering av samarbeidets omfang. Det vises til kap. 6 for nærmere analyse av kommunenes samarbeidsbehov i lys av pågående reformer og sentrale utfordringer.

Omfang av interkommunalt samarbeid er av interesse i dette prosjektet fordi evt. nye roller for regionrådene kan bety at enda mer politisk styring og maktutøvelse skjer utenfor kommunestyrene og fylkestingene, som er direkte folkevalgte organer. Utgangspunktet er at all offentlig myndighet og lovpålagte oppgaver er lagt til enten kommuner, fylkeskommuner eller statlige organer. De er våre primære demokratiske organer og tanken er at de skal være funksjonelle for sine oppgaver. Generalistkommuneprinsippet innebærer at alle kommuner og alle fylkeskommuner skal kunne ivareta samme type oppgaver. Idealet er direkte demokratisk styring og mest mulig egenregi for de lovpålagte oppgavene. Interkommunal organisering er i lovgivningen ment som et supplement til den ordinære kommunale og fylkeskommunale forvaltning.

I kommune- og regionreformen har vekst i interkommunal virksomhet og hensynet til direkte demokratisk styring vært viktige begrunnelser for større enheter. Frykten er dels at de lovpålagte oppgavene i stigende grad kan bli løst utenfor den demokratiske grunnstrukturen, dels at interkommunale organer kan oppfattes som et eget forvaltningsnivå som reduserer oversiktighet og effektivitet i offentlig sektor. Det vises til kap. 8 for en nærmere vurdering av mulige konsekvenser av sterkere interkommunale politiske råd.

Det kan skilles mellom følgende typer «interkommunale» samarbeidsorganer:

1. Samarbeidsordninger mellom kommuner, som kan være av to typer:

- Formelle interkommunale ordninger dvs. ordninger med en organisatorisk overbygning. I hovedsak er disse etablert med hjemmel i kommuneloven, lov om interkommunale selskaper og aksjeloven, i noen tilfeller også andre lover (samvirke, stiftelser, foreninger, frie avtalebaserte ordninger). NIVI Analyse har over flere år drevet systematisk kartlegging av omfanget av formelle interkommunale ordninger. Kartleggingene fra over 120 kommuner i fire fylker viser at samarbeidet kan være svært omfattende, varierende fra rundt 20 til nærmere 60 formelle samarbeidsordninger pr kommune. Mye av samarbeidet preges av fragmentering i mange enkeltstående ordninger, ofte med ulik organisering og deltakelse. Mye av samarbeidet er også svakt tilrettelagt for politisk styring og det har vist seg vanskelig å koordinere et omfattende samarbeid gjennom sektorpolitiske nemnder og regionråd. Det er også et viktig funn at dagens interkommunale samarbeid bare i begrenset grad berører lovpålagte kjerneoppgaver. Kommunestrukturen er dermed ofte avgjørende for hvilken kapasitet og kompetanse en kommune har innenfor viktige lovpålagte områder som f.eks. planfunksjon eller skoleadministrasjon. Figuren nedenfor viser deltakerfrekvens i

interkommunalt samarbeid for ulike kommunale oppgaver med bakgrunn i data fra KMDs rådmannsundersøkelse i 2016⁵.

- Uformelle ordninger og andre typer arenaer uten en fast organisatorisk overbygning. Det kan f.eks. være fagnettverk og løpende prosjekter av ulik karakter. I en kartlegging av fagnettverk blant ansatte i ni kommuner i Romsdal i 2011⁶ ble det identifisert 57 forskjellige regionale fagnettverk. En samlet kartlegging av nettverk, prosjekter og andre interkommunale arenaer foreligger ikke, men ville med sikkerhet vist at mye av fag- og kompetanseutviklingen foregår i det interkommunale rom utenfor kommunen.
- 2. Samarbeidsordninger mellom fylkeskommuner, som også kan være av to typer:**
- Formelle interfylkeskommunale ordninger, opprettet med hjemmel i f.eks. kommuneloven, lov om interkommunale selskaper eller aksjeloven
  - Uformelle samarbeidsordninger og arenaer uten en fast organisatorisk overbygning.
- 3. Samarbeidsordninger mellom kommuner og fylkeskommuner**
- Formelle ordninger i form av f.eks. felles aksjeselskap eller regionråd der både kommuner og fylkeskommuner kan være formelle eiere
  - Andre typer samarbeid i form av partnerskap, nettverk, styringsgrupper og løpende prosjekter mellom kommuner og fylkeskommuner, der fylkeskommunen i noen tilfeller kan ivareta rollen som finansør for aktivitet i kommunene
- 4. Brede partnerskap på kommune- og fylkesnivå dvs. samarbeidsordninger der også statlige etater, organisasjoner eller private aktører kan delta**
- Formelle partnerskap initiert av staten for å prioritere og forvalte store offentlige bevilgninger. Det forekommer særlig innenfor samferdsel gjennom partnerskap for forvaltning av bypakker og byvekstavtaler.
  - Andre typer partnerskap initiert av kommunene og/eller fylkeskommunene for å mobilisere lokale ressurser, f.eks. partnerskap for folkehelse

NIVI/SØA er ikke kjent med dokumentasjon som gir en helhetlig oversikt over regionale samarbeidsordninger og partnerskap under punktene 2-4 ovenfor. En viktig kilde til nærmere informasjon kan være ulike plandokumenter, eierskapsmeldinger og årsmeldinger fra fylkeskommunene.

Gjennom prosjektarbeidet har vi blitt kjent med en sammenstilling av fylkeskommunens deltakelse i regionale partnerskap og samarbeidsorganer med formål å bidra til regional utvikling i Akershus fylkeskommune. Sammenstillingen ble utarbeidet av en intern arbeidsgruppe i avdeling for plan, næring og miljø og revidert siste gang i 2012.

Notatet⁷ gir et interessant bilde og viser at fylkeskommunen kan delta på mange ulike arenaer for å utøve den regionale utviklingsrollen. Regionale partnerskap beskrives som en egen, regionalstrategisk samarbeidsform som kan omfatte mange ulike former for samarbeid. Partnerskap beskrives som en dialogbasert styringsform og et bindende samarbeid mellom uavhengige aktører i et framforhandlet interessefellesskap. Det blir vektlagt at partnerskap skal åpne for læring, refleksjon og styring, samtidig som partnerskapet også kan være et forpliktende samarbeid der deltakerne er kollektivt ansvar for ressursbruken. Det blir samtidig vektlagt at

---

⁵NIVI Rapport 2016:3 Status for interkommunalt samarbeid. Delrapport under KMDs nullpunktsanalyse av kommunereformen.

⁶ NIVI Rapport 2011:1 Kommunestruktur og interkommunalt samarbeid i Romsdal

⁷ Regionale samarbeids- og partnerskapsarenaer. Notat fra intern arbeidsgruppe i Akershus fylkeskommune. Revidert 2012.

det kan være glidende overganger mellom samarbeidsformer som nettverk, fellesprosjekter og partnerskap. De regionale partnerskapene er mer enn rene møteplasser og kan ha følgende oppgaver:

- Å kanalisere tilskuddsmidler til kommuner
- Å kanalisere stimuleringsmidler til frivillige aktører, institusjoner
- Å fordele statlige/nasjonale virkemidler regionalt
- Gjensidig utveksling av informasjon eller erfaringer

I notatet fra 2012 fremheves følgende regionale partnerskapsarenaer som sentrale for Akershus fylkeskommune:

- Interreg A-programmenes regionalt prioriterende partnerskap (internasjonalt samarbeid)
- Styrings- og koordineringsgruppene for Oslopakke 3 (samferdsel)
- De fire regionrådene (samhandling med kommunene om lokal og regional planlegging)
- Arbeidsgruppen for RIP - regionalt innovasjonsprogram (regional innovasjon og næringsutvikling)
- Avtalen med fylkets 22 kommuner om partnerskap for folkehelse i Akershus (kultur, frivillighet og folkehelse)

Notatet viser forøvrig at fylkeskommunen samlet sett deltok i 58 ulike regionale partnerskap og samarbeidsorganer, når alle representantskap, styrer og nettverk regnes med. Det viser med tydelighet at også fylkeskommunene jobber i et dynamisk fellesskap med sine omgivelser.

Nedenfor følger en kort beskrivelse av dagens regionale samarbeidsorganer i Viken, med vekt på de antatt viktigste arenaene.

Oppgave	Under 5.000 innbyggere	5-15.000 innbyggere	Over 15.000 innbyggere	Alle kommuner
Renovasjon	95	93	84	93
Revisjon	88	90	73	86
Legevakt	86	81	78	83
Ø-hjelpstilbud	67	64	46	63
Interkommunal PP-tjeneste	84	53	19	63
Innkjøp	65	68	51	63
Reiseliv, felles destinasjonsselskap, markedsføring, turistkontor	60	63	65	62
Felles brannvesen	59	58	73	61
Helheltig IKT-samarbeid inkl. felles driftsorg.	65	64	35	59
Felles kemner/skatteinnkreving	61	53	65	59
Felles barneverntjeneste	75	46	16	56
Felles landbrukskontor	34	41	43	37
Miljørettet helsevern	29	47	32	35
Kommunale forurensningsoppgaver ekskl. IUA	32	32	43	34
Kvalitetsutvikling i grunnskolen	39	34	22	34
Strategisk næringsplan	31	32	43	33
Jordmortjeneste	49	14	8	32
Felles samarbeidsavtale NAV	37	22	5	27
Regionalt næringsfond	25	27	19	25
Havnesamarbeid	15	34	41	25
Lokalmedisinsk senter	29	22	16	25
Voksenopplæring	19	37	16	24
Tilrettelegging for friluftsliv	19	19	30	21
Felles kommunelege	20	25	16	21
Naturforvaltning inkl. jakt, fiske og viltforvaltning	16	22	22	19
Vannforsyning, vannverk	6	27	35	17
Felles kulturskole inkl. deltjenester	16	19	14	17
Interkommunal arealplan, kystsoneplan e.l.	14	14	27	16
Lønnsfunksjon	16	12	14	15
Regnskap	14	17	16	15
Avløp, avløpsamarbeid	3	20	30	13
Felles næringskontor/næringssjef	10	14	16	12
Oppmålingstjeneste	15	10	3	12
Kommunale beredskapsoppgaver, ROS, planverk	12	12	8	11
Rusplanlegging, rusomsorg	16	7	0	11
Klima- og energiplanlegging	9	12	8	10
Psykisk helsearbeid inkl. psykologitjeneste	14	8	3	10
Bibliotektilbud inkl. felles biblioteksjef	10	10	5	9
Grunnskoleopplæring, gjesteelever	9	7	11	9
Matrikkelføring	9	10	3	8
Samfunnsplanlegging inkl. samfunnsdel, planstrategi, planprogram	7	5	8	7
Folkehelseplan inkl. koordinator	6	7	8	7
Byggesaksforvaltning	7	7	3	6
Flyktningetjeneste, bosetting og integrering	6	7	5	6
Felles plankontor, planadministrasjon	5	5	5	5
Arealplanlegging inkl. reguleringsplaner	5	5	5	5
Helhetlig økonomisamarbeid, felles økonomiavdeling	6	2	5	5
Skolehelsetjeneste	4	3	0	3
Barnehagetilbud	3	2	5	3
Helsesøstertjeneste	3	0	0	1

Tabell 3.1 Andel av kommunene som deltar i formalisert interkommunalt samarbeid. Fordeling etter kommunestørrelse. Prosent. N=206. Kilde: KMDs rådmannsundersøkelse 2016.

3.2 Regionale samarbeidsorganer

Det regionale samarbeidet i Viken omfatter en rekke organer og nettverk på kryss og tvers av kommuner og fylker. Oversikt over et utvalg antatt viktige regionale organer med relevans for kommuneregioner følger stikkordsmessig nedenfor. Deretter følger en kort beskrivelse av forekomst av regionråd i Viken, samt det regionale samarbeidet i Osloregionen, Østlandsamarbeidet og storbyamarbeidet innenfor samferdsel (bypakker og byvekstavtaler).

Innenfor Viken finner vi følgende viktige regionale samarbeidsorganer:

- 13 regionråd, inkludert Regionrådet for Hadeland
- Osloregionen
- Østlandssamarbeidet
- Storbyamarbeid innenfor samferdsel, herunder
  - Oslopakke 3
  - Byvekstavtale Oslo og Akershus inkl. hovedstadsråd (under vurdering)
  - Buskerudbysamarbeidet
  - Bypakke Nedre Glomma
- Andre samarbeidsorganer mellom Oslo og Akershus og evt. andre fylker
  - Ruter AS. Felles administrasjonsselskap for kollektivtrafikken i Oslo og Akershus eid av Oslo kommune (60%) og Akershus fylkeskommune (40%).
  - Næringslivsrådet Oslo Akershus
  - Regionalt innovasjonsprogram (RIP Oslo og Akershus)
  - Regionale forskningsfond Hovedstaden (Oslo og Akershus)
  - Regionale forskningsfond Oslofjordfondet (Buskerud, Vestfold, Telemark, Østfold)
  - Innovasjon Norge, regionkontor Oslo Viken (dekker Oslo og de tre fylkene i Viken)
- Storkommunesamarbeid
  - KS Storbynettverk, som er et politisk ledet samarbeid mellom de 7 største bykommunene i landet, pr dato Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Tromsø og Bærum
  - ASSS-samarbeidet (Aggregerte Styringsdata for Samarbeidende Storkommuner), som omfatter de 10 største kommunene i landet og KS
- Andre typer interessepolitisk samarbeid
  - Samferdselsallianser som Stor-Oslo Nord som er en sammenslutning som jobber for utbedring og oppgradering av RV4 og Gjøvikbanen. Omfatter 8 kommuner, Nittedal, Lunner, Gran, Jevnaker, Søndre Land, Østre Toten, Vestre Toten, Gjøvik
  - Fjellregionnettverket, som er et politisk nettverk for fjellområdene i Sør- og Midt-Norge. Nettverket er organisert med likhetstrekk som et regionråd. I nettverket deltar fire fylkeskommuner, fem regionråd og flere enkeltkommuner. Fra det som blir Viken fylke deltar Buskerud fylkeskommune, Hallingdal regionråd og kommunene Krødsherad, Rollag og Nore og Uvdal.
  - Samarbeidsorganer innenfor utmarksforvaltning og naturforvaltning, inkludert nasjonalpark- og verneområdestyrer
  - Vassdragskommuner som deltar i Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK), som har 175 medlemskommuner over hele landet. Kommunene i Hallingdal, Midt-Buskerud og Numedal er medlemmer i LVK.
  - Næringspolitiske nettverkssamarbeid f.eks. mellom vertskommuner for næringsklyngen Energy Valley (tidligere Subsea Valley), som strekker seg fra Kongsberg, via Hokksund, Drammen, Tranby, Asker, Sandvika og til Fornebu. Energi Valley en energiklynge med 200 medlemsbedrifter og har NCE-status (Norwegian Centre og Expertice)

- I tillegg finnes mange andre typer sektorbaserte og saksorienterte interessefellesskap, alt fra nettverk mellom kystkommuner til jernbane- og grenbanekommuner.
- Internasjonale samarbeidsorganer
  - Interreg-A, -B og -C programmer for hhv. grenseoverskridende samarbeid mot Sverige, berede regionsamarbeid i Norden og Europeisk samarbeid
  - Osloregionens Europakontor
  - Østlandssamarbeidets internasjonale samarbeid

3.3 Forekomst av regionråd

Innenfor det som blir Viken fylke finnes i dag følgende 13 regionråd, eller regionrådsliknende organer:

- Drammensregionen (regionrådsliknende med bakgrunn i svak formalisering og liten operativ aktivitet)
- Regionrådet for Kongsbergregionen
- Rådet for Ringeriksregionen
- Regionrådet for Hadeland
- Regionrådet i Midt-Buskerud
- Regionrådet for Hallingdal
- Samarbeidsrådet for Nedre Romerike
- Gardermoregionen
- Follorådet
- Nedre Glomma regionråd
- Regionrådet for Mosseregionen
- Indre Østfold Regionråd
- Regionrådet for Halden og Aremark

Det vises til kap. 5 for nærmere beskrivelser og analyser av regionrådene. Gjennom de siste årene har det skjedd endringer særlig i vestområdet, hvor Vestregionen ble nedlagt 1.1.2019 og Drammensregionen er omorganisert i flere omganger. Vestregionen ble etablert i 1992 og var fram til nedleggelsen et formelt regionsamarbeid mellom 15 kommuner, Buskerud fylkeskommune og Akershus fylkeskommune. Samarbeidsområdene var bl.a. regional utvikling, helse og kultur. Bakgrunnen for nedleggelsen var ønske om tilpasning til mer funksjonelle samarbeidsformer med utgangspunkt i ny kommune- og regionstruktur.

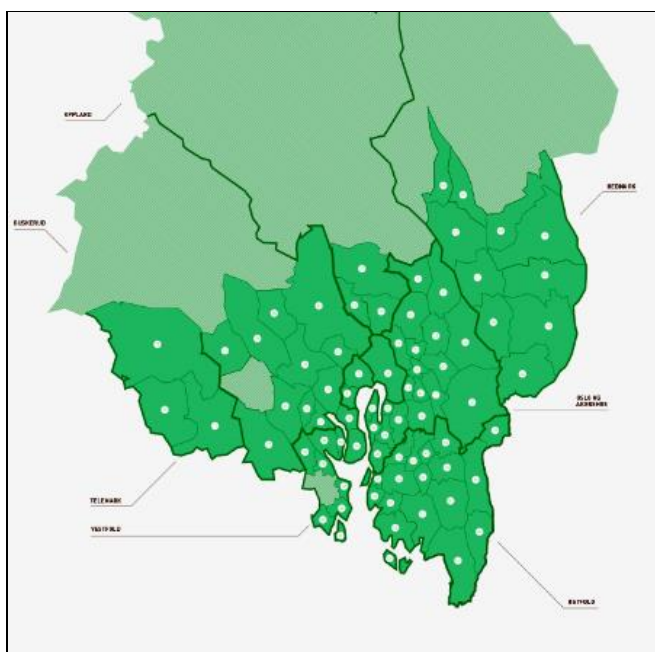
Rådet for Drammensregionen ble nedlagt i 2012. Rådet var et regionråd mellom Hurum, Røyken, Lier, Drammen, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Sande og Svelvik. Nedleggelsen innebar en deling der fem av kommunene dannet D5-regionen rundt Drammen, mens Lier, Røyken og Hurum dannet Region Vestviken. I 2016 ble Region Vestviken nedlagt. Røyken og Hurum vedtok kommunesammenslutning med Asker. D5-regionen ble utvidet med Lier og Drammensregionen gikk over til et lite formalisert samarbeid, i praksis en møteplass for ordførerne og en felles koordinering av kommunene i forhold til eierinteresser og søknader om regionale utviklingsmidler fra fylkeskommunen og skjønnsmidler fra Fylkesmannen. Drammensregionen har inngått partnerskapsavtale med Buskerud fylkeskommune, men oppfyller i dag ikke kriteriene for å være et operativ regionråd på linje med andre regionråd i Viken.

3.4 Osloregionen

Osloregionen ble etablert i 2004. Pr. 01.01.2019 består alliansen av 83 kommuner og fem fylkeskommuner i hovedstadsområdet. Samarbeidsalliansens mål er å styrke Osloregionen som

en konkurransedyktig og bærekraftig region i Europa. Visjonen skal underbygges med flerkjernet utvikling basert på ulike regionale fortrinn og muligheter i sterke byer og byklynger kombinert med samordnet areal- og transportløsninger for å ivare klima og miljø. Samarbeidet dreier seg først og fremst om areal- og transport, klima, kompetanse, verdiskapning og profilering. Osloalliansen ledes av et samarbeidsråd og et styre som er politisk sammensatt. I samarbeidsrådet deltar alle medlemmene med én stemme hver. Styret består av én representant valgt fra Oslo kommune, én fra hver av fylkeskommunene og én fra hvert av regionrådene i Osloregionen. Sekretariatet har tre heltidsansatte.

Osloregionen har nylig besluttet å ta opp Gjøvikregionen som nytt medlem i Osloregionen fra 1.1.2019. Osloregionen er det eneste kommuneorienterte fellesorgan som dekker hele den funksjonelle hovedstadsregionen med deltakelse fra alle sentrale kommuneregioner og fylkeskommuner.

Figur 3.1 Utbredelse av Osloregionen med fem fylkeskommuner og 83 kommuner. Kilde: osloregionen.no

3.5 Østlandssamarbeidet

Østlandssamarbeidet ble etablert i 1993 og er et frivillig nettverkssamarbeid mellom følgende åtte fylkeskommuner på Østlandet: Akershus, Buskerud, Hedmark, Oppland, Oslo, Telemark, Vestfold og Østfold. Formålet er to-delt, dels felles påvirkning av eksterne beslutningsorganer, dels utnytte stordriftsfordeler og jobbe mer rasjonelt gjennom felles prosjekt- og utviklingsarbeider. Sentrale fagområder er samferdsel, internasjonalt samarbeid, opplæring, kompetanse, verdiskapning, regional utvikling og kultur. Østlandssamarbeidets høyeste organ er Kontaktutvalget der hver fylkeskommune er representert med tre medlemmer. Sekretariatet for Østlandssamarbeidet har tre fast ansatte tilknyttet Akershus fylkeskommune.

Figur 3.2 Fylkeskommuner som deltar i Østlandssamarbeidet.
Kilde: www.otsam.no

3.6 Samarbeid om bypakker og byvekstavtaler

Helhetlige bymiljøavtaler ble først presentert i Nasjonal transportplan for 2014–2023⁸ for å styrke samordningen mellom forvaltningsnivåene i areal- og transportpolitikken for byområdene. Disse langsiktige politiske intensjonsavtalene mellom staten, fylkeskommunen og berørte bykommuner ble innført som det viktigste verktøyet for å nå nullvekstmålet for persontransport med bil i de største byområdene. Løsningene som velges, skal bidra til bedre framkommelighet samlet sett og spesielt ved å tilrettelegge for attraktive alternativer til privatbil.

Nullvekst i persontransport med bil er allerede tatt inn som mål for flere bypakker. Innenfor Viken finnes følgende tre bypakker med tillegg av en ny byvekstavtale som er under utvikling:

- Oslopakke 3
- Buskerudbypakken
- Bypakke Nedre Glomma
- Byvekstavtale Oslo og Akershus

Hovedinnhold i gjeldende bypakker og det pågående arbeid med byvekstavtale for Oslo og Akershus, herunder etablering av et mulig Hovedstadsråd, er nærmere beskrevet nedenfor.

3.7 Oslopakke 3

Oslopakke 3 er i dag en overordnet plan for utbygging og finansiering av veier og kollektivtrafikk i Oslo og Akershus. Det meste som bygges av veier og bane i Oslo og Akershus finansieres gjennom Oslopakke 3 - med bompenger og bevilgninger fra staten, Oslo kommune og Akershus fylkeskommune. I tillegg kommer de statlige jernbaneinvesteringene i regionen. Målet er å utvikle et sikkert, miljøvennlig, effektivt og tilgjengelig transportsystem for en region i kraftig vekst.

Oslopakke 3 ble iverksatt fra 2008 og bygger på Oslopakke 2 fra slutten av 1990-tallet og Oslopakke 1 som startet opp rundt 1990, da Oslo og Akershus ble enige med staten om 50/50

⁸ Meld. St. 26 (2012–2013)

fordeling av kostnadene og bomring for innkreving av trafikantbetaling. Tidshorisonten er 2008-2032 og Statens vegvesen oppgir på sin hjemmeside at pakken har en samlet kostnadsramme på 108 milliarder kr for tiltak som er gjennomført siden 2008, og som er planlagt gjennomført fram til og med 2032.

Oslo-pakke 3-arbeidet ledes av en politisk styringsgruppe med deltakelse fra vegdirektøren (leder), samferdselsbyråden i Oslo, fylkesordføreren i Akershus og jernbanedirektøren. Det daglige samarbeidet skjer i en administrativ gruppe med medlemmer fra de berørte etatene. Styringsgruppen har et fast sekretariat med for tiden 2 årsverk lokalisert til Statens vegvesen.

Fra 1. juni 2019 blir bompengene i Oslo fordelt på tre bomringer: En Indre ring på utsiden av Ring 2 i Oslo, Osloringen som er dagens bomring i Oslo og en ny ring ved bygrensen mot Follo og Romerike, som får bommer på lik linje med det som i dag er på bygrensen mot Bærum.

Figur 3.3 Nytt bompengesystem i Oslo fra 1.6.2019. Kilde: Statens vegvesen

3.8 Buskerudbypakken

Buskerudbysamarbeidet ble etablert i 2010 og består av ni offentlige partnere som jobber for å løse felles utfordringer innen transport, miljø og arealutvikling. Samarbeidet omfatter kommunene Lier, Drammen, Nedre Eiker, Øvre Eiker og Kongsberg kommune. Øvrige avtalepartener er Buskerud fylkeskommune, Fylkesmannen i Buskerud, Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. Målet er at personbiltrafikken skal ha 0-vekst i avtaleperioden. Veksten i persontrafikken skal skje med kollektivtransport, sykling og gåing.

Partnerne i Buskerudbyen har laget en felles areal- og transportplan. Oppfølging av planen skjer gjennom kommuneplanene, gjennom partnersnes areal- og transportplanlegging og felles transporttiltak i Buskerudbypakke 1 og Buskerudbypakke 2. Areal- og transportplanen ble stadfestet som regional plan i fylkestinget i februar 2013, etter først å ha blitt vedtatt i de fem kommunene.

Buskerudbypakke 1 har hittil fått 800 millioner kroner i statlige belønningsmidler for å styrke kollektivtilbudet, minske bilbruken og gjøre det enklere å sykle og gå i de fem kommunene.

Samarbeidet i Buskerudbyen er planlagt videreført i Buskerudbypakke 2. Samferdselsdepartementet har bestemt at en transportpakke for Buskerudbyen skal avgrenses til å gjelde tiltak i bybåndet fra Lier til Hokksund m.a.o. ikke Kongsberg kommune. Innføring av bompenger er en forutsetning for at staten skal bidra med penger til riksveiprosjekter, og nødvendig for at kommunene og fylkeskommunen skal ha nok finansieringskraft. Buskerudbyområdet er det eneste store byområdet i Norge som ennå ikke har bompenger. For tiden er Buskerudbypakke 2 tilbake til by- og kommunestyrene og fylkestinget for ny behandling. Det har i den siste tiden oppstått usikkerhet om lokal tilslutning til bompengefinansiering.

3.9 Bypakke Nedre Glomma

Bypakke Nedre Glomma ble etablert i 2011 og er et samarbeid mellom Fredrikstad kommune, Sarpsborg kommune, Østfold fylkeskommune, Jernbanedirektoratet og Statens vegvesen. Samarbeidet omfatter en målrettet satsing på kollektivtransport, sykkel og gange med sikte på et bærekraftig transportsystem. Tiltakene i Bypakke Nedre Glomma er anslått å koste 10-12 milliarder kroner. Tiltakene finansieres av staten, fylkeskommunen, kommunene og brukerne av veien (bompenger). Så langt har Stortinget godkjent fase 1 av Bypakke Nedre Glomma med ramme på ca. 1,2 milliarder kroner. Omlag 50 prosent av dette vil bli finansiert med bompenger. I tillegg til bompengeavtalene, vil Nedre Glomma kunne oppnå egne statlige tilskudd til tiltak som fører til at personbiltrafikken ikke øker (belønningsmidler/bymiljøavtaler).

Bypakke Nedre Glomma styres av en styringsgruppe med tre representanter fra hver av de to kommunene og Østfold fylkeskommune, med tillegg av én representant fra hhv. Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. Representanter fra Rådmannsutvalget er også representert i styringsgruppen.

3.10 Byvekstavtale Oslo og Akershus

Våren 2018 inviterte Samferdselsdepartementet Oslo kommune, Akershus fylkeskommune og kommunene Bærum, Skedsmo og Oppegård til forhandlinger om en byvekstavtale for Oslo og Akershus. Byvekstavtalen vil erstatte tidligere bymiljøavtale for perioden 2017-2023, inkludert arealdelen av denne konkretisert i en egen byutviklingsavtale. Byvekstavtalen er også tenkt å omfatte Oslopakke 3.

Byvekstavtalen skal sikre et godt rammeverk for løpende samarbeid om samordnet areal og transportutvikling i hovedstadsområdet med utgangspunkt i Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus. Fra 2020 vil de nye kommunene Nordre Follo og Lillestrøm være part i avtalene. Forhandlingene om byvekstavtalen pågår.

3.11 Hovedstadsråd

Oslo skal etter regionreformen fortsatt være selvstendig kommune og fylkeskommune. I en egen utredning fra KMD⁹ er det sett på mulige samarbeidsformer i hovedstadsområdet for å få til et effektivt samarbeid om areal- og transportløsninger, herunder hvordan kommunene i bybåndet kan involveres på en bedre måte enn i dag. Utredningsarbeidet har vært ledet av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i samarbeid med Samferdselsdepartementet. Akershus fylkeskommune og kommunene Oslo, Bærum, Skedsmo og Oppegård, har deltatt i arbeidet.

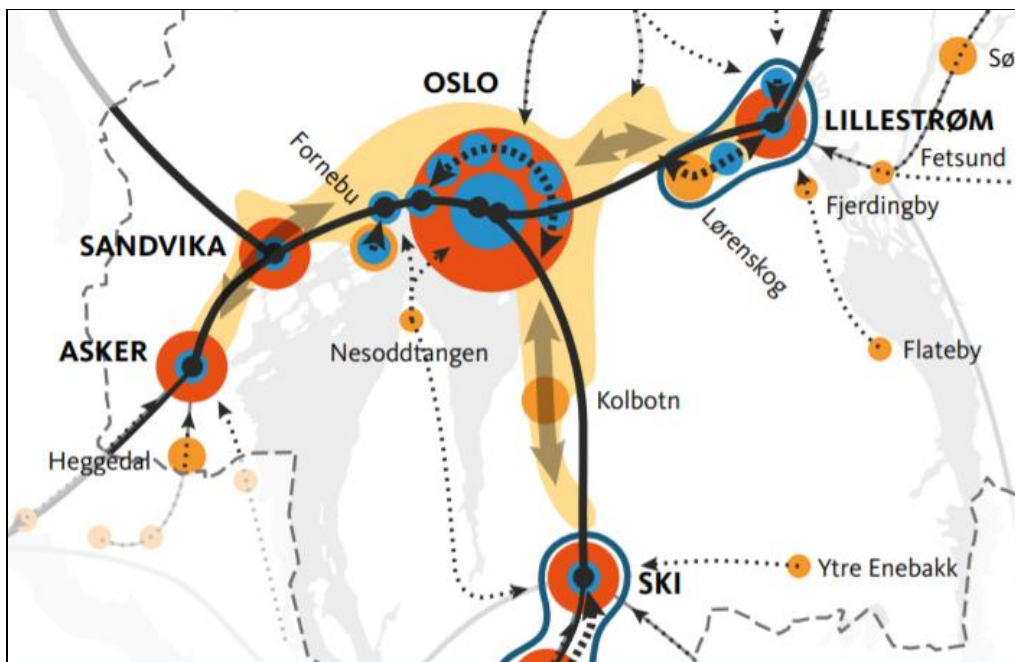
⁹ Utredning om fremtidig organisering av samarbeidet om areal og transport i hovedstadsområdet. Utredning KMD datert 30.04.2018.

I utredningen er det vurdert to alternative modeller til dagens modell (0-alternativet):

- Etablering av en byvekstavtale uten etablering av et hovedstadsråd
- Etablering av en byvekstavtale kombinert med etablering av et separat hovedstadsråd

Modellene er drøftet med tanke på oppgaver, ansvar og effektivitet i arbeidet med areal og transport, organisasjonsform og beslutningssystem, samt involvering av kommunene. Forholdet til Oslopakke 3 og Samarbeidsrådet for oppfølging av Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus har blitt vurdert. Den løsningen som foreslås kombinerer elementer fra alle de tre modellene og kan beskrives punktvis som følger:

- De elementene som fungerer godt i dagens modell videreføres. Det gjelder de fleste av de etablerte samarbeidsarenaene, for eksempel Ruter-samarbeidet.
- For å styrke samordningen mellom forvaltningsnivåene i areal- og transportpolitikken etableres det en byvekstavtale for hovedstadsområdet hvor kommunene Bærum, Oppegård (Nordre Follo), Skedsmo (Lillestrøm) og Oslo, samt Akershus (Viken) fylkeskommune, inviteres til å delta sammen med staten i den politiske styringsgruppen.
- Dersom styringsgruppen finner det hensiktsmessig, kan det inngås underavtaler med andre kommuner, som er direkte berørte av nye prosjekter i byvekstavtalen.
- Dagens bymiljøavtale og byutviklingsavtale erstattes av den nye byvekstavtalen. Oslopakke 3 vil også være en del av den nye byvekstavtalen.
- Eventuelle endringer i styringen av Oslopakke 3 må diskuteres og avklares nærmere etter at byvekstavtalen er etablert.
- Samarbeidsrådet for oppfølging av regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus kan videreutvikles til et hovedstadsråd, som involverer de største kommunene i bybåndet. Hvilke oppgaver et slikt hovedstadsråd skal ha og hvilke kommuner som skal delta, må avklares nærmere. Utviklingen og formatet på et slikt råd vil det være planeierne, Oslo kommune og Akershus fylkeskommune, som har ansvar for. Staten inviteres til møter i Samarbeidsrådet/hovedstadsrådet i relevante saker.

Figur 3.4 Bybåndet i hovedstadsområdet. Kilde: Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus

For de nye byvekstavtalene som skal inngås er det besluttet en revidert modell for organisering av avtalene i forhandlings- og oppfølgingsfasen. Forhandlingene organiseres med en politisk

styringsgruppe og en administrativ forhandlingsgruppe. Den politiske styringsgruppen ledes av Samferdselsdepartementet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet deltar sammen med fylkesordfører og berørte byråder eller ordførere. Denne gruppen involveres ved særlig behov. Den administrative forhandlingsgruppen ledes av vegdirektøren med deltakelse fra jernbanedirektøren, fylkesmannen og administrativ ledelse i fylkeskommune og berørte kommuner. Etter at denne modellen er etablert, vil den politiske styringsgruppen være ansvarlig for den overordnede oppfølgingen av byvekstavtalen. Den løpende oppfølgingen skjer i en administrativ koordineringsgruppe, som tilsvarer den administrative forhandlingsgruppen.

4 Analyse av funksjonelle inndelinger

4.1 Regionbegrepet

I dagligtale brukes begrepet region i mange forskjellige sammenhenger. En region er et avgrenset geografisk område som har visse fellestrekk som gjør at den skiller seg fra andre geografiske områder. I faglig sammenheng skilles det ifølge NIBR¹⁰ mellom tre regiontyper:

- **Funksjonelle regioner**, som skiller seg ut med utgangspunkt i en viss funksjon. Funksjonen kan være knyttet til naturgeografien, som f.eks. en elvs geografiske nedslagsfelt. Det mest vanlige er at funksjonelle regioner knyttes til samfunnsgeografien og da særlig i form av felles bo- og arbeidsmarkedsregioner (BA-regioner) eller felles bo-, arbeids- og serviceregioner (BAS-regioner). Den funksjonelle regionen blir i disse tilfellene bestemt av graden av avhengighet og interaksjon mellom en by og byens omland. Funksjonen som gjør at regionen skiller seg ut kan også være f.eks. omfattende interkommunalt samarbeid mellom kommuner (regionrådsområde/fast samarbeidsregion) eller et geografiske område som er definert som en planregion.
- **Homogene regioner**, som skiller seg fra hverandre ut fra bestemte former eller hovedtrekk som er felles. Likhetstrekkene som definerer regionen kan f.eks. være fjellkommuner, landbrukskommuner, kystkommuner eller industrikommuner.
- **Perseptuelle regioner**, som avspeiler oppfatninger blant innbyggere og næringsliv om hvem som hører sammen. Regionen kan være basert på funksjonell og målbar avhengighet mellom en gruppe kommuner, men også andre faktorer som bidrar til en felles regional tilhørighet og identitet.

I det følgende redegjøres det for gjeldende bo- og arbeidsmarkedsinndeling (BA-regioner) på det sentrale Østlandet. Inndelingen i BA-regioner er antakelig den mest grunnleggende og mest brukte funksjonelle inndelingen i både offentlig og privat sektor. For tiden pågår en revisjon av gjeldende inndeling fra 2013 som gjennomføres av forskere ved Transportøkonomisk institutt på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

I kapitlet er også dagens regionrådsinndeling og regionale planregioner nærmere beskrevet.

4.2 Gjeldende bo- og arbeidsmarkedsinndeling

Ifølge gjeldende inndeling av bo- og arbeidsmarkedsregioner fra 2013 er det sentrale Østlandet delt inn i 10-BA-regioner, jf. kart nedenfor. Inndelingen bygger på analyser av NIBR fra 2013, der de viktigste kriteriene var som følger:

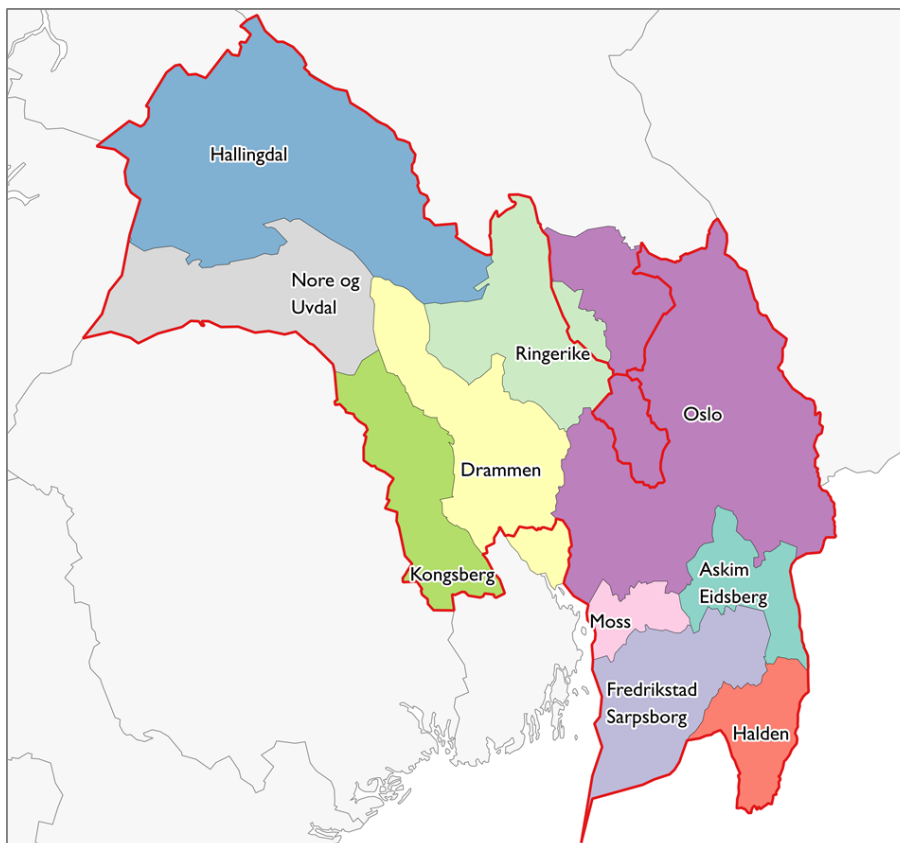
- Inndelingen tok utgangspunkt i tettstedenes størrelse og kommunenes sentralitet for å etablere senterkommuner
- Pendling og reisetid til senterkommunen var de to andre kriteriene
- Kommunens utpendling til definert senterkommune var hovedkriteriet
- 10 prosent utpendling ble brukt som grense for pendlingsnivå
- Reisetid ble brukt til å definere en yttergrense for regionenes utstrekning
- Såkalte restkommuner med lite daglig arbeidspendling og lange reiseavstander ble definert som egne BA-regioner

Kriteriene medførte en inndeling med 161 BA-regioner for hele landet. 65 av BA-regionene består av kun én kommune, hvorav en i Viken (Nore og Uvdal).

---

¹⁰ NIBR-rapport 2013:1 – kapittel 1

Figur 4.1 Gjeldende inndeling i bo- og arbeidsmarkedsregioner

4.3 TØIs høringsforslag

På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) fornyer Transportøkonomisk institutt (TØI) metoden for utarbeidingen av bo- og arbeidsmarkedsregioner i Norge. Formålet med oppdraget er ifølge foreliggende høringsutkast¹¹ å imøtekomme behovet for en funksjonell analyseenhet mellom kommune- og fylkesnivå som kan benyttes i ulike regionale analyser, for eksempel ved beregning av satsene for differensiert arbeidsgiveravgift.

I oppdateringen er det gjort flere endringer i metoden i forhold til den forrige inndelingen fra 2013. Endringene går i korthet ut på følgende:

- Kommunenes sentralitet brukes ikke lenger som eget kriterium i metoden. Forrige metode tok utgangspunkt i tettstedene for å etablere BA-regioner, mens den nåværende metoden benytter pendlingsmønsteret for å etablere senterkommunen.
- I den nye metoden brukes pendling begge veier mellom to kommuner som integrasjonsindikator, mens forrige metode bare så på pendling inn mot senterkommunene.
- Antall sysselsatte er byttet ut med arbeidsaktuell befolkning ved beregning av pendlingsandeler. Pendlingstallene er dermed forskjellig fra tidligere som følge av beregningstekniske endringer.
- Det er ikke stilt krav om at alle kommunene med bosetning i samme tettsted skal være del av samme BA-region

¹¹ Inndeling i BA-regioner 2020. Transportøkonomisk institutt 2019.

- Det er ikke inkludert kommuner i regioner ved hjelp av kjedependling («dominopendling»), det vil si at en kommune inkluderes fordi den har innpendling til en annen kommune som er innpendlingskommune til en senterkommune

Den nye inndelingen framkommer gjennom følgende 12 steg:

1. De kommunene med større innpendling fra andre kommuner enn utpendling fra egen kommune, og innpendlingen utgjør minst 8 prosent av arbeidsaktuell befolkning i bokommunen, defineres som senterkommuner.
2. Kommuner som ikke er senterkommuner legges til en senterkommune i en BA-region hvis utpendlingen til senterkommunen er minst 8 prosent og reisetiden ikke overstiger 75 minutter. Er utpendlingen over 8 prosent til flere senterkommuner legges kommunen til den senterkommunen der utpendlingen er størst.
3. Hvis en senterkommune «mister» sitt innpendlingsomland ved at de kommunene som definerte senterkommunen gjennom innpendling forsvinner på grunn av større innpendling til annen senterkommune endres status for senterkommunen til restkommune.
4. En restkommune legges til en BA-region hvis innpendlingsandelen fra pluss utpendlingsandelen til en senterkommune overstiger 8 prosent og reisetiden ikke overstiger 75 minutter.
5. En restkommune legges til en annen restkommune hvis innpendlingsandelen fra pluss utpendlingsandelen mellom kommunene overstiger 8 prosent og reisetiden ikke overstiger 75 minutter. Disse danner en BA-region uten senterkommune.
6. Restkommuner med under 45 minutters reisetid til senterkommunen(e) legges til hvis summen av innpendlingen fra og utpendlingen til senterkommunen er minst 6 prosent.
7. Restkommuner med under 45 minutters reisetid til annen restkommune danner BA-region med denne hvis summen av innpendlingen fra og utpendlingen til senterkommunen er minst 6 prosent. BA-regionen vil da være uten senterkommune.
8. Restkommuner med under 30 minutters reisetid til senterkommunen(e) legges til BA-regionen.
9. Restkommuner med under 30 minutters reisetid til annen restkommune danner BA-region med denne. BA-regionen vil da være uten senterkommune.
10. Restkommuner der summen av innpendling fra og utpendling til senterkommunen overstiger 8 prosent, inkluderes i BA-region hvis reiseveien ikke overskrider 90 minutter og en kan avdekke alternative transportmuligheter utover veibasert transport (som reisetidene er basert på).
11. Restkommuner som danner en øy i en BA-region eller medfører at en BA-region ikke er sammenhengende legges til BA-regionen.
12. Restkommuner som ikke er en del av en BA-region danner egne BA-regioner.

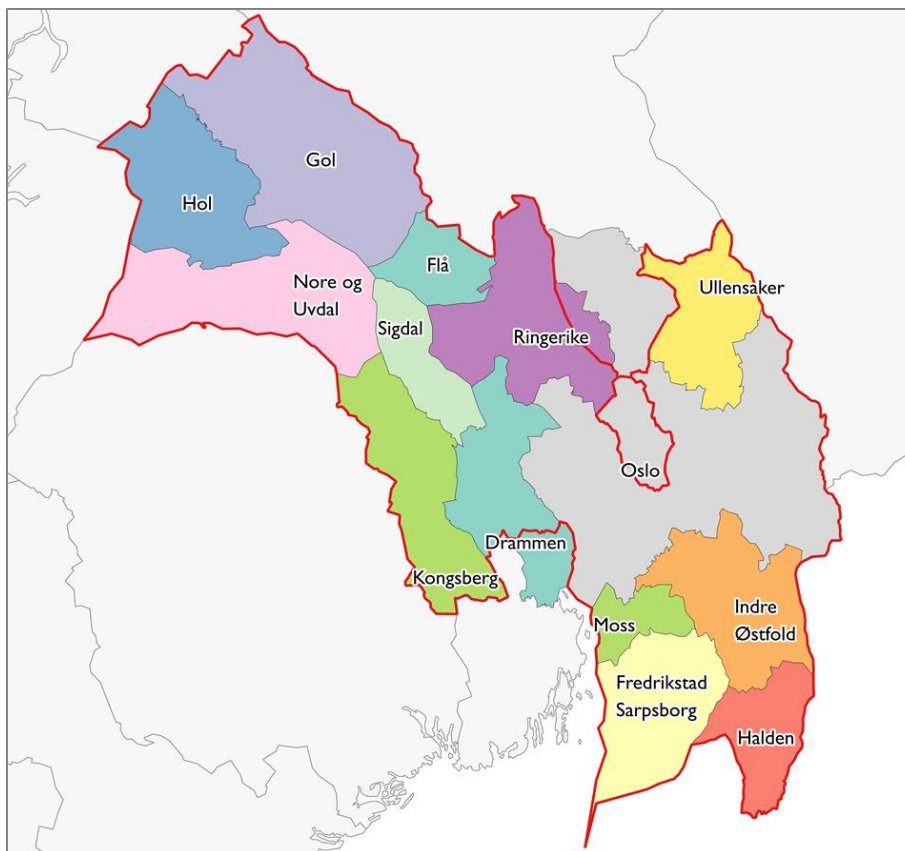
Den nye metoden får bl.a. følgende konsekvenser for BA-inndeling i Viken:

- Antall BA-regioner øker fra 10 til 14, noe som er overraskende ut fra forestillinger om at samfunnsutviklingen har medført avstandskrymping, mer arbeidspendling og økende geografisk integrasjon
- Hallingdal deles opp i tre BA-regioner, noe som er nytt i forhold til alle tidligere inndelinger
- Sigdal kommune skilles ut som egen BA-region, noe kommunen aldri har vært
- Nore og Uvdal er beholdt sin status som egen BA-region, som i tidligere inndelinger
- Lier kommune er lagt til Oslo BA-region, som også er nytt i forhold til tidligere. I den siste tettstedsstatistikken fra SSB fra 1.1.2018 oppgis at Lier har 12.228 innbyggere i Drammen tettsted og 2.106 personer i Oslo tettsted. Pendlingsmønsteret for Lier er Osloorientert, men ikke dramatisk endret i forhold til 2013-inndelingen. Pendlingen til Drammen kommune og til Oslo kommune er omtrent like stor.

- Fire av seks kommuner i Gardermoregionen (Ullensaker, Nannestad, Eidsvoll og Hurdal) er skilt ut som en egen BA-region. Det er ikke funnet grunnlag for tilsvarende utskilling av andre subregioner rundt Oslo.
- Rakkestad kommune har blitt en del av Indre Østfold BA-region. Kommunen var tidligere en del av Fredrikstad/Sarpsborgregionen.

For hele landet gir den nye metoden 159 BA-regioner, som er to færre enn i 2013. Antall BA-regioner som består av kun én kommune har vokst fra 65 i den forrige inndelingen til 83 i den nye.

Det er grunn til å presisere at de avvikene som her er beskrevet ikke skyldes at forskerne ved TØI har utvist skjønn ved plassering av enkeltkommuner. I høringsrapporten fra TØI understrekes at den nye inndelingen utelukkende er en konsekvens av nye kriterier og objektive data om pendling og reisetid.

Figur 4.2 Utkast til ny inndeling i BA-regioner 2020. TØI

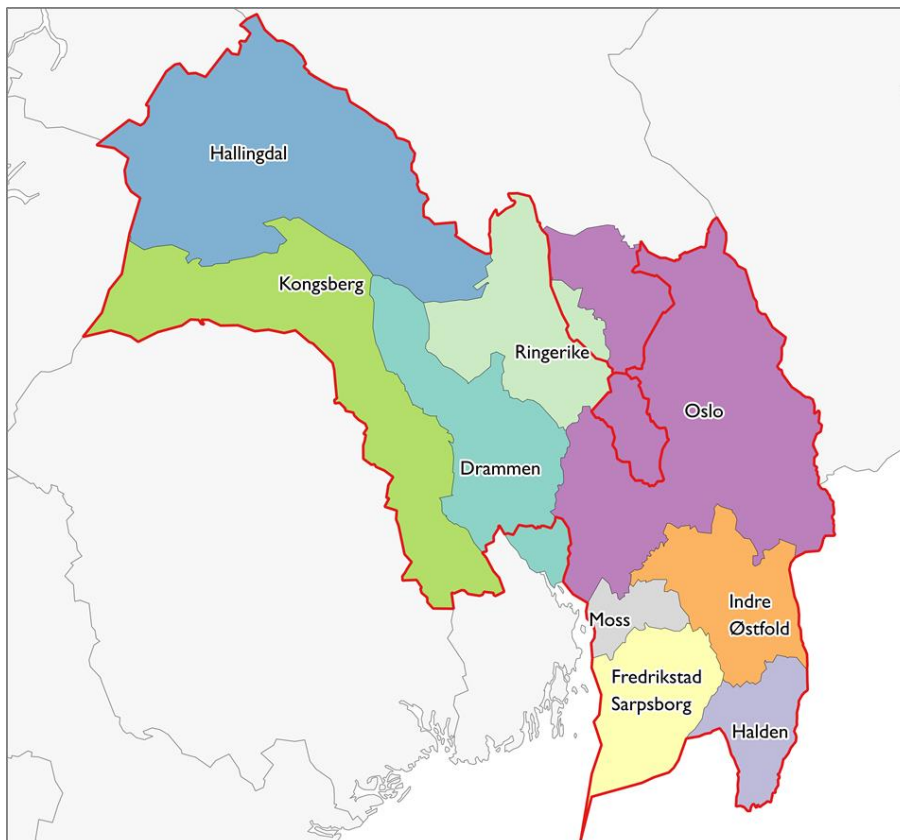
4.4 NIVI og SØAs vurderinger

NIVI/SØA er likevel i tvil om den valgte metoden er godt nok forankret i forvaltningens behov og brukernes oppfatninger av hva som er en relevant BA-inndeling. Ut fra dialog med en rekke kommuner og statlige etater i det kommende Viken fylke, oppleves den foreslåtte inndelingen som mer komplisert og vanskeligere å forstå i forhold til innarbeidet begrepsbruk. Den nye inndelingen gir ingen forenkling av statistiske regioninndelinger der SSB og andre fagmiljøer opererer med mange forskjellige regiontyper mellom kommune- og fylkesnivå.

NIVI/SØA mener det er naturlig at en ny BA-inndeling tar utgangspunkt i senterstruktur og kommunenes sentralitet. Vi mener det bør stilles minstekrav til størrelsen på arbeidsmarkedet og antall bosatte i en BA-region. Enkeltstående små kommuner uten regionalt senter bør ikke betraktes som frittstående BA-regioner. Andre og mer inkluderende kriterier for håndtering av

restkommuner bør drøftes. Vi ser også behov for klargjøring av kriterier for inndeling av store BA-regioner i subregioner, hvilket først og fremst er aktuelt for Oslo BA-region.

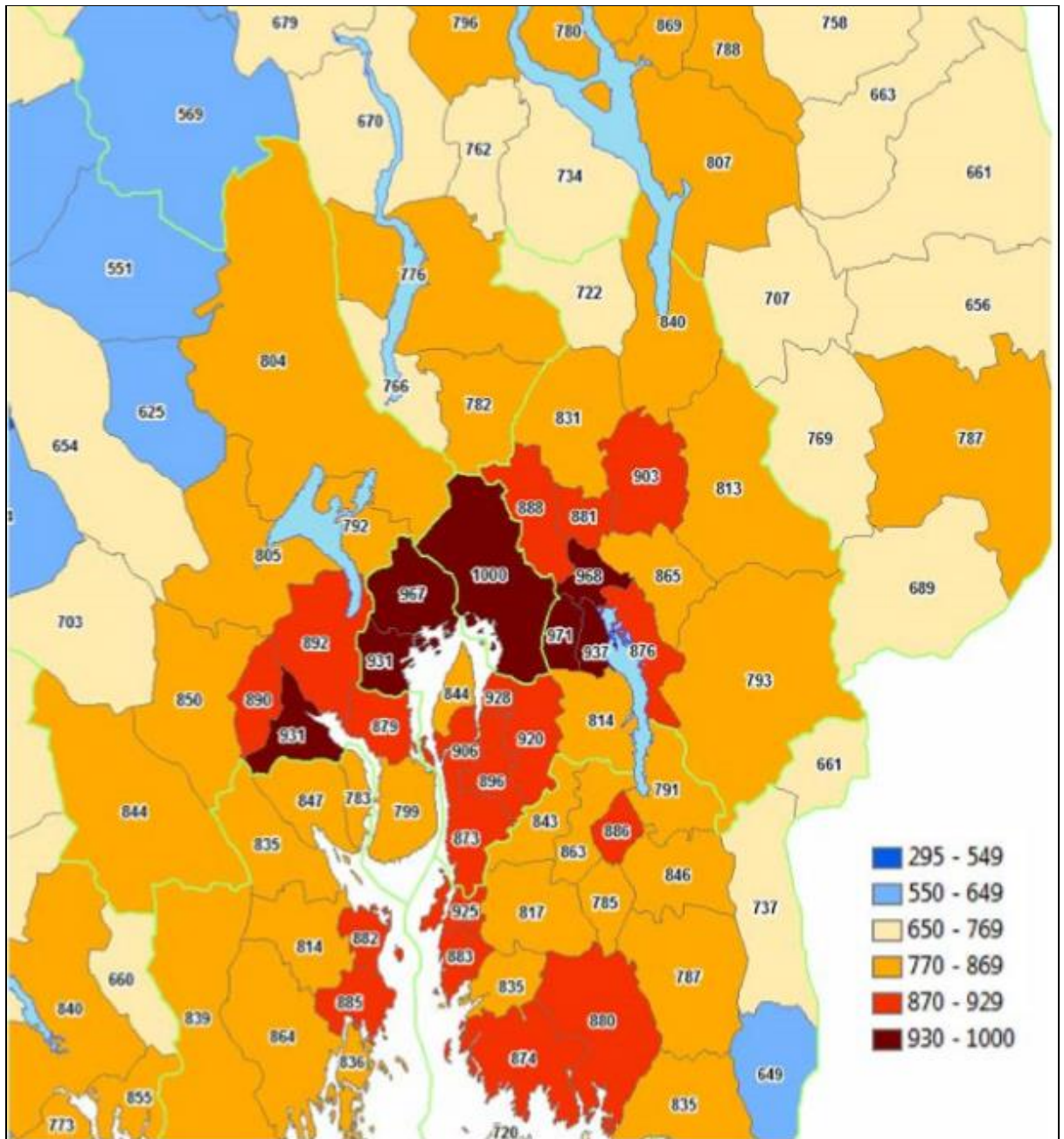
For å illustrere en relevant retning for fornyelse av BA-inndelingen har NIVI/SØA oppdatert 2013-inndelingen med nye pendlingsdata, jf. kartillustrasjon nedenfor. Senterstrukturen er den samme som i 2013 og er ikke oppdatert i forhold til ny sentralitetsindeks. Nore og Uvdal som var den eneste restkommunen er lagt til Kongsbergregionen. I den skisserte inndelingen er det dermed ingen restkommuner. Oslo BA-region består av 28 kommuner og illustrerer behovet for en vurdering av aktuelle kriterier for inndeling av storbyregioner i underregioner.

Figur 4.3 BA-regioner etter oppdatering med nye pendlingsdata og inkludering av restkommuner. Samme senterstruktur som i NIBR 2013.

SSB har som nevnt nylig utarbeidet en ny sentralitetsindeks¹² der alle kommuner er rangert etter befolkningens tilgang til arbeidsplasser og tilgang på ulike typer tjenester. Den nye indeksen gir et oppdatert og mer presist bilde av senterstruktur og bosettingsmønster i Norge, jf. inndeling av kommunene på det sentrale Østlandet nedenfor.

¹² Ny sentralitetsindeks for kommunene. SSB Notat 2017/40.

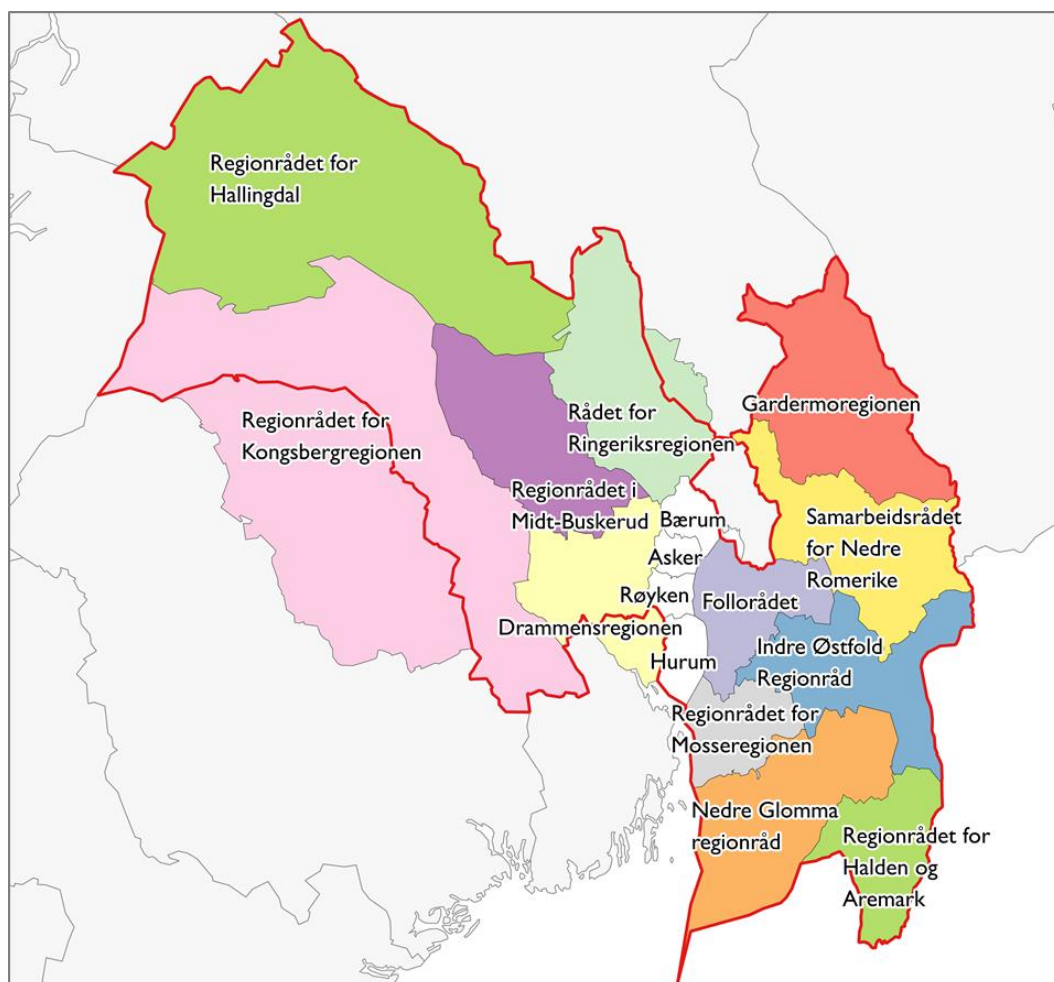
Figur 4.4 Kommuner rundt Oslo etter sentralitetsindeks og sentralitetsnivå. Verdier for 1.1.2017 med kommunegrenser per 1.1.2018. Kilde: SSB

4.5 Dagens regionrådsinndeling i Viken

Innenfor de tre fylkene som danner Viken fylke fra 2020 finnes i dag 12 regionråd og fire kommuner (Bærum, Asker, Røyken, Hurum) som ikke er medlemmer i regionråd. Nedenfor følger kart og tabeller som beskriver strukturelle kjennetegn ved dagens regionrådsinndeling. Tar vi hensyn til at Jevnaker og Lunner skal overføres til Viken, kan det maksimalt bli 13 regionråd fra 2020, forutsatt at Hadeland videreføres som regionråd mellom Jevnaker, Lunner og Gran.

Fra de statistiske analysene kan det oppsummeres noen viktige kjennetegn ved dagens regionrådsinndeling i Viken:

- Viken har i dag flest regionråd av alle fylker, flere enn både Innlandet (10), Vestland (8) og Troms og Finnmark (7). Regionrådsstrukturen er imidlertid i endring i flere av fylkene, inkl. Viken.
- Viken har i dag fem regionråd med over 100.000 innbyggere. I hele landet finnes 12 regionråd med over 100.000 innbyggere, hvorav fem ligger i Viken. Samarbeidsrådet for Nedre Romerike representerer 185.000 innbyggere og er landets nest største regionråd målt i folketall. Drammensregionen ligger som nr.4 og Nedre Glomma som nr.6.
- De minste regionrådene i Viken er Midt-Buskerud Hallingdal, begge med ca. 20.000 innbyggere. Disse er også små i landssammenheng, hhv. nr.55 og 56 målt i folketall av landets 66 regionråd.
- Målt i areal er de fleste av regionrådene i Viken blant landets minste. Når Regionrådet Vest legges ned som følge av kommunesammenslutning (nye Øygarden kommune), blir regionrådene for hhv. Mossregionen, Follo og Halden og Aremark landets tre minste i areal.
- Viken vil ha to store regionråd i utstrekning, som også er store i landssammenheng. Kongsbergregionen med 8062 kvadratkilometer ligger som nr.15 og Hallingdal med 5830 kvadratkilometer ligger som nr.20.
- Regionrådsstrukturen har flere andre viktige særtrekk bl.a. ved at to av regionrådene er grensekryssende i forhold til nabofylkene. Det gjelder Kongsbergregionen og Ringerike/Hadeland.

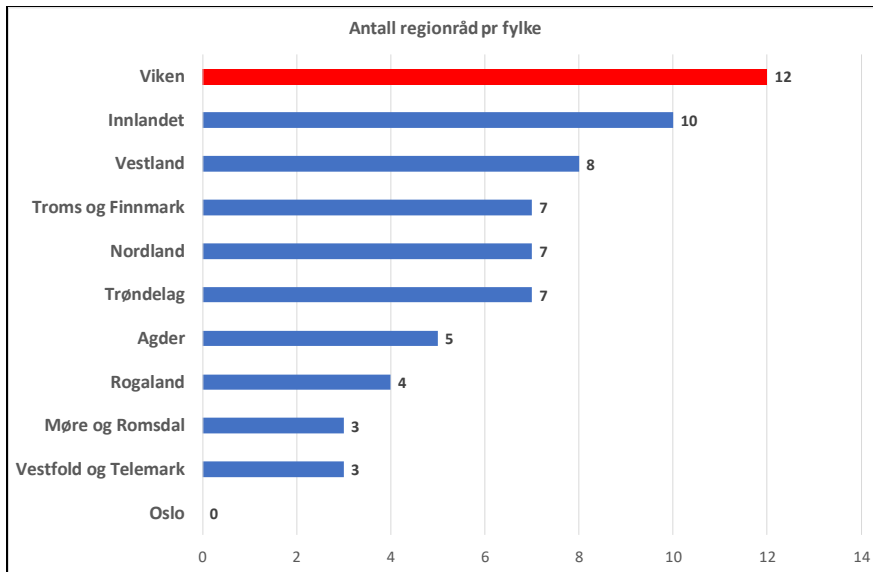
Figur 4.5 Dagens regionrådsinndeling i Viken

Nr	Regionråd	Innbyggere 1.1.2019	Areal km ²	Kommuner 2019
1	Samarbeidsrådet for Nedre Romerike	184613	1751	Skedsmo, Fet, Sørums, Lørenskog, Rælingen, Nittedal, Aurskog-Høland
2	Drammensregionen	155975	1255	Drammen, Nedre Eiker, Svelvik, Lier, Øvre Eiker, Sande
3	Nedre Glomma regionråd	150598	1224	Fredrikstad, Sarpsborg, Hvaler, Rakkestad
4	Follorrådet	142671	820	Ski, Oppegård, Ås, Frogn, Vestby, Nesodden, Enebakk
5	Gardermoregionen	108407	2055	Ullensaker, Nannestad, Eidsvoll, Hurdal, Nes, Gjerdrum
6	Regionrådet for Mosseregionen	62006	514	Moss, Rygge, Våler, Råde
7	Regionrådet for Kongsbergregionen	54076	8062	Kongsberg, Flesberg, Rollag, Nore og Uvdal, Notodden, Hjartdal, Tinn
8	Indre Østfold Regionråd	52382	1488	Askim, Eidsberg, Hobøl, Spydeberg, Trøgstad, Skiptvedt, Marker, Rømskog
9	Rådet for Ringeriksregionen	44133	1974	Ringerike, Hole, Jevnaker
10	Regionrådet for Halden og Aremark	32534	961	Halden, Aremark
11	Regionrådet for Hadeland	29539	1275	Jevnaker, Lunner, Gran
12	Regionrådet for Hallingdal	20568	5830	Ål, Gol, Hemsedal, Hol, Nes, Flå
13	Regionrådet i Midt-Buskerud	19709	1734	Modum, Krødsherad, Sigdal
	Sum	1057211	28943	

Tabell 4.1 Strukturelle kjennetegn ved dagens regionrådsinndeling

Nr	Kommune	Innbyggere 1.1.2019	Areal km ²	Særtrekk
1	Jevnaker	6846	226	Oppland fylke, medlem i både Rådet for Ringeriksregionen og Hadeland regionråd
2	Lunner	9051	292	Oppland fylke og medlem i Hadeland regionråd
3	Svelvik	6685	58	Vestfold og Telemark fylke og blir en del av nye Drammen fra 1.1.2020
4	Sande	9904	178	Vestfold og Telemark fylke og blir en del av nye Holmestrand fra 1.1.2020
5	Notodden	12682	919	Vestfold og Telemark fylke, medlem i Regionrådet for Kongsbergregionen
6	Tinn	5780	2045	Vestfold og Telemark fylke, medlem i Regionrådet for Kongsbergregionen
7	Hjartdal	1572	792	Vestfold og Telemark fylke, medlem i Regionrådet for Kongsbergregionen
8	Bærum	126841	192	Ikke medlem i regionråd
9	Asker	61523	101	Ikke medlem i regionråd, del av nye Asker fra 1.1.2020
10	Røyken	22635	113	Ikke medlem i regionråd, del av nye Asker fra 1.1.2020
11	Hurum	9521	163	Ikke medlem i regionråd, del av nye Asker fra 1.1.2020
12	Rømskog	673	183	Del av Aurskog-Høland kommune og Nedre Romerike fra 1.1.2020

Tabell 4.2 Særtrekk ved dagens regionråd i Viken

Figur 4.6 Antall regionråd pr fylke med ny fylkesinndeling. Hadeland inngår i Innlandet.

Nr	Regionråd	Folketall 1.1.2019	Nr	Regionråd	Folketall 1.1.2019
1	Trondheimsregionen	293416	34	Sør-Troms Regionråd	36399
2	Samarbeidsrådet for Nedre Romerike	184613	35	Indre Helgeland Regionråd	35871
3	Region Kristiansand	165458	36	Samarbeidsforum i Sunnfjord (SIS)	33811
4	Drammensregionen	155975	37	Inn-Trøndelagsregionen	33443
5	Sunnmøre Regionråd IKS	153053	38	Sogn Regionråd	32919
6	Nedre Glomma regionråd	150598	39	Regionrådet for Halden og Aremark	32534
7	Jærrådet	146108	40	Vesterålen Regionråd	32522
8	Follorådet	142671	41	Midt-Troms Regionråd	30464
9	Grenlandssamarbeidet	121773	42	Regionrådet for Hadeland	29539
10	Haugaland Vekst Regionråd	118407	43	Nordfjordreådet	29023
11	Midt-Trøndelag Regionråd	116644	44	Helgeland Regionråd	28258
12	Gardermoreregionen	108407	45	Øst-Finnmark Regionråd	27720
13	Regionrådet for Hamarregionen	94211	46	Ofoten Regionråd	25671
14	Østre Agder Regionråd	93188	47	Lindesnesregionen	25628
15	Tromsø-områdets Regionråd	84526	48	Fosen regionråd	25470
16	Salten Regionråd	83308	49	Ryfylke IKS	24988
17	Regionrådet for Gjøvikregionen	71302	50	Lofotrådet	24646
18	Samarbeidsrådet for Sunnhordland IKS	64853	51	Regionråd Dalane	24155
19	Romsdal Regionråd	62771	52	Regionrådet i Trøndelag sør	23357
20	Regionrådet for Mosseregionen	62006	53	Hardangerrådet IKS	22529
21	ORKidé-Nordmøre Regionråd	58132	54	Regionrådet for Fjellregionen	22475
22	Regionrådet for Kongsbergregionen	54076	55	Regionrådet for Hallingdal	20568
23	Indre Østfold Regionråd	52382	56	Regionrådet i Midt-Buskerud	19709
24	Regionrådet for Kongsvingerregionen	48700	57	Regionrådet for Nord-Gudbrandsdal	18499
25	Regionrådet Norhordland	45072	58	Regionstyret i Valdres	17657
26	Rådet for Ringeriksregionen	44133	59	Midt-Telemarkrådet	17461
27	Orkdalsregionen	42932	60	Nord-Troms Regionråd	15813
28	Vest-Finnmark Regionråd	42548	61	Vest-Telemarkrådet	14050
29	Regionrådet for Sør-Østerdal	39655	62	Regionrådet for Midt-Gudbrandsdal	13294
30	Regionrådet for Lillehammerregionen	39254	63	Sør Helgeland Regionråd	13109
31	Regionrådet Vest	38117	64	HAFS Regionråd	7994
32	Namdal Regionråd	37807	65	Setesdal Regionråd	6939
33	Listerrådet	36940	66	Ávjovárre Urfoiksregion	5597

Tabell 4.3 Dagens regionråd rangert etter folketall pr 1.1.2019. Hele landet.

Nr	Regionråd	Areal km ²	Nr	Regionråd	Areal km ²
1	Øst-Finnmark Regionråd	18751	34	Nordfjorderrådet	3472
2	Ávjavárre Urfoiksregion	15160	35	Østre Agder Regionråd	3436
3	Vest-Finnmark Regionråd	14721	36	Fosen regionråd	3226
4	Namdal Regionråd	13021	37	Sør Helgeland Regionråd	3209
5	Regionrådet for Fjellregionen	12609	38	Regionrådet for Gjøvikregionen	3168
6	Midt-Trøndelag Regionråd	12089	39	Regionrådet for Midt-Gudbrandsdal	3131
7	Salten Regionråd	11968	40	Region Kristiansand	3088
8	Regionrådet for Sør-Østerdal	10651	41	Vesterålen Regionråd	3039
9	Regionrådet for Nord-Gudbrandsdal	9904	42	Samarbeidsrådet for Sunnhordland IKS	2977
10	Sogn Regionråd	9590	43	Samarbeidsforum i Sunnfjord (SIS)	2901
11	Nord-Troms Regionråd	9367	44	Grenlandssamarbeidet	2829
12	Indre Helgeland Regionråd	9182	45	Sør-Troms Regionråd	2767
13	Midt-Troms Regionråd	8634	46	Regionrådet for Hamarregionen	2724
14	Regionrådet i Trøndelag sør	8249	47	Regionrådet Norhordland	2566
15	Regionrådet for Kongsbergregionen	8062	48	Regionrådet for Lillehammerregionen	2309
16	Vest-Telemarkrådet	7698	49	Lindesnesregionen	2073
17	Hardangerrådet IKS	6303	50	Gardermoreregionen	2055
18	Trondheimsregionen	6059	51	Rådet for Ringeriksregionen	1974
19	ORKidé-Nordmøre Regionråd	5907	52	Regionråd Dalane	1786
20	Regionrådet for Hallingdal	5830	53	Samarbeidsrådet for Nedre Romerike	1751
21	Sunnmøre Regionråd IKS	5608	54	Regionrådet i Midt-Buskerud	1734
22	Regionstyret i Valdres	5406	55	Indre Østfold Regionråd	1488
23	Tromsø-områdets Regionråd	5110	56	Jærrådet	1476
24	Ofoten Regionråd	4991	57	Regionrådet for Hadeland	1275
25	Inn-Trøndelagsregionen	4876	58	Drammensregionen	1255
26	Helgeland Regionråd	4859	59	HAFS Regionråd	1230
27	Haugaland Vekst Regionråd	4666	60	Lofotrådet	1230
28	Setesdal Regionråd	4594	61	Nedre Glomma regionråd	1224
29	Regionrådet for Kongsvingerregionen	4579	62	Midt-Telemarkrådet	1014
30	Orkdalsregionen	4479	63	Regionrådet for Halden og Aremark	961
31	Ryfylke IKS	4370	64	Follorådet	820
32	Listerrådet	4177	65	Regionrådet for Mosseregionen	514
33	Romsdal Regionråd	3939	66	Regionrådet Vest	315

Tabell 4.4 Dagens regionråd rangert etter areal. Hele landet.

4.6 Regional planstruktur

Innenfor Viken er det i dag mange aktører som har en rolle i den regionale planleggingen. Her rettes oppmerksomheten mot fylkeskommunenes regionale planstruktur. Viken er i gang med å utvikle et fremtidsrettet plan- og styringssystem, herunder integrere styringssystem og bærekraftsmål inn i regional planstrategi.

Det regionale plansystem i dagens tre fylker framgår av oversiktene nedenfor. I dag finnes 37 forskjellige regionale planer i regi av de tre fylkeskommunene. Østfold er det eneste fylke som har en fylkesplan, mens øvrige planer er regionale temaplaner. En nærmere gjennomgang av dagens planstruktur der vi også tar hensyn til samarbeid om bypakker og byvekstavtaler viser følgende:

- Østfold er det eneste fylke som har videreført fylkesplan som en helhetlig regional plan
- Temaplanene er stor grad lokalt og regionalt tilpasset og er forskjellig mellom de tre fylkene. Alle tre fylkene har imidlertid regionale planer innenfor samme temaområder som areal og transport og kulturminne.
- De fleste temaplaner er tilpasset funksjonelle regioner i form av fylkesoverskridende vannregioner, fjellområder og delregioner innenfor fylkene, som Romerike, kystsonerkommuner og havnekommuner
- Areal- og transportplanlegging er et gjennomgående plantema i alle fylkeskommunene og mange av kommunene. Forpliktende areal- og transportplanlegging er et hovedtema i bypakker og pågående forhandlinger om byvekstavtaler, der statlige etater,

fylkeskommunen og berørte kommuner er avtaleparter. Utenfor det formelle plansystem er også Osloregionen og Østlandssamarbeidet engasjert i areal- og transportplanlegging.

- Kommunenes involvering som formelle avtaleparter i dagens bypakker er begrenset til noen utvalgte kommuner i berørte byregioner:
  - Oslo kommune i Oslopakke 3
  - Drammen, Lier, Nedre Eiker og Øvre Eiker i Buskerudbysamarbeidet, inkludert også Kongsberg kommune i den første bypakken
  - Kommunene Fredrikstad og Sarpsborg i Bypakke Nedre Glomma
  - Kommunene Bærum, Oppegård (Nordre Follo), Skedsmo (Lillestrøm) og Oslo er invitert til å delta i den politiske styringsgruppen i pågående forhandlinger om byvekstavtale for hovedstadsområdet. Utvidelse med andre kommuner innenfor bybåndet kan være aktuelt.

Nr	Tittel på virkemiddel (HP=Handlingsprogram)	Avgrensning/målgrupper
	Fylkesplaner	
1	Fylkesplan for Østfold (med regionale planbestemmelser)	Kun Østfold
	Regionale temaplaner	
2	Regional transportplan (+HP 2017-2020)	Østfoldsamfunnet og stat (SVV, Bane Nor)
3	Regional plan for klima og energi (+HP under rullering)	Østfoldsamfunnet
4	Regional plan for næringsutvikling, forskning og innovasjon i Østfold 2017-2021	Østfoldsamfunnet
5	Regional kompetanseplan for Østfold mot 2050 (2015-2019)	Østfoldsamfunnet
6	Fylkesdelplan barn og unge	Østfoldsamfunnet
7	Regional plan for folkehelse (+HP)	Østfoldsamfunnet
8	Regionalplan fysisk aktivitet (+HP under rullering)	Østfoldsamfunnet
9	Kulturminneplan for Østfold (+HP)	Østfoldsamfunnet
10	Regionalplan kultur (+HP under rullering)	Østfoldsamfunnet
11	Regional kystsonesplan (+HP 2015-2019)	Kystkommuner
12	Regional plan vindkraft	Kommuner, utbyggere, NVE
13	Plan for vannforvaltning Haldenvassdraget (+HP 2018-2021)	Kun Østfold
14	Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma (+HP 2018)	Samordnet med Akershus. Rullerer. HP.
15	Midl. retningslinjer for deponering av masser	Kommuner, utbyggere og grunneiere

Tabell 4.5 Regionale planer i Østfold fylkeskommune

Nr	Tittel på virkemiddel (HP=Handlingsprogram)	Avgrensning/målgrupper
	Regionale temaplaner	
1	Regional plan for areal&transport i Oslo og Akershus med HP 2015-2018	Omfattende, flerårige felles tiltak Oslo og Akershus + kommuner
2	Regional plan for handel, service og senterstruktur med. HP 2019-2022 og regional planbestemmelse.	Regionale planbestemmelser og -retningslinjer
3	Regional plan for innovasjon & nyskaping i Oslo og Akershus med HP 2019	Næring, offentlig, privat, regionale organisasjoner, NFR, IN, Siva
4	Regional plan for kompetanse (under arbeid)	Alle grupper. Ny felles reg. plan i Viken?
5	Regional plan for klima og energi med HP 2019-2022	Handlingsplan 2019-2022 vedtatt 2018
6	Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet med HP 2017-2020	Offentlig/privat. Handlingsplan vedtatt 2016
7	Regional plan for kulturminner og kulturmiljøer	Strategier, retn.linjer, HP under revisjon 2018-2019
8	Regional plan for vannforvaltning Glomma med HP 2018-2021	Samordnet med Østfold. Rullerer. Handlingsplan.
9	Regional plan for masseforvaltning med HP 2017-2020	Næring, offentlig, privat. Regionale planretn.linjer

Tabell 4.6 Regionale planer i Akershus fylkeskommune

Nr	Tittel på virkemiddel (HP=Handlingsprogram)	Avgrensning/målgrupper
	Regionale temaplaner	
1	Areal- og transportplan for Buskerudbyen 2013-2023 (+HP)	Lier, Drammen, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Kongsberg
2	Regional plan for areal og transport i Buskerud 2018-2035 (+HP)	
3	Regional plan for næringsutvikling og verdiskaping (+HP rullering)	Offentlig, næringsliv, akademia, organisasjoner
4	Regional plan for kunnskapssamfunnet (+HP rullering)	Offentlig, næringsliv, akademia, organisasjoner
5	Regional plan for kulturminnevern, Kulturminnekompaset (+HP)	Offentlig, organisasjoner, næringsliv
7	Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016-2021 (+HP)	Vannregion definert i forskrift, Bfk er vannregionmyndighet
8	Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021 (+HP 2018)	Ringerike, Hole, Lier, Røyken, Hurum
9	Regional plan for vassforvaltning i vassregion Sogn og Fjordane 2016-2021 (+HP)	Ål, Hol, Hemsedal
10	Regional plan for Hardangervidda 2011-2025 (+HP)	Interfylkeskommunal. Nore og Uvdal, Rollag, Hol
11	Regional plan for Nordfjella 2014-2025 (+HP)	Interfylkeskommunal. Hol, Ål, Hemsedal
12	Regional plan for Norefjell - Reinsjøfjell (planarbeid pågår)	Nore og Uvdal, Nes, Flå, Krødsherad, Sigdal
13	Regional plan for Ringeriksregionen (plan skal igangsettes)	Ringerike, Hole og Jevnaker
14	Fylkesdelplan for avkjørslar og byggegrenser langs riksvegnettet i Buskerud, del 1 og del 2	
14	Regional plan for lokalisering av tømmerhavn (plan skal igangsettes)	Drammensfjorden/Oslofjorden

Tabell 4.7 Regionale planer i Buskerud fylkeskommune

4.7 Samsvarsanalyser

I faglige vurderinger av den grunnleggende forvaltningsstruktur er det anbefalt at både kommuner og fylkeskommuner bør tilpasses felles- bo og arbeidsmarkedsområder. Ekspertutvalget for kommunereformen anbefalte to dimensjonerende kriterier for den norske generalistkommunen, dels en veiledende minstestørrelse på 15-20.000 innbyggere for å sikre faglig bærekraft og dels at kommuneinndelingen bør tilpasses funksjonelle samfunnsutviklingsområder, bl.a. av hensyn til effektiv areal- og samfunnsplanlegging. Tilsvarende tenkning om geografisk funksjonelle regioner med utgangspunkt i landets hovedbyer gjorde seg gjeldende i forarbeidene til regionreformen.

Ut fra oversiktene ovenfor kan det trekkes flere viktige konklusjoner om graden av samsvar mellom grunnleggende forvaltningsstruktur og funksjonelle inndelinger i Viken:

- Kommuneinndelingen er sterkt polarisert og bryter grunnleggende med kommunereformens mål og prinsipper om både minstestørrelser og geografisk funksjonelle kommuner. Fragmenterte byregioner i form av oppdeling av sentraltettsteder og sammenhørende byregioner vil fortsatt være hovedregelen, til tross for syv pågående kommunesammenslutninger.
- Viken som fylke omfatter ikke Oslo kommune og framstår som et polysentrisk omkringliggende byregionfylke uten politisk og administrativ forankring i den største byen. Viken fylke preges også av grenseoverskridende kommuneregioner mot Innlandet og Vestfold og Telemark.
- Den statlige organiseringen på regionalt nivå preges av mange kryssende administrative inndelinger som avviker fra fylkesinndelingen. Staten har også ansvar for en oppdelt statlig kontorstruktur på kommunenivå som i liten grad sammenfaller med felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Sektorfaglige hensyn og ikke territorielle samordningshensyn har vært avgjørende for den statlige forvaltningens oppbygging.

Med utgangspunkt i en slik administrativ grunnstruktur vil mange viktige samfunnsmessige utfordringer være grensekryssende. Det betyr i praksis at en rekke nasjonale og regionale hovedutfordringer må finne sin løsning i en samarbeidsstruktur på lokalt og regionalt nivå. Alternativet kan være en utvikling mot mindre velfungerende byregioner, med dårligere tjenester og stigende ineffektivitet i den offentlige forvaltningen.

I foreliggende utredning er det ikke foretatt noen evaluering av dagens lokale og regionale samarbeidsstruktur i Viken. Ut fra beskrivelsen av det pågående samarbeid, kan det likevel pekes på flere viktige kjennetegn ved dagens samarbeidsstruktur:

- Den formelle og juridisk bindende planstrukturen på kommunenivå følger av kommuneinndelingen og kan betraktes som fragmentert og dysfunksjonell fordi det i dag ikke finnes bindende kommuneplaner for sammenhørende bysamfunn og geografisk funksjonelle områder.
- Syv større kommuner bidrar til bedre geografisk funksjonalitet, men fortsatt vil alle de sentrale byområdene i Viken være flerkommunale. Manglende funksjonalitet i kommuneplanleggingen vil fortsatt stille store krav til regional plansamordning og løpende statlig kontroll og tilsyn med kommuneplaner.
- Dagens regionrådsinndeling er godt i samsvar med gjeldende inndeling i bo- og arbeidsmarkedsinndeling, herunder etablerte subregioner i Akershus (Oslo BA-region). Dagens regionrådsområder er derfor interessante arenaer for regionalt samarbeid om samfunnsutvikling og offentlige velferdstjenester.
- Dagens planområder for areal og transport har en funksjonell begrunnelse, men er i varierende grad dekkende for helhetlige sammenhengende bystrukturer. Definerte planområder er forankret i dagens fylkeskommuner, statlig pålagt samarbeid mellom Oslo og Akershus og planområder som er etablert som et resultat av statlig initiert samarbeid om bymiljøavtaler og bypakker.
- Dagens regionale plansystem preges av mange regionale planer, mange involverte planmyndigheter og et omfattende system for løpende koordinering og samordning av den løpende areal- og samfunnsplanleggingen. Kommunenes deltakelse og regionale påvirkningskraft i regionale planprosesser varierer. Store og sentrale kommuner berøres i ulik grad av statlig styring og statlige virkemidler som følger med bypakker og byvekstavtaler.
- Kommune- og regionreformen skaper muligheter for å bygge opp et mer sammenhengende og helhetlig plansystem for sammenhørende byregioner og øvrige kommuneregioner i Viken.

5 Analyse av regionrådene i Viken

5.1 Definisjon av regionråd

NIVI Analyse har gjennomført nasjonale kartlegginger av regionråd i 2007 og 2018¹³. Følgende definisjon er lagt til grunn: Regionråd kan i korthet defineres som et generelt samarbeidsorgan mellom kommuner som har som formål å ivareta kommunenes felles utfordringer og interesser overfor omverden. Et regionråd er et vedtektsfestet organ. Det er ledet av et politisk styre og det må være i operativ virksomhet. Et regionråd er som regel et initierende og koordinerende organ, men kan også ivareta andre roller, inkludert produksjonsoppgaver på vegne av medlemskommunene.

I tidligere kartlegginger er følgende kriterier lagt til grunn:

- Samarbeidsorganet må være et politisk samarbeidsorgan mellom kommuner der minst ordførerne deltar med stemmerett i det politiske styringsorganet. Det godtas deltakelse fra andre aktører som rådmenn, tillitsvalgte og representanter for næringslivet eller fylkeskommunen. Samarbeidsorganer hvor flere fylkeskommuner deltar og/eller som i hovedsak driver strategisk-politisk interessearbeid, vil normalt ikke bli definert som et regionråd.
- Samarbeidsorganet må være formalisert med egne vedtekter eller skriftlig samarbeidsavtale. Etter en nærmere vurdering i forhold til øvrige kriterier godtas også likelydende vedtak i deltakende samarbeidskommuner som det formelle grunnlaget for samarbeidsorganet.
- Samarbeidsorganet må ha mange typer saker som arbeidsfelt dvs. ikke være et sektororgan. Det er her lagt vekt på hva som er det formelle og viktigste formålet med organet. At for eksempel samarbeidsorganer med næringspolitikk som hovedformål i praksis kan brukes til koordinering av andre typer saker mellom kommuner, er normalt ikke nok til å bli definert som et regionråd.
- Samarbeidsorganet må være i operativ funksjon dvs. avholdt møter eller behandlet saker i løpet av det siste året.

5.2 Nasjonale trender

I den siste nasjonale kartleggingen konkluderes det med at regionrådenes viktigste begrunnelse knyttes sterkere til den regionale utviklingsrollen. Kartleggingen tyder på at mange av regionrådene har vært gjennom en tiårsperiode preget av demokratisering, profesjonalisering og formalisering. Demokratiseringen kommer til uttrykk ved at mange av regionrådene har fått flere faste deltakere fra kommunestyrene. Profesjonaliseringen kommer til uttrykk ved at flere regionråd har fast administrasjon og et større regionalt fagmiljø å spille på. Det registreres også at mange regionråd har vært gjennom en omstillingsfase hvor vedtekter og regulering av regionrådenes virksomhet er endret.

Det registreres samtidig store variasjoner i regionrådenes stilling i ulike deler av landet. Pågående kommunesammenslutninger er en del av bildet som gjør at aktiviteten i regionrådet kan variere.

I rapporten fra 2018 pekes det på følgende trender:

---

¹³ NIVI Rapport 2018:3 Regionråd i Norge

- De fleste regionråd videreføres som generalistorganer for samarbeid om både tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling
- Den regionale utviklingsrollen gis høyere prioritet og ser ut til å ha vært avgjørende for nyetablering av flere regionråd. Moderne regionråd framstår som nært koplet til areal- og transportplanlegging, strategisk næringsplan, interkommunalt næringsapparat, samordning av planprosesser og avtalebasert opptreden i forhold til fylkeskommunen og/eller statlige aktører.
- Det observeres en trend mot intern todeling av regionrådenes roller. Politikerne og den politiske organiseringen orienterer seg mot rollen som samfunnsutvikler, mens rådmennene og kommuneadministrasjonene får et tyngre ansvar for å utvikle samarbeidet om administrasjon og tjenester.
- Noen regionråd står utenfor denne typen dynamiske prosesser knyttet til regionale utviklingsoppgaver og nye former for samarbeid om tjenesteproduksjon. I deler av landet observeres en regional dagsorden preget av lokal konkurranse og uenighet om roller, ofte kombinert med at kommunene opplever mangel på kapasitet og kompetanse til å ivareta utviklingsoppgaver. En del av bildet kan også være at de regionale aktørene opptrer lite samordnet overfor kommunene og deres viktigste samarbeidsarenaer. Resultatet er store regionale ulikheter i innovasjonsressurser og virkemidler for innovasjon og omstilling i kommunene.
- Forholdet mellom regionrådene og fylkeskommunen preges av høyst ulike relasjoner og forskjellig organisering i ulike deler av landet. Forholdet til fylkesmannen preges av dialog om prosjektfinansiering.
- Det antas at kommunelovens §27 er hjemmelsgrunnlag for en stor andel av regionrådene. Antall regionråd som er organisert som interkommunalt selskap (IKS) ligger stabilt på rundt 10 prosent, knyttet til de samme områder av landet hvor dette har vært en tradisjon (Helgeland, Hordaland, Haugalandet).

5.3 Regulering i ny kommunelov

I ny kommunelov, som iverksettes etter kommunevalget i 2019, angis i §17-1 hvilke former interkommunalt samarbeid skal foregå i:

- Interkommunalt politisk råd
- Kommunalt oppgavefellesskap
- Vertskommunesamarbeid
- Interkommunalt selskap
- Aksjeselskap
- Samvirkeforetak
- På annen måte som det er rettslig adgang til

Ny kommunelov innebærer at regionråd som har vært regulert etter kommunelovens §27 i gjeldende kommunelov må reguleres i tråd med nye bestemmelser. Interkommunalt politisk råd er tilrettelagt for den politiske delen av regionrådet, mens kommunalt oppgavefellesskap er beregnet for den felles oppgaveløsningen (produksjonsoppgavene) som evt. kan være organisert som en del av dagens regionråd. For regionråd som i dag er organisert som §27-organer er det gitt en overgangsperiode på fire år for å komme i tråd med de nye bestemmelsene i ny kommunelov. Ny kommunelov påvirker ikke reguleringen av regionråd som i dag er organisert som interkommunale selskaper. Disse kan fortsette som før.

Hvis det er uklart om regionrådet rettslig sett er et §27-organ eller et fritt avtalebasert samarbeid som kan være en lovlig samarbeidsform, må det gjøres en konkret vurdering av oppgaver og myndighet i samarbeidet. For å unngå gråsoner bør antakelig alle regionråd som ikke er

organisert som interkommunalt selskap tilpasse seg bestemmelsene i ny kommunelov så snart som mulig.

Flere av landets regionråd er i ferd med å tilpasse seg ny kommunelov. I Viken er Gardermoregionen først ute med revisjon av sine vedtekter. Organisering som interkommunalt politisk råd etter kapittel 18 i ny kommunelov innebærer bl.a. følgende:

- To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd
- Rådet kan behandle saker som går på tvers av kommune- og fylkesgrenser
- Rådet kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Rådet kan likevel gis myndighet til å treffe slike vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.
- Rådets navn må inneholde ordene interkommunalt politisk råd
- Den enkelte deltaker har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av rådets forpliktelser
- Rådet må organiseres med representantskap som øverste organ. Deltakerne i rådet skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Medlemmene skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer. Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av rådet.
- Det skal inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i rådet. Minimumskrav til avtalen er gitt i loven. Samarbeidsavtalen skal bl.a. fastsette om rådet er et eget rettssubjekt, medlemmer i representantskapet, hvilken type saker rådet skal kunne behandle, hvilken myndighet som er lagt til rådet og hvordan rådet skal oppløses.

5.4 Dagens regionråd i Viken

I tidligere kartlegginger har det vært skilt mellom ulike regionrådsmodeller avhengig av regionrådenes formål og den politiske og administrative organiseringen, der særlig følgende organisatoriske kjennetegn kan variere:

- Sammensetningen av regionrådet, herunder antall politikere pr kommune, deltakelse fra rådmennene og evt. andre representanter fra fylkeskommunen, fylkesmannen, næringslivet eller andre
- Fordeling av stemmerett og møte- og talerett mellom deltakerne
- Forekomst av flere styringsorganer som representantskap eller ting med bredere deltakelse, samt styre/arbeidsutvalg for å lede det løpende samarbeidet i regionrådet
- Forekomst av rådmannsgruppe og rådmennenes rolle f.eks. ved saksforberedelse og oppfølging av felles prosjekter og samarbeidsordninger
- Forekomst av fast sekretariat for regionrådet, arbeidsgiver og dimensjonering av sekretariatet, samt forekomst av andre prosjektrelaterte stillinger som del av regionrådets virksomhet
- Finansieringsform og kostnadsfordeling, herunder evt. fast finansiering fra fylkeskommunen og/eller fylkesmannen

Nedenfor beskrives dagens regionråd i Viken med vekt på nøkkelinformasjon om den politiske og administrative organiseringen, herunder forholdet til fylkeskommunen. Partnerskapsavtalen i Buskerud og tilsvarende avtale i Oppland er beskrevet i eget punkt.

Regionrådenes formål og organisering vil flere steder bli sterkt berørt av den kommende tilpasningen til ny kommunelov. Det gjelder i særlig grad regionråd hvor samarbeidet har omfattet både interessepolitisk samarbeid og driftsoppgaver eller tjenesteproduksjon.

5.5 Regionrådenes formål

Flere av dagens regionråd har formålsparagrafer som understreker at regionrådet er et generalistorgan for samarbeid om både regionale utviklingsoppgaver og tradisjonelt interkommunalt samarbeid om administrasjon og tjenester. Formålet med Kongsbergregionen kan tjene som eksempel, der §2 i vedtektene lyder:

Regionrådet skal:

- *Være et samarbeids- og interesseorgan for de deltagende kommunene*
- *Arbeide for utvikling av regionen gjennom større grad av forpliktende samarbeid*
- *Ivareta interessene til regionen overfor fylket, stat og andre organer på regions-, fylkes- og rikspan*
- *Profilere regionen som et attraktivt boområde, arbeidsmarked og opplevelsesregion*
- *Arbeide for samordning og effektivisering av den kommunale tjenesteproduksjonen i regionen*
- *Utarbeide forslag til strategier for utvikling av regionen der regionen skaper verdier i samspillet teknologi – natur – kultur.*

Nedre Glomma regionråd har nylig revidert sine vedtekter som vektlegger samarbeid som fremmer regionens interesser (vedtatt 26.01.2018):

1.2 Regionrådets formål er å initiere, utvikle og støtte samarbeidstiltak som fremmer regionens interesser og styrker regionens posisjon som en bærekraftig og konkurransedyktig region.

Gardermoregionen har vedtekter (i utkast form) som er utformet i tråd med ny kommunelov. Formålet med Gardermoregionen politiske råd uttrykkes som følger:

- *styrke Gardermoregionen omdømme og være kommunenes felles redskap for bærekraftig regional vekst, gode livsvilkår, samordnet tjenesteyting og effektivisering*
- *etablere en felles forståelse for utfordringene i regionen og å søke løsninger som utnytter de positive virkningene av den strategiske beliggenhet, nærhet til hovedflyplassen og annen sentral infrastruktur*
- *gjennomføre en langsiktig og helhetlig planlegging for å bevare og videreutvikle regionens fortrinn*
- *styrke etablering og utvikling av næringsliv, universitet/høyskole, offentlige/statlige institusjoner og frivillig sektor gjennom felles initiativer og prosjekter*
- *tilrettelegge og samordne tilbudet av offentlige tjenester for å gjøre regionen til et attraktivt og godt område å bo og leve i*

I vedtektene for Gardermoregionen angis følgende innsatsområder for samarbeidet:

- *Interessepolitikk: Styrke områder slik som samferdsel, arealbruk, næringsutvikling, høyere utdanning og statlige arbeidsplasser.*
- *Regional utvikling: Utnytte muligheter som den strategiske beliggenhet gir for utvikling av næring og lokalsamfunn.*
- *Livsvilkår: Utvikle tjenester til innbyggerne, bedre levekår, styrke kultur og bygge felles identitet.*
- *Interkommunalt samarbeid: Utvikle og styrke samarbeid til beste for innbyggerne*
- *Omdømmebygging: Synliggjøre Gardermoregionen gjennom profilering og utvikling av digitale plattformer.*

Også på Nedre Romerike har samarbeidsrådet nylig revidert sine vedtekter (31.05.2016). Her vektlegges bl.a. samordnet areal og transport blant satsingsområdene:

§ 2 Formål

Samarbeidsrådet skal være deltakerkommunens felles drøftings- og samordningsorgan og skal ivareta, styrke og utvikle felles interesser på regionalt og nasjonalt nivå.

Hovedsatsningsområder skal være:

- Samordnet areal og transport
  - o å bidra til at det sikres tilstrekkelige midler til planlegging, utbedring og vedlikehold av samferdselsprosjekter i regionen,
- Utvikling av næringsmiljøer av regional og nasjonal betydning
- Tilrettelegger av møteplasser og arenaer for erfaringsutveksling på regionnivå.

Samarbeidsrådet kan også være en arena for drøfting og samhandling om kommunereformen.

Samarbeidsrådet skal ikke utøve offentlig myndighet på vegne av deltakerkommunene, eller drive med tilskuddsforvaltning.

5.6 Politisk organisering

Gjennomgang av regionrådenes vedtekter viser at dagens regionråd er organisert som følger:

- De fleste er organisert med to politiske styringsorganer, regionråd og representantskap/ting. I noen tilfeller erstatter en årskonferanse eller en regionkonferanse en bredere politisk arena.
- Regionrådet består alltid av ordførerne, som regel med tillegg av 1-2 andre politikere pr kommune
- Rådmennene og/eller rådmannsutvalg har alltid møte- og talerett i regionrådet. I noen tilfeller er rådmennene også faste medlemmer av regionrådet (Follo og Indre Østfold).
- Fylkeskommunen er ulikt representert i regionrådene i de ulike fylkene. Fylkeskommunens representasjon er også i varierende grad vedtektsfestet.
- I Buskerud er fylkeskommunen representert i alle regionrådene som avtalepart i partnerskapsavtalen med to politiske representanter og en administrativ regionkontakt. Buskerud fylkeskommune deltar vanligvis ikke i regionrådets ordinære vedtektsfestede organer, med unntak for i Midt-Buskerud og Ringeriksregionen.
- I Akershus er fylkesordfører fast medlem av regionrådene, i ett tilfelle også fylkesrådmannen (Follorådet).
- I Østfold har fylkeskommunen kun møte- og talerett etter behov.
- Oppland fylkeskommune oppnevner to fylkestingspolitikere som ordinære medlemmer i Regionrådet for Hadeland

Forøvrig noteres følgende:

- Ved avstemninger er vanlig praksis at hver kommune har én stemme
- De fleste regionråd har et arbeidsutvalg som kan bestå av leder, nestleder og representant fra rådmannsgruppen
- Faggrupper eller sektorfaglige utvalg kan oppnevnes etter behov
- Funksjonstiden for ledelsen i regionrådet er som regel 2 år, men kan variere fra 1-4 år
- Møtefrekvens i regionrådet er som regel rundt 6 møter i året, men kan være vedtektsfestet til minst fire møter pr år (Nedre Romerike), vanligvis hver annen måned (Kongsbergregionen), vanligvis månedlige møter (Follorådet) eller bestemmes løpende etter behov.

Regionråd	Medlemmer i regionrådet (interkom.politisk råd)	Møte- og talerett i regionrådet	Styre/Arbeidsutvalg	Representantskap/ting
Drammensregionen	Møteplass for ordførere og rådmenn	Ikke relevant	Nei	Nei
Regionrådet for Kongsbergregionen	Ordførerne	Rådmennene (utvalg), regional koordinator		Representantskap bestående av formannskapene, minst én årskonferanse, sentrale aktører kan være representert.
Regionrådet i Midt-Buskerud	Ordførerne	To valgte repr fra Buskerud fk, Rådmannsforum og administrativ fylkeskontakt		Felles formannskapsmøter 2 ganger pr år
Regionrådet for Hallingdal	Ordførerne	Administrasjonssjefer	Kan oppnevne arbeidsutvalg etter behov	Hallingtinget, 5 repr fra hver kommune, møter minst 2 ganger pr år, adm.sjefer tale- og forslagsrett, andre innkalles etter behov
Rådet for Ringeriksregionen	Ordførerne, regionkoordinator	Rådmennene, regionkoordinator, adm fylkeskontakt		Ringerikstinget, formannskapene, to politiske repr fra hver av Buskerud fk og Oppland fk, regionkoordinator
Regionrådet for Hadeland	Ordfører og to politikere pr kommune, to politikere fra Oppland fk	Rådmennene, adm repr fra Oppland fk, Fylkesmannen		Felles formannskapsmøte (Hadelandsting), deltakelse fra administrasjon og næringsliv
Gardermoregionen	Styre med ordførerne og fylkesordfører	Rådmenn (utvalg), fylkesrådmannen	Styrets leder og nestleder	Årskonferanse med deltakelse fra formannskapene og fylkesutvalget. Felles kommunestyremøte/samrådsmøte etter behov.
Samarbeidsrådet for Nedre Romerike	Styre med ordførerne og fylkesordfører	Rådmennene (rådmannsgruppa)		Årlig samarbeidsmøte formannskap/fylkesutvalg
Follorådet	Ordførere og rådmenn i kommunene og Akershus fylkeskommune	Rådmennene (kollegiet), Fylkesmannen, Oslo kommune	Leder, nestleder, deres respektive rådmenn og daglig leder	Follomøtet bestående av formannskapene og fylkesutvalget i Akerhus fk
Indre Østfold Regionråd	Ordfører, rådmann, en annen politiker pr kommune	Rådmennene, repr fra Østfold fk		Felles formannskapsmøte eller innkalling av flere politikere i store saker
Regionrådet for Mosseregionen	Ordfører, en opposisjonspolitiker pr kommune	Rådmenene (kollegiet)		Årskonferanse med bred deltakelse
Nedre Glomma regionråd	Ordfører, en posisjons- og opp.politiker pr kommune	Rådmennene	Ordførerne, rådmenn møte- og talerett	Årlig regionkonferanse
Regionrådet for Halden og Aremark	Ordfører og to politikere pr kommune	Rådmennene		Felles formannskapsmøte i store saker

Tabell 5.1 Oversikt over politiske styringsorganer i dagens regionråd definert i gjeldende vedtekter

5.7 Administrativ organisering

Alle dagens regionråd har et fast sekretariat, med unntak for Drammensregionen hvor det ikke er behov for en fast avtalebasert sekretærfunksjon. Det mest vanlige er at sekretærfunksjonen er lagt til en vertskommune, evt. følger den kommunen som har lederen i regionrådet.

I vedtektene til regionrådene beskrives løsninger for regionrådets sekretærfunksjon som angitt nedenfor. I oversikten inngår også opplysninger om dagens dimensjonering i form av årsverk til sekretariat og prosjektstillinger.

- Kongsbergregionen: Regionrådet skal ha eget sekretariat, ledet av Regional koordinator, arbeidsgiveransvar i vertskommunen (Kongsberg). Sekretariatet er dimensjonert med 6,7 faste årsverk, herunder daglig leder (100%), anskaffelseskoordinator (70%), personvernombud (100%), kompetanserådgiver (100%), digitalisering/Suks-it (300%). I tillegg kommer 2,5 innleide årsverk til hhv. sak/arkiv-konsulent (150%) og Alle skal med konsulent (100%). Kongsberg kommune har arbeidsgiveransvaret.
- Midt-Buskerud: Sekretær skal være ansatt i en av kommunene, i dag en 100 prosent stilling som regionkoordinator i Modum kommune
- Hallingdal: Daglig leder ansettes av regionrådet, formelt arbeidsgiveransvar i sekretariatskommunen (Ål kommune). Regionrådet har tre fast ansatte, daglig leder, IKT-koordinator og en administrativ stilling. I tillegg kommer en halv prosjektstilling.
- Ringerike: Regionkoordinator er underordnet rådmannen i Hole som ivaretar lønns- og personalansvar og Ringerike kommune som vertskommune med teknisk arbeidsgiveransvar. Sekretariatsfunksjon tilsvarende 0,6 årsverk kjøpes for tiden fra Ringerike utvikling AS, som er et næringsutviklingselskap eid av Ringerike, Hole og Jevnaker kommuner og Høgskolen Sørøst-Norge.
- Hadeland: Regionkoordinator og regionrådets øvrige sekretariat er lokalisert til Gran rådhus. Utgifter til dette reguleres gjennom egen avtale. Sekretariatet oppgis å være dimensjonert med 2,5 årsverk med tillegg av 2,0 årsverk i prosjektstillinger.
- Gardermoreregionen: Sekretærfunksjonen er lagt til Gjerdrum kommune. Det er avtalt 0,2 årsverk, men reelt sett beregnes 0,5 årsverk til sekretær.
- Nedre Romerike: Lørenskog kommune er vertskommune og formell arbeidsgiver for sekretariatet. Sekretariatet består av regionkoordinator i 100 prosent stilling. I tillegg kommer en 100 prosent stilling som prosjektleder for regional næringsstrategi, som utløpet ved årsskiftet.
- Follo: Daglig leder rapporterer til Follorådets leder og er ansatt i en vertskommune. (Oppegård kommune). Sekretariatet er dimensjonert med en 100 prosent stilling som daglig leder.
- Indre Østfold: Sekretærfunksjon ivaretas av en av kommunene, i dag Hobøl kommune. Dagens dimensjonering er begrenset som følge av pågående kommunesammenslutning og moderat aktivitet i regionrådet. Stillingsandel anslås til under 10 prosent.
- Mossregionen: Sekretariatet tilligger den kommunen som har lederen i regionrådet. Dagens dimensjonering er minimal som følge av pågående kommunesammenslutning og moderat aktivitet i regionrådet. Stillingsandel anslås til under 10 prosent.
- Nedre Glomma: Sekretariatet tilligger den kommunen som har lederen i regionrådet. For tiden dekkes sekretærfunksjonen av rådgiver i Team Sekretariat i Sarpsborg kommune, som er en felles stilling som sekretær for flere råd og utvalg i kommunen. Stillingsandel anslås til under 10 prosent.
- Halden og Aremark: Halden kommune har sekretariatsansvaret. Regionrådet er nydannet og sekretærfunksjon er begrenset. Stillingsandel anslås til under 10 prosent.

Samlet ressursbruk til administrasjon og ledelse i dagens regionråd i Viken må betraktes som høyst begrenset. Sekretariatene for 13 regionråd er dimensjonert med 10 årsverk, varierende fra tilnærmet 0 til 2,5 faste årsverk (Hadeland). Omfanget på prosjektstillinger, som her inkluderer felles stillinger for kommunene og innleie, er beregnet til 12,7 årsverk, hvorav de fleste i Kongsbergregionen. Fordeling av stillinger er noe skjønnsmessig.

Regionrådenes samlede administrasjon inkludert sekretariat og prosjektstillinger utgjør for tiden 22,7 årsverk. Tallet er kvalitetssikret fra alle regionrådene.

Regionråd	Sekretariat	Prosjekt/innleie	Sum årsverk
Drammensregionen	0	0	0
Regionrådet for Kongsbergregionen	1	8,2	9,2
Regionrådet i Midt-Buskerud	1	0	1
Regionrådet for Hallingdal	2	1,5	3,5
Rådet for Ringeriksregionen	0,6	0	0,6
Regionrådet for Hadeland	2,5	2	4,5
Gardermoregionen	0,5	0	0,5
Samarbeidsrådet for Nedre Romerike	1	1	2
Follorådet	1	0	1
Indre Østfold Regionråd	0,1	0	0,1
Regionrådet for Mosseregionen	0,1	0	0,1
Nedre Glomma regionråd	0,1	0	0,1
Regionrådet for Halden og Aremark	0,1	0	0,1
Sum årsverk i Viken	10	12,7	22,7

Tabell 5.2 Årsverk til sekretariat og prosjektstillinger i dagens regionråd.

5.8 Finansiering

Regionrådenes virksomhet finansieres gjennom følgende kanaler:

- Fast tilskudd fra kommunene til drift og tiltak/prosjekter etter en nærmere angitt fordelingsnøkkel
- Kontingent fra fylkeskommunen som medlem av regionrådet (Akershus)
- Søkbare midler fra fylkeskommunen, evt. avtalebaserte midler til f.eks. etablererveiledning
- Faste partnerskapsmidler fra fylkeskommunen til utvikling og drift av regionrådet (Oppland fylkeskommune)
- Søkbare midler fra Fylkesmannen, direktorater og andre finansieringskilder

Dagens vedtekter sier følgende om finansieringen av dagens regionråd:

Kongsbergregionen: Kommunene betaler årlig kontingent til drift av sekretariatet og til tiltak/prosjekter jf. nærmere oversikt nedenfor. Halvparten av utgiftene fordeles likt, halvparten etter folketall. Kommunene dekker egne utgifter til møter og reiser. Større prosjekter skal søkes finansiert eksternt.

Midt-Buskerud: Kommunene og fylkeskommunene dekker egne utgifter til møter og reiser. Medlemskommunene dekker utgifter til sekretær med 1/3 hver. Spesielle utgifter dekkes etter avtale.

Hallingdal: Driftsutgifter og utgifter til tiltak/prosjekt fordeles med 70% etter deltakere i regionrådet og 30 prosent etter folketall

Ringerike: Deltakerkommunene inkl. fylkeskommunene dekker utgifter til møte, reise, diett mv. Medlemskommunene betaler årlig kontingent. Denne skal dekkes sekretariatsfunksjonen, løpende utgifter samt spesielle utgifter etter avtale.

Hadeland: Utgiftene ved regionrådets sekretariat reguleres gjennom egen avtale. Regionrådet er beslutningsorgan for partnerskapsavtalen med Oppland fylkeskommune.

Gardermoregionen: 25 kr pr innbygger (virksomheten finansieres ved tilskudd fra kommunene og eksterne kilder). Fylkeskommunens bidrag fastsettes etter egen avtale. I 2018 utgjorde fylkeskommunens kontingent 220.000 kr.

Nedre Romerike: Årlig tilskudd fra kommunene, tilskuddet fastsettes med en fast del som er like stor for alle og en variabel del som fastsettes ut fra innbyggertall. Fylkeskommunen betaler samme andel som den største av de øvrige deltakerkommunene.

Follo: Follorådets virksomhet finansieres gjennomløpende driftstilskudd, gjennom prosjekttilskudd og eksterne kilder. Det ordinære driftsbudsjettet dekkes med 20 prosent av Akershus fylkeskommune, mens det resterende fordeles på kommunene etter folketall pr 01.01 året før det enkelte budsjettår. I 2018 var driftstilskuddet fra Akershus fylkeskommune 279.205 kr.

Indre Østfold: Årlig medlemsbeløp 10.000 kr pr kommune. I tillegg innbetales en årlig kompensasjon til kommunen som ivaretar sekretariatsoppgavene. Kompensasjonen fordeles på innbyggertall pr. 1.1 det aktuelle år.

Mosseregionen: Samarbeidsorganet finansieres av den enkelte kommunes bidrag pr. innbygger.

Nedre Glomma: Kontingenten fastsettes av regionrådet og benyttes til å finansiere sekretærfunksjonen. Prosjekter og prioriterte tiltak finansieres gjennom tilskudd fra deltakende kommuner, fylkeskommunen og eksterne kilder.

Halden og Aremark: Kommunene er ansvarlige for sine respektive utgifter tilknyttet regionrådet

Samlet budsjett er klart størst for Regionrådet for Kongsbergregionen, der budsjettet for 2019 ligger på 24 mill. kr. Nøkkeltall for dagens finansiering vist i tabellen nedenfor. I budsjettet inngår en flere stillinger som kommunene har valgt å ha felles, som personvernombud, anskaffelseskoordinator, kompetanserådgiver og tre stillinger knyttet til digitalisering/it.

Som det framgår er kommunene de største bidragsyterne til driften. Regionrådet mottar 1,1 mill. kr fra Fylkesmannen i Telemark og 950.000 kr fra Fylkesmannen i Buskerud som faste pottter. I Telemark er det kun regionrådene som kan søke om prosjektskjønn fra Fylkesmannen, i Buskerud både regionrådene og den enkelte kommune. Regionrådet forholder seg i liten grad til fylkesgrensen og søker om midler til samme prosjekt til begge fylkesmennene gjennom Fylkesmannens portalløsning.

Finansiering fra fylkeskommunene har blitt mindre de siste årene. Kongsbergregionen får fast bidrag til etablererveiledning fra Buskerud fylkeskommune (300.000 kr) og søker for øvrig om midler til enkeltprosjekter på begge siden av grensen.

Under annen finansiering for 2019 inngår blant annet ca. 3 mill. kr fra Utdanningsdirektoratet til kompetansetiltak i skole og barnehage (Alle skal med).

Kilde	Finansiering 2018	Finansiering 2019
Kommunale bidrag - drift	4 670 000	5 750 000
Kommunale bidrag - tiltak/prosjekter	9 200 000	4 070 000
Kommunale bidrag totalt	13 870 000	9 820 000
Annen finansiering	5 700 000	14 350 000
Sum	19 570 000	24 170 000

Tabell 5.3 Aktiviteter og finansiering for Regionrådet for Kongsbergregionen

5.9 Nærmere om Buskerudmodellen

Buskerudmodellen brukes her om etablert samarbeidsstruktur mellom Buskerud fylkeskommunene og følgende faste kommuneregioner i Buskerud:

- Drammensregionen
- Kongsbergregionen
- Ringerike
- Midt-Buskerud
- Hallingdal

I Drammensregionen ble Rådet for Drammensregionen nedlagt i 2012. Rådet var et regionråd mellom Hurum, Røyken, Lier, Drammen, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Sande og Svelvik. Nedleggelsen innebar en deling der fem av kommunene dannet D5-regionen rundt Drammen, mens Lier, Røyken og Hurum dannet Region Vestviken. I 2016 ble også Region Vestviken nedlagt som følge av at Røyken og Hurum vedtok kommunesammenslutning med Asker. D5-regionen ble utvidet med Lier og Drammensregionen gikk over til en møteplass for ordførerne og en felles koordinering av kommunene interesser overfor bl.a. Buskerud fylkeskommune.

Alle de fem faste kommuneregionene har inngått en partnerskapsavtale med Buskerud fylkeskommune. Avtalepartene er regionrådet ved ordførerne og fylkeskommunen ved fylkesordfører. Den skriftlige avtalen består av tre deler:

Del 1: Likelydende del om avtalepartnere, formålet med avtalen, forankring, oppfølging av avtalen, årlige drøftingsmøter, rullering, 4-årig evaluering og endring av avtalen, samt et punkt om kommune- og regionreformen

Del 2: Regionale satsingsområder, men strategiske mål og prioriteringer for fylkeskommunen og definerte satsingsområder prioritert av kommunene

Del 3: Likelydende del om regelverk og forvaltning av regionale utviklingsmidler

De siste inngåtte avtalene gjelder for perioden 2017-2019. Del 1 av avtalene lyder som følger:

1: Partnerskapsavtale 2017-2019

Del 1 er en felles del av partnerskapsavtalen mellom Buskerud fylkeskommune og alle regionrådene/kommunesamarbeidet og dekker den generelle delen av avtalen.

1. Avtalepartnere

Partnerskapsavtalen er inngått mellom Buskerud fylkeskommune og regionrådet. Avtalen er først gyldig når den har vært oppe som egen sak i fylkesutvalg og regionråd og er signert av ordførerne.

2. Formålet med avtalen

Partnerskapsavtalen skal bidra til utvikling av hele fylket i et bærekraftig perspektiv. I fellesskap skal fylket utvikles til et velfungerende samfunn hvor det er godt å bo, leve og jobbe.

Denne avtalen tilrettelegger for samarbeidsområdene regionalutvikling, samferdsel og utdanning. Avtalen skal bidra til synlige resultater gjennom dialog, konstruktivt engasjement, forenkling, effektivisering og samarbeid. Målet er aktivt å gjøre nytte av hverandres kompetanse og oppnå større grad av erfaringsutveksling. Partnerskapsavtalen skal legge til rette for et langsiktig samarbeid mellom regionen og fylkeskommunen.

3. Forankring

Avtalen er basert på nasjonale føringer, samt fylkeskommunens vedtatte planer og strategier og regionrådets egne planer og satsingsområder.

4. Oppfølging av avtalen

- Tiltak skal være forankret hos begge avtaleparter.
- Regionrådet utpeker en person som er ansvarlig for oppfølging av avtalen.
- Buskerud fylkeskommune utpeker en person som er ansvarlig for oppfølging av avtalen.
- Fylkestinget utpeker to fylkestingsrepresentanter til hver region.
- De utpekte fylkespolitikere for regionen og de administrative regionkontaktene i Buskerud fylkeskommune kan møte i regionrådet med tale- og forslagsrett.

5. Årlige drøftingsmøter

Administrative drøftingsmøter avholdes en gang i året for å gjennomgå fjorårets arbeid og for å drøfte neste års mål. Ved behov tilrettelegges det for drøftingsmøter mellom fylkesutvalget og regionrådet hvor viktige samarbeidsområder i regionen kan diskuteres.

6. Rullering, 4-årig evaluering og endring av avtalen

Rullering.

Rulleringen av partnerskapsavtalen innenfor avtaleperioden skal senest igangsettes 1. august året før avtalen går ut. Ny avtale skal være sluttbehandlet av alle involverte parter senest ved årets utgang i 2019.

Evaluering.

Før ny 4-årig partnerskapsavtale sluttbehandles skal det foretas en evaluering av gjeldende avtale. Evalueringen skal bestå av en politisk del, hvor regionrådene/kommunesamarbeidet møter de utpekte fylkestingsrepresentanter, og en administrativ del, hvor praktiske forhold knyttet til avtalen evalueres.

Endring.

Dersom en av avtalepartnerne ønsker å endre avtalens innhold i avtaleperioden, skal endringene være sluttbehandlet før 1. november året før endringen trer i kraft.

7. Kommune- og regionreformen

Arbeidet med kommunereform og regionreform kan føre til endringer i sammensetning av kommuneregioner og større regioner som erstatter dagens fylkeskommuner. Dette vil kunne føre til endringer av nåværende og framtidige partnerskapsavtaler.

Del 2 i avtalene innledes med en felles intensjon om samordning og utnyttelse av regionale fortrinn. Innledningen lyder som følger: *Prioriterte arbeidsområder er basert på de enkelte regioners planer og satsinger med utgangspunkt i regionale fortrinn, muligheter og utfordringer, samt de strategiske innsatsområdene i fylkeskommunen. Gjennom dialog, partnerskap og samarbeid kan tiltak planlegges slik at regionenes potensiale utnyttes best mulig.*

Deretter følger strategiske mål og prioriteringer for fylkeskommunen, før omtale av prioriterte satsingsområder og særegenhet i den aktuelle kommuneregionen. Nedenfor er det gitt en oversikt over prioriterte satsingsområder i de ulike kommuneregionene. Satsingsområdene er nærmere konkretisert i årlige handlingsprogram.

En viktig side ved Buskerudmodellen er at mål og satsingsområder er forankret i en faglig analyse av kommuneregionenes fortrinn og muligheter¹⁴. Det ble tidligere bevilget midler til kommuneregionene som de kunne benytte til prosjekter. Prosjektsøknadene ble prioritert av regionrådene før de ble endelig vedtatt av fylkesutvalget. Etter stor nedgang i statlig tildeling av regionale utviklingsmidler og også nedgang i andre utviklingsmidler i fylkeskommunen, er det ikke tildelt prosjektmidler til kommuneregionene. Fylkeskommunen har aldri gitt driftsmidler til kommuneregionene, som dekkes av kommunene selv.

Det kan nevnes at Buskerudmodellen har blitt justert og videreutviklet bl.a. i nært samarbeid med Regionrådet for Hallingdal. Regionrådet for Hallingdal har rullerende planplandokumenter i form av Strategisk plan for Hallingdal og årlig handlingsprogram, forankret i både regionrådet og Hallingtinget. Kommunene i Hallingdal har gjennom avtalen mottatt betydelig finansiering til prioriterte utviklingstiltak fra Buskerud fylkeskommune. Årlig bevilget beløp fra Fylkestinget har enkelte år vært over 2 mill.kr.

Når det gjelder kommuneregioner som krysser fylkesgrensen, har følgende praksis vært fulgt i Buskerud:

- Sande og Svelvik har som deltakere i Drammensregionen vært parter i partnerskapsavtalen
- Hurum og Røyken har de siste årene ikke hatt avtale, men har deltatt på fellesmøter
- I Kongsbergregionen er det de fire kommunene i Buskerud som er avtalepartner. Regionrådet har likevel kunnet disponere midler fra både Buskerud fylkeskommune og de to fylkesmennene til prosjekter i hele den grenseoverskridende kommuneregionen.
- På Ringerike er det Rådet for Ringeriksregionen med kommunene Ringerike, Hole og Jevnaker som har vært avtalepartner i forhold til Buskerud fylkeskommune. Jevnaker er også med i Regionrådet for Hadeland som har inngått partnerskapsavtale med Oppland fylkeskommune, jf. nærmere omtale av denne partnerskapsavtalen nedenfor. Jevnaker kommune har dermed vært part i to partnerskapsavtaler.

Kjennetegn ved Buskerudmodellen kan oppsummeres i følgende punkter:

- Partnerskapsavtalen er en politisk samhandlingsmodell mellom likeverdige parter basert på skreddersøm og utnyttelse av regionale fortrinn
- Inndelingen i kommuneregioner er bestemt av kommunene
- Partnerskapsavtale underskrevet av ordførerne og vedtatt i fylkesting og kommunestyre, forankret i begge parters strategiske planer
- Fylkestinget oppnevner 2 representanter pr kommuneregion, en fra posisjon og en fra opposisjon. Representantene fra fylkeskommunen har møte-, tale og forslagsrett i regionrådet og er ikke formelle medlemmer i regionrådet med stemmerett.
- Fylkeskommunen har utpekt en administrativ regionkontakt ansatt i fylkeskommunen som bindeledd, med møterett i regionrådet
- Ifølge avtalene skal det avholdes årlige administrative drøftingsmøter og møter mellom fylkesutvalg og regionråd etter behov
- Avtalen inneholder definerte satsingsområder tilpasset hver kommuneregion, som bygger på analyser av kommuneregionenes fortrinn og muligheter

---

¹⁴ Behov for kraftsamling og prioritering Analyse av regionenes unikheter og fortrinn i Buskerud. Oxford Research. Nov 2018.

- Avtalen inneholder ikke frie regionale utviklingsmidler og det gis ikke driftsmidler til regionrådene. Søkbare prosjektmidler er avsatt i fylkeskommunen.
- Kommuneregionene benyttes til løpende dialog og høringer, inkludert samarbeid om påvirkning av staten og nasjonal politikk

Regionråd	Periode	Regionale satsingsområder
Midt-Buskerud	2017-2019	Attraktivitet, Næringsutvikling, Tjenesteproduksjon, Kommunikasjonsteknologi, Areal og transport, Folkehelse, Klima- og miljøteknikk
Drammensregionen	2017-2019	1. Styrke samarbeidet og kontakten mellom kommunene, legge grunnlaget for en dypere regional identitet og fremme muligheten for etablering av gode samarbeidsløsninger på konkrete saksfelt. Alle kommunene i D5 ønsker å jobbe med fellesprosjekter til beste for hele regionen, inkludert enkeltprosjekter med regional betydning 2. Markedsføring av D5 som næringsregion har til nå vært et satsingsområde som vil bli videreført
Kongsbergregionen	2017-2019	Tilrettelegging for næringsutvikling og arbeidsplasser, Kommunikasjon/infrastruktur/samferdsel, Steds- og områdeutvikling, Kunnskapsutvikling, Tjenesteutvikling
Ringerike	2017-2019	Næringsetableringer, Samferdsel, Befolkningsutvikling, Kompetanse
Hallingdal	2015-2016	1. Bukvalitet (bulyst/blilyst), Hallingdal 2020 2. Kommunikasjon, veg, bane, inkl. kollektivtrafikk og trafikktryggleik, breiband 3. Kompetanse, herunder utvikling av tilbud vgs i nært samarbeid med Hallingdal, permanent desentralisert høgskuletilbud/fjellfagskule, karrieresenter 4. Reiseliv, herunder støtte opp om felles reiselivsselskap for Hallingdal, opplevingar, 5. Utvikle næringsklynger, veksthus 6. Folkehelse (eige prosjekt i samband med samhandlingsreforma)

Tabell 5.4 Satsingsområder i gjeldende partnerskapsavtaler i Buskerud

5.10 Partnerskapsavtalen i Oppland

Oppland fylkeskommune har inngått en fireårig partnerskapsavtale med alle sine kommuneregioner. Gjeldende avtaler gjelder for perioden 2016-2019. Partnerskapsinstituttet i Oppland har mange likhetstrekk med Buskerudmodellen, men er forskjellig på bl.a. følgende områder:

- I Oppland er fylkeskommunen fullverdig medlem av regionrådene med rettigheter på linje med kommunene. I pkt.1 i reglement for Hadeland regionråd står det: *Regionrådet for Hadeland er et politisk samarbeidsorgan for kommunene Gran, Jevnaker og Lunner og Oppland fylkeskommune.* I pkt.4 står det: *Rådet skal arbeide med saker som er av felles interesse for kommunene og fylkeskommunen og være et samarbeidsorgan for utvikling av regionale strategier og planer.*
- Av regionrådenes vedtekter fremgår at regionrådet er et beslutningsorgan for partnerskapsavtalen og at Oppland fylkeskommune derfor deltar med to politiske representanter fra fylkesutvalgsnivå, en fra posisjonen og en fra opposisjonen. Det møter også en fast administrativ representant fra fylkeskommunen.
- Begge parter har lagt inn årlige partnerskapsmidler tilsvarende 2,5 millioner i frie utviklingsmidler fra fylkeskommunen og 1 million fra kommunene. Årlige driftsmidler til regionrådets sekretariat utgjør ca. 1 mill. kr, hvorav 450.000 kr kommer fra Oppland fylkeskommune. Regionrådet disponerer dermed 3,5 mill. kr i årlige utviklingsmidler og driftsmidler på ca. 1 mill. kr pr. år. I tillegg kommer søkbare prosjektmidler som varierer.

- Partnerskapsavtalene i Oppland medfører at regionrådene gjennomgående har større sekretariat og større løpende prosjektaktivitet sammenliknet med de fleste regionråd i Buskerud

Figur 5.1 Dagens faste kommuneregioner i Oppland

6 Kommunenes preferanser

6.1 Målgrupper og informasjonsgrunnlag

Dette kapitlet bygger på tilbakemeldinger fra gjennomførte møter og dialog med regionråd og enkeltkommuner fra alle deler av Viken. Møteaktivitet og informasjonsgrunnlag framgår av tabell 1.2 i kap.1. Det presiseres at de fleste innspill og vurderinger er av foreløpig karakter, uten forankring i en formell saksbehandling i representative organer. I oppsummeringen skilles det mellom synspunkter som er felles for alle eller tilnærmet alle kommuneregionene i Viken og uttalelser og vurderinger fra den enkelte kommuneregion.

6.2 Felles synspunkter og vurderinger

Fra nær sagt alle kommuner og regionråd som prosjektteamet har vært i kontakt med blir det formidlet at spørsmålene som er stilt er svært viktige for det politiske arbeidet og den videre forvaltningsutvikling. Det understrekes samtidig at det samlede reformbildet er krevende og at det vil kreve litt tid å tilpasse arenaer og fremtidig samarbeidsform i forhold til den nye fylkeskommunen.

Fra alle deler av Viken og særlig de nye store kommunene meldes det om et differensiert og fleksibelt samarbeidsbehov. For mange av kommunene kan det være fruktbart å beskrive aktuelle fremtidige samarbeidsstrukturer etter følgende typologi:

- Nærsamarbeid om tjenester og samfunnsutvikling mellom de mest integrerte kommuner i innenfor en byregion eller en distriktsregion med felles utfordringer og felles regional identitet. Begrepet kommuneblokk er også brukt som begrep på nærsamarbeid mellom godt integrerte nabokommuner. Nærsamarbeidet kan omfatte alle typer kommunale oppgaver, både administrative støttefunksjoner, kompetansekrevede velferdstjenester og plan- og utviklingsoppgaver.
- Regionalpolitisk samarbeid om samfunnsutvikling i et større regionalt tyngdepunkt, som kan være et felles bo- og arbeidsmarkedsområde, en felles næringsgeografisk region, en transportregion eller en regional planregion. Samarbeid om samferdsel, regional planlegging og næringsutvikling kan være typiske samarbeidsområder.
- Tverrgående kommuneklynger, som kan være tilpasset definerte næringsklynger eller andre spesielle behov for samordning
- Interessepolitisk samarbeid i hele storbyregionen dvs. Osloregionen, som typ bl.a. kan handle om nasjonal og internasjonal profilering

Som viktige drivere for fornyelse av det regionalpolitiske samarbeidet pekes det på en rekke eksterne og interne faktorer som påvirker det politiske og faglige arbeidet, bl.a. følgende:

- Nasjonale utfordringer, reformer og føringer, som bl.a. medfører økte kompetansekrav og strammere økonomiske rammer som vil stille krav til effektiv ressursbruk i hele offentlig sektor.
- Nasjonale føringer for klimatilpasning og samordnet samfunnsplanlegging der det bl.a. stilles krav om tilpasning til FN's bærekraftsmål og mer samordnet opptreden fra kommuner og fylkeskommuner
- Behov for forsterket næringspolitikk med vekt på utnyttelse av lokale muligheter for utvikling av et sterkere og mer bærekraftig næringsliv
- Behov for fornyet interessepolitikk mot rammesettere og utviklingsaktører som er under omstilling, både fylkeskommuner, fylkesmann og andre statlige etater
- KS i forandring og pågående tilpasning til Viken

- Pågående diskusjoner om samferdselspolitikk, NTP, byvekstavtaler, hovedstadsråd og eierskap til selskaper
- Framtidig helsepolitikk og samhandling mellom primær- og spesialisthelsetjenesten
- Skole- og utdanningspolitikk, herunder bl.a. samordnet opptreden som skoleeiere overfor næringsliv og akademia
- Framtidig regional- og distriktspolitikk tilpasset ulike behov og fortrinn
- Økt regional konkurranse om innbyggere og arbeidskraft, herunder tiltak for regional attraktivitet og merkevarebygging
- Utvikling av smarte samfunn, sirkulærøkonomi, mer digitalisering og innføring av velferdsteknologi

Fra alle deler av Viken formidles at regionrådene vil være en godt egnet arena for dialog om samordning mellom Viken fylkeskommune og kommunene. De fleste regionråd ser behov for en nærmere dialog om formalisering av samarbeidet med Viken, bl.a. sett i lys av nødvendige endringer i regionrådenes sammensetning og organisering.

Fra de fleste regionråd i Buskerud uttrykkes forventning om å videreføre og forsterke det avtalebaserte samarbeidet som er utviklet i Buskerud siden 2004. Det uttrykkes forventninger om at Viken bør bruke kommuneregionene aktivt ved utvikling av regionale planer og strategier for å sikre lokal tilpasning og utnyttelse av regionale fortrinn. Det uttrykkes også forventninger om balansert fordeling av kompetansearbeidsplasser og at Viken fylkeskommune bør kunne tilby en partnerskapsavtale med tilgang til regionale utviklingsmidler som minst er på nivå med dagens partnerskapsavtale i Oppland.

Fra alle deler av Viken fremkommer ønsker om regional tilpasning og differensiert oppfølging av den enkelte kommuneregion. Utvikling av evt. samarbeidsavtale og konkretisering av arbeidsform på politisk og administrativt nivå vil måtte diskuteres nærmere i lys av pågående omstillinger.

Samtlige kommuner i Viken har formidlet ønske om å tilhøre en kommuneregion som grunnlag for den videre regionalpolitiske dialog og samordning mot Viken Fylkeskommune. Det gjelder også Bærum og nye Asker kommune som i dag ikke er medlemmer i regionråd.

Nedenfor følger tilbakemeldinger fra de enkelte kommuneregioner, slik de foreløpig er formidlet som del av prosjektet.

6.3 Asker og Bærum sammen

Det er gjennomført intervju og oppfølgende dialog med administrativ ledelse i begge kommuner. Hovedspørsmålene i prosjektet er drøftet på møte i Vestregionen med bred deltakelse fra ordførere og rådmenn. Utreder oppfatter at det fra begge kommuner er uttrykt enighet om følgende:

- Det gamle regionrådsmønsteret i vestområdet må fornyes og omstilles som resultat av pågående omstillinger i offentlig sektor og nye utfordringer knyttet til planlegging og overordnet utbyggingsmønster i hovedstadsområdet.
- Asker og Bærum er sterkt integrert i et felles bo-, service- og arbeidsmarked og er begge en del av det nære bybåndet rundt Oslo. I intensjonsavtalen for nye Asker kommune er det vektlagt at Asker og Bærum bør tilhøre samme region og at den nye kommunen skal søke samarbeid med andre kommuner i regionalpolitiske saker. Asker og Bærum har på denne bakgrunn sterke felles interesser overfor staten, Viken fylkeskommune og andre regionale aktører i den videre planlegging og utvikling av hovedstadsområdet.

- Asker og Bærum ønsker å danne en kommuneregion med sikte på politisk samordning av felles interesser overfor Viken fylkeskommune fra 2020. Kommunene ser behov for samordnet dialog om samferdsel og regional planlegging, herunder samordning av felles interesser i det sammenhengende bybåndet på vestsiden.
- Kommunene ser behov for dialog om regional planstrategi og det regionale plansystemet som skal fornyes som del av Viken fylkeskommune. Asker og Bærum ønsker å samordne sine interesser i den videre dialog om byvekstavtale og hovedstadsråd.
- Kommunene kan også ha felles interesser overfor Viken fylkeskommunen ved samordning av kommunale og fylkeskommunale tjenester overfor egne innbyggere. Begge kommuner er opptatt av å utvikle et sammenhengende, brukervennlig og effektivt tjenestetilbud, forankret i et mest mulig helhetlig lokaldemokratisk ansvar.
- Asker og Bærum ser behov for en klargjøring av mål og prinsipper for samhandling mellom Viken fylkeskommune og kommuneregionene i Viken, som grunnlag for en evt. ytterligere formalisering av det politiske og faglige samarbeidet.
- Begge kommuner vektlegger at det regionalpolitiske samarbeidet skal styrke kommunestyrenes påvirkningskraft i regionale saker og ikke representerer et nytt forvaltningsnivå.
- Asker kommune signaliserer også et behov for et bilateralt samarbeid med nabokommunen nye Drammen kommune og ønsker å drøfte et rammene for avtalebasert samarbeid.

I gjennomført dialog har kommunene også gitt sine foreløpige vurderinger av mulige langsiktige utviklingsretninger i kommunesamarbeidet i vestområdet. Bærum kommune har spilt inn behov for konkretisering alternative modeller og er kilden til problematisering av en hovedstadsmodell og en sektormodell jf. nærmere omtale i kap.8.

Begge kommuner uttrykker at de på lang sikt kan ha felles interesser i å utvikle et sterkere regionalt tyngdepunkt i vestområdet. Begge kommuner ser behov for et fleksibelt saksorientert samarbeid mot andre nabokommuner og naboregioner de nærmeste årene. Dette kan ta form av utvidet samarbeid mellom store og sentrale kommuner, men også samarbeid mot naboregioner som Drammensregionen og Ringerike.

6.4 Ny regional posisjon for Drammensregionen

En politisk arbeidsgruppe under fellesnemnda for nye Drammen kommune har nylig utarbeidet et notat om den nye kommunens regionale posisjon¹⁵. Notatet har nylig vært på høring i berørte kommuner. Det er gjennomført dialogmøte med kommunene i Drammensregionen som gir grunnlag for følgende foreløpige konklusjoner om kommunenes posisjon i forhold til Viken fylkeskommune:

- Nye Drammen kommune, Lier kommune og Øvre Eiker kommune ønsker å danne en kommuneregion for politisk dialog og samhandling med Viken fylkeskommune fra 2020
- De tre kommunene vektlegger behov for et nært kommunesamarbeid i byregionen med utgangspunkt i Buskerudbyen som det sentrale samarbeidet i Drammensregionen.
- Nye Drammen kommune ønsker å utvikle et strategisk og funksjonelt regionsamarbeid med Asker og Bærum, som gir påvirkningskraft internt i Viken og i forhold til nasjonale myndigheter.
- Nye Drammen kommune anser Lier og Øvre Eiker som naturlige deltakere i et bredere regionsamarbeid mot Asker og Bærum (DAB+ regionen).

---

¹⁵ Nye Drammen kommune og regional posisjon. Notat fra politisk arbeidsgruppe «P3 Regional posisjon» datert 10.04.2019.

- Nye Holmestrand kommune og Kongsbergregionen kan også være viktige samarbeidspartnere for å oppnå regional tyngde og påvirkningskraft.
- Nye Drammen ønsker å inngå i et større regionalt samarbeid i Osloregionen sammen med øvrige kommuner i regionen, gitt at det styrker kommunenes posisjon
- Kommunene i Drammensregionen vil senere vurdere behov for et felles interkommunalt politisk råd for å ivareta dialog og evt. avtaler i forhold til Viken fylkeskommune

I notatets sammendrag uttrykkes det bl.a. følgende om nærsamarbeidet og det bredere regionsamarbeidet for kommunene i Drammensregionen (sitat fra første del av sammendraget):

Nye Drammen kommune har som ambisjon å være regionhovedstad vest for Oslo med Drammen som sentrum. Den skal ha konkurransekraft og en regional posisjon som gjør den til et naturlig valg for plassering av attraktive arbeidsplasser, både innen privat næringsliv og for offentlige institusjoner. Denne ambisjonen følger opp den regionale tilnærmingen Drammen, Svelvik og Nedre Eiker til nå har hatt som kommuner med felles bo- og arbeidsmarked orientert mot Oslo.

Nye Drammen kommune bør innta en regional posisjon som innebærer å videreutvikle funksjonelle samarbeid med nabokommuner i tråd med ambisjonen om å være regionhovedstad vest for Oslo.

Nye Drammen kommune, Bærum kommune og Nye Asker kommune ligger på akse Drammen – Oslo og vil være de tre største kommunene i Viken fylke med samlet om lag 320 000 innbyggere. Nye Drammen kommune bør ta initiativ til å etablere et strategisk og funksjonelt regionsamarbeid med Asker og Bærum. Hensikten vil være å definere samarbeidet som et tyngdepunkt i Viken vest for Oslofjorden, som gir påvirkningskraft internt i Viken og i dialog med nasjonale myndigheter. Dette vil særlig kunne gjelde i saker som omhandler transport-, areal- og næringsutvikling, men også i andre saker som dreier seg om prioritering av ressurser og lokalisering av institusjoner og annen virksomhet.

Et formalisert samarbeid mellom Asker, Bærum og Drammen vil fylle vakuemet etter Vestregionen som strategisk-funksjonelt samarbeid, men mer fokusert med utgangspunkt i færre og større kommuners behov innen et mindre geografisk område. Samtidig er det viktig å understreke at Nye Drammens posisjon som regionhovedstad innebærer å innta en inkluderende rolle for hele det området som utgjør et felles bo- og arbeidsmarked i og rundt Drammen. Det inkluderer både Lier, Øvre Eiker og Kongsberg, samt Nye Holmestrand.

Nye Drammen kommune ønsker et nært samarbeid med kommunene Lier og Øvre Eiker. Buskerudbyen bør være det sentrale samarbeidet i Drammensregionen og være arenaen for formalisert regionsamarbeid mellom Nye Drammen og særlig nabokommunene Lier og Øvre Eiker. Buskerudbyen vil sammen med vertskommuneavtaler og selskapsorganisering på ulike tjenesteområder sikre et nært og omfattende samarbeid med Lier og Øvre Eiker. Drammensregionsamarbeidet slik det er organisert i dag vil være overflødig og kan avvikles. Nye Drammen vil i tråd med intensjonen med Drammensregionsamarbeidet legge til rette for fortsatt regelmessig dialog på ordfører-/rådmannsnivå om aktuelle saker av felles interesse.

Nye Holmestrand kommune er del av Vestfold-Telemark fylke syd for Drammen hvor regionalt samarbeid med kommunene i Drammensregionen til nå har vært begrenset til å inkludere Sande kommune. Nye Drammen ønsker å legge til rette for god dialog med Nye Holmestrand om saker av felles interesse. Formalisert samarbeid mellom Nye Drammen og Nye Holmestrand bør først og fremst gjelde vertskommunesamarbeid som kommunene finner ønskelig.

Osloregionen planlegger å igangsette et arbeid i 2020 med å foreslå fremtidig organisering av det regionalpolitiske samarbeidet i Osloregionen/Østlandet. Nye Drammen bør inngå i et større regionalt samarbeid i Osloregionen dersom dette får en tilstrekkelig stor oppslutning blant

kommunene i regionen og at samarbeidet gis oppgaver som er med på å styrke Drammen kommunes ambisjon om å være regionhovedstad vest for Oslo.

6.5 Sømløs Kongsbergregion

Kongsbergregionen ble etablert i 2005 og er en grensekryssende kommuneregion som dekker fire kommuner i Buskerud (Kongsberg, Flesberg, Rollag og Nore og Uvdal) og tre kommuner i Telemark (Notodden, Hjartdal og Tinn). Kommunene har utviklet et omfattende interkommunalt samarbeid og er Viken største regionråd mål i budsjett og felles stillinger. Kongsbergregionen er også Vikens klart største kommuneregion i areal.

Etter dialog med rådmannsgruppen i Kongsbergregionen og kjennskap til pågående arbeid med revisjon av fremtidig strategi¹⁶, kan det gis følgende foreløpige oppsummering av Kongsbergregionens ønsker og behov i forhold til Viken fylkeskommune:

- Kongsbergregionen ønsker å forsterke sin posisjon som et eget regionalt tyngdepunkt med lange samarbeidstradisjoner og et sterkt regionalt merkenavn. Samarbeidet om tjenesteutvikling skal videreføres og det regionalpolitiske samarbeidet skal forsterkes i perioden 2019-2030.
- Kongsbergregionen er åpen for å utvide kommuneregionen med andre nabokommuner hvis det gir positive merverdier og er et gjensidig ønske om det
- Kongsbergregionen har i hovedsak gode erfaringer som grenseoverskridende region i det løpende samarbeid med berørte fylkeskommuner og fylkesmenn. Kongsbergregionen ønsker at de regionale aktørene skal legge til rette for videreutvikling av en sømløs kommuneregion. Kongsbergregionen ser behov for nærmere dialog med berørte fylkeskommuner for å samordne rutiner for politisk dialog, økonomiske rammebetingelser og avtaler.
- Kongsbergregionen har forventninger om at Viken fylkeskommune og Vestfold og Telemark fylkeskommune tilstreber regional balanse og underbygger Kongsbergregionens mål og strategier for regional utvikling.
- Regionrådet for Kongsbergregionen vil bli omorganisert i tråd med bestemmelser om regionalpolitisk råd i ny kommunelov. Den politiske organiseringen og forankringen i kommunestyrene vil bli nærmere vurdert som del av den kommende omstillingsprosess for dagens regionråd.

6.6 Hallingdal er bra for Viken

Det er gjennomført dialogmøte med regionrådet og rådmannsgruppen. Regionrådet for Hallingdal og Hallingdalstinget er blant de kommuneregioner i Viken som klart uttrykker sitt regionale samhold og sine forventninger til den nye fylkeskommunen.

Som en generell holdning vektlegges at Hallingdal har sterke samarbeidstradisjoner og store utviklingsmuligheter som kan forsterkes i samarbeidet med Viken fylkeskommune. Det framheves at Hallingdal har gode erfaringer med et tett og nært samarbeid om regional utvikling og tjenesteproduksjon med Buskerud fylkeskommune. Kommunene i Hallingdal forventer at Viken fylkeskommune formulerer mål om skreddersøm og tilpasning av regionale planer og strategier til Hallingdals muligheter og fortrinn.

Hallingdal ønsker politisk dialog mellom likeverdige parter, som innebærer følgende:

---

¹⁶ Forslag til Strategidokument 2019-2030

1. Vilje i Viken fylkeskommune til desentralisering og forsterket regionalt selvstyre i Hallingdal. Viken forventes å investere i Hallingdalsstrategiene. Viken må også være med å bygge opp kompetanse og virkemidler for å sikre en balansert og bærekraftig utvikling i Hallingdal.
2. Gjennomslag for Vikenstrategier i Hallingdalskommunene, som betyr at det må bygges politisk tillit og forståelse mellom fylkestinget i Viken og kommunestyrene i Hallingdal. Det hevedes at det ikke er den geografiske avstanden som er hovedutfordringen, men den politiske og den folkelige oppfatning av økte avstander og mindre påvirkningsmuligheter i et mye større fylke. For å motvirke politisk avstand og marginalisering av distriktskommuner i Viken vil det være viktig å forsterke den politiske samhandlingen mellom kommunepolitikerne og fylkestingspolitikerne, slik tradisjonen har vært i Buskerud før dannelsen av Viken.

Etter vedtaket om etablering av Viken som fylke har Regionrådet for Hallingdal med støtte fra Buskerud fylkeskommune gjennomført et prosjekt «som har som mål å klargjøre Hallingdal sine møgaleheiter og utfordringar, i samband med prosess for etableringa av Viken fylkeskommune». En bearbeidet rapport om Viken utviklingskontor/innovasjonskontor¹⁷ ble behandlet på Hallingtinget 3.mai 2019. Av rapporten framgår det blant annet at et avdelingskontor i Hallingdal kan ha ansvar for å ivareta kompetansebehov på vegne av Viken på f.eks. følgende områder:

- Distriktpolitikk og distriktpolitiske virkemidler
- Destinasjonsutvikling og vertskapsrollen dette medfører
- Reiseliv og kultur
- Fjellandbruk
- Funksjoner som det er naturlig å lokalisere flere steder i Viken

Hovedargumentene for å etablere et avdelingskontor er todelt, dels at kompetanse og tjenester i forhold til distrikt og fjellkommuner skal være tilgjengelig nærmest mulig innbyggerne og næringslivet, dels at et avdelingskontor skal redusere avstanden i kunnskap og forståelse i en stor og mangfoldig region. For Hallingdal er arbeidsplasser et viktig motiv, men den grunnleggende forståelsen vil være at Hallingdal skal yte tjenester og kompetanse inn i Viken.

Hallingtinget 3.mai gjorde vedtak om å fortsette arbeidet med utviklingskontoret. Hallingtinget gjorde også vedtak om handlingsprogram for 2019 til gjeldende strategisk plan for Hallingdal¹⁸.

Regionrådet i Hallingdal representerer på denne bakgrunn en aktiv kommuneregion med store forventninger til den kommende dialog med Viken fylkeskommune.

6.7 Veivalg for Midt-Buskerud

Fra Midt-Buskerud er det ikke mottatt tilbakemeldinger fra regionrådet i lys av at det pågår en ekstern vurdering av regionrådets framtid. Aktuelle veivalg som utredes av Telemarksforskning er videreføring av dagens regionråd, sammenslutning med en naboregion eller oppdeling av dagens regionråd. Rapport fra Telemarksforskning skal etter planene foreligge 1. juni 2019.

Det vises til en foreløpig tilrådning om en mulig framtidig løsning for Regionrådet i Midt-Buskerud i kap.8.

---

¹⁷ Viken avdelingskontor Hallingdal, versjon 12 datert 01.04.2019

¹⁸ Strategisk plan for Hallingdal 2017-2020

6.8 Offensive Ringerike

Det er gjennomført dialog og oppfølgende samtaler med representanter for Rådet for Ringeriksregionen og kommunene på Ringerike. Blant kommunene ser det ut til å være bred enighet om at Ringerike skal innta en offensiv posisjon som fremtidig kommuneregion og regionalt tyngdepunkt i Viken.

Som innspill til den videre dialog med Viken fylkeskommune har regionrådet vedtatt en uttalelse om Ringerike som fremtidig kommuneregion i Viken etter behandling på rådsmøte 22. mai 2019. Regionrådet vedtok samtidig å ta initiativ til samtaler med Regionrådet i Midt-Buskerud for å legge grunnlaget for et videre samarbeid eller evt. sammenslutning.

Uttalelsen fra regionrådet lyder som følger (sitat i sin helhet):

Ringerike som fremtidig kommuneregion i Viken

Ringerike er og vil i stigende grad utvikles til et eget regionalt tyngdepunkt i Viken kjennetegnet av høy kompetanse og et sterkt næringsliv. Dagens Ringeriksregion vil utgjøre et naturlig tyngdepunkt i nye Viken, som med omliggende kommuner vil utgjøre et geografisk og regionalpolitisk fellesskap med sterke felles interesser overfor Viken fylkeskommune, Oslo kommune og staten.

Dagens regionråd for Ringeriksregionen vil være et naturlig utgangspunkt for dialog med Viken fylkeskommune om regional planstrategi og regionalpolitiske utfordringer fra 2020. Regionrådet er samtidig i prosess for å utvikle regionrådet til et regionalpolitisk råd med ansvar for samordnet samfunnsutvikling i tråd med ny kommunelov. Det er startet en prosess som vil innebære et videre arbeid med regionrådets roller og organisering, herunder mål, strategier og tiltak for Ringeriksregionen, samt nye vedtekter tilpasset ny kommunelov.

Dagens regionråd er åpen for utvidelse av det kommunalpolitiske fellesskapet på Ringerike med nabokommuner, dersom kommunestyrene ønsker det. Det kan bety både et større regionalpolitisk råd på Ringerike og et forsterket og regionalpolitisk samarbeid med naboregioner.

Dagens regionråd ser det som ønskelig at Buskerud fylkeskommunes samarbeidsordning med kommunene videreutvikles og forsterkes som del av Viken. Samarbeidet bør utvikles som politisk samhandlingsmodell mellom likeverdige parter basert på skreddersøm og utnyttelse av regionale fortrinn.

Regionrådet på Ringerike har forventninger til at Viken fylkeskommune videreutvikler dagens partnerskapsavtale i nær dialog med kommunene. Regionrådet ser behov for en konkretisering av mål og prinsipper for samhandling og mener avtalen bør gir muligheter for en tynge samhandling og arbeidsdeling mellom kommunene og fylkeskommunen.

Dagens regionråd mener en framtidig partnerskapsavtale bør inneholde en felles grunnfinansiering med et betydelig bidrag fra fylkeskommunen, for å sikre kontinuitet i den løpende samhandling og gjennomføringskraft i strategiske prosjekter av stor regionalpolitisk betydning. Det har vært et stort minus ved Buskerud-modellen at fylkeskommunen trakk ut sine partnerskapsmidler fra 2018.

Dagens regionråd mener Viken fylkeskommune bør legge til grunn at det kun bør være én partnerskapsavtale pr kommune i Viken. Av hensyn til videre regional integrasjon og samarbeid er det ikke ønskelig at enkeltkommuner utvikler et dobbelt regionalpolitisk samarbeid.

Dagens regionråd mener det er naturlig at også statlige etater tilpasser og samordner sin kommunedialog i samsvar med framtidige kommuneregioner i Viken.

For å sikre en god regional balanse og utnyttelse av regionale fortrinn, bør Viken fylkeskommune samordne dagens aktører og virkemidler og legge til rette for en aktiv videreutvikling av kommunenes innovasjonsressurser.

Kommunene på Ringerike har forventninger til at Viken fylkeskommune videreutvikler og fordeler regionale kompetansesarbeidsplasser i nær dialog med kommunene.

6.9 Fortsatt regionråd på Hadeland?

Regionrådet for Hadeland kommer i en spesiell situasjon etter at to av tre eierkommuner overføres fra Oppland til Viken fra 1.1.2020. Situasjonen på Hadeland er spesiell i forhold til andre grenseregioner, for eksempel Kongsbergregionen og Nordre Vestfold, av følgende årsaker:

- Jevnaker kommune signaliserer at de ikke ønsker å være dobbeltmedlem i to politiske råd og forholde seg til ulik regionalpolitikk fra to fylkeskommuner. Jevnaker har gjort et langsiktig retningsvalg til fordel for Viken og er en aktiv bidragsyter i Rådet for Ringeriksregionen, jf. uttalelse fra regionrådet ovenfor.
- Den videre utvikling av kommunale og regionale tjenester kombinert med forventninger om sterkt integrasjon på bo- og arbeidsmarkedet på Ringerike, vil etter all sannsynlighet innebære at Jevnaker funksjonelt sett vil knyttes sterkere til Ringerike enn til Hadeland.
- Situasjonen for Lunner er tilsvarende preget av et aktivt retningsvalg til fordel for Viken. Lunner tilhører en annen kommunikasjonsakse enn Jevnaker og er funksjonelt sett en sørvendt kommune med mye arbeidspendling mot Nittedal og Oslo. Det er sannsynlig at Lunner som del av Viken vil knyttes enda sterkere til nedre Romerike og hovedstadsområdet enn til Gran og Jevnaker.

Selv om situasjonen på Hadeland preges av ulik funksjonell tilhørighet og langsiktig utviklingsretning, kan det tenkes flere løsninger for dagens regionråd og pågående samarbeid. Regionrådet for Hadeland forbereder for tiden en sak om regionrådets framtid som skal behandles i nær framtid. Det vises til kap.8 for en foreløpig tilrådning fra utreder.

6.10 Nytt politisk råd for Gardermoregionen

Som beskrevet i kap.5 har det gjennom de siste årene skjedd en omorganisering av det gamle regionrådet på Øvre Romerike til fordelt for Gardermoregionen som er organisert som et moderne interkommunalt politisk råd etter ny kommunelov. Det er gjennomført dialogmøte med styret for Gardermoregionen som bekrefter at det nye regionrådet vil være en godt egnet arena for dialog og samhandling med Viken fylkeskommune.

Av hensyn til kommunevalget og implementering av det nye regionrådet i tråd med ny kommunelov, vil det kreves noe tid for å konkretisere dialogform og hvilken type saker som vil være viktig i forhold til fylkeskommunen. Det vektlegges at regionrådet har hatt et nært forhold til Akershus fylkeskommunen som høringsarena i plansaker som berører kommuneregionen.

6.11 Nedre Romerike klar for regional dialog

Også Samarbeidsrådet for Nedre Romerike har vært gjennom omstillinger og frastår i dag som et mer rendyrket regionalpolitisk samarbeidsorgan. Samarbeidsrådet reviderte sine vedtekter i 2016 som bl.a. framhever samordnet areal og transport blant satsingsområdene. Den videre organisering av regionrådet påvirkes av at fire av syv medlemskommuner er berørt av kommunesammenslutning. Nye Lillestrøm kommune kan fra 2020 være avtalepart i byvekstavtale for Oslo og Akershus og deltaker i et mulig hovedstadsråd der også andre store bybåndskommuner kan komme til å delta.

Det er gjennomført dialogmøte med styret for samarbeidsrådet. I lys av pågående omstillinger er det ikke gitt detaljerte tilbakemeldinger om ønsket relasjon til Viken fylkeskommune. Det legges til grunn at Samarbeidsrådet for Nedre Romerike er en ønsket arena for dialog om regionale saker ifht. Viken fylkeskommune.

6.12 Uavklart i Follo

Også Follorådet er for tiden sterkt preget av at regionens to største kommuner gjennomfører kommunesammenslutning. Ved at Ski og Oppegård danner Nordre Follo kommune endres forutsetninger for eierskap og videreføring av det regionale samarbeidet i Follo. Kommunesammenslutningen påvirker også det regionalpolitiske fellesskap, bl.a. fordi Nordre Follo kommune kan bli avtalepart i byvekstsavtale og hovedstadsråd som del av det nære Osloområdet.

Det er gjennomført dialog med Follrådet på et felles regionrådsmøte sammen med Indre Østfold og Mosseregionen. I lys av de pågående omstillinger er det ikke gitt konkrete tilbakemeldinger på hovedspørsmålene ifht. Viken fylkeskommune. Det legges til grunn at dagens regionråd kan være en egnet oppstartsarena for dialog med Viken fylkeskommune, med mindre det tas initiativ til nødvendig omstilling av dagens regionråd i Follo. Det vises til kap.8 for en foreløpig tilrådning fra utreder.

6.13 Midlertidig ubalanse i Indre Østfold

Også Regionrådet for Indre Østfold er preget av den pågående sammenslutningen mellom fem av åtte kommuner i regionen. Fra 2020 vil kommuneregionen bestå av en stor Indre Østfold kommune og to små kommuner, Skiptvet og Marker. Dagens regionråd har gjort følgende vedtak om framtiden for dagens regionråd (sak 5/2019 datert 08.02.2019):

Det er enighet blant medlemskommunene i regionrådet om at vi bør fortsette med regionråd, men primært at det bør utvides eller slås sammen med andre for å bli enda sterkere og ha større påvirkningskraft. Sekretariatet lager i samarbeid med administrasjonen i Indre Østfold kommune et diskusjonsgrunnlag til neste møte. Leder og nestleder av regionrådet er invitert til Follorådet og vil orientere om dette møtet i neste regionråd.

Etter fellesmøtet i med regionrådene i Follo og Mosseregionen er det ikke avklart framtidig løsning for regionrådet. Det legges til grunn at dagens regionråd kan være en egnet oppstartsarena for dialog med Viken fylkeskommune, med mindre det tas initiativ til nødvendig omstilling av dagens regionråd i Indre Østfold. Det vises til kap.8 for en foreløpig tilrådning fra utreder.

6.14 Veivalg for Mosseregionen

Også Regionrådet for Mosseregionen deltok på fellesmøtet med regionrådene i Follo og Indre Østfold. Tilbakemeldingene tyder på at det er for tidlig å gjøre konkrete vurderinger av ønsket relasjon til Viken fylkeskommune. Det vektlegges at Mosseregionen har en viss egentyngde som selvstendig kommuneregion, samtidig som kommunene har funksjonelle bindinger både i retning Follo og Oslo og mot Nedre Glomma.

Det legges til grunn at Regionrådet for Mosseregionen vil være en egnet arena for dialog om relasjon til Viken fylkeskommune, med mindre kommunene gjør nye retningsvalg i lys av pågående diskusjoner. Det vises til kap.8 for en foreløpig tilrådning fra utreder.

6.15 Nedre Glomma og Halden står sammen

Etter møte med Nedre Glomma regionråd er det mottatt en skriftlig tilbakemelding på aktuelle hovedspørsmål fra enhet for plan og samfunnsutvikling i Sarpsborg kommune. Innspillet har karakter av en faglig problematisering der det er gitt faglige innspill fra flere av kommunene.

Innspillet kan sammenfattes i følgende foreløpige punkter om kommunenes ønsker i forhold til Viken fylkeskommune:

- Kommunene i Nedre Glomma regionråd og regionrådet for Halden og Aremark ønsker å samordne sine interesser i forhold til den kommende dialog med Viken fylkeskommune. Etablerte samarbeidspartnere er Sarpsborg, Fredrikstad, Hvaler, Rakkestad, Halden og Aremark. Interessante og mulige andre samarbeidspartnere vil være Råde, nye Moss, Våler og deler av Folloregionen som for eksempel Vestby. Den funksjonelle kommuneregionen for samhandling kan baseres på arbeidsmarked og næringsstruktur, kommunenes og regionens styrker og ressurser, innbyggernes ressurser, kompetanse, utdanningsinstitusjoner, kommunikasjon og infrastruktur. Alternative scenarier som bør ligge til grunn kan være å samles om og styrke:
  - Søndre Viken (Nedre Glomma og Haldenregionen)
  - Søndre Viken og Mossregionen med deler av Follo
  - Søndre Viken og Bohuslän.
- Kommunene peker bl.a. på behov for samordning i forhold til Nasjonal transportplan og regionale planer, herunder areal- og transportplaner og -strategier, bypakker og byvekstavtaler, planer for næringsutvikling, folkehelse/levkår og boligpolitikk. I en større region kan det også være hensiktsmessig å samarbeide om regionale og kommunale kunnskapsgrunnlag som utarbeides i forbindelse med planstrategi og planer, herunder analyser av næringsutvikling, arbeidsmarked, flyttemønster og flyttemotiver, boligmarked, levekårsforskjeller, miljøfaktorer mm.
- Regionrådet bør ha en viktig rolle og mål om å styrke hele Viken, samtidig som Viken må løfte fram og forsterke regionale fortrinn og muligheter. Det vektlegges at det er store levekårsforskjeller mellom kommuner og mellom delregioner i Viken. Boligpolitiske virkemidler, samt virkemidler og tjenester innen velferd, oppvekst og arbeid bør innrettes deretter for å gi gode forutsetninger for å lykkes med utvikling av de stedegne ressursene og målsettingene. Regionen har også behov for omstilling av næringsliv og etablering av nye arbeidsplasser. Det må legges til rette for at industrien kan vokse, herunder bl.a. prosessindustri, verkstedindustri og næringsmiddelindustri.
- Det vektlegges at kommuneregionen bør få et ansvar når det gjelder statlige oppgaver og arbeidsplasser som skal delegeres/desentraliseres. Reiselivsnæringen har et potensial og regionrådet kan ha en rolle knyttet til destinasjonsselskapene. I regionene er det stort engasjement i samferdselsoppgavene og det vektlegges det et stort potensial for mobilisering og tilpasning til regionale fortrinn i regionale samferdselsprosjekter.
- Kommunene mener evt. nye roller og oppgave for kommuneregionen vil skape behov for å vurdere dagens organisering av regionrådet, herunder regionrådets politiske forankring i kommunestyrene og partiene.
- Kommunene mener en partnerskapsavtale etter modell av Buskerud vil kreve tilpasninger til kommuneregionens behov og det regionalpolitiske engasjement i regionen. Som alternativ til en partnerskapsavtale bør det vurderes om regionrådet kan overta deler av fylkeskommunens ansvar og rolle som regional utviklingsaktør. Kommunene ser også behov for en nærmere vurdering av oppgavefordelingen på andre konkrete saksfelt.
- Kommunene vektlegger at Viken ikke bør ha som mål å overta eller utfordre kommunenes og delregionenes planmyndighet

- Kommunene legger også vekt på at de nye fylkespolitikere vil ha et spesifikt ansvar for å ivareta en god regional balanse i Viken, som er en forutsetning for at hele Viken skal fungere godt.
- Det vektlegges at regionrådet vil ha en viktig formidlingsrolle som bindeledd mellom Viken fylkeskommune og primærkommunene. Et regionalpolitisk råd med bredere forankring i kommunestyrene vil være en god arena for å gjøre politikerne og administrasjonen i Viken kjent med delregionens styrker og utfordringer.

7 Synspunkter fra statlige aktører

7.1 Målgrupper og tilnærming

I arbeidet med kommuneregioner i Viken er det fokusert på to problemstillinger i forhold til den regionale statsforvaltning:

- Statsetatenes regioninndeling og deres vurdering og evt. planer om å tilpasse egen regioninndeling til Viken fylke
- Statsetatenes planer for fremtidig kommunedialog, herunder om det foreligger planer om regionalisering av egen virksomhet eller den løpende sektorfaglige dialogen mot kommunene

Den første problemstillingen er til vurdering på nasjonalt nivå, bl.a. etter utredninger og anbefalinger fra Difi og påfølgende høringsprosess i etatene. En status for de pågående vurderinger følger nedenfor, med utgangspunkt i gjennomførte ledersamtaler og regjeringens nylige rapportering om det pågående arbeid i kommuneøkonomiproposisjonen for 2020¹⁹.

Den andre problemstillingen er kort drøftet med bakgrunn i ledersamtaler som er gjennomført med i hovedsak tre utvalgte kommuneorienterte statsetater, herunder Fylkesmannen for Oslo og Viken, NAV som nylig har etablert to regionkontorer innenfor Viken, samt Husbanken. På hver sin måte representerer disse statsetatene en ganske ulik tilnærming til regioninndeling og behov for nye strukturer som grunnlag for egen kommunedialog.

7.2 Tilpasning til Viken?

Difi har nylig kartlagt og analysert konsekvenser av ulike statlige regioninndelinger. Gjennomgangen dekker følgende 11 statsetater med samhandlingsbehov med fylkeskommunen, fylkesmannsembetet og kommunene: NAV, Innovasjon Norge, Husbanken, IMDi, Bufetat, Statens Vegvesen, NVE, Fiskeridirektoratet, Politiet og Sivilforsvaret og Kystverket.

Difi har laget egne delrapporter om den statlige inndelingens betydning for samhandling om hhv. regional utvikling, kommunerettet virksomhet og samfunnssikkerhet og beredskap. I sin hovedrapport²⁰ trekker Difi følgende konklusjoner om betydningen av ulike regionstrukturer:

- Det generelle inntrykket er at inndeling teller, men at sektorstyring, ressurser og velfungerende arenaer avgjør
- Det konkluderes med at sammenfallende inndeling betyr mer i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap enn på de to andre områdene (regional utvikling og kommunerettet samhandling). Flere av Difis informanter uttrykker bekymring for at Viken blir et komplekst og tungvint fylke å samordne i beredskapsarbeidet.
- Stor grad av sammenfallende inndeling mellom fylkeskommunene og statlige samarbeidspartnere framheves også som en fordel i arbeidet med regional planlegging og utvikling. Fylkeskommunene gir i større grad enn statsetatene uttrykk for negative følger av en uensartet regional inndeling.
- Statsetatene opplever at samhandlingen om kommunerettede oppgaver stort sett fungerer bra, men at det er regionale forskjeller. Fylkesmannen og kommunene vurderer en ulik

---

¹⁹ Prop. 113 S (2018-2019)

²⁰ Difi-rapport 2018:10 En analyse av inndelingen av regional stat. Hovedrapport.

regional inndeling som særlig utfordrende der etatene deler opp fylker. Gode møteplasser for samarbeid om prioriterte satsinger framheves som viktig.

Difi fremmer i sin hovedrapport forslag til prinsipper for fremtidig tilpasning av regiongrenser. Difi anbefaler bl.a. at statsetatens regionale ledd i utgangspunktet bør følge fylkesgrensene og at inndelingen av statens lokale kontorer bør tilpasses gjeldende kommune- og fylkesinndeling.

Difi anbefaler videre at NVE, Sivilforsvaret, Innovasjon Norge og Husbanken bør endre sine regiongrenser slik at de sammenfaller med ny fylkesinndeling evt. de nye grensene for Fylkesmannen. For Statens vegvesen og IMDi pekes det på at fremtidig behov for regional organisering er uavklart. For Politiet, Bufetat, Kystverket og Fiskeridirektoratet anbefales ingen endring.

I Kommuneøkonomiproposisjonen for 2020 gir Regjeringens en status for gjennomgangen av inndelingen i regional statsforvaltning i lys av ny fylkesstruktur. Det opplyses at Difis analyser og anbefalinger har vært forelagt KS, kommunene og fylkeskommunene. Regjeringen opplyser at følgende prinsipper skal være retningsgivende:

1. Der det er behov for regional organisering, bør inndelingen av etatens regionale ledd i utgangspunktet følge fylkesgrensene
2. Prinsipp a. må balanseres mot den aktuelle statsetatens evne til å ivareta sektorspesifikke hensyn og mål, samt kostnadene ved endring. Effektiv ressursbruk skal være et hovedhensyn.
3. Inndelingen av lokale kontorer av statsetatene bør tilpasses gjeldende kommune- og fylkesinndeling
4. Statsetater med kommunerettede oppgaver som formidling, veiledning, tilsyn og kontroll bør som hovedregel legge slike oppgaver på regionalt nivå til fylkesmannen

Regjeringen sier følgende om aktuelle tilpasninger for den enkelte etat:

- Samfunnssikkerhetsministeren utreder hvordan Sivilforsvaret, som i dag er inndelt i 20 distrikter, kan tilpasses ny «grunnstruktur» for samfunnssikkerhets- og beredskapsetatene, ved å følge samme struktur som fylkesmannen eller politiet.
- NVE vil fra 1. januar 2020 foreta en tilpasning av regioninndelingen slik at hele Møre og Romsdal inngår i Region Vest med kontor i Førde.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil utrede hvordan Husbanken kan tilpasse sin inndeling til ny fylkesstruktur.
- Politiets inndeling vil dele Viken og Troms og Finnmark, men regjeringen mener det er lite hensiktsmessig å foreslå endringer i politiet nå. Regjeringen mener at tilpasning av strukturen for Mattilsynet og UDI i det sentrale Østlandsområdet, og en tilpasning til nasjonal struktur for Heimevernet, bør vurderes hvis det senere gjøres organisasjonsendringer.
- Regjeringen mener at Kystverket og Fiskeridirektoratet kan forbli uendret på grunn av sammenfallende yttergrenser med nye fylker.
- Det samme gjelder Bufetat som først og fremst samhandler med helseregionene
- Det er avklart at Statens vegvesen ikke lenger skal ha en regional inndeling
- Fylkeskommunene får overført oppgaver fra IMDi som ledd i regionreformen, og vil utgjøre det regionale leddet på integreringsområdet
- Inndelingen til NAV og Innovasjon Norge er allerede tilpasset ny fylkesstruktur

7.3 Fylkesmannens kommunedialog

Resultater fra intervju og dialog med Fylkesmannen for Oslo og Viken kan sammenfattes i følgende punkter:

- Fylkesmannen uttrykker en ambisjon om at det nye embetet skal oppfattes som en enhetlig institusjon som bidrar aktivt til at statens politikk overfor kommunene er samordnet på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Fylkesmannens samordning skal bidra til at kommunene ivaretar statlig politikk og gjør gode lokale politiske prioriteringer.
- Generell formidling av statlig politikk, kommunebesøk og individuell oppfølging av den enkelte kommune vil være hovedsporet i den formelle styringslinjen mellom kommune og fylkesmann. Fylkesmannen legger opp til kommunevise kommunebilder og forventningsbrev, slik praksis har vært i tidligere embeter.
- Det foreligger ingen konkrete planer om utvidet dialog mot kommunene gjennom regionråd. Fylkesmannen vektlegger, med henvisning til Difis rapporter, at samarbeid om konkrete prosjekter og oppgaver oppleves som mer hensiktsmessig enn mer generelle møteplasser med hovedvekt på informasjonsutveksling. Som gode eksempler på konkret samordningsarbeid mellom staten og kommunene nevnes bl.a. Velferdspiloten i Østfold.
- Fylkesmannen er samtidig opptatt av å bidra til samordning gjennom etablerte arenaer og møteplasser, som regionalt planforum og samarbeid med fylkeskommunen gjennom egne partnerskap og avtaler.
- Fylkesmannen uttrykker også ønske om en nærmere dialog med fylkeskommunen og KS om møteplasser for kommunenes ledelse (ordførere/rådmann) og dialog om bl.a. befolkningsprognoser og annen statistikkproduksjon.
- Det er utfordringer knyttet til fylkesmannens samordningsoppdrag og beredskapsoppdrag i et nytt og større fylke. Antallet statlige regionale etater og antallet kommuner bidrar til denne utfordringen. Utfordringene handler bl.a. om å holde oversikt over risikobildet, herunder utarbeide en fylkesdekkende risiko- og sårbarhetsanalyse med oppfølgingsplan, og ikke minst samordne et stort antall aktører gjennom fylkesberedskapsrådet.

Det kan nevnes at nytt fylkesberedskapsråd for Oslo og Viken vil bestå av over 50 ledere fra til sammen 23 statlige etater og andre aktører med ansvar for kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Politiet vil være representert med 3 politimestre, det samme gjelder etater som Heimevernet, Sivilforsvaret og Bane NOR. Etater som NVE og kraftforsyningen vil ha to representanter hver.

7.4 NAV i Øst-Viken og Vest-Viken

Etter dialog med NAV nasjonalt og regionalt framstår NAV som en sterkt kommuneorientert og innovativ statsetat. Etaten har et målbilde for sin kontorstruktur som langt på vei sammenfaller med målbildet for kommunereformen. NAV er opptatt av at både kommunesammenslutninger og forsterket interkommunalt samarbeid er aktuelle strategier for å nå etatens mål. Etaten har allerede tilpasset seg regionreformen og driver en aktiv strukturledelse i samarbeid med kommunene for å utvikle nye tjenester.

Pågående omstillinger i NAV er forankret i nasjonale strategier for omstilling som ble trukket opp i Meld.St.33 (2015-2016) Nav i en ny tid – for arbeid og aktivitet. Her fastlegger Stortinget at det enkelte NAV-kontor bør få økt handlefrihet og myndighet og at Regjeringen skal sørge for en sammenslåing til færre og større NAV-kontor. I meldingen trekkes det opp mål og rammer for utviklingen av partnerskapet mellom staten og kommunene. Her vektlegges særlig følgende:

- At NAV-kontorenes oppgaver bør være klart arbeidsrettede
- At samarbeidet om digitale tjenester skal forsterkes
- At ledelse og kompetanse ved kontorene må utvikles for å utnytte større lokal frihet
- At større NAV-kontor gjennom kommunesammenslutninger og interkommunalt samarbeid er nødvendig for å bygge bredere fagmiljøer og sikre rettssikkerhet

NAV var tidlig ute med å fastlegge en ny landsdekkende struktur med 12 regioner fra 1.1.2019. Nye regioner i NAV ble utredet²¹ med bakgrunn i bl.a. regionreformen og arbeidet med ny regional struktur for fylkesmannen. Etter politisk behandling ble det bestemt at NAV skulle ha sammenfallende inndeling som de nye fylkene, med ett unntak. Viken ble delt i Øst-Viken som består av kommunene i Østfold, Follo og Romerike, mens Vest-Viken består av Buskerud, Asker og Bærum.

Fra 1.1.2020 vil kommunesammenslutninger medføre en reduksjon i antall NAV-kontor. Øst-Viken vil få 29 NAV-kontor fordelt på 30 kommuner. Utvikling av nye NAV-kontor pågår i alle de nye kommunene Lillestrøm, Aurskog-Høland, Nordre Follo, Indre Østfold og Moss.

Vest-Viken vil få 14 NAV-kontor på 21 kommuner. Vest-Viken får to store NAV-kontor i nye Asker og nye Drammen kommune, hver med 160 og 220 ansatte for å dekke en befolkning på rundt 94.000 og 100.000 innbyggere. Vest-Viken får også to nye NAV-kontor basert på interkommunalt samarbeid for fem kommuner gjennom NAV Hallingdal (Gol) og tre kommuner gjennom NAV Numedal (Rollag). De nye kontorene vil ha vesentlig større fagmiljø. NAV Hallingdal vil f.eks. ha 31 årsverk og dekke en befolkning på 20.000 innbyggere. I Vest-Viken pågår også utredning av felles NAV-kontor mellom Sigdal og Modum.

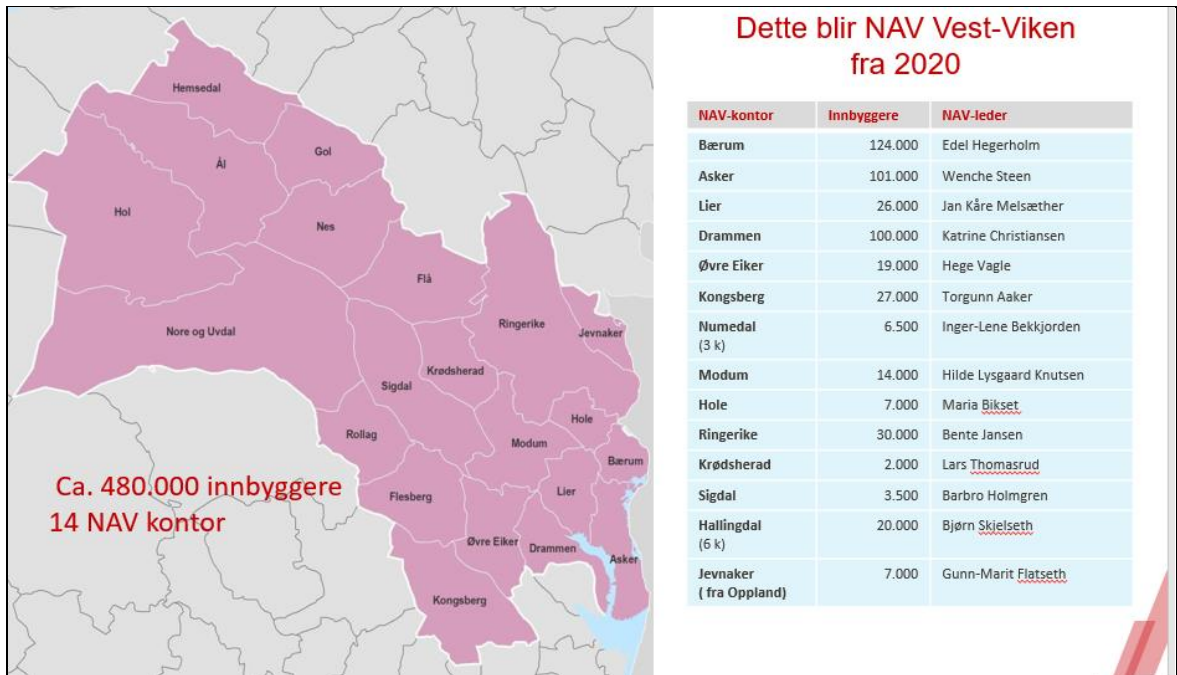
For NAV er det liten tvil om at fremtidens NAV-kontor må bli bedre tilpasset felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Fra begge regioner framheves at bo- og arbeidsmarkedene er dynamiske bl.a. som følge av endringer i kommunikasjoner og næringsstruktur. De regionale bo- og arbeidsmarkedene er likevel sterkt knyttet til den regionale by- og senterstrukturen. I Øst-Viken skisseres en mulig utvikling mot 3-5 bo- og arbeidsmarkedsregioner, mens i Vestviken, vil Asker, Bærum, de tre historiske byene (Drammen, Kongsberg og Hønefoss) og de regionale landskapene (Hallingdal og Numedal) utgjøre rammer for den videre utvikling.

Fra NAV opplyses det om at større kontor og samarbeid innenfor felles bo- og arbeidsmarkedsområder over tid kan skape grunnlag for et utvidet regionalt samarbeid på statlig side og innenfor partnerskapet med kommunene. Funksjonelle regioner kan f.eks. bli brukt som områder for statlig ressursallokering og som markedsområder. Utvidet samarbeid om kunnskapsproduksjon og kompetanseutvikling er også aktuelt. Større NAV-kontor kan også få utvidet ansvar for viktige oppgaver og virkemidler som del av partnerskapet med staten.

Regionrådene framheves som en interessant og viktige arena for den videre utvikling av tjenester og nye NAV-kontor. I den videre omstilling er NAV helt avhengige av et nært samarbeid med kommunenes politiske og administrative ledelse. NAV kan samtidig benytte ulike arenaer, både det eksisterende partnerskapet, regionrådene og andre regionale arenaer som f.eks. etablerte samarbeid knyttet til utdanning og næring i regi av Buskerud fylkeskommune. Det framheves at regionrådene framstår som en naturlig arena for dialog om både kunnskapsgrunnlag og felles utfordringer, nye løsninger og ikke minst erfaringer som høstes fra løpende omstillinger.

---

²¹ Forslag til framtidig regional modell for Arbeids- og tjenestelinjen i NAV. Delrapport 5 Regionalisering gir muligheter. 01.06.2017.

Figur 7.1 NAV-kontor i Vest-Viken fra 1.1.2020. Kilde: NAV Vest-Viken

Figur 7.2 Problematisering av framvoksende bo- og arbeidsmarkedsområder i Øst-Viken. Kilde: NAV Øst-Viken

7.5 Kommunedialog i Husbanken

Av Husbankens hjemmeside framgår at Husbankens rolle er å iverksette regjeringens politikk for boligsosialt arbeid. Gjennom virkemidler som bostøtte, lån, tilskudd, kompetanseutvikling og kunnskapsutvikling støtter Husbanken kommunene faglig og økonomisk i arbeidet med å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet.

Husbanken forvalter den nasjonale strategien Bolig for velferd, som fem departementer står bak. Strategien skal sikre en koordinert bruk av de statlige virkemidlene og god samordning med andre velferdspolitiske tiltak innenfor arbeid, helse- og omsorgstjenester og barnevern.

Husbanken vektlegger at alle kommuner med like behov skal få et likt og forutsigbart tilbud. Alle landets kommuner skal få lik behandling av like saker fra Husbanken uavhengig av regiontilhørighet.

Husbanken har et flerårig samarbeid med kommunene gjennom Husbankens kommuneprogram 2016-2020. Programmet består av et grunntilbud til alle landets kommuner og to delprogrammer med ytterligere oppfølging av kommuner med særskilte utfordringer. Storbyprogrammet består av kommunene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Drammen. I by- og tettstedsprogrammet deltar 70 kommuner.

Husbanken har to regionkontor som betjener kommunene innenfor Viken. Husbanken øst omfatter fylkene Østfold, Akershus, Oslo, Oppland og Hedmark, og er lokalisert i Oslo. Husbanken sør omfatter Agderfylkene, Buskerud, Vestfold og Telemark, og har kontor i Arendal og i Drammen. En stor del av Husbankens kundekontakt skjer gjennom regionkontorene. Husbanken er med sin lokalkunnskap en viktig samarbeidspartner for kommunene og byggenæringen.

Husbanken samhandler direkte med kommunene. Fra Husbanken vektlegges at regionråd erfaringsmessig vil være lite relevant som arena for utvikling av boligsosiale tjenester. Husbankens oppgaver tilsier tilpasning av tjenestene til ulike boligpolitiske utfordringer i ulike kommuner. Det blir vektlagt at kommuner som inngår i regionråd som regel vil være heterogene mht. lokale boligmarkeder. Lokale utfordringer og behov for boligsosiale tjenester vil være forskjellig. Det blir også vektlagt at erfaringene med regionråd som produksjonsorganer for konkrete tjenester er høyst blandet.

Når det gjelder Husbankens fremtidige regioninndeling på Østlandet, blir det vist til pågående vurderinger av Regjeringen. Som nevnt ovenfor har Regjeringen nylig varslet at Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal utrede hvordan Husbanken kan tilpasse sin kontorinndeling til ny fylkesstruktur.

8 Avsluttende analyser og tilråding

NIVI/SØA redegjør i dette kapitlet for noen antatt viktige premisser som grunnlag for en selvstendig faglig tilråding, som på noen punkter avviker fra kommunenes preferanser jf. kap.6.

8.1 Sterke kommuneregioner gir muligheter

Viken kjennetegnes av landets største storbyregion og flere andre store byregioner i norsk sammenheng. Viken har også sterke kommuneregioner utenfor hovedstadsområdet og de mest folkerike byregionene rundt Oslofjorden.

I figuren nedenfor har vi framstilt vekst i sysselsetting og befolkning for dagens kommuneregioner i to femårsperioder fra 2009-2018. Kommuneregioner med vekst i både sysselsetting og befolkning kan kalles utviklingsregioner²². Regioner med vekst i sysselsetting, men tilbakegang i befolkning kan kalles arbeidsregioner. Regioner som vokser i befolkning, men som har tilbakegang i sysselsettingen kan kalles bostedsregioner. Regioner som har tilbakegang i både sysselsetting og befolkning kan kalles uttynningsregioner.

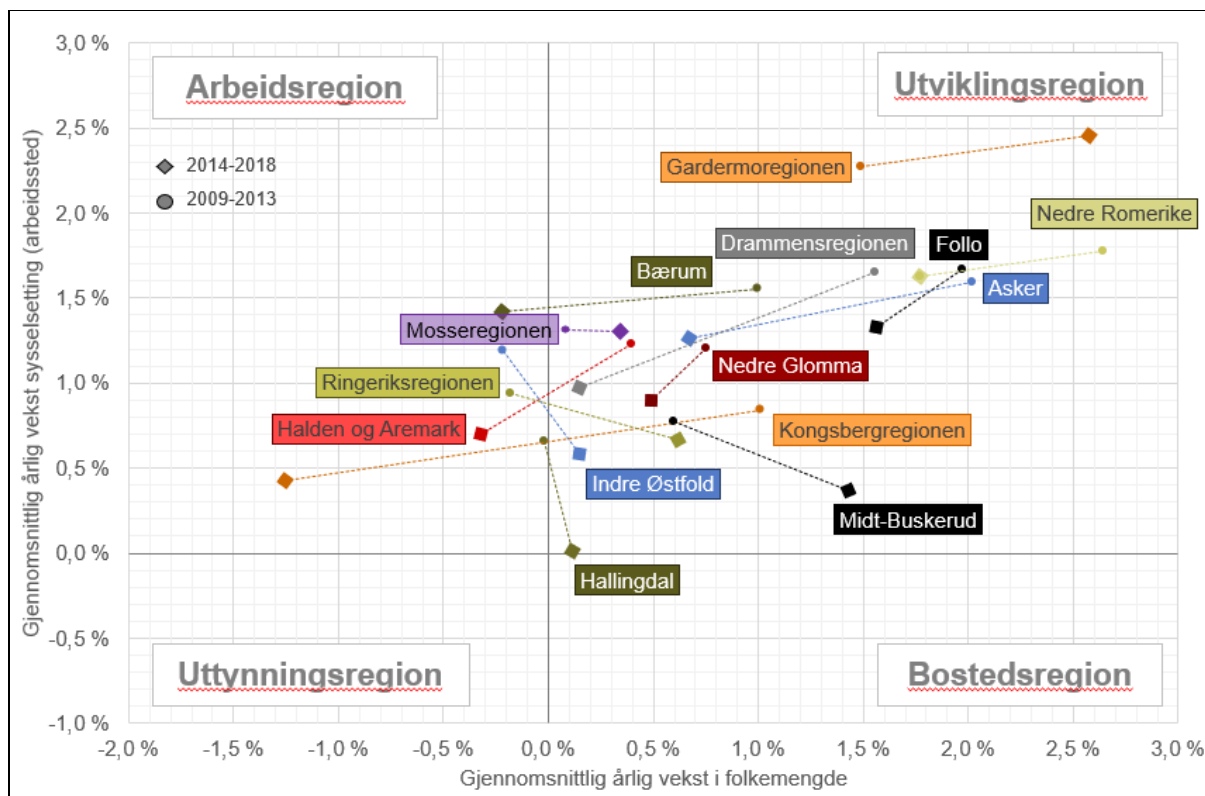
Analysen viser at nesten samtlige kommuneregioner i Viken kan betraktes som utviklingsregioner, med vekst i både sysselsetting og befolkning gjennom den siste tiårsperioden. I de sentrale byregionene gjenspeiler tallene en flerkjernet storbyutvikling med flere store og dynamiske arbeidsmarkeder utenfor Oslo. Tallene gjenspeiler også sterke næringsgeografiske regioner i Kongsbergregionen, på Ringerike og i Hallingdal. Ingen av kommuneregionene i Viken er typiske uttynningsregioner og heller ikke typiske bostedsregioner. Tallene kan skjule store interne ulikheter for enkeltkommuner.

Vikens sterke kommuneregioner kan skape grunnlag for et variert og spennende samarbeid i forhold til både Viken fylkeskommune, Oslo kommune og den regionale statsforvaltning. Utvidet samarbeid om bærekraftig samfunnsutvikling og effektiv tjenesteproduksjon er en del av mulighetsrommet. Bruk av kommuneregionene som faste analyseregioner og regionale planregioner er interessant i lys av at kommuneregionene sammenfaller bedre med felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Kommuneregionene kan også spille en viktig demokratisk rolle ved at samarbeidet kan utløse desentralisering og bidra til større lokal påvirkningskraft og bredere politisk deltakelse i regionale og nasjonale saker.

Kommuneregionene er også interessante i et bredere reformpolitisk bilde. Mye kan tyde på at den videre fornyelse og omstilling i offentlig sektor vil måtte skje på tvers av etablerte bystrukturer og administrative inndelinger som ikke framstår som optimale. De siste endringene i oppgavefordelingen har vært sterkt preget kamp om tilføring av nye oppgaver fra staten til fylkeskommunene. Det største potensialet for forbedring i oppgavefordelingen i offentlig sektor er antakelig knyttet til en tettere integrasjon mellom kommunene og fylkeskommunen, særlig med utgangspunkt i de store kommunene. Såkalt vertikal integrasjon kan skape grunnlag for mer helhetlig politisk ansvar, bedre samfunnsplanlegging og mer sammenhengende tjenestekjeder for brukerne. Økt vertikal integrasjon kan også være et viktig bidrag til mer effektiv ressursbruk og en mer oversiktlig forvaltning for innbyggerne

---

²² Typologien er bl.a. brukt av Norut f.eks. i Rapport 4/215

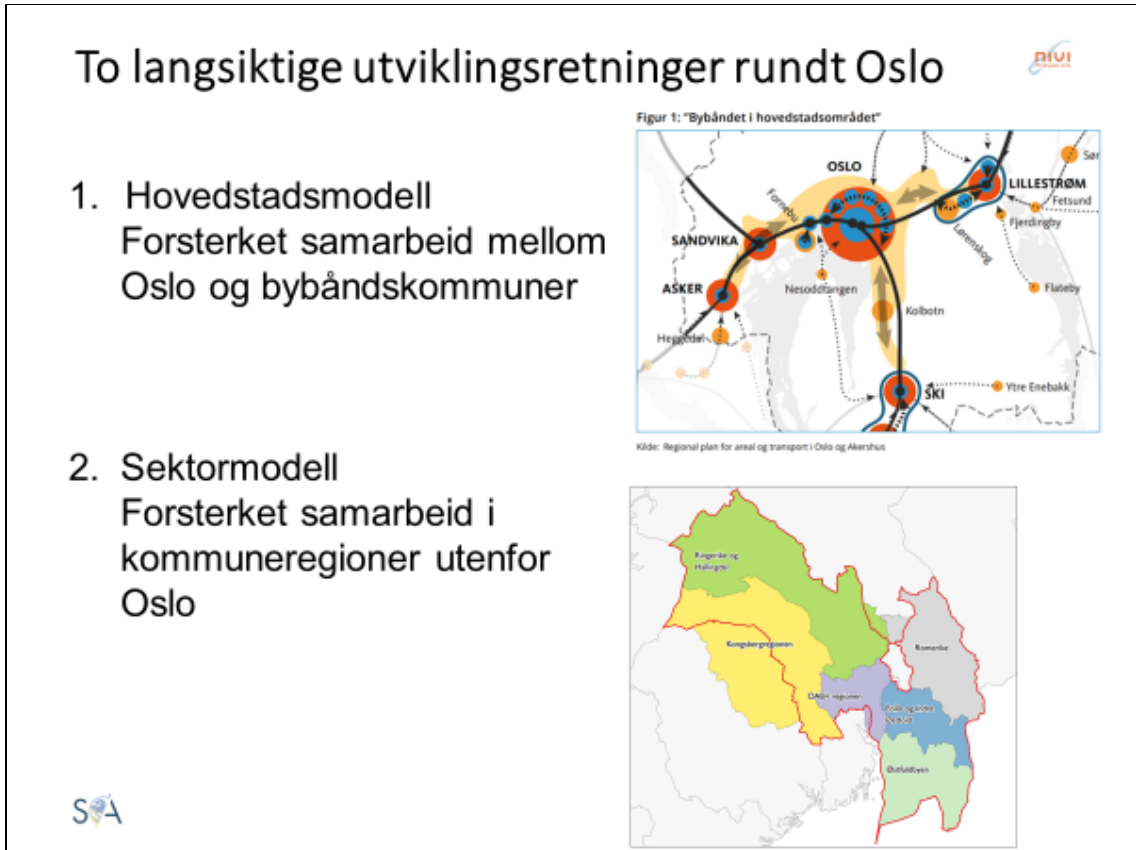
Figur 8.1 Vekst i befolkning og sysselsetting 2009-2018. Kilde: SSB

8.2 Langsiktig utviklingsretning rundt Oslo

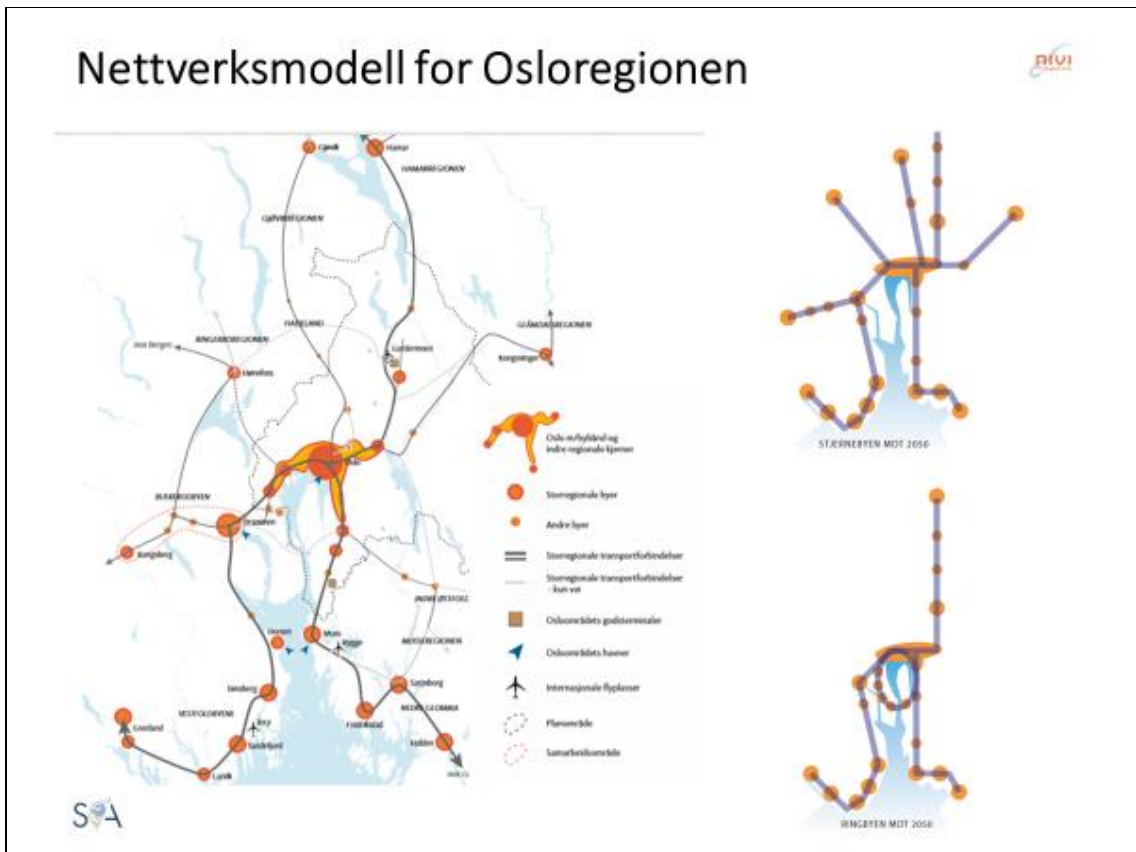
I utredningsarbeidet har Bærum kommune etterlyst «tankemodeller» for den videre byutvikling rundt Oslo. Oslo tettsted omfatter i dag 1 million innbyggere og strekker seg inn i 12 kommuner og tre fylker. I dette prosjektet har det ikke vært tid til å gå dypt inn i denne viktige problemstillingen. To «tankemodeller» er identifisert, en hovedstadsmodell som vektlegger samarbeid mellom Oslo og nære omegnskommuner (regionbyer i bybåndet), og en sektormodell som kan tolkes som en motvektsmodell til Oslo, der omegnskommunene organiserer seg i sterke delregioner rundt Oslo. De to modellene er skissert i figuren nedenfor.

I den regionalpolitiske debatt har det også vært diskutert «ringby» og «stjerneby» med utgangspunkt i nye kommunikasjoner og intercityutbygging på Østlandet. Slike nettverksmodeller kan være interessante, men neppe som grunnlag for regionalt samarbeid mellom nabokommuner som vi her er opptatt av.

Problemstillingen som her reises kan være naturlig å drøfte i det videre arbeid med det overordnede plansystemet for Viken og Oslo, herunder innretning av framtidig byveksttåle og hovedstadsråd.

Figur 8.2 Skisser av ulike samarbeidsstrukturer rundt Oslo

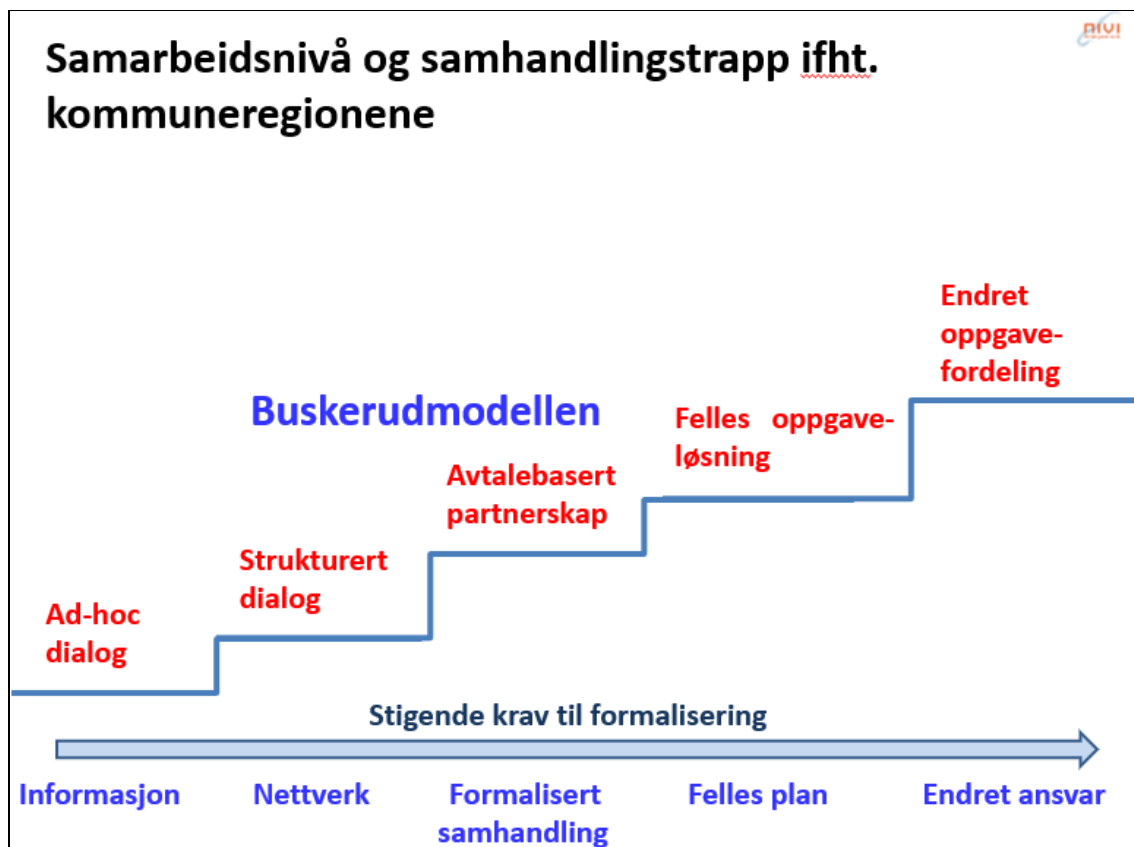

Figur 8.3 Nettverksmodeller i Osloregionen

8.3 Samhandlingstrapp og prinsipielle vurderinger

Utredningen som er gjennomført reiser spørsmål om form og innhold i samhandlingen mellom kommuneregionene og Viken fylkeskommune. For å spenne ut mulighetsrommet er det laget en samhandlingstrapp som konkretiserer mulige samarbeidsnivåer ifht. til fylkeskommunen. Trappen er illustrert nedenfor og det er grunn til å peke på viktige sammenhenger av praktisk og prinsipiell karakter:

1. Jo høyere samarbeidsnivå det legges opp til jo større krav til formalisering. Hvis prinsippene i Buskerudmodellen følges vil det etableres en strukturert dialog forankret i en avtale mellom kommunene og fylkeskommunen. Det kan tenkes både en løsere dialog med vekt på gjensidig informasjonsutveksling og et tyngre og mer integrert samarbeid, f.eks. i form av felles planer og strategier eller endret arbeidsfordeling for tilretteleggende virkemidler.
2. Ny kommunelov tillater ikke at et interkommunalt politisk råd overtar forvaltningsoppgaver eller offentlig myndighet fra fylkeskommunen, utover tilskuddsmyndighet. Det øverste trinnet i samhandlingstrappen kan innebære en formell endring i oppgavefordelingen som kan stille krav til annen juridisk regulering, inkl. organisering etter forsøksloven. Ut fra den nye kommunestrukturen og det komplekse utfordringsbildet i Viken, kan det være grunn til å peke på at Viken kan romme svært interessante forsøksmuligheter som del av den videre forvaltningsutvikling.
3. Etablering av interkommunale politiske råd aktualiserer en debatt om representasjon og deltakelse og hvem som har politisk ansvar for beslutninger og ressursbruk i det politiske rådet. Det gjelder særlig dersom fylkeskommunen deltar på linje med kommunene og dersom det politiske rådet skal forvalte fylkeskommunale utviklingsmidler gjennom en partnerskapsavtale, slik tilfelle er i Opplandsmodellen. Det innebærer at det politiske rådet blir et samstyriingsorgan med kollektivt ansvar for beslutninger og ressursbruk. Alternativet er at kun kommuner deltar i rådet, som vil sikre klare ansvarslinjer og frihet for kommunene til å opptre uavhengig av konsensus med fylkeskommunen.
4. Et høyt interkommunalt samarbeidsnivå, kan også være prinsipielt betenkelig i forhold til det representative demokratiet som skal utøves av kommunestyrene og fylkestingene. Interkommunale politiske råd og andre interkommunale styringsgrupper kan innebære en politisk marginalisering og fragmentering av politisk ansvar. Det kan derfor være svært viktig at regionråd er organisert med brede arenaer for deltakelse og involvering av kommunestyrene, slik mange regionråd i dag er.
5. Et høyt interkommunalt samarbeidsnivå kan i praksis innebære utvikling av et fjerde forvaltningsnivå. Det vil særlig være tilfelle dersom det politiske rådet kombineres med omfattende interkommunalt samarbeid om lovpålagte oppgaver, organisert gjennom vertskommuner, oppgavefelleskap og interkommunale selskaper.
6. En forsterkning av samarbeidsstrukturen mellom kommunene og fylkeskommunen kan også lede til en mindre oversiktlig forvaltning for innbyggerne, bl.a. sett i lys av at nye store kommuner som regel organiseres med et nærdemokrati.
7. Kommunesammenslutninger og formelle endringer i oppgavefordelingen kan redusere behovet for interkommunale politiske råd, annet interkommunalt samarbeid og partnerskap mellom forvaltningsnivåene for å løse offentlige oppgaver.

Figur 8.3 Sammenheng mellom samarbeidsnivå og formalisering

8.4 Tiltrådning om fremtidig samarbeidsstruktur

Fellesnemnda i Viken har forutsatt at det er kommunene som skal bestemme deltakelse i kommuneregioner og regionråd. I tråd med dette prinsipielle utgangspunktet vil den faglige anbefalingen være å følge kommunenes preferanser slik det er redegjort for i kap.6.

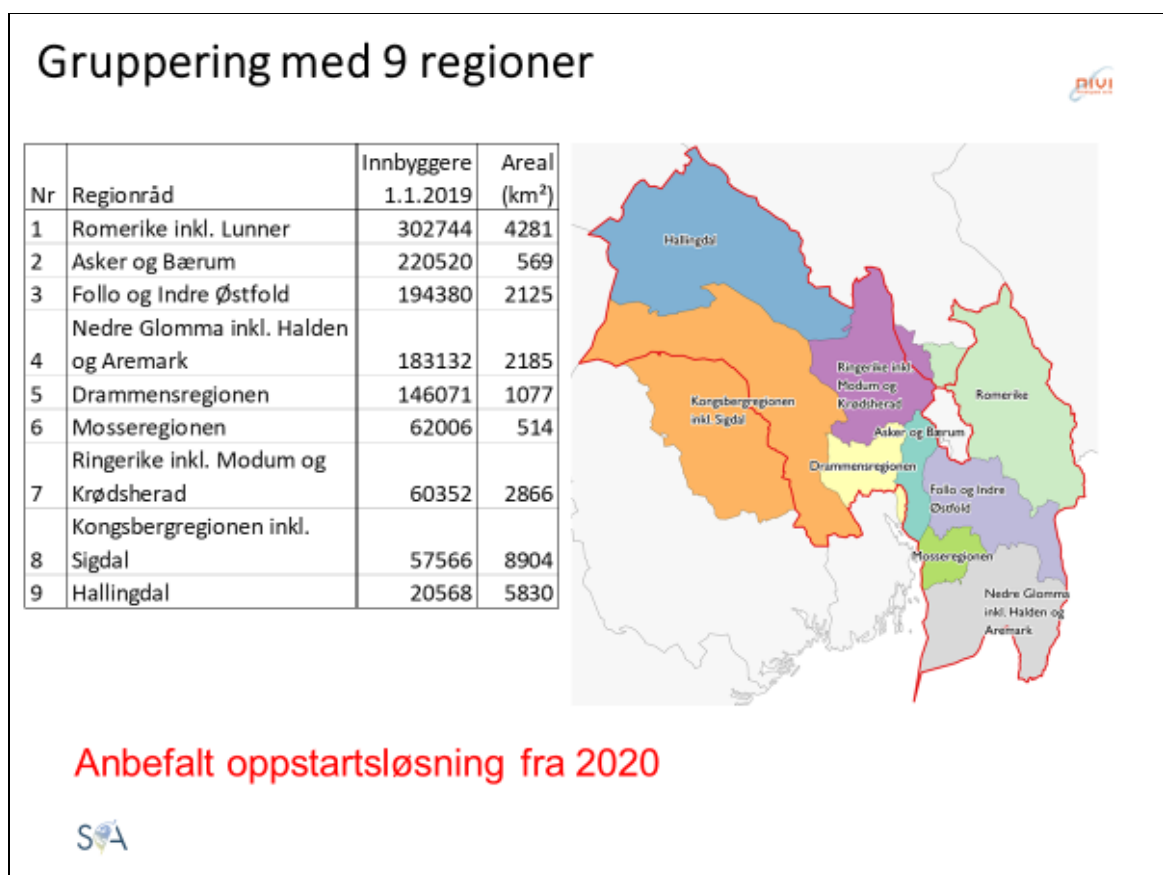
Vi ser flere grunner til å anbefale en avvikende samarbeidsstruktur ut fra faglige vurderinger:

- Både fylkeskommunen og staten har sterke og legitime interesser i strukturene for offentlig oppgaveløsning. Det gjelder både kommunestrukturen og samarbeidsstrukturen mellom kommunene, som må ivareta ikke bare lokale interesser, men også regionale og nasjonale hensyn. Kommunenes organisasjonsfrihet er knyttet til organiseringen av egne oppgaver og ikke til strukturene for oppgaveløsning, som mange offentlige aktører er avhengige av.
- Viken fylkeskommune bør antakelig tilstrebe en viss regional balanse mellom kommuneregionene, av hensyn til likebehandling og ivaretagelse av regional balanse
- Kommuneregionene bør følge grunnleggende faglige prinsipper for offentlig planlegging og inndeling av kommuner, der tilpasning til felles- og arbeidsmarkedsområder er ønskelig av hensyn til god oppgaveløsning.
- Kommunene kan ønske at Viken fylkeskommune formidler hva som kan være gode løsninger sett fra fylkeskommunens definerte roller og ansvar
- Vi er kjent med at flere av regionrådene vurderer ulike veivalg og vil sette pris på uavhengige faglige innspill

NIVI/SØA anbefaler oppdragsgiver å gå i dialog med utvalgte regionråd for om mulig å etablere en mer balansert og geografisk funksjonell samarbeidsstruktur, som grunnlag for plandialog og øvrig samhandling fra 2020. NIVI/SØA mener det kan være gode faglige argumenter for endringer for følgende etablerte kommuneregioner:

- Regionrådet i Midt-Buskerud framstår ikke som et bærekraftig og funksjonelt kommunesamarbeid i møte med den nye forvaltningsstrukturen i Viken. NIVI/SØA har vurdert ulike løsninger og anbefaler en deling ved at Sigdal kommune slutter seg til Kongsbergregionen, mens Modum og Krødsherad slutter seg til Ringerike som regionalt tyngdepunkt og fremtidig integrasjonsakse.
- Hadeland regionråd vil være vanskelig å videreføre som et interkommunalt og grenseoverskridende politisk råd i lys av endret retningsvalg, skifte av fylkestilhørighet og ulike integrasjonsretninger for Jevnaker og Lunner. Hadeland representerer samtidig en merkevare og et innarbeidet samarbeid som evt. kan videreføres som et prosjektbasert samarbeid i en definert kommuneklynge, gitt at eierkommunene og berørte fylkeskommuner ser seg tjent med en slik ressursbruk og profilering.
- Det anbefales en samordnet dialog med begge de to regionrådene på Romerike inkl. Lunner kommune, særlig av hensyn til dialog om areal og transport og hensynet til symmetri i samarbeidsmønsteret rundt Oslo.
- Det anbefales også en samordnet dialog mot Follorådet og Indre Østfold Regionråd, begrunnet i behov for samordnet areal og transportplanlegging, korte reiseavstander og økende integrasjon mot Oslo. Alternative retningsvalg for Indre Østfold framstår som lite realistiske sette fra aktuelle naboregioner og relevante faglige kriterier for orientering av Indre Østfold kommune.
- Nye Moss kommune og Mosseregionen har en viss egentyngde som selvstendig kommuneregion og kan gjøre gode retningsvalg både mot Follo og mot Nedre Glomma og Halden.

Figur 8.4 Konsolideringsmodell med ni kommuneregioner i Viken

8.5 Andre tilrådninger

Andre tilrådninger som følger av utredningen kan oppsummeres i følgende punkter:

- Viken fylkeskommune bør ta initiativ til et videre arbeid om langsiktige utviklingsretninger rundt Oslo i nær dialog med kommunene
- Flere kommuner og regionråd etterspør en klargjøring av mål og prinsipper for fremtidig samhandling mellom kommunene og den nye fylkeskommunen, herunder hvilke roller og oppgaver det er ønskelig å legge til interkommunale politiske råd
- Behovet for avtalebasert dialog i form av en partnerskapsavtale vil variere og bør tilpasses lokale utfordringer og behov
- Viken fylkeskommune bør vurdere å etablere de anbefalte kommuneregionene som faste planregioner for utvikling av kunnskapsgrunnlag og regionalt plansystem tilpasset FNs bærekraftsmål. Regionale fortrinnsanalyser bør gjennomføres for alle kommuneregioner, som grunnlag for regionalpolitisk dialog om utfordringer og løsninger.
- Det kommunale plansystemet bør tilpasses behovet for planlegging av funksjonelle byregioner og felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Det er behov for samordning av kommuneplaner i flerkommunale byråder. I Hallingdal kan et regionalt utviklingskontor kombineres med et regionalt plankontor og en regionplan for Hallingdal.
- Fylkesmannen for Oslo og Viken og andre kommuneorienterte statsetater bør samordne sin kommunedialog i forhold til kommunene. Gjennomført dialog tyder på at kommunene anser regionrådene og de faste kommuneregionene som gode arenaer for samordnet kommunedialog om statlig politikk og løpende reformer.
- Gjennomført dialog tyder på bekymring og usikkerhet blant store og sentrale kommuner knyttet til en fortsatt fragmentert organisering av sentrale beredskapssetater i Viken. Det pekes bl.a. på mulige svakheter i fylkesmannens organisering og manglende sammenfall mellom politiet og andre sentrale beredskapsaktører. Det etterlyses en helhetlig analyse med vekt på lokale og regionale løsninger som kan sikre en organisering i tråd med gjeldende beredskapsprinsipper.

Vedlegg 1: Informasjonsbrev til kommuner og regionråd i Viken datert 17.03.2019

Alle kommuner og alle regionråd i Viken

Vår ref.: 828/2019 - 2018/188
Saksbehandler: Espen Nedland Hansen
Dato: 17.03.2019

Analyse av kommuneregioner/regionrådsstruktur

Dette brevet sendes til regionrådene i framtidige Viken og til alle kommuner i de tre nåværende fylkene Østfold, Buskerud og Akershus.

15. november 2018 ble det avholdt et første dialogmøte mellom fremtidige Viken fylkeskommune og noen utvalgte samfunnsaktører. Alle regionråd, samt alle kommuner som ikke tilhører et regionråd, var invitert.

Ett tema som ble behandlet på møtet var regionrådenes rolle i det nye fylket. Under møtet ble det fra deltakerne stilt forventninger om at regionrådene vil måtte spille en sentral rolle i den framtidige dialogen med Viken fylkeskommune (jf. tidligere utsendt oppsummering fra dialogmøtet, vedlagt). For å følge opp dette punktet fra dialogmøtet, ønsker Prosjekt Viken å fremskaffe et kunnskapsgrunnlag for å få bedre oversikt over kommunens ønsker og vurderinger for den framtidige kommunestrukturen/regionrådsstrukturen i Viken.

Fellesnemnda har vedtatt prosess for regional planstrategi for Viken, og har i den sammenheng bedt om at det i forbindelse med utarbeidelse av kunnskapsgrunnlaget for planstrategien, gjøres en analyse av kommuneregioner/regionrådsstruktur. Analysen kobles derfor til denne prosessen.

Hensikten med analysen er å fremskaffe et godt faglig grunnlag for samfunnsdialogen som skal foregå gjennom medvirkningsprosessen for regional planstrategi første halvår 2020, og samtidig tilføre kommunene et grunnlag for deres egne vurderinger om samarbeidsrelasjoner og samarbeidsformer i det nye fylket. Disse beslutningene vil kommunene fatte på eget grunnlag.

For å kunne fremskaffe dette kunnskapsgrunnlaget og foreta en god faglig analyse, er det viktig med god medvirkning fra regionrådene/kommunene. Det varsles derfor gjennom dette brevet at regionrådene/kommunene vil bli kontaktet av valgt leverandør for analysen: NIVI Analyse/Samfunnsøkonomisk analyse. Vi håper at regionrådene/kommunene vil se med velvilje på å bidra i dette arbeidet.

Med hilsen *Dokumentet er elektronisk godkjent og signert av*

Anette Solli
Fylkesordfører Akershus
Leder av fellesnemnda

Ole Haabeth
Fylkesordfører Østfold
Nestleder i fellesnemnda

Roger Ryberg
Fylkesordfører Buskerud
Nestleder i fellesnemnda

Vedlegg 1: Andel av arbeidstakerne som pendler ut fra kommuner i Viken m. Prosent. 2018.

Regionrådsområde	Kommune	Arbeids- Pendler		1	2	3	4	5	Øvrig ut-pendling
		takere	ikke						
	Viken	599041	436113						
	Bærum	64633	28762	Oslo (42%)	Asker (5%)	Drammen (1%)	Ullensaker (1%)	Lier (1%)	6 %
	Asker	31027	11324	Oslo (31%)	Bærum (19%)	Drammen (3%)	Lier (2%)	Røyken (1%)	7 %
	Røyken	11771	3265	Oslo (19%)	Asker (18%)	Bærum (12%)	Drammen (8%)	Lier (5%)	10 %
	Hurum	4569	1881	Oslo (13%)	Røyken (9%)	Asker (8%)	Drammen (8%)	Bærum (5%)	15 %
Drammensregionen	Drammen	33620	17735	Oslo (14%)	Lier (9%)	Asker (5%)	Bærum (4%)	Nedre Eiker (3%)	13 %
Drammensregionen	Lier	13519	4647	Drammen (18%)	Oslo (16%)	Asker (11%)	Bærum (8%)	Røyken (2%)	10 %
Drammensregionen	Nedre Eiker	12384	3726	Nedre Eiker (30%)	Oslo (8%)	Lier (7%)	Øvre Eiker (6%)	Asker (3%)	14 %
Drammensregionen	Øvre Eiker	9638	3608	Drammen (18%)	Nedre Eiker (12%)	Kongsberg (10%)	Oslo (6%)	Lier (5%)	13 %
Drammensregionen	Svelvik	3222	1046	Drammen (28%)	Lier (8%)	Oslo (7%)	Asker (3%)	Bærum (2%)	19 %
Follorådet	Ski	15554	5311	Ski (34%)	Ås (7%)	Oppegård (6%)	Bærum (3%)	Vestby (2%)	10 %
Follorådet	Oppegård	13716	3533	Oppegård (26%)	Ski (7%)	Bærum (4%)	Ås (2%)	Vestby (1%)	8 %
Follorådet	Ås	10376	3526	Oslo (31%)	Ski (12%)	Oppegård (4%)	Vestby (3%)	Frogn (2%)	14 %
Follorådet	Nesodden	9886	3797	Nesodden (38%)	Bærum (4%)	Ski (2%)	Frogn (2%)	Ås (2%)	9 %
Follorådet	Vestby	8860	3198	Oslo (26%)	Ås (7%)	Ski (6%)	Moss (5%)	Oppegård (3%)	16 %
Follorådet	Frogn	7989	2905	Oslo (30%)	Ås (7%)	Ski (6%)	Vestby (4%)	Nesodden (3%)	14 %
Follorådet	Enebakk	5601	1614	Enebakk (29%)	Skedsmo (8%)	Ski (7%)	Lørenskog (5%)	Rælingen (3%)	14 %
Gardermoreregionen	Ullensaker	19753	9628	Oslo (24%)	Skedsmo (8%)	Lørenskog (3%)	Eidsvoll (3%)	Nannestad (2%)	12 %
Gardermoreregionen	Eidsvoll	12525	4778	Ullensaker (22%)	Oslo (20%)	Skedsmo (5%)	Nannestad (2%)	Lørenskog (2%)	11 %
Gardermoreregionen	Nes (Ak.)	11245	4108	Oslo (20%)	Ullensaker (15%)	Skedsmo (8%)	Sørum (4%)	Lørenskog (3%)	13 %
Gardermoreregionen	Nannestad	7210	1903	Nannestad (26%)	Oslo (19%)	Skedsmo (8%)	Eidsvoll (4%)	Lørenskog (3%)	12 %
Gardermoreregionen	Gjerdrum	3664	835	Gjerdrum (23%)	Skedsmo (15%)	Ullensaker (12%)	Lørenskog (5%)	Nittedal (2%)	13 %
Gardermoreregionen	Hurdal	1374	548	Ullensaker (17%)	Eidsvoll (11%)	Oslo (11%)	Nannestad (4%)	Skedsmo (3%)	13 %
Halden og Aremark	Halden	13802	9823	Sarpsborg (11%)	Fredrikstad (6%)	Oslo (4%)	Moss (1%)	Rakkestad (1%)	7 %
Halden og Aremark	Aremark	641	230	Aremark (36%)	Sarpsborg (5%)	Marker (4%)	Rakkestad (3%)	Fredrikstad (3%)	10 %
Hallingdal	Hol	2476	1955	Ål (7%)	Gol (3%)	Oslo (2%)	Drammen (1%)	Nes (Busk.) (1%)	7 %
Hallingdal	Gol	2447	1831	Ål (9%)	Nes (Busk.) (4%)	Hemsedal (3%)	Oslo (2%)	Hol (1%)	6 %
Hallingdal	Ål	2438	1712	Gol (12%)	Hol (6%)	Oslo (2%)	Drammen (1%)	Ringerike (1%)	7 %
Hallingdal	Nes (Busk.)	1730	1187	Gol (15%)	Ål (4%)	Oslo (3%)	Flå (2%)	Ringerike (1%)	6 %
Hallingdal	Hemsedal	1350	946	Gol (11%)	Oslo (4%)	Ål (2%)	Bærum (1%)	Ringerike (1%)	11 %
Hallingdal	Flå	538	364	Nes (Busk.) (8%)	Oslo (5%)	Ringerike (3%)	Gol (3%)	Ål (2%)	11 %
Indre Østfold	Askim	7279	3068	Oslo (16%)	Eidsberg (8%)	Ski (7%)	Spydeberg (4%)	Ås (3%)	20 %
Indre Østfold	Eidsberg	5388	2584	Askim (12%)	Oslo (10%)	Trøgstad (4%)	Rakkestad (4%)	Sarpsborg (3%)	20 %
Indre Østfold	Hobøl	2985	578	Hobøl (19%)	Ski (14%)	Ås (7%)	Askim (5%)	Vestby (5%)	27 %
Indre Østfold	Spydeberg	2983	907	Oslo (20%)	Ski (11%)	Askim (10%)	Ås (4%)	Hobøl (4%)	21 %
Indre Østfold	Trøgstad	2659	1038	Eidsberg (14%)	Oslo (11%)	Askim (10%)	Ski (2%)	Aurskog-Høland (2%)	22 %
Indre Østfold	Skiptvet	1919	657	Askim (13%)	Oslo (9%)	Spydeberg (6%)	Sarpsborg (6%)	Eidsberg (4%)	27 %
Indre Østfold	Marker	1702	908	Eidsberg (14%)	Askim (7%)	Oslo (5%)	Rakkestad (2%)	Sarpsborg (2%)	16 %
Kongsbergregionen	Kongsberg	13636	10494	Drammen (5%)	Oslo (4%)	Øvre Eiker (2%)	Bærum (1%)	Nedre Eiker (1%)	10 %
Kongsbergregionen	Flesberg	1395	607	Kongsberg (35%)	Oslo (3%)	Rollag (2%)	Drammen (2%)	Øvre Eiker (2%)	12 %
Kongsbergregionen	Nore og Uvdal	1391	1091	Rollag (4%)	Kongsberg (3%)	Nes (Busk.) (2%)	Oslo (2%)	Drammen (1%)	9 %
Kongsbergregionen	Rollag	732	461	Kongsberg (12%)	Nore og Uvdal (8%)	Flesberg (7%)	Oslo (3%)	Drammen (2%)	6 %
Kongsbergregionen	Notodden	5763	4013	Kongsberg (10%)	Oslo (3%)	Hjartdal (2%)	Tinn (1%)	Drammen (1%)	13 %
Kongsbergregionen	Tinn	2873	2362	Oslo (4%)	Notodden (2%)	Kongsberg (1%)	Bærum (1%)	Hjartdal (0%)	9 %
Kongsbergregionen	Hjartdal	762	387	Notodden (24%)	Oslo (4%)	Kongsberg (3%)	Tinn (2%)	Bærum (1%)	16 %
Midt-Buskerud	Modum	6839	3648	Drammen (10%)	Øvre Eiker (7%)	Ringerike (4%)	Nedre Eiker (4%)	Oslo (4%)	17 %
Midt-Buskerud	Sigdal	1896	1221	Modum (10%)	Drammen (5%)	Øvre Eiker (3%)	Nedre Eiker (3%)	Krødsherad (3%)	11 %
Midt-Buskerud	Krødsherad	1142	695	Modum (9%)	Ringerike (8%)	Sigdal (4%)	Oslo (3%)	Flå (3%)	13 %
Mosseregionen	Moss	14845	6631	Oslo (17%)	Rygge (10%)	Vestby (5%)	Sarpsborg (5%)	Fredrikstad (3%)	16 %
Mosseregionen	Rygge	7796	2569	Moss (26%)	Oslo (11%)	Sarpsborg (6%)	Fredrikstad (4%)	Vestby (4%)	15 %
Mosseregionen	Råde	3652	1068	Fredrikstad (15%)	Sarpsborg (13%)	Moss (12%)	Oslo (8%)	Rygge (8%)	14 %
Mosseregionen	Våler	2846	655	Moss (22%)	Oslo (10%)	Rygge (9%)	Vestby (8%)	Sarpsborg (6%)	22 %
Nedre Glomma	Fredrikstad	37893	23396	Sarpsborg (17%)	Oslo (6%)	Moss (3%)	Råde (2%)	Halden (2%)	8 %
Nedre Glomma	Sarpsborg	25192	15547	Fredrikstad (16%)	Oslo (4%)	Halden (4%)	Moss (3%)	Råde (2%)	9 %
Nedre Glomma	Rakkestad	3962	2121	Sarpsborg (10%)	Eidsberg (9%)	Oslo (4%)	Halden (4%)	Fredrikstad (4%)	15 %
Nedre Glomma	Hvaler	2132	846	Fredrikstad (31%)	Sarpsborg (10%)	Oslo (7%)	Moss (2%)	Halden (1%)	9 %
Nedre Romerike	Skedsmo	28681	9670	Skedsmo (34%)	Lørenskog (9%)	Ullensaker (4%)	Bærum (2%)	Nittedal (2%)	10 %
Nedre Romerike	Lørenskog	20794	6345	Lørenskog (31%)	Skedsmo (10%)	Bærum (3%)	Ullensaker (2%)	Rælingen (1%)	8 %
Nedre Romerike	Nittedal	12625	3549	Nittedal (28%)	Skedsmo (7%)	Lørenskog (4%)	Bærum (3%)	Ullensaker (2%)	6 %
Nedre Romerike	Sørum	9562	2377	Sørum (25%)	Skedsmo (15%)	Ullensaker (7%)	Lørenskog (6%)	Fet (2%)	13 %
Nedre Romerike	Rælingen	9559	1538	Skedsmo (19%)	Rælingen (16%)	Lørenskog (12%)	Ullensaker (3%)	Bærum (3%)	10 %
Nedre Romerike	Aurskog-Høland	8265	3950	Oslo (17%)	Skedsmo (10%)	Lørenskog (5%)	Fet (3%)	Sørum (3%)	13 %
Nedre Romerike	Fet	6244	1367	Fet (22%)	Skedsmo (18%)	Lørenskog (8%)	Ullensaker (3%)	Sørum (2%)	13 %
Nedre Romerike	Rømskog	345	173	Aurskog-Høland (24%)	Oslo (8%)	Marker (3%)	Skedsmo (2%)	Sørum (1%)	11 %
Hadeland	Lunner	4627	1394	Oslo (27%)	Gran (14%)	Nittedal (7%)	Ullensaker (4%)	Ringerike (3%)	15 %
Hadeland	Gran	6731	4208	Oslo (12%)	Lunner (5%)	Ringerike (3%)	Jevnaker (3%)	Ullensaker (2%)	13 %
Ringeriksregionen	Ringerike	14836	10041	Oslo (8%)	Hole (5%)	Bærum (4%)	Jevnaker (3%)	Modum (2%)	11 %
Ringeriksregionen	Hole	3530	1071	Ringerike (26%)	Oslo (17%)	Bærum (14%)	Asker (3%)	Drammen (1%)	9 %
Ringeriksregionen	Jevnaker	3396	1286	Ringerike (30%)	Oslo (7%)	Gran (6%)	Lunner (4%)	Hole (2%)	13 %

Vedlegg 1: Antall arbeidstakerne som pendler ut fra kommuner i Viken. 2018.

Regionrådsområde	Kommune	Arbeids- Pendler		1	2	3	4	5	Øvrig ut-pendling
		takere	ikke						
	Viken	599041	436113						
	Bærum	64633	28762	Oslo (27263)	Asker (3101)	Drammen (631)	Ullensaker (419)	Lier (368)	4089
	Asker	31027	11324	Oslo (9757)	Bærum (5803)	Drammen (857)	Lier (518)	Røyken (456)	2312
	Røyken	11771	3265	Oslo (2273)	Asker (2076)	Bærum (1383)	Drammen (978)	Lier (619)	1177
	Hurum	4569	1881	Oslo (616)	Røyken (423)	Asker (382)	Drammen (349)	Bærum (249)	669
Drammensregionen	Drammen	33620	17735	Oslo (4606)	Lier (2862)	Asker (1544)	Bærum (1504)	Nedre Eiker (1156)	4213
Drammensregionen	Lier	13519	4647	Drammen (2475)	Oslo (2131)	Asker (1503)	Bærum (1135)	Røyken (297)	1331
Drammensregionen	Nedre Eiker	12384	3726	Nedre Eiker (3726)	Oslo (1043)	Lier (895)	Øvre Eiker (788)	Asker (390)	1755
Drammensregionen	Øvre Eiker	9638	3608	Drammen (1748)	Nedre Eiker (1112)	Kongsberg (917)	Oslo (575)	Lier (463)	1215
Drammensregionen	Svelvik	3222	1046	Drammen (893)	Lier (270)	Oslo (233)	Asker (96)	Bærum (67)	617
Follorådet	Ski	15554	5311	Ski (5311)	Ås (1100)	Oppegård (862)	Bærum (430)	Vestby (305)	1612
Follorådet	Oppegård	13716	3533	Oppegård (3533)	Ski (912)	Bærum (499)	Ås (325)	Vestby (145)	1121
Follorådet	Ås	10376	3526	Oslo (3183)	Ski (1259)	Oppegård (369)	Vestby (354)	Frogn (247)	1438
Follorådet	Nesodden	9886	3797	Nesodden (3797)	Bærum (387)	Ski (238)	Frogn (208)	Ås (204)	855
Follorådet	Vestby	8860	3198	Oslo (2346)	Ås (637)	Ski (563)	Moss (407)	Oppegård (248)	1461
Follorådet	Frogn	7989	2905	Oslo (2403)	Ås (560)	Ski (479)	Vestby (288)	Nesodden (215)	1139
Follorådet	Enebakk	5601	1614	Enebakk (1614)	Skedsmo (431)	Ski (374)	Lørenskog (285)	Rælingen (142)	786
Gardermoreregionen	Ullensaker	19753	9628	Oslo (4738)	Skedsmo (1578)	Lørenskog (632)	Eidsvoll (494)	Nannestad (332)	2351
Gardermoreregionen	Eidsvoll	12525	4778	Ullensaker (2746)	Oslo (2498)	Skedsmo (581)	Nannestad (270)	Lørenskog (267)	1385
Gardermoreregionen	Nes (Ak.)	11245	4108	Oslo (2292)	Ullensaker (1695)	Skedsmo (902)	Sørumsund (403)	Lørenskog (331)	1514
Gardermoreregionen	Nannestad	7210	1903	Nannestad (1903)	Oslo (1379)	Skedsmo (577)	Eidsvoll (268)	Lørenskog (208)	898
Gardermoreregionen	Gjerdrum	3664	835	Gjerdrum (835)	Skedsmo (551)	Ullensaker (425)	Lørenskog (201)	Nittedal (68)	493
Gardermoreregionen	Hurdal	1374	548	Ullensaker (232)	Eidsvoll (157)	Oslo (150)	Nannestad (57)	Skedsmo (45)	185
Halden og Aremark	Halden	13802	9823	Sarpsborg (1479)	Fredrikstad (798)	Oslo (529)	Moss (141)	Rakkestad (111)	921
Halden og Aremark	Aremark	641	230	Aremark (230)	Sarpsborg (34)	Marker (28)	Rakkestad (18)	Fredrikstad (18)	61
Hallingdal	Hol	2476	1955	Ål (180)	Gol (72)	Oslo (57)	Drammen (15)	Nes (Busk.) (14)	183
Hallingdal	Gol	2447	1831	Ål (218)	Nes (Busk.) (98)	Hemsedal (70)	Oslo (47)	Hol (30)	153
Hallingdal	Ål	2438	1712	Gol (300)	Hol (154)	Oslo (59)	Drammen (25)	Ringerike (21)	167
Hallingdal	Nes (Busk.)	1730	1187	Gol (264)	Ål (71)	Oslo (46)	Flå (39)	Ringerike (12)	111
Hallingdal	Hemsedal	1350	946	Gol (149)	Oslo (49)	Ål (32)	Bærum (14)	Ringerike (9)	151
Hallingdal	Flå	538	364	Nes (Busk.) (41)	Oslo (26)	Ringerike (18)	Gol (18)	Ål (10)	61
Indre Østfold	Askim	7279	3068	Oslo (1190)	Eidsberg (573)	Ski (502)	Spydeberg (280)	Ås (199)	1467
Indre Østfold	Eidsberg	5388	2584	Askim (648)	Oslo (519)	Trøgstad (205)	Rakkestad (191)	Sarpsborg (158)	1083
Indre Østfold	Hobøl	2985	578	Hobøl (578)	Ski (427)	Ås (204)	Askim (151)	Vestby (138)	803
Indre Østfold	Spydeberg	2983	907	Oslo (591)	Ski (327)	Askim (297)	Ås (134)	Hobøl (111)	616
Indre Østfold	Trøgstad	2659	1038	Eidsberg (360)	Oslo (295)	Askim (268)	Ski (63)	Aurskog-Høland (56)	579
Indre Østfold	Skiptvet	1919	657	Askim (257)	Oslo (169)	Spydeberg (117)	Sarpsborg (109)	Eidsberg (85)	525
Indre Østfold	Marker	1702	908	Eidsberg (246)	Askim (126)	Oslo (88)	Rakkestad (33)	Sarpsborg (32)	269
Kongsbergregionen	Kongsberg	13636	10494	Drammen (644)	Oslo (548)	Øvre Eiker (257)	Bærum (144)	Nedre Eiker (140)	1409
Kongsbergregionen	Flesberg	1395	607	Kongsberg (494)	Oslo (35)	Rollag (33)	Drammen (30)	Øvre Eiker (22)	174
Kongsbergregionen	Nore og Uvdal	1391	1091	Rollag (56)	Kongsberg (46)	Nes (Busk.) (32)	Oslo (25)	Drammen (20)	121
Kongsbergregionen	Rollag	732	461	Kongsberg (88)	Nore og Uvdal (56)	Flesberg (49)	Oslo (20)	Drammen (16)	42
Kongsbergregionen	Notodden	5763	4013	Kongsberg (589)	Oslo (177)	Hjartdal (143)	Tinn (44)	Drammen (39)	758
Kongsbergregionen	Tinn	2873	2362	Oslo (104)	Notodden (67)	Kongsberg (36)	Bærum (23)	Hjartdal (12)	269
Kongsbergregionen	Hjartdal	762	387	Notodden (182)	Oslo (29)	Kongsberg (24)	Tinn (13)	Bærum (5)	122
Midt-Buskerud	Modum	6839	3648	Drammen (681)	Øvre Eiker (509)	Ringerike (300)	Nedre Eiker (285)	Oslo (267)	1149
Midt-Buskerud	Sigdal	1896	1221	Modum (188)	Drammen (89)	Øvre Eiker (65)	Nedre Eiker (60)	Krødsherad (57)	216
Midt-Buskerud	Krødsherad	1142	695	Modum (105)	Ringerike (90)	Sigdal (43)	Oslo (34)	Flå (32)	143
Mossregionen	Moss	14845	6631	Oslo (2470)	Rygge (1459)	Vestby (770)	Sarpsborg (709)	Fredrikstad (410)	2396
Mossregionen	Rygge	7796	2569	Moss (2058)	Oslo (881)	Sarpsborg (450)	Fredrikstad (317)	Vestby (315)	1206
Mossregionen	Råde	3652	1068	Fredrikstad (564)	Sarpsborg (465)	Moss (448)	Oslo (309)	Rygge (284)	514
Mossregionen	Våler	2846	655	Moss (622)	Oslo (286)	Rygge (242)	Vestby (230)	Sarpsborg (177)	634
Nedre Glomma	Fredrikstad	37893	23396	Sarpsborg (6529)	Oslo (2293)	Moss (968)	Råde (779)	Halden (759)	3169
Nedre Glomma	Sarpsborg	25192	15547	Fredrikstad (4097)	Oslo (1129)	Halden (886)	Moss (695)	Råde (463)	2375
Nedre Glomma	Rakkestad	3962	2121	Sarpsborg (406)	Eidsberg (347)	Oslo (172)	Halden (153)	Fredrikstad (153)	610
Nedre Glomma	Hvaler	2132	846	Fredrikstad (660)	Sarpsborg (205)	Oslo (153)	Moss (44)	Halden (28)	196
Nedre Romerike	Skedsmo	28681	9670	Skedsmo (9670)	Lørenskog (2556)	Ullensaker (1121)	Bærum (700)	Nittedal (522)	2855
Nedre Romerike	Lørenskog	20794	6345	Lørenskog (6345)	Skedsmo (2030)	Bærum (551)	Ullensaker (447)	Rælingen (246)	1621
Nedre Romerike	Nittedal	12625	3549	Nittedal (3549)	Skedsmo (942)	Lørenskog (508)	Bærum (320)	Ullensaker (279)	812
Nedre Romerike	Sørumsund	9562	2377	Sørumsund (2377)	Skedsmo (1392)	Ullensaker (634)	Lørenskog (586)	Fet (179)	1242
Nedre Romerike	Rælingen	9559	1538	Skedsmo (1780)	Rælingen (1538)	Lørenskog (1194)	Ullensaker (277)	Bærum (250)	956
Nedre Romerike	Aurskog-Høland	8265	3950	Oslo (1417)	Skedsmo (847)	Lørenskog (420)	Fet (283)	Sørumsund (278)	1070
Nedre Romerike	Fet	6244	1367	Fet (1367)	Skedsmo (1139)	Lørenskog (511)	Ullensaker (173)	Sørumsund (144)	794
Nedre Romerike	Rømskog	345	173	Aurskog-Høland (82)	Oslo (29)	Marker (11)	Skedsmo (7)	Sørumsund (4)	39
Nedre Romerike	Lunner	4627	1394	Oslo (1233)	Gran (660)	Nittedal (318)	Ullensaker (170)	Ringerike (138)	714
Hadeland	Gran	6731	4208	Oslo (775)	Lunner (327)	Ringerike (217)	Jevnaker (171)	Ullensaker (136)	897
Ringeriksregionen	Ringerike	14836	10041	Oslo (1133)	Hole (790)	Bærum (625)	Jevnaker (393)	Modum (232)	1622
Ringeriksregionen	Hole	3530	1071	Ringerike (913)	Oslo (610)	Bærum (482)	Asker (103)	Drammen (42)	309
Ringeriksregionen	Jevnaker	3396	1286	Ringerike (1021)	Oslo (242)	Gran (191)	Lunner (142)	Hole (75)	439

Klimapådriver for Hadeland 2016-2019

---

*« Vision without action is merely a dream.
Action without vision just passes the time.
Vision with action can change the world.»*

Joel A. Barker

1 OM KLIMAPÅDRIVER

Den regionale satsningen på bioenergi dannet grunnlaget for at Lunner, Gran og Jevnaker i 2007 ble utnevnt til Grønne energikommunene. Hadelandskommunene valgte å bruke midlene som fulgte med utnevnelsen til å opprette en regional prosjektstilling – kalt klimapådriver – for å følge opp energi og klimaarbeidet i Hadelandsregionen. Live Ytrehus ble ansatt som landets første regionale klimapådriver i perioden 2009-2011. Sluttrapporten fra første prosjektperiode viser til gode erfaringer med å samarbeide om en regional klimapådriverstilling og anbefaler videreføring. I 2012 ble klimapådriverstillingen vedtatt videreført i tre nye år. Stillingen ble utlyst i august 2012 og Kristin Molstad ble ansatt som ny klimapådriver fra 12.november 2012 til 31.desember 2015. Regionrådet vedtok videreføring av klimapådriver i en ny prosjektperiode fra 15.august 2016 til 31.desember 2019.

Prosjektmandatet «Klimapådriver 2016-2019» og årlige handlingsplaner er vedtatt i regionrådet.

1.1 Klimapådrivers formål

Klimapådriver for Hadeland har som formål å styrke energi- og klimaarbeidet i Hadelandsregionen og er et viktig virkemiddel for å nå målsetningene i kommunenes klima- og energiplaner.

Klimapådriverprosjektet har fire delmål:

1	Klimapådriver skal drive kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid i lokalsamfunnet og motivere lokale aktører til å bidra til bærekraftig samfunnsutvikling.
2	Klimapådriver skal inspirere og være en pådriver for at kommunene når sine målsetninger knyttet til energi, klima og bærekraft.
3	Klimapådriver skal bistå i arbeidet med å revidere kommunenes energi- og klimaplaner og bidra til at disse er godt kjent og forankret i kommunenes administrasjon.
4	Klimapådrivers arbeid skal bidra til å styrke regionrådets andre satsninger som fremmer en helhetlig bærekraftig samfunnsutvikling på Hadeland.

1.2 Klimapådrivers rolle

Pådriver

Som stillingstittelen tilsier, er det spesielt pådriverrollen er blitt vektlagt i prosjektet.

Det innebærer blant annet å;

- innhente midler og etablere samarbeid for gjennomføring av tiltak og prosjekter
- ta initiativ til og koordinere aktiviteter, tiltak og prosjekter
- fange opp ideer og kartlegge muligheter for handling og måloppnåelse
- bistå med å forankre klimamål i planer og strategier
- bistå med å gjennomføre tiltak i klima- og energiplanene
- sette klima på agendaen både politisk og administrativt
- ha fokus på muligheter og spre gode historier om hva kommunene gjør og kan få til

Rådgiver

Klimapådriver har fungert som rådgiver overfor lokalpolitikere, kommunens administrasjon, næringslivet, skoler, organisasjoner og innbyggere. Rådgivning omhandler både faglige spørsmål, prosesser, organisering, finansiering og tilrettelegging i klimaarbeidet.

Ved kompetansebehov som ikke klimapådriver kan bidra med, har oppgaven vært å bidra ved å innhente kunnskap fra andre fagpersoner/miljøer og/eller organisere seminar, kurs e.l. som kan møte kompetansebehovet.

Samarbeid- og nettverksbygger

Samarbeid- og nettverksbygging har vært en prioritert arbeidsmetode for å kunne utvikle større prosjekter som har gode forutsetninger for å utløse ekstern finansiering. Klimaarbeidet er ofte tverrfaglig og sektorovergripende, og det har vært viktig for prosjektet å ha nettverk og samarbeid både innen akademia og utdanning, næringsliv, organisasjoner, lokalsamfunnet og offentlig forvaltning regionalt og nasjonalt.

Klimapådriver har deltatt aktivt i flere nettverk, og etablert god dialog og samarbeid med fylkesmannen, fylkeskommunen og andre kommuner.

Formidler

Formidling av kunnskap om klima og kommunenes klimaarbeid er viktig for å mobilisere lokalsamfunnet og skape forståelse for at kommunenes planer og vedtak prioriterer klima. Handlingskampanjer, rådgivning og kunnskapsformidling overfor innbyggere, næringsliv og skole har derfor vært en viktig oppgave for klimapådriver.

Synliggjøring av klimapådriverprosjektet og klimaarbeidet på Hadeland er også et viktig bidrag i profileringen av Hadeland som en «grønn region» i tråd med målsetningen til «Hadeland – nært og naturlig».

1.3 Prosjektorganisering

Prosjekteier	Regionrådet for Hadeland
Prosjektansvarlig	Regionkoordinator
Prosjektleder/klimapådriver	Kristin Molstad
Styringsgruppe	Rådmenn i Jevnaker, Lunner og Gran og regionkoordinator

Klimapådriver har delt kontorer med regionadministrasjonen på Gran rådhus. I første prosjektperiode hadde klimapådriver en ukentlig kontordag på Lunner rådhus og Jevnaker samfunnshus. Dette ble etter hvert avvirket som en fast ordning på grunn av oppussing, omorganisering og lite kontorkapasitet.

Hver kommune har oppnevnt en hovedkontakt for klimapådriver som er sentralt plassert i kommunenes administrasjon og har klimaoppfølgingsansvar. I første prosjektperiode møttes disse fast som en arbeidsgruppe for klimapådriver. I prosjektperioden 2016-2019 har klimapådriver valgt å avvikle den faste arbeidsgruppen. Årsaken er at det var sjelden alle tre kommunene var representert på møter (særlig Jevnaker kommune uteble). I tillegg berører klimaarbeidet mange fagområder, og i flere saker var det hensiktsmessig å ha flere kontaktpersoner på ulike fagområder i kommunene. Klimapådriver har derfor valgt organisere prosjektgrupper knyttet til konkrete prosjekter og tiltak, og delta på eksisterende arenaer/forum i kommunene.

1.4 Økonomi

Kommunene bidrar med en egenandel som skal dekke lønnskostnader til klimapådriver. I tillegg er det bevilget partnerskapsmidler til driftsutgifter og kompetansetiltak. Klimapådriver har innhentet eksterne tilskudd til gjennomføring av klimatiltak og aktiviteter.

Prosjektregnskap 2016-2019				
	2016	2017	2018	2019
Totalsum	634 903,11	952 456,45	780 286,34	976 702,76
Egenandel kommunene		560 805	735 069	-740 000
Partnerskapsmidler	569 773,43	31 119,92	71 632,34	94 670,24
Bruk av fond	10 396,57		3 000	142 032,52
Eksterne tilskudd	75 978,5	500 000		
Lønnskostnader	-550 005,32	-565 257,14	-702 988,67	-740 000
Driftsutgifter	-16 113,79	-21 013,03	-29 667,20	-28 404,38
Kompetanse	-9 295	-11 616,09	-44 630,47	-5 021,63
Aktiviteter/tiltak	-59 489	-354 570,19	-3 000	-203 276,75
Budsjettbalanse	21 245,39	139 468,47	29 415	0

Klimapådriver har innhentet totalt 8,45 millioner kroner i eksterne midler til konkrete prosjekter og tiltak i prosjektperioden 2013-2019.

Eksterne tilskudd til prosjekter og tiltak

Husbanken	Kompetansetilskudd til pilotprosjekt for sol/ved anlegg i to private boliger (2013) <i>I samarbeid med Energiråd Innlandet, VVS foreningen og Energigården</i>	250 000 kr
SustainCo (EU)	Støtte til utredning av fornybare energiløsninger for Klemmahallen idrettshall og barnehage (2014) <i>I samarbeid med Energigården</i>	15 000 kr
Enova	Støtte til Glasslåven fra programmet «Ny teknologi i framtidens bygg» (2014) <i>I samarbeid med Stiftelsen Glasslåven Granavolden, Asplan Viak og Gaia Arkitekter</i>	850 000 kr
Enova	Støtte til gjennomføring av tiltakspakke i EPC + utskifting til LED gatebelysning (Etterbetales kommunene etter tiltakene er gjennomført)	<i>Innvilget, totalsum ikke kjent</i>
Transnova	Støtte til elsykkelprosjekt i Hjemmetjenesten (2015) – <i>I samarbeid med Fremtiden i Våre Hender og Gjøvik kommune</i>	67 500 kr
Miljødirektoratet	Støtte til fagseminar om klimatilpasning for kommuner og fylkeskommunen i Innlandet (2015) <i>I samarbeid med Lillehammer kommune, Gjøvik kommune og Oppland fylkeskommune</i>	50 000 kr
Klimaspleis-ordningen (Oppland)	Støtte til klimapådriverprosjektet for gjennomføring av følgende klimatiltak i Hadelandskommunene (2015): ➤ Vintersyklistkampanje	82 650 kr

fylkeskommune, Fylkesmannen i Oppland, Statens vegvesen)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ladestasjon for kommunal elbil på Lunner rådhus ➤ Grønne uker/energirådgivningstjenester ➤ Elyskler til Hjemmetjenesten 	
Fylkesmannen i Oppland (skjønnsmidler)	Klimatiltak og aktiviteter i klimapådriverprosjektet 2013-2019	1 321 000 kr
Miljødirektoratet	Klimanettverksmidler 2017-2019	725 000 kr
Miljødirektoratet	Ladepunkter for kommunale tjenestebiler i Gran	120 000 kr
Miljødirektoratet, Oppland fylkeskommune, Akershus fylkeskommune	Klimaheltkampanjen 2019 <i>I samarbeid med kommunene Asker, Røyken, Gjøvik, Lillehammer, Østre Toten og Oppland fylkeskommune</i>	885 000 kr
Miljødirektoratet	Prosjektet «Den dyktige bonden» (2019-2021) <i>I samarbeid med Landbrukskontoret for Hadeland og Østre Toten kommune</i>	2 771 000 kr
Miljødirektoratet	Prosjektet «Bærekraftig og attraktiv stedsutvikling i Gran og Lunner» (2018-2020)	715 000 kr
TOTALSUM		8 452 150 kr

2 AKTIVITETER & RESULTATER

Klimapådriverprosjektet vurderes her på bakgrunn av;

- hvorvidt de fire delmålene er realisert
- antall og omfang av gjennomførte aktiviteter og tiltak, samt tilbakemeldinger og målt effekt av disse når datagrunnlag foreligger
- hvorvidt kommunene og andre aktører erfarer at klimapådriverstillingen styrker klimaarbeidet på Hadeland

DELMÅL

1) Klimapådriver skal drive kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid i lokalsamfunnet og motivere lokale aktører til å bidra til bærekraftig samfunnsutvikling.

AKTIVITETER & RESULTATER

Bred medvirkningsprosess ifm. klimaplanarbeidet har bidratt til å realisere dette målet. Bl.a. arrangert 5 åpne temaworkshop og klimakontor på bibliotekene.

Klimaheltkampanjen ble gjennomført i aug-okt 2019. Det er en handlingskampanje som skal gjøre folk bevisst på eget klimafotavtrykk og hvordan handlinger i hverdagen påvirker dette. Innbyggere kan delta ved å velge seg en eller flere aktiviteter som reduserer klimafotavtrykket som de skal gjennomføre i minimum 4 uker.

I kampanjen ble det testet et nyutviklet digitalt verktøy for å beregne personlig klimafotavtrykk og logge aktiviteter. Erfaringen var at tjenesten var ikke ferdigutviklet til å implementere – det var for mange utfordringer med innlogging og lite brukervennlig. Verktøyet gav oss likevel relevant kunnskapsgrunnlag om innbyggers klimafotavtrykk, adferd og holdninger gjennom spørreundersøkelser.

Kommunikasjonsstrategien fungerte imidlertid godt og kommunene fikk gode erfaringer med å bruke Snapchat-annonse for å gjøre kampanjen kjent (125 000 visninger). Vi nådde ut bredt gjennom mange kanaler og fikk etablert Klimahelt som en gjenkjennbart «brand» (4664 nye brukere på klimahelt.no, 1349 påmeldinger, 1087 svar på undersøkelse, 379 deltakere, 480 aktiviteter). Klimaheltkampanjen fikk en del negativ omtale i lokalavisa i form av en kjøttskamdebatt som skapte mye engasjement. Dersom Klimaheltdeltakerne fortsetter med aktiviteten de valgte gjennom et helt år vil det gi en årlig utslippsreduksjon på i underkant av 200 tonn CO₂-ekv.

Kampanjen har krevd mange arbeidstimer, men har gitt mye nyttig erfaring og innsikt, gode samarbeidspartnere og mange kampanjeelementer som kan deles og videreføres. Det er utarbeidet egen rapport for Klimaheltkampanjen.

Tiltaket som har fått mest positiv tilbakemelding fra innbyggere er Grønne uker kampanjene som ble gjennomført høsten 2017 og 2019. I 4-6 uker tilbyr kommunene gratis energirådgivningstjenester til boligeiere som inkluderer ENØK-telefon, gratis hjemmebesøk av energirådgiver og informasjonsmøter. Det ble sendt ut brosjyre med informasjon om kampanjen til alle husstander. Tjenesten omtales som relevant, bevisstgjørende og nyttig av boligeierne. Se egne rapport.

- 2017: 27 hjemmebesøk, 166 analyser, 33 tlf henvendelser.
- 2019: 40 hjemmebesøk (fullbooket), 568 analyser (inkl. Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten), 118 tlf henvendelser (inkl. Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten).

Andre aktiviteter som har oppfylt delmål 1:

- Grønt & Genialt – klimaforedrag og innovasjonscamp på ungdomsskoler (6 stk) og for skoleklasse på Hadeland videregående skole (1x). Innovasjonscamp med bærekraftfokus på Hadeland videregående ble avlyst av skoleledelsen grunnet manglendekapasitet og derfor ikke gjennomført.
- Arrangert fagseminarer: klimatilpassing for gårdbrukere (40 deltakere), Håndverkersamlinger om energieffektivisering i bygg og boliger, fremtidige byggekrav og fornybare energiløsninger, trebruk i bygg for byggenæringen og miljøledelse/miljøsertifisering for bedrifter, klimabudsjettt og klimaledning for kommuner, webinar om ladepunkter for kommuner
- Vært støttespiller for etablering av økotun v/Filago på Jaren. Selskapet gikk konkurs høsten 2019 og byggeprosjektet er nå skrinlagt.
- Klimapådriver har også aktivt viderefremmet relevante fagsamlinger, seminarer og konferanser til kommunens administrasjon og eksterne aktører, og i enkelte tilfeller dekket deltakeravgiften til kommunens ansatte.
- En del foredrag/innlegg ca. 30 stk.

EVALUERING

Klimapådriver har som delmål 1 tilsier, jobbet mye med kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid, spesielt gjennom kampanjer. Det kan vises til mye aktivitet og god effekt av kommunikasjonsstrategier, men det er vanskelig å påvise i hvilken grad dette har bidratt til økt kunnskap og handling. Tilbakemeldingene fra deltakere/mottakere har imidlertid vært at det har vært nyttig og av god kvalitet, men det var svært varierende grad av oppslutning om fagsamlingene/informasjonsmøtene. Det er tydelig at noen temaer, for eksempel bygg og energi, vekker større interesse enn f.eks. miljøsertifisering og miljøledning i bedrifter.

Det var seks tiltak/aktiviteter som ikke ble gjennomført på grunn av at samarbeidspartnere trakk seg, søknad om midler ikke ble innvilget eller for få påmeldinger.

En del informasjon om energi- og klimaarbeidet er blitt lagt ut på kommunenes og regionrådets hjemmeside, men dette har i hovedsak vært relatert til aktiviteter rettet mot innbyggere. Kommunenes

egne kanaler kunne i større grad blitt tatt i bruk for å realisere delmål 1. Her er Asker kommune et godt eksempel å la seg inspirere av.

I videre arbeid vil klimapådriver anbefale å jobbe mer med tilrettelegging for klimavennlig adferd og stimulere og støtte grasrotinitiativ.

DELMÅL

2) Klimapådriver skal inspirere og være en pådriver for at kommunene når sine målsettinger knyttet til energi, klima og bærekraft.

AKTIVITETER & RESULTATER

Klimapådriver har initiert og innhentet midler til pådriverstilling for bærekraftig stedsutvikling og ATP. Prosjektidé/søknad ble ikke forankret godt nok i kommunene før søknadsfrist. Det førte til at det tok lang tid med avklaringer om deltakelse, egenandel og prosjektorganisering etter at søknaden ble innvilget. Jevnaker trakk seg for å bruke sine ressurser på plansamarbeid med Ringerike/Hole. Gran og Lunner har samarbeidet om prosjektet for perioden jan 2018-jan 2020. Klimapådriver har vært teammedarbeider i prosjektet. Sluttrapport utarbeides i 2020.

Klimapådriver samarbeider med Landbrukskontoret om satsninger innen bærekraftig landbruk (prosjekt «Den dyktige bonden», lokalmat, fagsamlinger). Klimapådriver har bidratt med å søke midler og sitter i styre og arbeidsgruppe for «Den dyktige bonden» prosjektet.

Andre tiltak som klimapådriver har søkt midler til for kommunene:

- Søknad om Klimasatsmidler til ladepunkter for tjenestebiler i Gran – innvilget, ladepunkter etablert, rapportering gjenstår.
- Søknad om Klimaspleismidler til Grønne uker – innvilget, rapportering fullført.
- Søknad om Klimaspleismidler til «Grønt skifte i Jevnaker sentrum» – ikke innvilget.
- Søknad om Klimaspleismidler til shuttlebuss for togreisende turister – ikke innvilget. Pilotprosjekt gjennomført uten midler mai-sept 2017 i regi av destinasjonsselskapet.

Klimapådriver har jobbet en del med rådgivning og kompetansetiltak for lokalpolitikere og kommuneadministrasjonen. Rådgivning omhandler både faglige spørsmål, prosesser, organisering, finansiering og tilrettelegging i klimaarbeidet.

EVALUERING

Revisjon av klimaplaner har vært tidkrevende, så det har vært mindre tid til oppfølging av tiltak/mål sammenliknet med forrige prosjektperiode. Samtidig har det vært hensiktsmessig å vente med å legge trykk på oppfølging av planer til de er revidert. For delmål 2 har klimapådriver bidratt særlig med å innhente eksterne midler til gjennomføring. I tillegg har kompetansehevingstiltak vært et viktig bidrag. Klimapådrivers rolle kunne med fordel vært bedre kjent i kommuneadministrasjonen for å kunne bidra mer med rådgivning, søknadsskriving og tilrettelegging for gjennomføring av klimatiltak.

DELMÅL

3) Klimapådriver skal bistå i arbeidet med å revidere kommunenes energi- og klimaplaner og bidra til at disse er godt kjent og forankret i kommunenes administrasjon.

AKTIVITETER & RESULTATER

Revisjon av kommunenes klima- og energiplaner ble startet høsten 2016. Det ble lagt opp til stor grad av medvirkning fra politikere og innbyggere. Klimapådriver ledet prosessen og forfattet planene.

Klima- og energiplanene ble vedtatt i kommunestyrene i perioden mars-oktober 2018.

Klimapådriver bistår kommunene med å utarbeide rutiner og maler for oppfølging og rapportering av klimaplan og klimaregnskap i 2019.

EVALUERING

Klimaplanprosess ble mer tid- og arbeidskrevende enn antatt. Det var flere årsaker til dette, blant annet en omfattende medvirkningsprosess, stor politisk interesse og involvering, uklart mandat som skapte forvirring, og en beslutningsendring om å utarbeide tre klimaplaner i stedet for en felles regional klimaplan. Det har medført at andre tiltak og prosjekter har blitt utsatt eller fått mindre oppfølging enn planlagt.

Prosjektmandatet understreker at klimapådriveren ikke skal behøve å bruke ressurser på å skape tilslutning til sitt arbeid i kommunene. Kommunene har derfor et særlig ansvar for å legge til rette for en effektiv utnyttelse av prosjektlederens ressurser, og rådmennene har det overordnede ansvaret for å sørge for tilstrekkelig forankring av prosjektet både politisk og administrativt. Klimapådriver erfarer at forankringen politisk og i ledelsen har vært god, men at forankringen i deler av administrasjonen har vært for svak. Blant annet har informasjonsflyten om pågående prosesser i kommunene vært for dårlig, slik at klimapådriver har kommet for sent inn i prosesser til å gi god rådgivning og bistand.

Klimapådriver kunne med fordel hatt mer kontakt med kommunale virksomheter for å avdekke behov og muligheter for klimatiltak, og gjøre administrasjonen kjent med sine ansvarsområder og hvordan klimapådriver kan bistå.

Klimapådriver anbefaler at kommunene får på plass et godt system for klimaledelse for å styrke forankring og oppfølging av klimaplanen, hvor klimabudsjett kan være et nyttig verktøy.

DELMÅL

4) Klimapådrivers arbeid skal bidra til å styrke regionrådets andre satsninger som fremmer en helhetlig bærekraftig samfunnsutvikling på Hadeland.

AKTIVITETER & RESULTATER

Samarbeider med arrangører, arrangementsutvikler/Hadeland - Nært og Naturlig om grønn profil på arrangementer på Hadeland.

Samarbeider med destinasjonsselskapet om et pilotprosjekt for bærekraftig reisemål på Hadeland.

Samarbeider med Norsk Turistutvikling, Gran kommune, Brandbu og Tingelstad

Almenning og Lygnalia Grunneierlag om prosjektet «Klimapositivt hytteliv på Lygna». Forprosjekt gjennomført. Hovedprosjekt fått innvilget tilskudd og er i gang.

Samarbeider med prosjektleder i «Hadeland - Nært og Naturlig» om profileringen av Hadeland som en

«grønn region».

EVALUERING

I denne prosjektperioden er det særlig reiseliv, landbruk og stedsutvikling som har dratt nytte av klimapådriverprosjektet.

Regionrådsadministrasjonen har jobbet bedre som team og bidratt med kompetanse og ideer til hverandres prosjekter.

---

3 VEIEN VIDERE

Her vil jeg dele noen refleksjoner om hva som kan være nyttig å sette fokus på og forslag til justeringer i en eventuell videreføring av Klimapådriver for Hadeland.

3.1 Organisering av klimaarbeidet

Overordnet kan en si at klimapådriverprosjektet har bidratt til at flere tiltak i energi- og klimaplanene er blitt gjennomført i tillegg til andre aktiviteter. Den økte gjennomføringskraften kommer som følge av at kommunene har en dedikert ressurs som har vært fristilt fra kommunenes linjeorganisasjon og ordinær saksbehandling. Klimapådriver har dermed kunne prioritere tid på å drive idé- og prosjektutvikling, jobbe med kompetanseheving og formidling, utvikle samarbeid og innhente midler. Flere prosjekter er satt i gang som et resultat av deltakelse i nettverk.

Det at klimapådriver ikke har vært tilknyttet linjeorganisasjonen har gitt fleksibilitet til å ha direkte dialog med ansvarlige personer for gjennomføring for å effektivisere prosessen, og samtidig forankre tiltak direkte hos ledelsen. Utfordringen har vært å opparbeide tilstrekkelig eierskap til arbeidet i kommuneadministrasjonen, og klimapådriver har nok av flere virksomheter blitt oppfattet som ekstern aktør.

Fylkesmannen, fylkeskommunen og andre samarbeidspartnere erfarer at klimapådriverstillingen har bidratt positivt til samarbeidet om klima og at Hadelandskommunene har hatt mer aktivitet og flere gode resultater sammenliknet med andre kommuner i Innlandet. Denne måten å organisere kommunalt energi- og klimaarbeid i et regionalt samarbeid er unik i norsk sammenheng.

En rapport¹ fra Miljødirektoratet utredet av Vista analyse (2014) viser at spesielt små kommuner har store utfordringer i forhold til å følge opp sitt energi- og klimaarbeid. En av utfordringene er at mindre kommuner ofte har større vanskeligheter med å bygge opp gode fagmiljøer og nettverk pga. mindre stabskapasitet, store reiseavstander og lite midler til å delta på faglige arrangement. En annen utfordring er at få av de små og mellomstore kommunene har ansatte som jobber dedikert med energi- og klimasaker. Oppfølgingen av energi- og klimaplanen ivaretas som regel av en 20-50 % stilling, og kombinert med andre lovpålagte oppgaver som prioriteres først fører det til at stillingsprosenten i praksis er ennå lavere. Flere

---

¹ Link: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/2014/Oktober-2014/Erfaringer-og-utfordringer-med-klima-og-energiplanlegging-i-kommuner-og-fylkeskommuner/>

kommuner har valgt å inkludere både miljø og klima i en rådgiverstilling. Erfaringer er da at ofte er det miljøsaker, særlig forurensing, som opptar det meste av stillingsprosenten.

Ved å samarbeide om å ansette en regional klimapådriver har de tre Hadelandskommunene klart å imøtekomme utfordringene nevnt overfor som mange små og mellomstore kommuner opplever. Siden de tre kommunene stort sett har de samme utfordringene og målsetningene innen energi- og klimaarbeidet, har en felles prosjektstilling innen dette feltet vist seg å effektivisere og koordinere arbeidet bedre, samtidig som det gir bedre muligheter for mer aktivitet, tilskudd og samarbeid. Det gir også flere positive spinn-off effekter ved å jobbe på tvers av flere kommuner i form av erfaringsutveksling, kompetansedeling og større nedslagsfelt for prosjekter og tiltak. Videre har det i flere tilfeller vist seg at én kommunes engasjement for et tiltak kan «smitte» over på de andre kommunene. Energisparekontrakter og LED gatelys er to eksempler hvor Jevnaker kommune i begge tilfeller var en pådriver for å få med Gran og Lunner på et samarbeid. I tillegg har en regional klimapådriverstilling vært et synlig kontaktpunkt for eksterne aktører som ønsker å inngå samarbeid eller få informasjon om energi- og klimaarbeidet i regionen.

3.2 Strategi og prioritering

Her er de viktigste faktorene som det kan være lurt å ta med i vurderingen av hvilke klimatiltak og prosjekter som skal prioriteres:

- I hvor stor grad tiltaket bidrar til utslippsreduksjon av klimagasser.
- Hvor kommunene selv har gode virkemidler/utøver myndighet².
- Gode forutsetninger for samarbeid og økonomisk støtte.
- Politisk vilje til gjennomføring.
- Støtte fra leder/ledelsen.
- God forankring hos ansvarlige for gjennomføring.
- Positive synergieffekter for andre fagområder/prosjekter/satsninger, f.eks. bedre vilkår for god folkehelse, mer effektiv ressursutnyttelse, bedre materialkvalitet, etisk forsvarlig forbruk, sømløs mobilitet, fornyelse av sentrumsområder og nye samhandling- og forretningsmodeller.
- Bra for forankring og utvider samarbeidsmulighetene.
- Påvist klimaeffekt og/eller gode erfaringer i andre kommuner.

Det er viktig å se og handle helhetlig i arbeidet med å redusere klimagassutslipp og utvikle lavutslippssamfunnet. Det er hensiktsmessig å drøfte om en videreføring av klimapådriverprosjektet i større grad skal ivareta et mer helhetlig bærekraftperspektiv. Kommunene bør også benytte arbeidet med å integrere bærekraftmålene i kommuneplanens samfunnsdel til å forankre klimaarbeidet og klimaplanen politisk og administrativt.

Klimautfordringene reiser komplekse problemstillinger som krever en bred og helhetlig tilnærming, på tvers av fagdisipliner og forvaltningsnivåer, og utfordrer skillet mellom offentlig – privat – frivillig. Klimaarbeidet er derfor et bra sted å starte for å teste nye samhandlingsmetoder og teknologi, og bør knyttes tettere til kommunenes arbeid med innovasjon og digitalisering.

---

² Eksempler: areal- og transportplanlegging (plan- og bygningsloven), offentlige anskaffelser, egen virksomhet og eiendom, informasjonsformidling til innbyggere, næringsliv og grunnskole.

3.3 Innsatsområder

Det kan også være nyttig med en strategisk vurdering av innsatsområder. Dette er områdene som klimapådriver vurderer som viktige å prioritere for kommunene i de nærmeste årene:

1) Klimavennlig transport

Veitrafikken står for 47 % av klimagassutslippene i Gran, og henholdsvis 40 % i Jevnaker og 65 % i Lunner. Det er derfor svært viktig at kommunene prioriterer arbeidet med å redusere transportbehovet og legge til rette for at gjenværende transport kan gjøres på en klimavennlig måte. Kommuner kan gjøre tiltak både i rollen som planmyndighet, veieier og drifter av egne kjøretøy.

2) Bærekraftig og klimavennlig areal- og transportplanlegging

Bærekraftperspektivet har en stadig mer framtrødende plass innen by- og tettstedsutvikling. Areal- og transportplanlegging er et av de viktigste virkemidlene kommunene har for å realisere dette.

3) Grønne innkjøp, spesielt innen bygg

Et annet viktig virkemiddel kommunene har er offentlige anskaffelser. Både regelverk og virkemidler åpner mulighetsrommet for å ta miljøhensyn og bruke innovative innkjøpsmetoder ved anskaffelser. Spesielt er det stort potensiale for klimagassreduksjon innenfor bygg, anlegg og eiendom. Bygg21-strategien løftet frem noen prioriterte satsningsområder som vil kunne bidra til å utvikle bærekraftig byggeri; økt anvendelse av ny teknologi og beste praksis, økt bestiller-kompetanse hos byggeiere, kommersialisering av innovasjon, standardisering av teknologi og løsninger, stimulere pilotprosjekter og demonstrasjonsarenaer, og bedre tilrettelegging for samhandling og erfaringsdeling. Kommunene har forankret prioritering av miljøkrav i innkjøp i sine klima- og energiplaner, men det er behov for å forankre dette i innkjøpsstrategi og innkjøpsrutiner, samt jobbe med kompetanseheving

4) Formidling og tilrettelegging

Mange av klimatiltakene kommunene skal gjennomføre vil kreve oppslutning og støtte fra innbyggere og næringsliv. Her er kunnskapsformidling et viktig virkemiddel. Kommunene har fordelen med nærhet til sine innbyggere og bedrifter, og at de i stor grad oppleves som troverdige formidlere av informasjon.

Kunnskapsformidling og holdningskampanjer kan gi positiv effekt, men forskning fra adferdspsykologien og erfaringer fra grasrotmobilisering viser at folk påvirkes til handling i ennå større grad gjennom sosiale nettverk. Vi ser også en oppblomstring av konsepter og initiativ som tar utgangspunkt i ønske om en mer bærekraftig samfunnsutvikling. Noen eksempler er økolandsbyer, Transition Towns, Bærekraftig Liv nabolag, mikrohusbevegelsen og andelslandbruk. I tillegg ser vi økende etterspørsel og utvikling av teknologiske løsninger for bytte og deling, gjenbruk og redesign, lokalmat og fra jord til bord konsepter. Kommunene kan ta en større rolle i å stimulere og tilrettelegge for grasrotinitiativ som bidrar til bærekraftig samfunnsutvikling.

3.4 Nettverksdeltakelse

Klimapådriverstillingen har gjort det mulig for Hadelandskommunene å delta aktivt i flere nettverk og forum både regionalt og nasjonalt, og har hatt stor nytteverdi av dette i form av erfaringsutveksling, kompetanseheving, ideer og inspirasjon, samt større muligheter for samarbeid og ekstern økonomisk støtte.

Av disse nettverkene er det «Nettverket for aktive og innovative klimakommuner» som har hatt størst nytteverdi og som klimapådriver anbefaler kommunene å delta i videre.

Nettverket bidrar med kompetanseheving og tilrettelegger for erfaringsutveksling og samarbeid mellom kommuner, fylkeskommuner og fylkesmann i Akershus/Viken, Oppland og Hedmark/Innlandet. Nettverket møtes cirka annenhver måned og flere prosjekter og samarbeid har sprunget ut fra dette.